

БРЧКО ДИСТРИКТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ



**Стратегија развоја Брчко дистрикта БиХ
2021–2027.**

Стратегија развоја Брчко дистрикта Босне и Херцеговине припремљена је уз подршку ***Пројекта интегрисаног локалног развоја (ИЛДП), заједничког пројекта Владе Швајцарске и Развојног програма Уједињених нација (УНДП), који се спроводи у партнерству са домаћим властима у Босни и Херцеговини.***

Садржај овог документа, као и налази приказани у њему, не одражавају нужно ставове ИЛДП-а, Владе Швајцарске или Развојног програма Уједињених нација (УНДП).

САДРЖАЈ

1	УВОД	7
2	СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА	9
2.1	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ПРИРОДНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	9
2.2	ДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И КРЕТАЊА	10
	Становништво и густина насељености	10
	Процјене структура становништва	11
	Природно кретање становника	12
	Миграције	13
	Кључни демографски изазови	14
2.3	ПРЕГЛЕД СТАЊА И КРЕТАЊА У ЕКОНОМИЈИ	15
	Регулаторни оквир	15
	Бруто домаћи производ	16
	Број и структура предузећа	17
	Кретање укупних прихода по подручјима дјелатности предузећа	18
	Индустријска производња	19
	Мала и средња предузећа	20
	Спољнотрговинска разmjена	25
	Инвестиције	27
	Пословна инфраструктура и подршка развоју привреде	29
	Пољопривреда	32
	Туризам и угоститељство	36
	Посљедице кризе изазване пандемијом COVID-19	39
	Кључни изазови економског развоја	40
2.4	ПРЕГЛЕД СТАЊА И КРЕТАЊА НА ТРЖИШТУ РАДА	41
	Запосленост	42
	Незапосленост	44
	Нето плате	46
	Пензионери	48
	Кључни изазови развоја тржишта рада	48
2.5	ПРЕГЛЕД СТАЊА И КРЕТАЊА ДРУШТВЕНОГ РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	50
	Јавна управа и пружање јавних услуга у Брчко дистрикту БиХ	50
	Образовни систем	52
	Усклађеност образовања са тржиштем рада	62
	Здравствена заштита	62
	Социјална заштита	71
	Цивилно друштво и невладин сектор	79
	Спорт и култура	80
	Млади	83
	Јавна безбједност	85
	Капитална издвајања у сектор друштвеног развоја	89
	Заштита борачке популације и цивилних жртава рата	93
	Резиме стања друштвеног сектора Брчко дистрикта БиХ	94
2.6	ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	97
	Регулаторни оквир Брчко дистрикта БиХ у области заштите животне средине	97
	Управљање квалитетом ваздуха	98
	Управљање водама	99
	Заштита земљишта	101
	Управљање отпадом	102
	Очување биолошке разноврсности и заштита природе	107
	Енергетска ефикасност, смањење емисије стакленичких гасова и климатске промјене	110
	Стање просторно-планске документације	112
2.7	ТРАНСПОРТНА И КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	113
	Путна транспортна инфраструктура	113
	Водена транспортна инфраструктура	115
	Железничка транспортна инфраструктура	116

Хидротехничка инфраструктура	117
Електроенергетска инфраструктура	128
Поштанска и телекомуникациона инфраструктура.....	129
Остала комунална инфраструктура	130
Развојне перспективе у области заштите животне средине/околиша и комуналне инфраструктуре.....	131
2.8 АНАЛИЗА БУЏЕТА И ПРОЈЕКЦИЈЕ СРЕДСТАВА ЗА ФИНАНСИРАЊЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ	133
Анализа јавних прихода и расхода у периоду 2015–2019. година	133
Индикативни финансијски оквир.....	137
Пројекције средстава за финансирање реализације стратегије развоја.....	142
3 СТРАТЕШКА ОРИЈЕНТАЦИЈА	146
3.1 SWOT АНАЛИЗА И СТРАТЕШКО ФОКУСИРАЊЕ.....	146
3.1.1. Преглед унутрашњих и спољних фактора – SWOT анализа.....	146
3.1.2 Стратешко фокусирање.....	148
3.2 ВИЗИЈА РАЗВОЈА И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ	153
3.2.1 Визија развоја – Брчко дистрикт БиХ 2030.....	153
3.2.2 Стратешки циљеви са индикаторима	154
4 ПРИОРИТЕТИ И МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА	159
4.1 ПРЕГЛЕД ПРИОРИТЕТА И ПРИПАДАЈУЋИХ МЈЕРА ЗА 1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ	159
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА	161
Мјера 1.1.1. Подршка за пословање привреде и опоравак од посљедица пандемијске кризе	162
Мјера 1.1.2. Системска подршка предузетништву младих и предузетништву жена	162
Мјера 1.1.3. Подршка иновацијама и дигитализацији предузећа	163
Мјера 1.1.4. Подршка извозно-оријентисаним секторима и предузећима.....	163
Мјера 1.1.5. Усклађивање и унапређивање пословног окружења	163
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.2. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА.....	164
Мјера 1.2.1. Подршка за унапређење конкурентности пољопривредне производње.....	164
Мјера 1.2.2. Побољшање земљишне политике и консолидација земљишта	165
Мјера 1.2.3. Мобилизација локалних ресурса за развој руралних подручја	165
Мјера 1.2.4. Организациони и кадровски развој сектора пољопривреде и руралног развоја	165
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.3. РАЗВОЈ ТУРИЗМА.....	166
Мјера 1.3.1. Стратешко профилисање и туристичко брендирање БДБиХ.....	166
Мјера 1.3.2. Организационо и кадровско јачање сектора туризма	166
Мјера 1.3.3. Израдња туристичко-рекреативне инфраструктуре	166
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.4. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА.....	167
Мјера 1.4.1. Опремање приоритетних пословних зона	167
Мјера 1.4.2. Маркетинг локације за инвеститоре	167
Мјера 1.4.3. Активно укључивање исељеништва у привредни развој БДБиХ.....	168
Мјера 1.4.4. Активно учешће у програмима регионалне сарадње, ЕУ и западног Балкана	168
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА.....	168
Мјера 1.5.1. Стручно усавршавање незапослених лица која активно траже запослење	169
Мјера 1.5.2. Програм запошљавања незапослених лица из категорија теже запошљивих и жена.....	169
Мјера 1.5.3. Усклађивање тржишта рада и система образовања кроз каријерно усмјеравање и савјетовање	169
Мјера 1.5.4. Подршка самозапошљавању у привреди и пољопривреди.....	169
4.2 ПРЕГЛЕД ПРИОРИТЕТА И ПРИПАДАЈУЋИХ МЈЕРА ЗА 2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ	170
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.1. ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА..	171
Мјера 2.1.1. Јачање високог образовања и развој науке.....	172
Мјера 2.1.2. Подршка образовним програмима и цијеложивотном учењу (преквалификација/дошколовање) у складу са потребама тржишта рада	173
Мјера 2.1.3. Подршка додатном инфраструктурном и материјалном опремању објеката образовања.....	173
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.2. ПОБОЉШАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ	174
Мјера 2.2.1. Развој и подршка система мјешовитог пружања социјалних и стамбених услуга у социјалној заштити	174
Мјера 2.2.2. Оснивање Центра за социјални рад	175
Мјера 2.2.3. Развијање социјалног предузетништва.....	175
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.3. РАЗВОЈ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА.....	175

Мјера 2.3.1. Јачање примарне здравствене заштите кроз развој службе Хитне медицинске помоћи и концепта породичне/обитељске медицине.....	176
Мјера 2.3.2. Кадровско и инфраструктурно јачање секундарне и терцијарне здравствене заштите уз набавку неопходне опреме	177
Мјера 2.3.3. Развој и увођење интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС) и подстицање квалитета здравствене заштите.....	177
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.4 ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ НЕСРЕЋЕ	178
Мјера 2.4.1. Развој система превентивног дјеловања од несреће	178
Мјера 2.4.2. Програми подршке невладиним организацијама препознатим у систему заштите и спашавања	179
Мјера 2.4.3. Деминирање преосталог подручја контаминираних мина и неексплодираних средстава	179
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.5. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ.....	179
Мјера 2.5.1. Подршка бизнис Start-up пројектима и samozapoшљавању младих.....	180
Мјера 2.5.2. Изградња студентског кампуса за младе.....	180
Мјера 2.5.3. Оснивање Одсјека за младе	181
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.6. РАЗВОЈ СПОРТА И КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ У СКАДУ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА.....	181
Мјера 2.6.1. Унапређење стања спорта и школског спорта	182
Мјера 2.6.2. Развој културно-умјетничке традиције.....	183
4.3 ПРЕГЛЕД ПРИОРИТЕТА И ПРИПАДАЈУЋИХ МЈЕРА ЗА 3. СТРАТЕШКИ ЦИЉ	184
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 3.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ, ТЛА, ВОДЕ И ВАЗДУХА	185
Мјера 3.1.1. Заштита природе, тла, воде и ваздуха прилагођена најбољим праксама ЕУ.....	185
Мјера 3.1.2. Одрживо рјешење управљања отпадом.....	185
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 3.2. УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДГОВОРНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ.....	186
Мјера 3.2.1. Просторно планирање усклађено са принципима доброг управљања, коришћења и оптималне организације простора	186
Мјера 3.2.2. Изградња и реконструкција водоводне и канализационе инфраструктуре.....	186
Мјера 3.2.3. Изградња и реконструкција електро-енергетске и гасне инфраструктуре.....	187
Мјера 3.2.4. Изградња и опремање саобраћајне и друге комуналне инфраструктуре.....	187
ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 3.3. ЕФИКАСНО КОРИШЋЕЊЕ ЕНЕРГИЈЕ	187
Мјера 3.3.1. Унапређење енергетске ефикасности јавне расвјете и објеката.....	188
Мјера 3.3.2. Смањење енергетске зависности заједнице и емисије гасова	188
5 ВЕЗА СА ПЛАНСКИМ ДОКУМЕНТИМА ДРУГИХ НИВОА ВЛАСТИ	189
6 ИНДИКАТИВНИ ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ	195
7 ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ, ИЗВЈЕШТАВАЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА	204
8 ПРИЛОГ: ДЕТАЉАН ПРЕГЛЕД МЈЕРА	209
8.1 ДЕТАЉАН ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА 1. СТРАТЕШКИ ЦИЉ.....	209
8.2 ДЕТАЉАН ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА 2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ.....	239
8.3 ДЕТАЉАН ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА 3. СТРАТЕШКИ ЦИЉ.....	263

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

БДБиХ	Брчко дистрикт Босне и Херцеговине
БДП	Бруто домаћи производ
БДВ	Бруто додата вриједност
БиХ	Босна и Херцеговина
ЕУ	Европска унија
ФАО	Организација за храну и пољопривреду Уједињених нација
ФБиХ	Федерација Босне и Херцеговине
ха	Хектар
ИЛДП	Пројекат интегрисаног локалног развоја
КД	Класификација дјелатности
КМ	Конвертибилна марка (ВММ)
км	Километар
м	Метар
ММСП	Микро, мала и средња предузећа
МСП	Мала и средња предузећа
РС	Република Српска
SBA	<i>Small Business Act</i> (Акт о малом бизнису)
СЛГЛ	Службени гласник
т	Тона
УНДП	Развојни програм Уједињених нација
ЗБ	Западни Балкан
ЗзЗ	Завод за запошљавање
БАТ	<i>Best Available Technologies</i>
ЗЖС	Заштита животне средине/околиша
ЈП	Јавно предузеће
ЈУ	Јавна установа
РЈ	Радна јединица
ЛЧ (ПМ)	Лебдеће честице
ГВ	Гранична вриједност
МЕС и НУС	Минско-експлозивна и неексплодирана убојна средства
БЕИ	Базни инвентар емисије (<i>Baseline Emission Inventory</i>)

1 УВОД

Стратегија развоја Брчко дистрикта Босне и Херцеговине за период 2021-2027. година представља кључни стратешко-плански документ којим се усмјерава и подстиче развој Брчко дистрикта БиХ (у даљем тексту: БДБиХ) у предстојећем седмогодишњем периоду. Њеном реализацијом треба да се омогући нови развојни искорак БДБиХ у времену пуном изазова у свим развојним областима. Полазећи од тих изазова и достигнутог нивоа развоја БДБиХ, стратегија обједињује одговарајуће циљеве, приоритете и мјере којима Брчко може у дугом року да унаприједи своју позицију у домаћем и регионалном окружењу и да побољша главне показатеље економског раста, квалитета живота и одрживог развоја, доприносећи њиховом побољшању у Босни и Херцеговини као цјелини, у процесу њене интеграције у Европску унију. Да би се то обезбиједило, ова стратегија је усклађена са релевантним стратешким оквиром у БиХ, као и са глобалним оквиром за одрживи развој и специфичним оквиром ЕУ за поједине области.

У складу са Законом о буџету БДБиХ, на основу ове стратегије разрађиваће се секторске стратегије и средњорочни планови развоја, те годишњи планови рада у које ће бити укључени стратешки приоритети са одговарајућим мјерама и активностима. У томе је и главна разлика у односу на претходни период, у којему је недостајала таква обједињујућа стратешка оријентација. Уколико се обезбиједи њено квалитетно спровођење и праћење, у наредном периоду може се очекивати значајан напредак у свим развојним областима и знатан ниво остварене вриједности у односу на средства која ће се утрошити за њену реализацију.

Израда Стратегије развоја иницирана је претходном одлуком Скупштине БДБиХ, док је приступ и процес регулисан одговарајућим протоколом о сарадњи између Владе БДБиХ и пројекта Интегрисаног локалног развоја (ИЛДП), који имплементира Развојни програм Уједињених нација (УНДП).

Процес израде стратегије развоја успјешно је координиран од стране Сектора за опште послове и стратешко планирање – Одсјека за стратешко планирање при Канцеларији градоначелника БДБиХ. У том процесу активну улогу је имао Одбор за развој, који је Влада Брчко дистрикта БиХ формирала као оперативно тијело за спровођење процеса израде и спровођења стратегије развоја до 2027. године. Одбор чине представници осамнаест институција, укључујући Скупштину Брчко дистрикта БиХ, Канцеларију градоначелника, ресорна одјељења и институције БДБиХ, представнике привредних асоцијација и младих. Иако се процес припреме стратегије одвијао у отежаним околностима због пандемијске кризе и низа ограничења уведених ради заштите здравља, осигурано је учешће низа представника јавног, приватног и невладиног сектора, како у предлагању онога што би требало да се укључи у документ, тако и у коментарисању онога што је у радним верзијама припремано. Уз то, Нацрт стратегије развоја постављен је на сајт Владе Брчко дистрикта БиХ 20. 10. 2020. ради обављања јавних консултација, а сви коментари и сугестије који су примљени до 21. 11. 2020. године узети су у обзир и у знатној мјери уграђени у финалну верзију нацрта.

При изради документа коришћена је унапређена верзија стандардизоване методологије за интегрисано планирање локалног развоја, која је прилагођена специфичностима БДБиХ као јединствене административне и територијалне цјелине у Босни и Херцеговини. Методологија је заснована на економској и околишној одрживости и социјалној укључености као водећим принципима.

На основу досадашњих трендова и садашњег стања у кључним развојним областима, идентификоване су предности, слабости, прилике и пријетње, које одређују главне правце и темпо развоја у наредном периоду.

Нова стратешка оријентација за наредни седмогодишњи период (стратешки фокуси, визија и циљеви са одговарајућим индикаторима) утврђена је на основу кључних налаза стечених у току ситуационе анализе, која је укључила низ показатеља и трендова остварених у претходних пет година, као и на основу процјене интерних снага и слабости и екстерних прилика и пријетњи, обједињених у *SWOT* анализи. На основу тако утврђене стратешке оријентације, одређени су приоритети и мјере у оквиру сваког од три постављења стратешка циља, предложен индикативни финансијски оквир за њихову реализацију, те анализиран и препоручен оквир за спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије. Извршена је и контрола кохерентности индикатора који су дефинисани на нивоу стратешких циљева, приоритета и мјера.

Уз визију развоја, утврђена су 4 стратешка фокуса и 3 стратешка циља. За први стратешки циљ, који се односи на економски развој, дефинисано је 5 приоритета развоја и укупно 21 мјера за њихово остваривање. За други стратешки циљ, којим се усмјерава друштвени развој, дефинисано је 6 развојних приоритета и укупно 18 мјера. За трећи стратешки циљ, који се односи на заштиту животне средине и комуналну инфраструктуру, дефинисана су 3 приоритета и 8 мјера са низом пројеката за њихово остваривање. За сваки циљ, приоритет, мјеру и пројекат дефинисани су одговарајући индикатори на основу којих може да се прати остварени напредак.

Предложени индикативни финансијски оквир за спровођење стратегије уклапа се у индикативни финансијски оквир и финансијске пројекције који су утврђени у фази израде ситуационе анализе на основу анализе буџетских докумената за претходни, текући и наредни плански период, те анализе утрошка средстава на развојне активности и пројекте у претходних пет година.

Утврђено је да постоји и солидан институционални оквир и организациони капацитет за спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије, уз препоруке за унапређивање капацитета. То је потребан, али не и довољан услов за ефикасно и квалитетно спровођење стратегије. За то су неопходни и пуно разумијевање и подршка кључних доносилаца одлука, у Влади и Скупштини БДБиХ, као и руководиоца институција.

На основу стратегије развоја за период 2021-2027. година израђен је одговарајући акциони план за прве три године имплементације (2021-2023), са динамиком реализације

активности и пројекта у оквиру планираних мјера, оквирним трошковима и изворима финансирања, те носиоцима реализације.

2 СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА

У ситуационој анализи приказано је садашње стање у низу области важних за развој БДБиХ, полазећи од географског положаја и природних карактеристика, преко демографских карактеристика и кретања, стања и кретања у областима економије, тржишта рада, друштвеног развоја, заштите животне средине, до транспортне и комуналне инфраструктуре.

Због специфичног административног статуса Брчко дистрикта БиХ у односу на друге јединице локалне самоуправе у БиХ, али и у цијелом региону западног Балкана, није вршена компаративна анализа са другим градовима и општинама у окружењу, јер би добијени налази и поређења били засновани на значајно различитим претпоставкама (знатно већи обим надлежности БДБиХ у односу на друге јединице локалне самоуправе), чиме се онемогућује извођење поузданих и квалитетних закључака.

Због методолошких и временских ограничења није било довољно простора да се изврши детаљна критичка анализа друштвено-економског развоја БДБиХ за протекли период. Уз то, претходна стратегија развоја није пружала одговарајуће подлоге за квалитетно извођење такве анализе. Ипак, урађена ситуациона анализа у значајној мјери указује на одговарајуће трендове у свим важним областима развоја БДБиХ у претходном периоду.

2.1 Географски положај и природне карактеристике

Брчко дистрикт БиХ представља засебну административну цјелину у Босни и Херцеговини, поред два ентитета: Федерације БиХ и Републике Српске. Према одредбама Коначне арбитражне одлуке, Брчко дистрикт Босне и Херцеговине представља кондоминијум два ентитета под директним суверенитетом државе. Брчко дистрикт је формиран на цјелокупној територији некадашње општине Брчко.

Налази се уз саму границу са Републиком Хрватском, чланицом Европске уније, од које га дијели ријека Сава. Брчко дистрикт се налази на десној обали ријеке Саве и заузима површину од 493,3 км², што представља мање од 1% укупне површине Босне и Херцеговине (51.129 км²). Површина централног градског подручја је 183 км². Према унутрашњим административним границама у Босни и Херцеговини, Брчко Дистрикт граничи са више општина Републике Српске и са два од десет кантона Федерације Босне и Херцеговине, Тузланским кантоном на југозападу и Посавском жупанијом на сјеверозападу.

Смјештено у Посавини, у подножју Мајевице, Брчко се налази у прилично ниској ријечној долини која чини дио базена ријека Саве, Брке и Велике Тиње. Надморска висина се, зависно од терасе коју формирају ријеке, креће од 85 м до 200 м (85%). Једини изузетак су сјеверни обронци планине Мајевице у јужном дијелу Дистрикта са надморском висином од 200-400 м.

Брчко дистрикт БиХ представља значајно чвориште кључних саобраћајница у правцима исток-запад и сјевер-југ и риједак је мултимодални транспортни чвор (путеви, пловна ријека, жељезница) у БиХ. Брчко представља излаз у Хрватску и преко ње у централну Европу, и прилаз до ријеке Саве и даље Дунавом до западне и источне Европе. Удаљеност главних градова, Сарајева, Загреба и Београда је око 200 километара; пуно је мања удаљеност од регионалног центра Тузле, око 50 километара; регионални центар Славоније, Осијек је удаљен око 100 километара, а центар Семберије, Бијељина, удаљена је око 40 километара. Излазак на регионални ауто-пут Загреб–Београд удаљен је око 20 км, тачније налази се код града Жупање. Изграђена је заобилазница, а постоје планови да кроз БДБиХ прођу двије трасе ауто-пута, једна је Бања Лука–Бијељина, а друга евентуално рачвање будућег коридора Vc. Од великог значаја је и ријечна лука на ријеци Сави која је важна у привредном смислу.

С друге стране, према расположивим подацима и истраживањима, Брчко дистрикт БиХ не располаже значајнијим природним ресурсима и налазиштима, осим воденог пута и пољопривредног земљишта. Основна хидрографска карактеристика Брчко дистрикта је ријека Сава. Уз то на овом подручју се налази и већи низ мањих ријека, канала и других водотокова. Изворишта ових водотокова се налазе углавном на подручју планине Мајевице. У комплексу подземних вода налазе се велике резерве за снабдијевање становништва и привреде. На обронцима Мајевице постоје истражени и потврђени извори питке воде. У почетним бушењима је утврђен капацитет извора од 185-200 литара у секунди, што је у границама европских стандарда. Посебно важно је да се ради о води високог квалитета, али се са сигурношћу не може потврдити континуираност капацитета.

Клима је умјерено континентална са високим лјетним температурама. Средња годишња температура је око 11 степени целзијуса. Годишња количина падавина је 760 мм. Ријека Сава је пловна више од 310 дана у години.

2.2 Демографске карактеристике и кретања

Становништво и густина насељености

Према званичној процјени броја становника, у Брчко дистрикту је у 2018. години живјело 83.234 становника у 26.763 домаћинства¹, док је према попису становништва из 1991. године у тадашњој општини Брчко живјело 87.332 становника. Процјена броја становника за 2018. годину показује повећање броја становника за 1% у односу на број становника из 2013. године. Густина насељености у 2018. години на подручју дистрикта износи 169 ст./км², што Дистрикт сврстава у категорију гушће насељених територија (просјечна густина насељености у БиХ 69 ст./км²).

Просјечна величина домаћинства у Брчко дистрикту БиХ је нешто већа у односу на просјечну величину домаћинства у БиХ и у 2018. години је износила 3,11 члана по домаћинству (3,04 у БиХ).

¹ Извор података: „Демографија у Брчко дистрикту БиХ 2014-2018. година“, Агенција за статистику Босне и Херцеговине

Табела 1: Процјена броја становника 2013-2018.²

Година	Укупно	Број домаћинстава
2013	82410	26820
2014	83309	26787
2015	83236	26764
2016	83254	26770
2017	83243	26766
2018	83234	26763

Извор података: „Демографија у Брчко дистрикту БиХ 2014-2018. година“, Агенција за статистику БиХ

Процјене структура становништва

Према процјени полне структуре, у Брчко дистрикту је у 2018. години живјело 50,63% жена и 49,37% мушкараца. Процјена у 2018. години показује да је учешће жена у структури становника нешто веће у односу на учешће жена у структури становника у 2013. години (50,02).

Табела 2: Полна структура становника 2013-2018

Година	Жене	Жене, у %	Мушкарци	Мушкарци, у %
2013	41219	50.02	41191	49.98
2014	42190	50.64	41119	49.36
2015	42131	50.62	41105	49.38
2016	42150	50.63	41104	49.37
2017	42149	50.63	41094	49.37
2018	42141	50.63	41093	49.37

Извор података: „Демографија у Брчко дистрикту БиХ 2014-2018. година“, Агенција за статистику БиХ

Просјечна старост становништва у Брчко дистрикту у 2018. години била је 39,81 година (мушкараца 38,5 и жена 41,1 година)³. Просјечна старост становништва у БиХ према Попису становништва 2013. године је износила 39,51, док је за Брчко дистрикт износила 39,67 година.

Индекс старости у Брчко дистрикту БиХ, који представља однос старог (60 година и више) и младог (0-19 година) становништва, на основу података из Пописа становништва 2013. године, износи 94% и нешто је већи од индекса старости Босне и Херцеговине који је у 2013. години износио 92% (ради поређења, индекс старости у Федерацији БиХ је 80% док у Републици Српској износи 118%)⁴.

Промјене у старосној структури становништва у 2018. у односу на 2013. годину се огледају кроз повећање учешћа старог (65+ година) становништва у укупном броју становника

² На основу резултата пописа становништва, домаћинстава и станова у БиХ 2013. године, без података о вањским миграцијама

³ Извор података: „Демографија у Брчко дистрикту БиХ 2014-2018. година“, Агенција за статистику Босне и Херцеговине

⁴ Извор података: Билтен Попис становништва у БИХ 2013, Агенција за статистику БИХ

Брчко дистрикта. Број старије групе становништва је повећан за 5,03%, док је број становника старосне групе од 15 до 64 година мањи за 1,49% становника. Број младих се није значајније мијењао (мањи је у 2018. години за 0,20% становника).

Подаци о старосној структури према полу показују да је учешће жена у структури становништва веће због већег учешћа жена у структури старијег становништва (65 и више година) које је у 2018. било 58,40%, док је у остале двије старосне групе (млађи од 15 година и 15-64) већи број мушкараца.

Табела 3: Број становника 2013. и процјена присутног становништва 2018. по старосним групама и полу

	2013	2013 (у %)	2018	2018 (у %)	2018/2013	2018, жене	2018, жене у %
Укупно	83516	100,00%	83234	100,00%	-0.34%	42141	50,63%
0-14	13081	15.66%	13055	15.68%	-0.20%	6195	47,45%
15-64	58299	69.81%	57432	69.00%	-1.49%	28502	49,63%
65 и више	12136	14.53%	12747	15.31%	5.03%	7444	58,40%

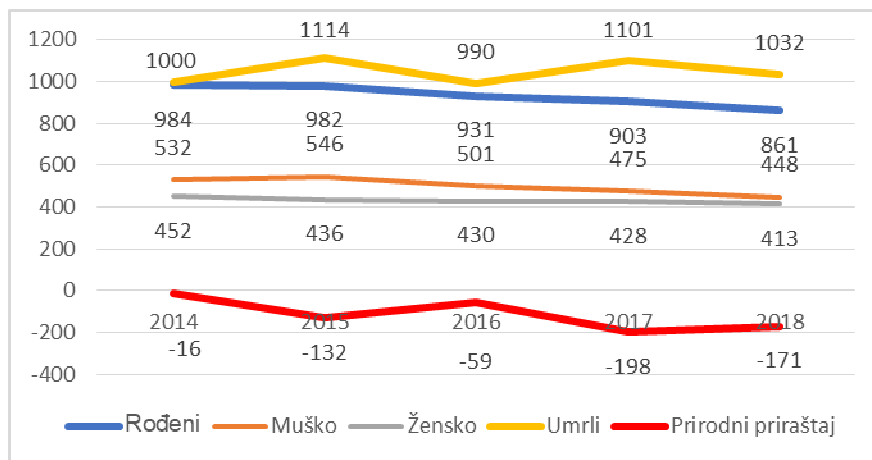
Извор података: Исто

Природно кретање становника

Подаци о природном прираштају становништва показују негативан природни прираштај, уз континуирано смањење броја рођених у протеклом периоду. Према подацима о природном кретању становника, дистрикт је у посљедњих пет година на основу негативног природног прираштаја изгубио 576 становника, што представља 0,7% становника из 2013. године.

Подаци о полној структури рођених показују већи број рођене мушке у односу на рођену женску дјецу у посљедњих пет година.

Слика 1: Природно кретање становништва (по полу) крајем године за период 2014–2018



Извор података: „Демографија у Брчко дистрикту БиХ 2014-2018. година“, Агенција за статистику БиХ

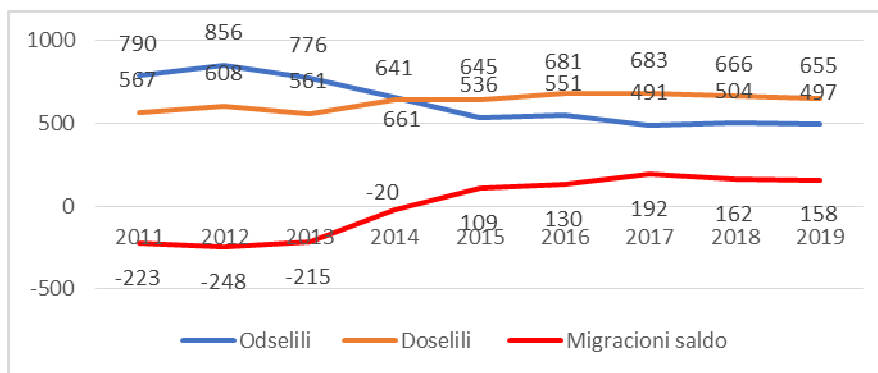
Миграције

Подаци о вањским миграцијама становника су расположиви из Пописа становништва 2013. године⁵, према којима 1337 лица, која имају пребивалиште у Брчко дистрикту, живи у иностранству. Највећи број живи у Њемачкој (20%), затим у Аустрији (15%), Аустралији (14%) и САД (12%). Ради поређења, према истим подацима, од укупног броја лица са пребивалиштем у БиХ које живе у иностранству (63.014 лица), највећи број живи у Њемачкој 16%, Хрватској 15%, Шведској 12% и Аустрији 9%.

Најчешће навођени разлог боравка у иностранству је посао 31%, затим принудни разлози 27% и породични разлози 16%. Школовање је као разлог навело 7% лица.

Подаци о унутрашњим миграцијама показују позитиван миграциони салдо Брчко дистрикта од 2015. године, који је од 2011. до 2013. године био изразито негативан.

Слика 2: Унутрашња миграциона кретања



Извор података: Билтени у унутрашњим миграцијама, Агенција за статистику БиХ

На основу података о броју досељених и одсељених из Дистрикта, можемо примијетити да је позитиван миграциони салдо настао због смањења броја лица која су одселила из Дистрикта с обзиром да је број досељених у Дистрикт стабилан током протеклих година. Ипак, овај податак треба узети са великом резервом, јер ни Брчко дистрикт вјероватно није изузетак у погледу појачаног исељавања младих, посебно оних са одговарајућим квалификацијама за рад у иностранству.

Подаци о исељеништву се још увијек не прикупљају и не воде. Стратегијом развоја сарадње са исељеништвом Брчко дистрикта БиХ за период 2020-2024.⁶ предвиђено је *креирање базе података (регистра) исељеника и исељеничких организација и удружења која окупљају исељенике из Дистрикта или желе да сарађују са Дистриктом*. Предвиђено је да ће се Регистар ажурирати на основу добровољних пријава исељеника преко портала Владе БДБиХ, а служиће као ресурсна и информациона база података за спровођење активности сарадње са исељеништвом, за информисање исељеништва и као

⁵ Извор података: Попис 2013 - Попис лица која живе у иностранству, Агенција за статистику БиХ.

⁶ Стратегија је усвојена 13. 2. 2020. и објављена у „Службеном гласнику Дистрикта“ број 6 од 24. 2. 2020.

основа за креирање будућих активности. У склопу пројекта Д4Д⁷ већ су почеле активности на успостављању регистра исељеника у Дистрикту.

Кључни демографски изазови

У демографском погледу, Брчко дистрикт БиХ суочава се са неколико изазова, који су карактеристични и за друге средине у земљи. Ради се о сљедећим проблемима:

- Погоршање старосне структуре становништва;
- Негативан природни прираштај, уз константно смањивање броја новорођених;
- Недостатак података о исељеништву, уз претпоставку о појачаном одласку младих и образованих у земље Европске уније.

⁷ D4D = Diaspora for Development, Пројекат „Дијаспора за развој“ који финансира Влада Швајцарске, а спроводе УНДП и ИОМ.

2.3 Преглед стања и кретања у економији

Регулаторни оквир

Амандманом I Устава БиХ утврђено је да Брчко дистрикт БиХ представља јединицу локалне самоуправе (ЈЛС) која располаже сопственим институцијама, законима, прописима, надлежностима и статутом. Брчко дистрикт БиХ је надлежан за регулисање свих питања која нису у искључивој уставној надлежности Босне и Херцеговине.

Област економије регулисана је одговарајућим законима БДБиХ. У табели испод наведени су неки од тих закона:

	Закон	Предмет закона
Привреда	Закон о подстицају у привреду БДБиХ (СЛГЛ БДБиХ, број 23/2016)	Законом су прописани начин остваривања подстицаја у привреду и врсте олакшица које уживају домаћа и страна предузећа, предузетници и подружнице на територији БДБиХ.
	Закон о планирању, пројектовању и развоју БДБиХ (СЛГЛ БДБиХ, број, 12/2019, 23/2019 и 34/2019)	Законом се оснива Завод за планирање, пројектовање и развој БДБиХ, утврђују дјелатности, задаци, обавезе и овлаштења Завода, органи управљања и руковођења Заводом, права и обавезе Завода, надзор над радом Завода и друга питања значајна за планирање, пројектовање и развој БДБиХ.
	Закон о трговини (СЛГЛ БДБиХ, број 40/2004, 19/2007 и 11/2020)	Законом су уређени услови за оснивање и обављање трговине, облици трговине, откуп пољопривредних производа, трговинске услуге, заштита потрошача, конкуренција, инспекцијски надзор и друга питања.
Пољопривреда и шумарство	Закон о пољопривредном земљишту (СЛГЛ БДБиХ“, број 32/2004, 20/2006, 10/2007 и 19/2007)	Законом су уређени пољопривредно земљиште: заштита, коришћење, унапређивање, уређење пољопривредног земљишта, промет и закуп као и друге аграрне операције у БДБиХ.
	Закон о подстицају у пољопривредној производњи (СЛГЛ БДБиХ“, број 1/2006, 19/2007 и 15/2010)	Законом су уређени се подстицаји у пољопривредној производњи и руралном развоју: извор и висина средстава, лица која остварују право на подстицај, намјена и коришћење средстава, структура подстицаја, надзор над спровођењем закона, казнена и друга питања у вези с подстицајима.
	Закон о земљорадничким задругама БДБиХ (СЛГЛ БДБиХ“, број 19/2002, 19/2007 и 2/2008)	Законом су уређени оснивање, управљање, имовина и пословање задруга, престанак задруга и друга питања.
	Закон о шумама БДБиХ (СЛГЛ БДБиХ“, број 14/2010 и 26/2016)	Законом се прописују очување, заштита и јачање опште корисних функција шума, планирање у шумарству, управљање шумама, економске функције, финансирање обнове и унапређење шума на територији БДБиХ, надзор

		над спровођењем закона и друга питања везана за управљање шумама.
	Закон о вину и ракији (СЛГЛ БДБиХ, број 35/2005 и 19/2007)	Законом се уређују производња вина и ракије од грозђа и воћа, законска заштита вина и ракије произведених на одређеном географском подручју које се одликује посебним климатским, земљишним и осталим условима, као и услови за стављање у промет вина и ракије. Одредбама закона уређују се и производња и услови за стављање у промет других алкохолних пића која се производе уз употребу дестилата (од грозђа, воћа и вина), као и рафинисаног етил-алкохола.
Туризам и угоститељство	Закон о туристичкој дјелатности (СЛГЛ БДБиХ, број 32/2004, 20/2006, 10/2007 и 19/2007)	Законом су уређени начин и услови за обављање туристичке дјелатности.
	Закон о угоститељству (СЛГЛ БДБиХ, број 31/2005, 19/2007 и 11/2020)	Законом се уређују начин и услови под којима правна и физичка лица могу обављати угоститељску дјелатност.
	Закон о боравишној такси (СЛГЛ БДБиХ, број 37/2015)	Законом се прописују обавеза плаћања боравишне таксе, обвезници плаћања и наплате таксе, начин распоређивања и коришћења средстава прикупљених по основу наплате боравишне таксе у БДБиХ.

Бруто домаћи производ

Бруто домаћи производ (БДП) Брчко дистрикта БиХ у 2018. години је износио 813 милиона КМ што представља 2,4% БДП Босне и Херцеговине. БДП по глави становника Брчко дистрикта БиХ у 2018. години је износио 9.566 КМ и биљежи континуиран раст у протеклих пет посматраних година, у којима је константно већи од БДП по становнику БиХ.

Табела 4: Бруто домаћи производ према производном приступу, за период 2014–2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Бруто домаћи производ Брчко дистрикт (у милионима КМ), текуће цијене	670	730	768	791	813
Бруто домаћи производ БиХ (у милионима КМ), текуће цијене	27359	28589	29904	31376	33444
Учешће Брчко дистрикта у БДП БиХ	2.4%	2.6%	2.6%	2.5%	2.4%
Процјена броја становника	83309	83236	83254	83243	83234
БДП по становнику Брчко дистрикт (у КМ)	8042	8774	9228	9507	9770

БДП по становнику БиХ (у КМ)	7759	8127	8517	8954	9566
------------------------------	------	------	------	------	------

Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

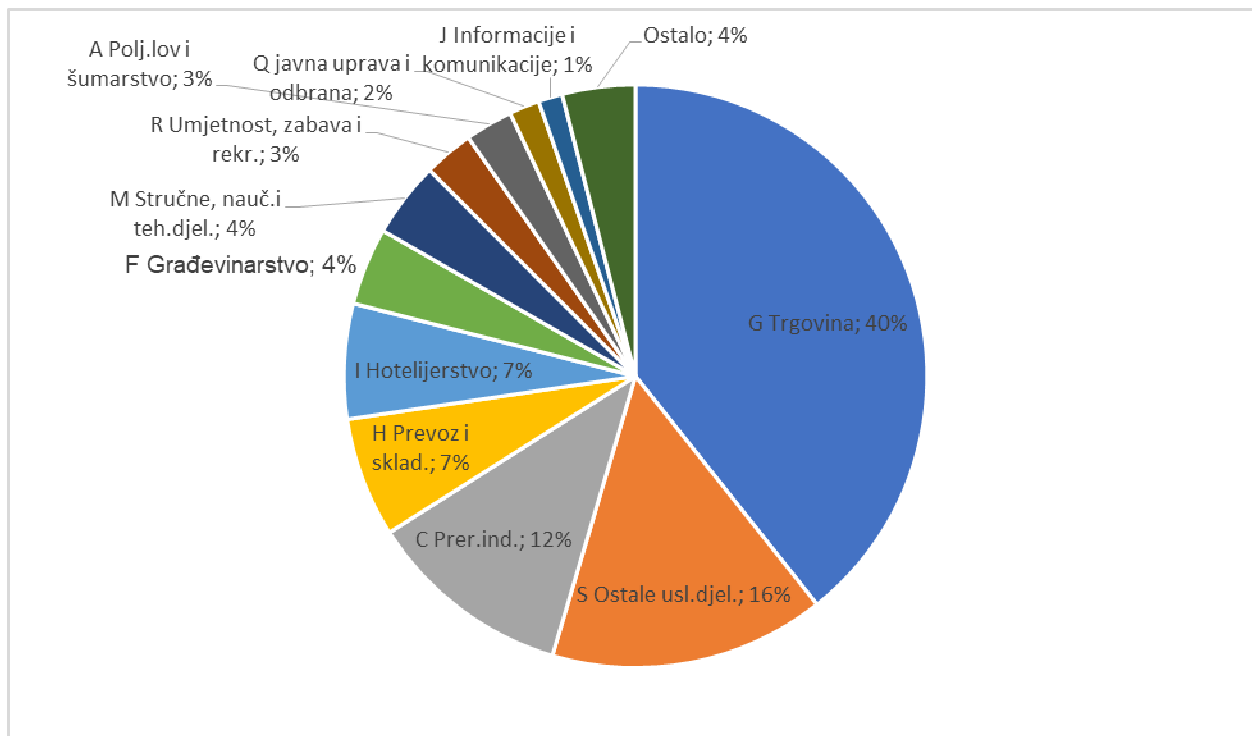
У структури БДП, највећу бруто додану вриједност (БДВ) остварују предузећа из подручја трговине (22,21% БДВ у 2018. години), пољопривреде, лова и шумарства (9,01% у 2018. години) и прерађивачке индустрије (8,33% у 2018. години). Примјетан је тренд повећања учешћа предузећа из подручја трговине и пољопривреде и смањења учешћа прерађивачке индустрије у структури БДП у 2018. у односу на 2014. годину (у 2014. години трговина 18,15%, пољопривреда, лов и шумарство 5,93% и прерађивачка индустрија 9,75% БДВ)⁸.

Број и структура предузећа

На подручју Дистрикта је на дан 31. 12. 2019. године регистровано 4020 пословних субјеката, од чега 2054 правних лица и 1966 предузетника, што је за 3,8% више предузећа у односу на претходну годину.

Највећи број предузећа је регистрован у сектору трговине (39% у 2019. години), затим слиједе предузећа из подручја осталих услужних дјелатности (15% у 2019. години) и предузећа из подручја прерађивачке индустрије (11% у 2019. години).

Слика 3: Структура пословних субјеката према дјелатности



⁸ Извор података: Билтен „Национални рачуни – Бруто додата вриједност и бруто домаћи производ за Брчко дистрикт БиХ за 2018. годину“, Агенција за статистику БиХ, 30. септембар 2019. године

Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

У 2019. години, поред трговине (35%), правна лица највише послују у подручју осталих услужних дјелатности (21%) и прерађивачкој индустрији (12%), док предузетници (1966 регистрованих у 2019. години), поред трговине (44%), навише послују у подручју хотелијерства и угоститељства (13%) и прерађивачке индустрије (11%).

Подаци о броју активних предузећа за претходни период показују благо повећање броја активних предузећа у 2019. и враћање на број предузећа из 2015. године.

Табела: Број активних предузећа за период 2011–2019. година

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Активна предузећа	3.894	2.601	2.407	2.356	2.310	2.275	2.273	2.255	2.341

Извор података: Публикација – Друштвени и економски развој Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (2000-2020)

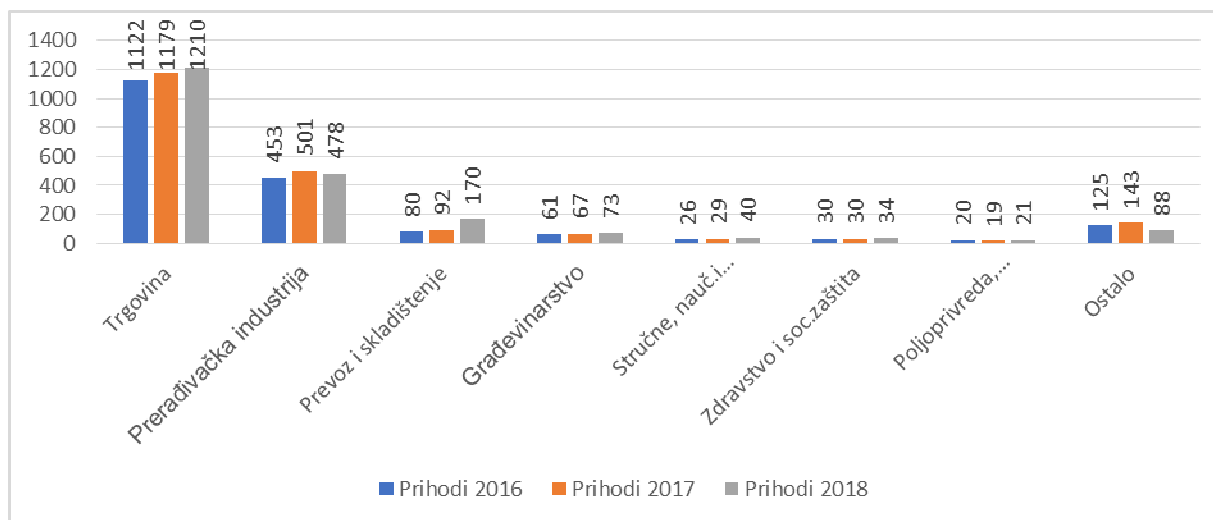
Кретање укупних прихода по подручјима дјелатности предузећа

Кретање укупних прихода предузећа Дистрикта показује раст у периоду 2016–2018. година⁹. Укупни приходи предузећа на подручју Дистрикта у 2018. години су износили 2,114 милијарде КМ и за 2,6% су већи у односу на 2017. годину када су износили 2,06 милијарде КМ и 10,3% у односу на 2016. годину (1,917 милијарди КМ). Повећање прихода се углавном односи на повећање укупних прихода предузећа из подручја трговине и превоза и складиштења.

Као и у већини градова и општина у БиХ, трговина доминира у укупним оствареним приходима Дистрикта, са остварењем од 57,3% укупних прихода предузећа дистрикта у 2018. години. Уз трговину, још два сектора остварују већи дио прихода општине: прерађивачка индустрија која је у 2018. години остварила 22,6% прихода и предузећа из подручја превоза и складиштења која су у 2018. години остварила око 8,0% прихода. У сектору трговине и превоза и складиштења је забиљежен тренд раста прихода у периоду 2016–2018. година, док је у прерађивачкој индустрији укупан приход у 2018. години смањен у односу на претходну годину за 4,5%.

⁹ Извор података: Обрада према подацима Дирекције за финансије Брчко дистрикта

Слика 4: Приходи предузећа према подручју дјелатности 2016-2018, у милионима КМ



Извор података: Обрада према подацима Дирекције за финансије Брчко дистрикта

Укупна добит предузећа на територији БДБиХ у 2018. години је износила 88,75 милиона КМ. Највећу добит у 2018. години су остварила предузећа из сектора трговине (63,4%), превоза и складиштења (15,5%) и стручних научних и техничких дјелатности (8,7%). Предузећа из подручја прерађивачке индустрије су у 2018. години, и поред великих прихода, остварили 1,7% укупне добити.

Индустријска производња

Обим индустријске производње у Брчко дистрикту у 2019. години је за 7,2% већи у односу на 2018. годину, док је у 2018. смањен за 4,9% у односу на претходну годину, што представља прво забиљежено смањење обима производње у периоду од посматраних пет година.

Све три области прерађивачке индустрије (производња прехранбених производа, производња производа од гуме и пластичних маса и производња намјештаја) биљеже флукуације обима производње у протеклом периоду, од изразитог раста до изразитог пада обима производње у појединим годинама.

Стопа промјене обима прерађивачке индустрије биљежи раст од 8,1% у 2019. години и позитивна је у свим посматраним годинама, осим у 2018. години када је стопа промјене износила -5,3% што је резултат смањења обима производње прехранбених производа за 27,5% у тој години. У 2019. години су забиљежена повећање обима производње, прехранбене индустрије (33,7%) и производње производа од гуме и пластике (8,0%), док је производња намјештаја забиљежила смањење обима производње од 8,7%.

Табела 5: Годишње стопе промјена индекса обима индустријске производње (календарски прилагођени) према подручјима и областима КД БиХ 2010, за период 2015–2019. година, у %

	I-XII 2015. I-XII 2014.	I-XII 2016. I-XII 2015.	I-XII 2017. I-XII 2016.	I-XII 2018. I-XII 2017.	I-XII 2019. I-XII 2018.
С Прерађивачка индустрија	51,4%	4,7%	13,1%	-5,3%	8,1%
10 Производња прехранбених производа	47,9%	14,4%	-0,9%	-27,5%	33,7%
22 Производња производа од гуме и пластичних маса	14,4%	-10,1%	147,8%	15,8%	8,0%
31 Производња намјештаја	153,2%	9,9%	-48,9%	6,9%	-8,7%
Д Производња и снабдјевање електричном енергијом, плинком, паром и климатизација	5,5%	1,7%	2,5%	-2,5%	0,7%
УКУПНО ИНДУСТРИЈА	43,6%	4,1%	11,5%	-4,9%	7,2%

Извор података: Саопштења Пословне статистике – Индекс обима индустријске производње у Брчко дистрикту, Агенција за статистику БиХ

Најзначајнија предузећа прехранбене индустрије су: Бимал, Студен Агрона, Боснаплод, Воћар, Бриж, Биљана, Житопромет, Електромлин Стокић, Млин Вујичићи, Млин Буквић са производњом сљедећих производа: јестиво уље, протеинска сачма, шећер, џемови, сокови, чајеви, сухо воће, флипс, чипс, прерада житарица.

Када је у питању дрвна индустрија, најзначајнија предузећа су: Малагић, Оглавина, Мастер Вуд Симић, Дука Босна, које производе сљедеће производе: висококвалитетни намјештај од масивног дрвета, плочасти и тапацирани намјештај, интеријери, столарија.

Мала и средња предузећа

Према подацима Дирекције за финансије Брчко дистрикта БиХ о броју предатих завршних рачуна привредних друштава¹⁰ у Брчком је у 2018. години пословало 99,6% малих и средњих предузећа (МСП) и 0,4% великих предузећа.

Подаци о пословању МСП у Брчко дистрикту у 2017. и 2018. години показују повећање броја запослених и раст извоза МСП, док подаци који се односе на финансијско пословање МСП (добит, приход, БДВ) биљеже стопе смањења у 2018. години у односу на претходну годину. Просјечна бруто плата у МСП је забиљежила раст од 0,9% у 2018. години.

¹⁰ Обухваћено 1482 правних лица.

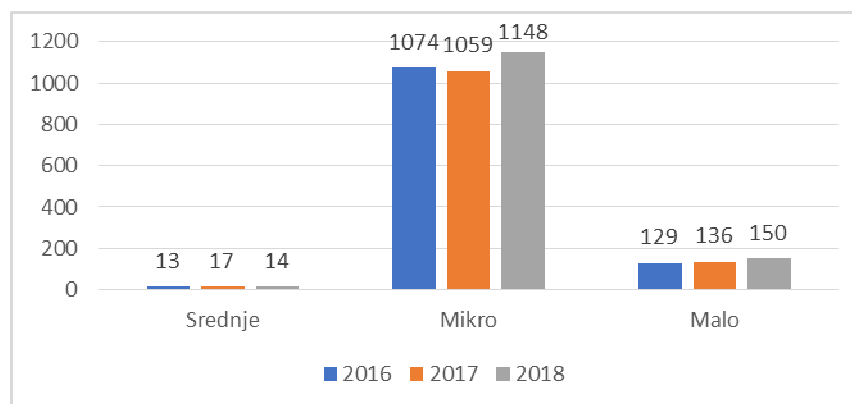
Табела 6: Подаци о малим и средњим предузећима

	МСП		
	2017	2018	2018/2017, у %
Број запослених	6857	7064	3.0
Приход, у мил. КМ	1855,8	1834,8	-1.1
Извоз, у мил. КМ	188,6	190,4	1.0
Кумулативни фин. резултат (у мил. КМ)	99,5	69,3	-30.4
БДВ, у мил. КМ	209,7	182,1	-13.2
Извоз у приходу	10,2%	10,4%	2.0
Стопа добити	5,4%	3,8%	-29.6
БДВ ¹¹ по раднику, у КМ	30581,9	25778,6	-15.7
Добит па раднику, у КМ	14510,7	9810,3	-32.4
Бруто плате, у КМ	944,3	952,8	0.9

Извор података: Обрада на основу података Дирекције за финансије БД

Структура малих и средњих предузећа по величини показује да микро предузећа (мање од 10 запослених) чине 87,2% МСП Брчко дистрикта. Такође је примјетан раст броја микро и малих предузећа, број микро предузећа у 2018. години је већи за 8,4% у односу на претходну годину, док је раст броја малих предузећа стабилан у периоду 2016–2018. година.

Слика 5: Структура малих и средњих предузећа према величини за период 2016–2018.

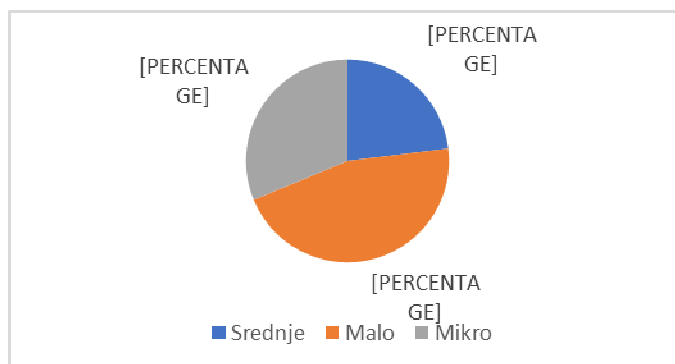


Извор података: Обрада на основу података Дирекције за финансије БД

Укупан број запослених у МСП у 2018. години (7064) је 3,0% већи у односу на број запослених у МСП претходној години. Подаци о броју запослених према величини МСП показују повећање броја запослених у малим и микро предузећима у периоду 2016–2018. година. Највећи број запослених у МСП запослен је у малим предузећима (46% у 2018. години), затим у средњим (31%) и најмањи броја у микро предузећима (23%).

¹¹ Бруто додата вриједност = сума нето плата + добит + амортизација

Слика 6: Број запослених према величини МСП, 2018. година



Извор података: Обрада на основу података Дирекције за финансије БД

Просјечан број запослених према величини предузећа показује да микро предузећа у просјеку имају 2 запослена радника, мала предузећа око 20 запослених, док просјечан број запослених у средњим предузећима показује смањење у посматраном периоду 2016–2018. година, са 123 запослена у 2016. на 116 запослених у 2018. години.

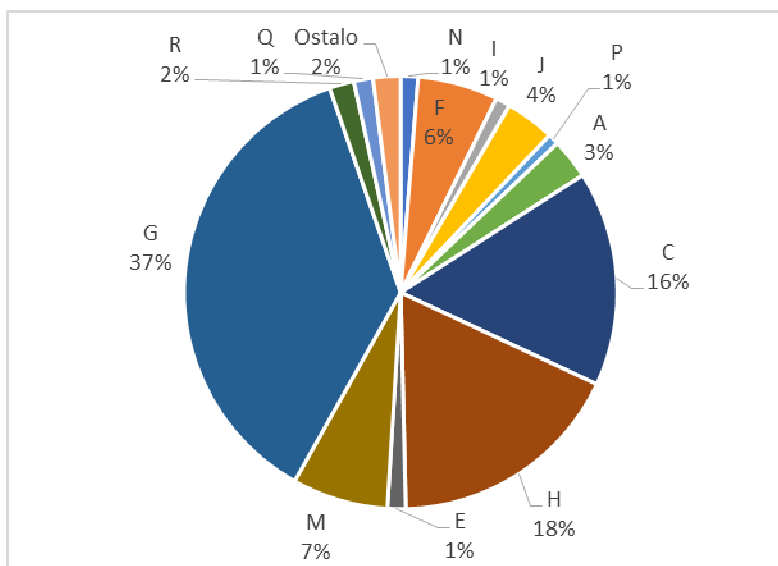
Табела 7: Просјечан број запослених према величини МСП

	2016	2017	2018
Микро	1.8	2.0	1.9
Мало	21.2	20.3	21.5
Средње	123.2	118.2	116.3

Извор података: Обрада на основу података Дирекције за финансије БД

Од укупног броја МСП у Брчко дистрикту у 2018. години (686), више од трећине је у сектору трговине (37%), затим слиједе МСП из подручја превоза и складиштења (18%), 16% у подручју прерађивачке индустрије и 7% МСП у сектору стручних, научних и техничких дјелатности.

Слика 7: Структура МСП по подручјима дјелатности, 2018.



Извор података: Обрада на основу података Дирекције за финансије БД

Посматрано према издвојеним показатељима пословања (број запослених, укупан приход, приходи од извора, добит и бруто додата вриједност) према подручјима дјелатности МСП, посебно се издвајају трговина и прерађивачка индустрија.

МСП из подручја трговине и прерађивачке индустрије запошљавају готово двије трећине запослених у МСП дистрикта (трговина 33,3%, прерађивачка индустрија 30,7%), остварују 80,6% прихода МСП дистрикта (трговина 57,4%, прерађивачка индустрија 23,2%) и 63,0% бруто додане вриједности (трговина 40,8%, прерађивачка индустрија 22,2%).

Највеће приходе од извоза у 2018. години су остварила МСП из подручја прерађивачке индустрије (40,1%).

Поред ова два подручја дјелатности, према оствареним показатељима пословања у 2018. години, издвајају се и сектори Превоза и складиштења и Стручних, научних и техничких дјелатности.

Предузећа из сектора Превоза и складиштења су у 2018. години остварили готово трећину прихода од извоза (29,6%) и 19,9% нето добити МСП Дистрикта.

Предузећа из подручја стручних, научних и техничких дјелатности су у 2018. години остварила 11,2% нето добити МСП у Дистрикту, што је највећа остварена добит по подручјима МСП, након предузећа из подручја трговине и превоза (трговина 74,2%, превоз 26,6%).

Табела 8: Мала и средња предузећа Брчко дистрикта у бројкама, 2018.

		Број запослених		Приход		Приходи од извоза		Нето добит		БДВ	
		Уку- пно	%	Уку- пно	%	Уку- пно	%	Уку- пно	%	Уку- пно	%
A	Пољопривреда, лов и шумарство	131	1.9	21.3	1.2	0.7	0.3	1.3	1.9	3.3	1.8
Б	Вађење руда и камена	16	0.2	0.3	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
Ц	Прерађивачка индустрија	2167	30.7	426.5	23.2	76.3	40.1	-3.1	-4.5	40.3	22.2
Д	Производња и снабдјевање елек. енерг, плином паром и клим.	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	0.0
Е	Снабдјевање водом; уклањање отпадних вода	24	0.3	7.7	0.4	0.6	0.3	-1.0	-1.4	-0.5	-0.3
Ф	Грађевинарство	584	8.3	72.5	4.0	2.3	1.2	2.3	3.3	10.0	5.5
Г	Трговина	2354	33.3	1054.0	57.4	48.2	25.3	43.1	62.2	74.2	40.8
Х	Превоз и складиштење	704	10.0	169.8	9.3	56.4	29.6	13.8	19.9	26.6	14.6
И	Хотелијерство и угоститељство	39	0.6	5.3	0.3	0.0	0.0	0.3	0.4	0.8	0.4
Ј	Информације и комуникације	99	1.4	5.9	0.3	1.7	0.9	0.7	1.0	2.2	1.2
К	Фин. дјел. и осигурање	19	0.3	2.7	0.1	0.0	0.0	0.7	1.0	1.0	0.5
Л	Пословање некретнинама	7	0.1	0.3	0.0	0.0	0.0	-0.6	-0.9	-0.3	-0.2
М	Стручне, научне и тех. дјел.	366	5.2	39.5	2.2	2.5	1.3	7.8	11.2	13.7	7.5
Н	Админ. и пом. услужне дјел.	168	2.4	11.6	0.6	1.2	0.6	1.4	2.0	3.2	1.7
П	Образовање	85	1.2	3.8	0.2	0.0	0.0	0.6	0.8	1.7	0.9
Q	Здравство и социјална заштита	93	1.3	6.0	0.3	0.0	0.0	1.6	2.3	3.1	1.7
Р	Умјетност, забава и рекреација	155	2.2	4.0	0.2	0.1	0.1	0.2	0.3	1.7	0.9
С	Остале услужне дјел.	5	0.1	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
Т	Дјелатност домаћинства	20	0.3	0.7	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.4	0.2
	УКУПНО	7064	100.0	1835	100.0	190	100.0	69	100.0	182	100.0

Извор података: Обрада на основу података Дирекције за финансије БД

Величина сиве економије представља посебан проблем. Постоје разне процјене о нивоу сиве економије БиХ, и закључци тих процјена су да се она може кретати од 20-50%. Према процјенама које су урадиле ЕЦ и Свјетска банка сива економија обухвата око 36% укупне економије у земљи. С обзиром на величину града, постоји више кафића и мини трговина мјешовитом робом него у већини других мјеста у БиХ. Ове дјелатности се суочавају са оштром конкуренцијом и ниском профитном маржом, тако да оне једва опстају, а понекад само неколико мјесеци. Из секторске перспективе, трговински сектор (било на нивоу veleпродаје или малопродаје) је доминантан. Поред трговине, прерађивачка индустрија (посебно у прехранбеном и дрвном сектору) се сматрају јаким. Међутим, велика већина МСП ради у сектору трговине¹².

¹² Извор информација: Прилагођено из Информације за Бизнис форум, 11. 10. 2017, Амра Абаџић

Спољнотрговинска размјена

Укупан обим спољнотрговинске размјене Брчко дистрикта износио је 272 милиона КМ у 2019. години и растао је до 2018. године када је забиљежено смањење од 20% у односу на претходну годину. Смањење обима спољнотрговинске размјене у 2018. години је настало због смањења извоза за 25% и смањења увоза за 18%, односно због смањења обима спољнотрговинске размјене прерађивачке индустрије, посебно предузећа из области производње хране и пића.

У 2019. години је дошло до повећања обима спољнотрговинске размјене, који још увијек није достигао обим из 2016. године.

Покривеност увоза извозом је такође расла до 2018. године и у 2017. години је износила 52,1%, док је у 2019. години износила 49,6%.

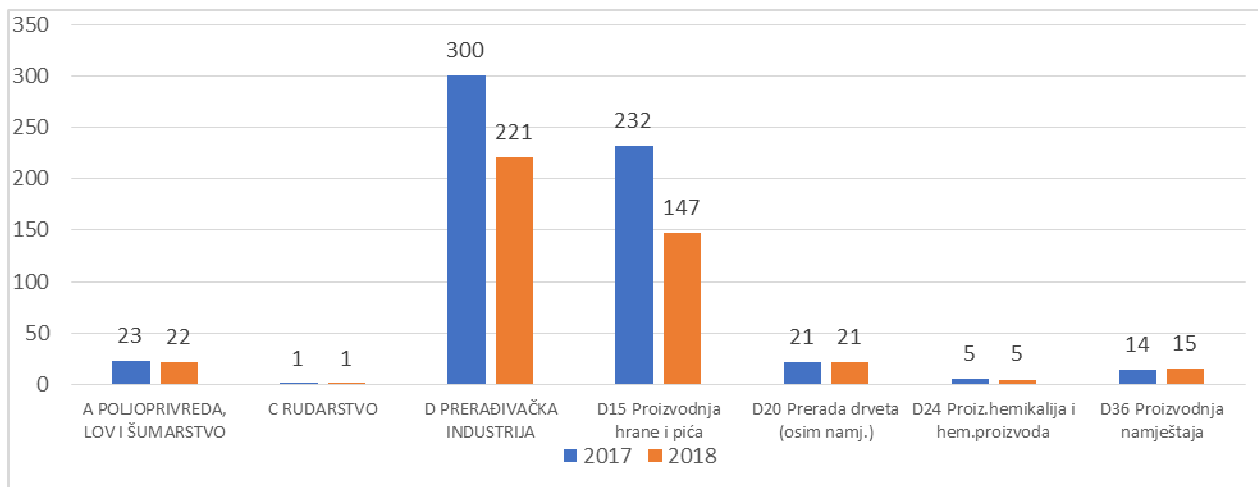
Табела 9: Спољнотрговинска размјена Брчко дистрикта за период 2015–2019. (у 000 КМ)

	Извоз	Увоз	Обим	Салдо	Покривеност увоза извозом
2015	220564	502601	723165	282037	43.9%
2016	287731	569678	857409	281947	50.5%
2017	324365	622541	946906	298176	52.1%
2018	243676	510518	754194	266842	47.7%
2019	267747	540051	807798	272304	49.6%

Извор података: билтен, Статистички подаци Брчко дистрикт БиХ, (2019. и 2018. година), билтен „Статистика вањске трговине од 2015. до 2018. године и I-VI 2019. године”, Агенција за статистику БиХ

Наредни графикон показује извоз Брчко дистрикта према подручјима и областима у којима извозна предузећа послују. Извоз реализују предузећа из три подручја дјелатности: прерађивачка индустрија (са највећим учешћем предузећа из области производње хране и пића) пољопривреда, лов и шумарство (већим дијелом из области пољопривреде) и рударство (области вађење угља и тресета и вађење осталих руда и камена).

Слика 8: Извоз по подручјима дјелатности КД 2010 БиХ и главним областима извоза, 2017. и 2018, у милионима КМ



Извор података: билтен „Статистика вањске трговине од 2015. до 2018 .године и I-VI 2019. године“, Агенција за статистику БиХ

Највеће учешће у структури извоза имају предузећа из области Производње хране и пића и у 2018. години су остварила 60% укупног извоза предузећа са подручја Брчко дистрикта (72% у 2017. години).

Земље са највећим учешћем у структури извоза у 2018. години (Турска, Хрватска, Србија, Њемачка, Аустрија и Италија) представљају 84,3% у 2018. години, односно 83,2% у првих шест мјесеци 2019. године извозног тржишта предузећа Брчко дистрикта. Највеће учешће у структури извоза има Турска (38,3% у 2018. години и 46,9% у I-VI 2019. години).

Табела 10: Главни извозни партнери према секторима, 2018. и I-VI 2019.

Земља	2018, у хиљадама КМ	2018, у %	I-VI 2019, у хиљадама КМ	I-VI 2019, у %
Укупно	243675	100,00%	126183	100,00%
Турска	93275	38.28%	59198	46.91%
Хрватска	32701	13.42%	14406	11.42%
Србија	25876	10.62%	10411	8.25%
Њемачка	15811	6.49%	7856	6.23%
Аустрија	17863	7.33%	7008	5.55%
Италија	19853	8.15%	6124	4.85%

Извор података: билтен „Статистика вањске трговине од 2015. до 2018. године и I-VI 2019. године“, Агенција за статистику БиХ

Структура извоза по главним извозним партнерима према секторима у 2018. години показује главне извозне производе Брчко дистрикта. У Турску се највише извозе производи из сектора животињска и биљна уља, масти и воскови (89,2 милиона КМ извоза у Турску), који чине 95,6% извозних производа у Турску и уједно представља највећу извозну групу производа Брчко дистрикта. Сљедећа група производа према

вриједности извоза је храна и живе животиње које су у 2018. години највише извезене у Италију (15,6 милиона КМ извоза у Италију) и чине 78,7% извоза у Италију.

Табела 11: Извоз по земљама према секторима СМТК (Стандардна међународна трговинска класификација), 2018, у хиљадама КМ

Извозни партнер	Укупно	Храна и живе животиње	Пића и духан	Сирове материје нејестиве осим горива	Минерал -на горива, мазива	Животињ -ска и биљна уља, масти и воскови	Хемијски производи	Производ и разврстан и према материјалу	Машине и трансп. средства	Разни инд. произ.
Турска	93275	720	0	3130	0	89223	0	176	26	0
Хрватска	32701	8649	289	7239	18	1321	108	2537	110	12439
Србија	25876	8454	0	5827	227	24	1984	2123	1687	5550
Италија	19853	15628	201	1504	0	0	556	854	171	939
Аустрија	17863	1334	512	2129	0	9128	1292	1858	33	1577
Њемачка	15811	5742	1054	717	0	1150	0	1152	5638	358

Извор података: билтен "Статистика вањске трговине од 2015. до 2018. године и I-VI 2019. године", Агенција за статистику БиХ

Укупан увоз у првих шест мјесеци 2019. године је износио 261,5 милиона КМ. Земље из којих је увезено највише производа у том периоду су Србија (34,9% увоза), Турска (15,7%), Кина (8,5%), Бразил (7,6%) и Њемачка (7,6%). У првих шест мјесеци 2019. године највише су увезени производи из сектора животињска и биљна уља, масти и воскови (15,4% укупног увоза) и из сектора разних индустријских производа (13,1%).

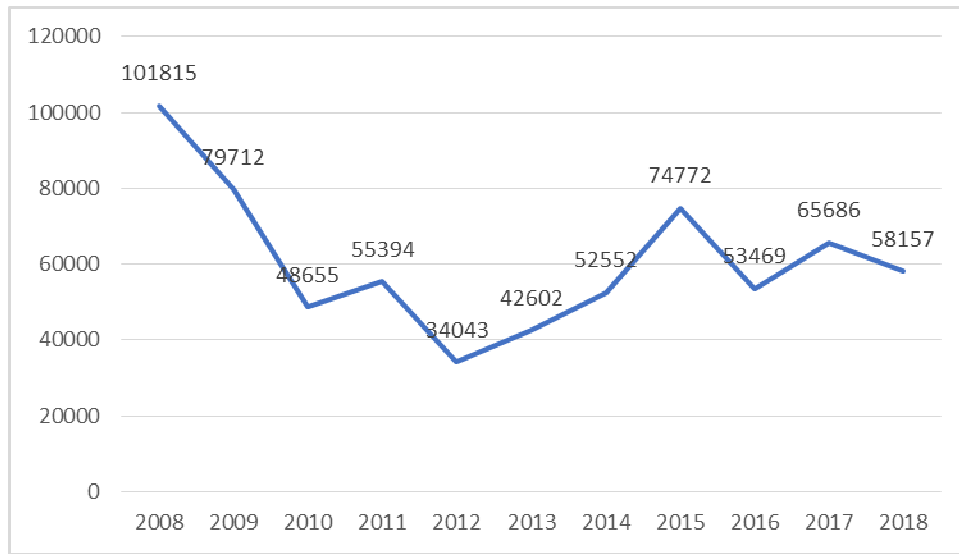
Инвестиције

Укупна вриједност инвестиција у стална средства пословних субјеката у Брчко дистрикту је у 2018. години износила 58,16 милиона КМ и износи 57% инвестиција које су остварене у 2008. години (прије глобалне економске кризе).

У структури извора за инвестицију, у 2018. години највеће учешће имају сопствена средства инвеститора (46,36%), затим средства из фондова и буџета (29,04%) и средства из финансијских кредита (23,23%).

Према дјелатности инвеститора, највеће исплате за инвестиције у 2018. године су реализовали инвеститори из трговине (41,21%, од чега 62,62% из сопствених средстава и 37,22% из кредита), затим пословни субјекти из јавне управе (33,61%, од чега 86,41% из средстава фондова и буџета). Сљедећи према висини инвестиција су пословни субјекти из подручја прерађивачке индустрије (5,03%, 67,07% из сопствених средстава и остало из кредита), пољопривреде, лова и шумарства (4,73%, од чега 58,61% из сопствених средстава, остало из кредита) и стручних, научних и техничких услуга (3,45%, 100% из сопствених средстава).

Слика 9: Инвестиције у стална средства за период 2008–2018, у хиљадама КМ



Извор података: Билтени Статистика инвестиција у Брчко дистрикту, Агенција за статистику БиХ

Табела 12: Нове значајније инвестиције у посљедње четири године

Инвеститор	Висина инвестиције	Број нових радних мјеста
„БОСНАПЛОД“ узгој и прерада воћа	24,00 мил. КМ	72
Тржни центар „БЕЛАМИОНИКС“	16,00 мил. КМ	110 директно + 149 индиректно
„БРЧКО ГАС“ ауто-сервис са лакирницом и тех. прегледом возила Б	9,50 мил. КМ	46
„ХАС КОМЕРЦ“ Творница за производњу монтажних кућа	5,50 мил. КМ	40
„ФАМ“ производња ПВЦ столарије	5,40 мил. КМ	135
„ЈАВУЗ“ - производња ПВЦ столарије	2,50 мил. КМ	70

Извор: Одјељење за привредни развој, спорт и културу БДБиХ

Једну од стратешки важних фирми у Брчко дистрикту БиХ из области прехранбене производње, фирму Боснаплод, купила је компанија *Zeraa Investment* из Дубаија у вриједности од шест милиона конвертибилних марака. Циљ овог пројекта је да се направи највећи пољопривредни произвођач у БиХ, што се може видјети по улагањима у овој фирми претходних година. Уз то, у најави су вишемилионске инвестиције од стране групације Студен Аграна.

Пословна инфраструктура и подршка развоју привреде

Просторним планом Брчко дистрикта БиХ дефинисано је 14 индустријских зона, што пружа добре могућности за развој привреде, како за домаће тако и за стране инвеститоре.

Пословни парк „База McGovern“ је тренутно најперспективнија зона са великим развојним потенцијалом. Зона је изабрана као једна од 10 најперспективнијих у БиХ (ЕУСЕСБИ), те има израђену студију изводљивости, анализу трошкова и користи, идејно рјешење те маркетиншки план. Пословни парк „База McGovern“ се налази у близини улаза у град Брчко, три километра од центра града. Такође је у близини новоизграђене обилазнице Орашје—Тузла чиме се повећава проток саобраћаја. У зони „База McGovern“ се налази фабрика за производњу намјештаја ДОО „Малагић“ Брчко и два објекта у којима је смјештен **Пословни инкубатор**, као и пет објеката који служе, тренутно, за потребе ЈП „Комунално Брчко“. Површина зоне 170 ха, саобраћајно је везана на регионални пут Брчко–Церик и тангира обилазницу.

Поред зоне „База McGovern“, у Брчко дистрикту су дефинисане још 13 зона, од којих 5 дјелимично изграђених и 8 на неиграђеним локалитетима.

Табела 13: Пословне зоне у Брчко дистрикту

Зона	Површина	Опис	Прометна повезаност
Пословни парк „База McGovern“	170 ха	тренутно најперспективнија зона са великим развојним потенцијалом	саобраћајно је везана на регионални пут Брчко-Церик, тангира обилазницу
Зона „Брка - Гајине“	71 ха	неизграђен локалитет	саобраћајно је везана на регионални пут Брчко-Церик
Зона „Доњи Рахић - Уловић“	88 ха	неизграђен локалитет	тангира трасу жељезнице
Зона „Брдо Штерац“	35,9 ха	дјелимично је изграђена, у зони се налази више објеката приватних правних лица (претежно производња)	уз регионални пут и саобраћајно је везана на регионални пут Брчко-Церик
Зона „Буквик - Југ 1“	126 ха	неизграђен локалитет	саобраћајно везана на регионални пут Брчко-Церик
Зона „Аризона“	36,5 ха	дјелимично изграђен локалитет	саобраћајно везана на магистрални пут
Зона „Бодериште“	20,8 ха	неизграђен локалитет	саобраћајно везана на локални пут
Зона „Гредице - Кобилић“	36,5 ха	неизграђен локалитет	саобраћајно везана на локални пут (пролази планирани ауто-пут)
Зона „Пирометал - Интерплет“	49,15 ха (са изграђеним) и 20,7 ха	дјелимично изграђена	саобраћајно везана на магистрални пут Брчко-Бијељина
Зона	11,5 ха	неизграђен локалитет	путно везана на локални пут

„Крепшић“			
Зона „Гредице - Гај“	44,3 ха	неизграђен локалитет	саобраћајно везана на магистрални пут Брчко-Бијељина, тангира обилазницу
Зона „ЛУКА Брчко“	37 ха	дјелимично изграђена	саобраћајно везана на локални пут
Зона „Брезово Поље“	33,5 ха	дјелимично изграђен локалитет (девастирани објекти)	саобраћајно везана на локални пут
Зона „Ражљево“	31,3 ха; П=14,3 ха; П=13,6 ха	неизграђен локалитет (3 локације)	саобраћајно везана на локални пут

Извор: Водич за инвеститоре Брчко дистрикта

„Лука Брчко“ је једина међународна рјечна лука у БиХ, са везом са лукама Црноморског слива (Дунав).

Привредно вијеће Брчко дистрикта БиХ је основано 2018. године, са циљем успостављања јавно-приватног дијалога у привреди, гдје су актери, осим представника власти, и цивилно друштво, пословна заједница, синдикат, образовне институције и остали сегменти друштва који треба да сагледају ситуацију у привреди, предлажу мјере за напредак и прате ефекте тих мјера. Привредно вијеће има 21 члана.

Развојно-гарантни фонд Брчко дистрикта БиХ („РГФБД“ БиХ) је основан 2003. године, са портфолиом од 1.300.000 КМ. Гаранција се одобрава за дјелатности из сектора малих и средњих предузећа (МСП) и за индивидуалне пољопривредне произвођаче. Максимална гаранција је на 50.000 КМ (50%), рок отплате 60 мјесеци.

Посредством РГФБДБиХ реализује се и програм субвенционисања дијела камате за кредите предузећима и предузетницима на подручју Брчко дистрикта БиХ. За ове намјене у буџету Брчко дистрикта БиХ издваја се око 1.500.000 КМ.

Пореске олакшице. Порези у Брчко дистрикту БиХ су стимулативнији за нова улагања у односу на остатак БиХ и региона. Ради се о сљедећим олакшицама:

- На нова улагања се враћа порез на доходак;
- За инвестиције у основна средства – пореском обвезнику који на територији Дистрикта изврши улагање у земљиште, грађевинске објекте, постројења и опрему, намјештај и транспортна средства за обављање властите регистроване дјелатности, пореска основица се умањује за износ извршеног улагања у тој години, с тим што умањење пореске основице не може бити веће од 50% опорезиве основице;
- Производним фирмама пореска основица се умањује за износ укупно извршених улагања;
- У погледу запошљавања, пореском обвезнику који у пореској години запосли нове раднике на неодређено вријеме, умањује се пореска основица у висини исплаћених бруто плата новозапослених радника;
- Пореско ослобађање по основу удјела прихода од извоза у укупном приходу – обвезник који је у години за коју се утврђује порез на добит извозом остварио одређени постотак од укупно оствареног прихода ослобађа се плаћања пореза на добит у двоструком износу, сразмјерно учешћу прихода од извоза у укупно оствареном приходу;
- Право на убрзану амортизацију – за машине и опрему, који подлијежу амортизацији, порезном обвезнику је дозвољено да примјени обрачун убрзане амортизације.

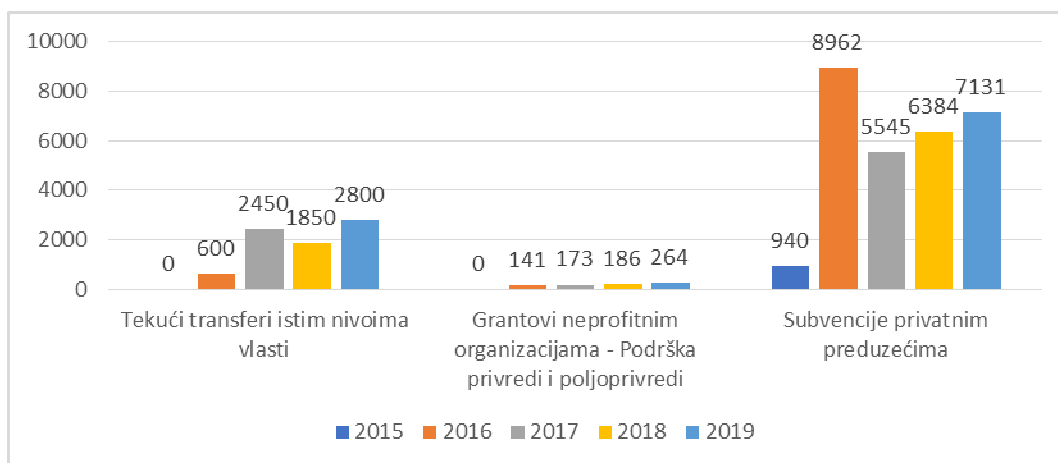
Олакшице за ново запошљавање. Послодавцу се одобрава 5.000 КМ за свако ново запошљавање лица са ССС и нижом стручном спремом и 7.000 КМ за свако ново запошљавање лица са ВШС и ВСС.

Привредницима и пољопривредницима у Брчко дистрикту су на располагању бројни **грантови и субвенције** за подршку у пословању.

Подршка привредном сектору Брчко дистрикта БиХ огледала се кроз:

- Примјену Закона о подстицају у привреду Брчко дистрикта БиХ;
- Реализацију Програма субвенционисања дијела камате за кредите предузећима, предузетницима, подружницама и носиоцима пољопривредних газдинстава на подручју Брчко дистрикта БиХ и издавање кредитних гаранција посредством Развојно-гарантног фонда Брчко дистрикта БиХ (РГФБД);
- Реализацију Програма активне политике запошљавања у Брчко дистрикту БиХ;
- Реализацију Програма samozapošljavanja у Брчко дистрикту БиХ.

Слика 10: Вриједност грантова и субвенција, у 000 КМ



Извор: Извјештаји Одјељења за привредни развој, спорт и културу о свим корисницима грантова и субвенција

Вриједност грантова и субвенција за подршку привреди и пољопривреди је у 2019. години износила 10,21 милион КМ, што је за 21,26% више у односу на претходну годину. Највећи износ (око 70%) се издваја за субвенције приватним предузећима које је у 2019. години користило 1569 предузећа у укупном износу од 7,13 милиона КМ, што је за 11,70% више у односу на претходну годину.

Вриједност субвенција приватним предузећима и број корисника подршке континуирано расте од 2017. године, док је у 2016. години забиљежила највеће вриједности.

Трансфер за Програм субвенционисања дијела камата за кредите предузећима, предузетницима, подружницама и носиоцима пољопривредних газдинстава Развојно-гарантног фонда БД је са 1,2 милиона у 2018. повећан на 1,8 у 2019. години.

Табела 14: Грантови и субвенције за подршку привреди и пољопривреди

Врста подршке	Укупан износ, у 000 КМ					Број корисника подршке				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Текући трансфери истим нивоима власти: РГФ БД и 333 БД		600,00	2450,00	1850,00	2800,00		2	2	2	2
Грантови непрофитним организацијама - Подршка привреди и пољопривреди		140,50	172,50	186,00	264,00		7	6	7	8
Субвенције јавним предузећима: ЈП „Лука Брчко“		3,49	3,39	3,28	12,61		1	1	1	1
Субвенције приватним предузећима¹³	7499,94	8962,42	5544,66	6384,14	7130,84		1722	1191	1473	1569

Извор: Извјештаји Одјељења за привредни развој, спорт и културу о свим корисницима грантова и субвенција

Пољопривреда

Брчко дистрикт БиХ посједује значајне природне ресурсе за примарну пољопривредну производњу. Пољопривредно земљиште чини 35.282 ха, односно 71,52% земљишта, које припада високо квалитетном пољопривредном земљишту и налази се највећим дијелом уз обалу Саве.

У Регистар пољопривредних домаћинстава укупно су уписана 3.750 носиоца пољопривредних газдинстава, у 2019. години је уписано 243 носиоца пољопривредних домаћинстава. Укупан број подносилаца захтјева за подстицај у пољопривреди у 2019. години је 2094 (домаћинства која се баве биљном и сточарском производњом, изградњом пластеника и стакленика, те подизањем нових насада воћа).

На 34.000 ха обрадивих површина узгајају се кукуруз, пшеница, уљана репица, соја и друге пољопривредне културе са високим потенцијалом усмјерења примарне пољопривредне

¹³ Врсте субвенција: Надокнада дијела износа уплаћених средстава за сертификате; Надокнада намјенских накнада, радова и услуга електроенергетску, водоводну и канализациону мрежу; Надокнада новчаног износа за нове инвестиције ради набавке сталних средстава до висине утврђеног и уплаћеног пореза на добит у 2017. години; Надокнада плаћених такси; Надокнада плаћених трошкова у висини разлике у цијени електричне енергије и воде коју плаћа предузеће или предузетник и цијене коју плаћају домаћинства; Надокнада судских такси плаћених за оснивање пословног субјекта и упис промјена у судски регистар за правна лица; Накнада 1/3 новчаног износа за ново запошљавање незапослених лица; Накнада за обавезе уплаћене по основу пореза и доприноса из плате за вријеме породичног одсуства.

производње према прерађивачким капацитетима, нарочито код индустријских култура сунцокрета, соје, уљане репице (Фабрика уља „Бимал“ д. д).

Највећи дио обрадивих површина обрађују индивидуални пољопривредни произвођачи. Правна лица узимају учешће у производњи сљедећих култура: пшеница, зоб, уљана репица, кукуруз и соја. Правна лица највеће учешће имају у производњи уљане репице, гдје је пожњевена површина правних лица износила 44,83%. Пожњевене површине правних лица код осталих култура је око 10% укупних површина.

Наредна табела показује да је у 2019. години забиљежено смањење пожњевених површина раних усјева, посебно уљане репице за 30% у односу на претходну годину и да је повећана производња касних усјева (жита, индустријско и повртно биље). Такође је забиљежен нови засад дувана на површини од 5 ха.

Табела 15: Пожњевене површине, раних и касних усјева, 2018 и 2019.

Усјеви	Пожњевене површине, ха	
Година	2018	2019
РАНИ УСЈЕВИ		
Пшеница	3812	3753
Јечам	700	700
Зоб	584	585
Јагоде	65	70
Малине	25	22
Уљана репица	417	290
КАСНИ УСЈЕВИ		
Жита	8748	9121
Индустријско биље	1064	1079
Сунцокрет сјеме	80	90
Соја зрно	984	984
Дуван		5
Љековито и аром. биље		
Повртно биље	513	523
Сточно крмно биље	835	825
Ливаде и пашњаци	3330	3320
Међуусјеви, подусјеви и накнадни усјеви	52	52

Извор података: Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду БДБиХ и билтени Агенције за статистику БиХ

Земљиште је погодно и за узгој многих врста воћа. Највеће површине воћа су под шљивама (450 ха у 2019. години) и јабукама (58,83 ха) и површине под овим воћем су и највише повећане у 2019. години у односу на претходну годину (шљиве 8,4% и јабуке 18,8%). Вишње су обране са 50 ха површине које су у 2019. години повећане за 2,0%, након којих слиједе површине под крушкама (26,13 ха у 2019. години).

Табела 16: Остварени приноси раног и касног воћа, 2018. и 2019.

	Обрана површина, ха			Принос (т)		
	2018	2019	2019/2018	2018	2019	2019/2018
РАНО ВОЋЕ						

Трешње	18,00	19,00	105.6	270,00	285,00	105.6
Вишње	49,00	50,00	102.0	588,00	564,00	95.9
Кајсије	2,00	2,00	100.0	30,00	30,00	100.0
КАСНО ВОЋЕ						
Јабукe	49,50	58,83	118.8	841.50	1160,00	137.8
Крушке	26,00	26,13	100.5	390,00	432,00	110.8
Дуње	15,00	1,50	100.0	19.50	15,00	76.9
Шљиве	415,00	450,00	108.4	9130,00	12150,00	133.1
Брескве	3,05	3,15	103.3	15,25	25,00	163,93
Ораси	11,00	11,00	100.0	231,00	308,00	133,33

Извор података: Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко дистрикта и билтени Агенције за статистику БиХ

Добро је развијена и сточарска производња (тов говеда, свиња и перади), што омогућава и развој индустрије за прераду меса.

Реализација подстицајних мјера за пољопривредну производњу је омогућена Законом о подстицајима у пољопривредној производњи. Влада Брчко дистрикта БиХ је 2011. године донијела **Одлуку о пласирању новчаних средстава кроз кредитне линије с циљем развоја пољопривреде** на подручју Брчко дистрикта БиХ. Овом одлуком и накнадним измјенама одлуке у 2012. години одобрено је пласирање новчаних средстава у укупном износу од 2.332.598,00 КМ путем кредитних линија с циљем развоја пољопривреде на подручју Брчко дистрикта БиХ. Новчана средства су пласирана путем кредита преко комерцијалних банака. Од усвајања одлуке пласирано је укупно 4,11 милиона КМ намијењених за кредитирање пољопривредне производње од којих је извршен поврат у износу од 3,60 милиона КМ. Уговори о финансијским услугама кредитирања развоја пољопривреде на подручју Брчко дистрикта БиХ су истекли током 2016. и 2017. године, али поврат кредита по закљученим уговорима између корисника и банака још увијек траје тако да стање средстава није коначно и мијења се у складу са динамиком поврата средстава. Највећи дио пласираних кредита односио се на куповину механизације (трактора и прикључне опреме), куповину јунади, куповину музних крава те за воћарску и ратарску производњу. У складу са одлуком о усвајању **Програма самозапошљавања у пољопривреди** на подручју Брчко дистрикта БиХ за 2018. годину, Заводу за запошљавање Брчко дистрикта БиХ пребачен је износ од 500.000,00 КМ. Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ склопио је 24 уговора о додјели грант средстава у укупном износу од 445.400,00 КМ.

У сљедећој табели дат је преглед обезбијеђених средстава подстицаја за пољопривредну производњу.

Табела 17: Средства подстицаја за пољопривредну производњу 2013-2019.

Година	Број подносилаца захтјева	Број захтјева	Кандидовано - поднесено захтјева	Обезбијеђено буџетом
2013	1.725	4.791	8.754.733,19	7.009.500,00
2014	1.762	5.004	9.397.168,88	7.509.500,00
2015	1.716	4.277	8.297.285,86	12.215.282,21
2016	1.751	4.713	9.541.371,77	9.316.068,00
2017	1.877	5.123	11.833.366,05	10.688.000,00
2018	1.997	5.445	12.763.899,50	11.950.000,00
2019	2.094	5.632	13.950.376,45	13.580.000,00

У седмогодишњем периоду укупно је обезбијеђено буџетом 69.168.350,21 КМ, уз годишња варирања износа и раст средстава од 50% на крају периода у односу на почетак. Притом је примјетан константан раст броја поднесених захтјева и њихових подносилаца. Оваква политика подстицаја дала је добре резултате у погледу степена обрађености ораничног земљишта (око 75%), који је виши него у већини других дијелова БиХ, као и у погледу сталног раста неформалне запослености у руралним дијеловима (у 2016. достигла 27,6% укупне запослености). С друге стране, нису рађена посебна истраживања и процјене других ефеката коришћења ових средстава подстицаја, тако да се не може утврдити у којој мјери она представљају инструмент социјалне политике, а у којој мјери економске политике, што би требало да буде њихова првенствена и доминантна намјена. Такође, није још испитано у којој мјери овакав начин дистрибуције и коришћења подстицаја доприноси унапређивању конкурентности пољопривредне производње, као и израженом негативном тренду уситњавања пољопривредних посједа.

На нивоу Брчко дистрикта БиХ је урађен Нацрт стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Брчко дистрикта БиХ за период 2019-2025, уз помоћ организације ФАО. У њему је као основни проблем за наредни стратешки период идентификована **релативно ниска продуктивност, како по јединици производње, тако и по газдинству**, те предложен низ консистентних мјера за његово постепено рјешавање и унапређивање конкурентности пољопривредне производње, као и квалитетнији развој руралних подручја.

Државне шуме заузимају површину од 2463,00 ха са дрвном залихом од 373372,00 м³. Већа површина шума Брчко дистрикта БиХ је приватна и заузимају површину од 8410,45 ха, са дрвном залихом од 723209,42 м³.

Туризам и угоститељство

На основу постојеће туристичких потенцијала, као и пратећих релевантних фактора туризма и комплементарних дјелатности и грана долази се до *могућих облика туристичких кретања* тј. карактера туристичке понуде¹⁴:

- *Транзитни туризам* (Самим положајем Брчко представља важну раскрсницу домаћег, али и међународног карактера стварајући тиме услове за својеврсну туристичку посјету)
- *Културно-манифестациони туризам* (Културно-манифестациони садржај у виду *Позоришних сусрета БиХ, Дјечијег музичког фестивала, Сајма Привреде, концерата, етнографских приредби и сл*)
- *Спортско-рекреативни туризам* (Брчко као успјешан спортски град са значајним резултатима у многим спортовима те карактером својих спортско-рекреативних објеката има одличне предиспозиције за афирмацију туризма. Одличан примјер међународне афирмације је *Прохема-тениски турнир, интернационални турнир у малом фудбалу, Видовданска трка* која је ушла у Календар Свјетске атлетске федерације и др. Ријека Сава је други важан ресурс који може имати спортско-рекреативну димензију туризма)
- *Ловни и риболовни туризам* (Распрострањеност животињског ловног фонда у околини Брчког као и некада афирмисана *Фазанерија* омогућавају развој ловног туризма док богатство рибљег фонда ријеке Саве треба искористити у сврху риболовног туризма)
- *Конгресни туризам* (Специфичности политичко-правног статуса Брчко дистрикта као административног, политичког и културног центра овог дијела Босне и Херцеговине дефинишу јасне предиспозиције за развој овог вида туризма као значајног сегмента манифестационог туризма. Организовањем *конгреса, семинара, симпозијума, савјетовања, округлих столова* и сл. потврдиле би се поменуте предиспозиције)
- *Вјерски туризам* (Брчко као мултикултурална средина са богатим духовним животом православне, исламске и католичке вјероисповјести може развијати и *вјерски туризам*. Сама религијска природа Брчког је представљена православним, исламским и католичким вјерским објектима које на прави начин треба промовисати и уврстити у туристички садржај. У њима је представљена духовност, архитектура и културна достигнућа сва три конститутивна народа у Босни и Херцеговини)
- *Сеоски туризам* (Сеоска насеља у околини Брчког пружају специфична обиљежја актуелне руралне средине те на тај начин могу бити атрактивна за иницирање туристичких кретања. У њима је представљена народна ношња и фолклор, обичаји, светковине, гастрономија, гостољубивост становништва итд)
- *Излетнички туризам* (Овај вид туризма може имати рекреативни и културни карактер. Простране зелене површине у околини, шеталиште поред Саве као и постојеће парковске површине у граду могу имати рекреативну функцију излетничког туризма. Културна функција се огледа у посјети споменичком насљеђу у граду и околини)

¹⁴ Извор информација: Перспективе развоја туризма у Брчко дистрикту БиХ, Др Александар Б. Ђурић

- *Ријечни туризам* (Ријека Сава са својим могућностима може сама по себи бити туристички атрактив у погледу спортско-рекреативних, излетничких, купалишних, мото-научних и других активностима. Капацитет *Луке Брчко* само потврђује потенцијале који нису адекватно искоришћени, а које треба имати у виду у будућности)
- *Екскурзиони туризам* (Као унапријед планиран и организован облик кретања, екскурзије дефинишу културне потребе за упознавањем нових простора и културних вриједности у њима. Брчко дистрикт може бити атрактиван за посјету, нарочито ђачке популације, у вријеме *Сајма привреде, Позоришних сусрета, Дјечијег фестивала, Видовданске трке* те разних концертних манифестација итд)

Материјалну базу туризма у погледу рецептивних садржаја објеката хотелијерства (хотели: *Гранд Посавина, Европа и Јелена*) те објеката ресторатерства можемо оцијенити веома повољним за развој туризма. *Комуникациони фактори* (општа саобраћајна мрежа), фактори туристичке инфраструктуре (водоводна мрежа, канализациона мрежа, електродистрибутивна мрежа, паркови, шеталишта, објекти здравства, рекреативни објекти затвореног типа, конгресне дворане итд) и *фактори туристичке супраструктуре* (мрежа трговинских и занатских радњи и осталих привредних дјелатности у функцији туризма) такође можемо оцијенити повољним са аспекта развоја туризма.

У дјелатности смјештаја је у 2019. години укупно било регистровано 4 правна лица и 7 предузетника, док услуживање хране и пића (угоститељством) обавља 12 правних лица и 239 предузетника¹⁵. У подручју пружања смјештаја те припреме и услуживања хране у 2019. години је било запослено 692 радника.

Према подацима Одјељења за привредни развој, спорт и културу Владе Брчко дистрикта, туристичка понуда Брчко дистрикта се састоји од 273 смјештајних јединица у склопу 15 колективних смјештајних објеката са укупно 655 кревета.

Табела 18: Смјештајни капацитети

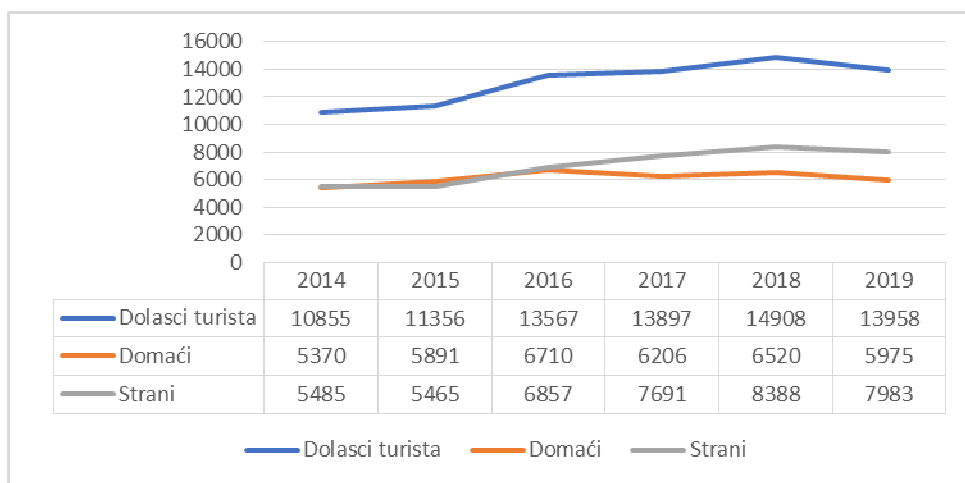
Врста објекта (назив објекта)	Број (апартмана)	соба	Број кревета
Хотели (Јелена, Европа, Бакарни Ловац и Гранд Посавина)	139		324
Бутик Хотел (Неа)	6		10
Мотели (Бакарни, Лагуна, Антуновић, Мајевичка кућа, Ловац, Хармонија, МБ Радић)	97		231
Апарт Хотел (Парк)	11		25
Пансиони (МД, Имиџ)	20		35
УКУПНО	273		655

¹⁵ Податак на дан 31. 12. 2019. године, Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

Извор података: август 2019.

На основу званичних података о броју долазака и ноћења у хотелима, у Брчко дистрикт БиХ је у 2019. години дошло 13958 туриста, од чега је 57,2% страних туриста. Наредни графикон показује да је повећање броја туриста који долазе у Брчко дистрикт настало углавном захваљујући повећању броја страних туриста.

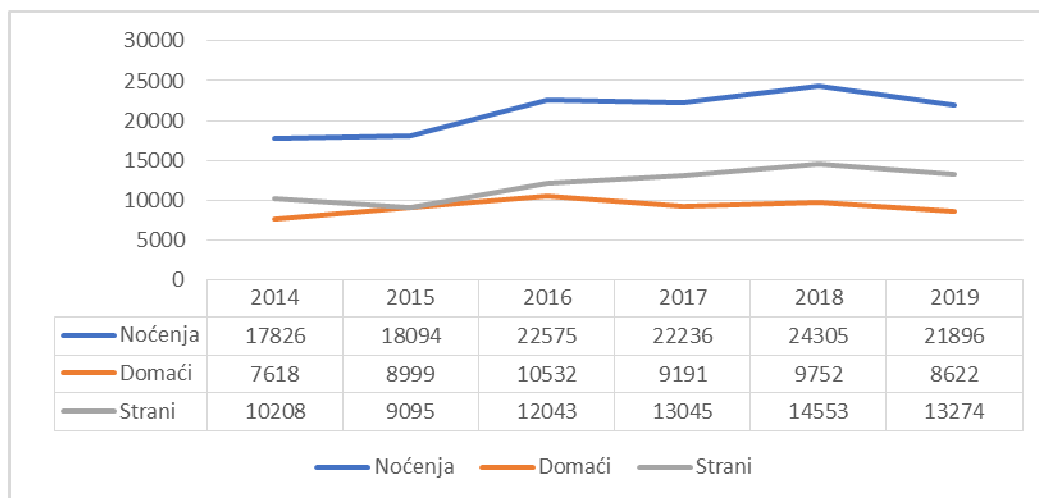
Слика 11: Доласци туриста у Брчко дистрикт



Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

Просјечан број ноћења туриста у посматраном периоду од посљедњих шест година је мањи од два ноћења (1,66 ноћења у 2019. години) чак и код страних туриста, што показује да се туристи не задржавају у Брчко дистрикту.

Слика 12: Ноћење туриста у Брчко дистрикту



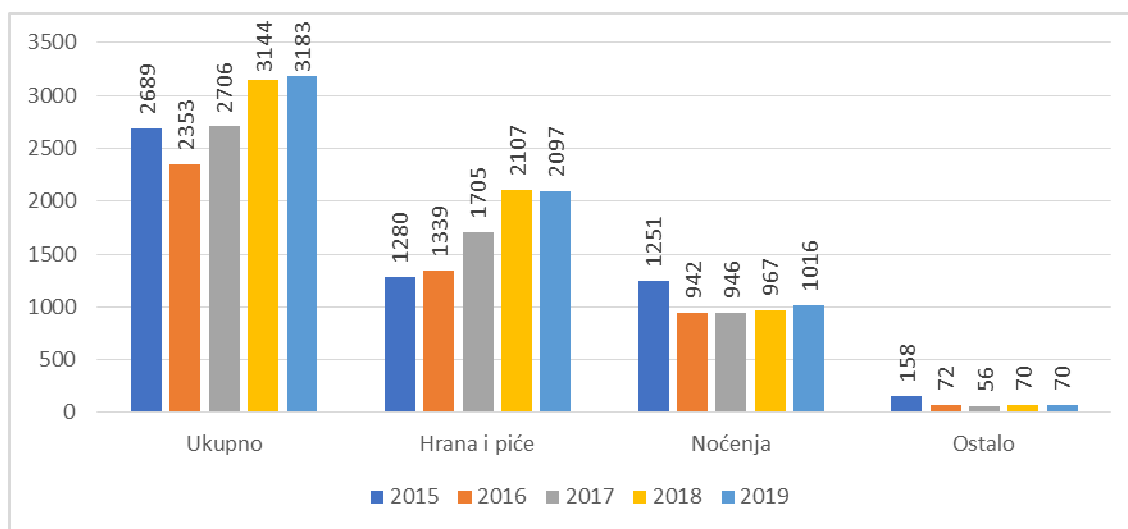
Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

Посматрано по мјесецима, страни туристи у Брчко дистрикт највише долазе у децембру и августу, док домаћи туристи долазе у љетним мјесецима, посебно у јуну и јулу.

Посматрано према структури земаља из којих долазе, највећи број страних туриста у 2019. години је дошао из Србије (23,14%) и Хрватске (21,30%), затим из Аустрије (11,84%), Словеније (9,80%) и Њемачке (5,80%). Уједно су ови туристи и остварили највећи број ноћења у хотелима на подручју Брчко дистрикта.

Укупан промет у угоститељству у 2019. години је износио 3,2 милиона КМ. Примјетно је повећање укупног промета у угоститељству у посљедњих пет година, које је највећим дијелом настало због повећања промета храном и пићем.

Слика 13: Промет у угоститељству према врстама услуге за период 2015–2019, у хиљ. КМ



Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020. и 28. 2. 2019.

Посљедице кризе изазване пандемијом COVID-19

Подаци и анализе о посљедицама кризе изазване пандемијом COVID-19 и мјера које су предузете, ради заштите здравља становништва, по економију БДБиХ, нису расположиви у тренутку припреме ове анализе. Док се не прикупе и обради релевантни подаци и не ураде одговарајуће анализе, чине се разумним сљедеће претпоставке:

- највећи дио предузетничких и занатских дјелатности, усмјерених на локално тржиште, претрпио је вишемјесечне негативне посљедице, услед немогућности пружања услуга, производње и продаје;
- извозно оријентисана предузећа такође су претрпјела вишемјесечне негативне посљедице, услед застоја у глобалним ланцима вриједности у којима послују, са још увијек неизвјесним процјенама када ће, како и у којем обиму, успјети да поврате и одрже своју конкурентску позицију и обнове пословање;
- сектор туризма и угоститељства, због вишемјесечног прекида пословања, такође је изложен великим негативним посљедицама кризе, неизвјесне процјене темпа опоравка.

Треба провјерити да ли је удар кризе на привреду Брчко дистрикта БиХ био нешто мањи него у другим срединама због доминације трговине у њеној цјелокупној структури, као и због знатног учешћа прехранбене индустрије у индустријској производњи, с обзиром на то да су ове дјелатности пословале у некој мјери и у доба кризе.

Кључни изазови економског развоја

Пред привредом Брчко дистрикта БиХ стоји низ краткорочних и дугорочних изазова.

Краткорочни изазови тичу се опоравка свих врста привредних субјеката, у свим областима, од негативних посљедица кризе изазване пандемијом. При том мјере подршке за опоравак треба да се прилагоде специфичностима сваке циљне групе предузетника и фирми. Опоравак од негативних посљедица треба да буде праћен подршком за увођење превентивних мјера прилагођавања пословања с циљем смањења негативних утицаја сличних криза у будућности.

У релативно кратком року може и треба да се ријеше и информациони и регулаторни изазови, прије свега:

- обезбјеђење бољих података и информација неопходних за доношење циљаних политика и инструмената подршке у различитим областима економског развоја (првенствено боље структурирање и обрада података из финансијских извјештаја правних лица);
- обезбјеђење бољих података и информација неопходних за знатно интензивније укључивање дијаспоре у економски развој БДБиХ;
- усклађивање Закона о подстицају у привреду БДБиХ са препорукама Европске комисије у погледу дефиниције малих и средњих предузећа и принципа Акта о малим и средњим предузећима, као и усклађивање са Законом о државној помоћи БиХ и одговарајућим директивама ЕУ;
- прелаз на циљане политике и инструменте подстицања развоја предузећа и привлачења инвестиција, тако што ће се постојећи систем подстицаја и олакшица ускладити са приоритетима и мјерама економског развоја за период 2021-2027. у оквиру ове стратегије, као и секторских стратегија које ће се на њој заснивати (стратегија развоја малих и средњих предузећа, стратегија развоја пољопривреде, стратегија привлачења инвестиција, и сл).

У дужем року пред економских развојем БДБиХ стоји неколико већих изазова:

- одржавање и јачање позиције извозно оријентисаних предузећа у глобалним ланцима вриједности, као мотора развоја локалне економије, у правцу *паметног*

*раста*¹⁶, са иновацијама, не само у фази производње, већ и прије и после производње, гдје се остварује већа додата вриједност;

- повећање учешћа знањем интензивних производа/услуга и сектора у привредној структури, такође на правцу *паметног раста* и повећања додате вриједности;
- обезбјеђење веће атрактивности предузетничке каријере и запошљавања у малим и средњим предузећима за младе људе и за жене (јер су њихове преференције све снажније изражене према одласку у иностранство и према каријери у јавном сектору), уз истовремено јачање предузетништва младих и предузетништва жена, као важних ослонаца економског развоја;
- претварање географских, саобраћајних и административних предности у конкурентске предности, за привлачење привредних инвеститора, првенствено из земаља ЕУ и из дијаспоре, како би се унаприједио извозни профил и резултати, те ојачали локални ланци снабдијевања;
- постепена интеграција привреде БДБиХ у шире европске токове дигитализације и декарбонизације;
- веће и боље коришћење људског и финансијског капитала дијаспоре и повратника;
- достизање вишег степена специјализације пољопривредне производње и њено снажније интегрисање у ланце вриједности прерађивачке индустрије, туризма и трговине;
- стратешко профилисање туристичке понуде (кључних туристичких производа) Брчко дистрикта БиХ у оквиру шире регионалне понуде и обезбјеђење претпоставки за квалитетно управљање туристичком дестинацијом.

Већина ових изазова дефинисана је на основу упоређивања садашњег стања и кретања у економији БДБиХ са трендовима у ширем окружењу, као и стратешким усмјерењима са нивоа БиХ, садржаним првенствено у *Оквиру за одрживи развој БиХ 2030. и Стратешким смјерницама за хармонизацију подршке развоју МСП и предузетништва у БиХ 2021-2027*, чија је израда у току.

2.4 Преглед стања и кретања на тржишту рада

Активна политика запошљавања Завода за запошљавање Брчко дистрикта БиХ обухвата: програм подршке запошљавању теже запошљивих лица са активне евиденције Завода (дугорочно незапослених лица, лица старије животне доби, лица млађе животне доби, лица која стичу прво радно искуство, лица са инвалидитетом, дјеце погинулих бораца и

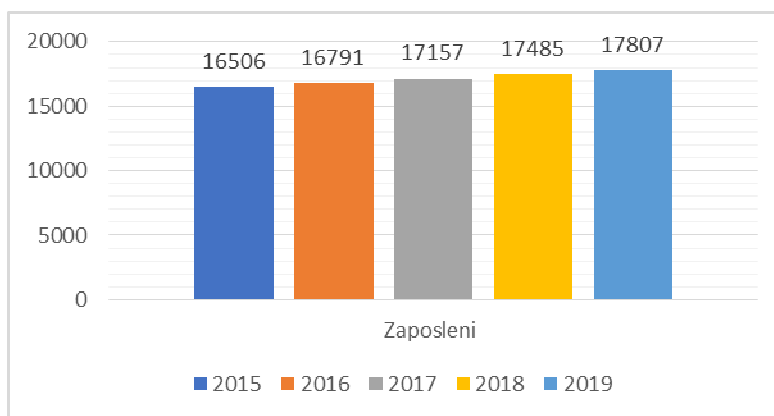
¹⁶ У складу са УН Агендом 2030 за одрживи развој и Оквиром за одрживи развој БиХ: **Паметни раст**, чији је циљ обезбиједити претварање иновативних и продуктивних идеја у производе и услуге које могу довести до отварања висококвалифицираних и високоплаћених радних мјеста, што би водило ка већој продуктивности, убрзаном расту, уз очување природног капитала и смањење неједнакости у друштву. Овај правац подразумијева развој предузетништва, индустријске политике и трансформације у кључним секторима удружене са проактивним промоцијама иновативних капацитета и продуктивности, потицање компанија које остварују брзи раст, те успоставу иновативног сектора, као неопходних услова за обезбјеђење просперитета који долази примарно од стварања високоплаћених радних мјеста.

РВИ), програме samozapoшљавања, као и програме припреме за тржиште рада кроз обуке и савјетовања, у складу са потребама тржишта рада.

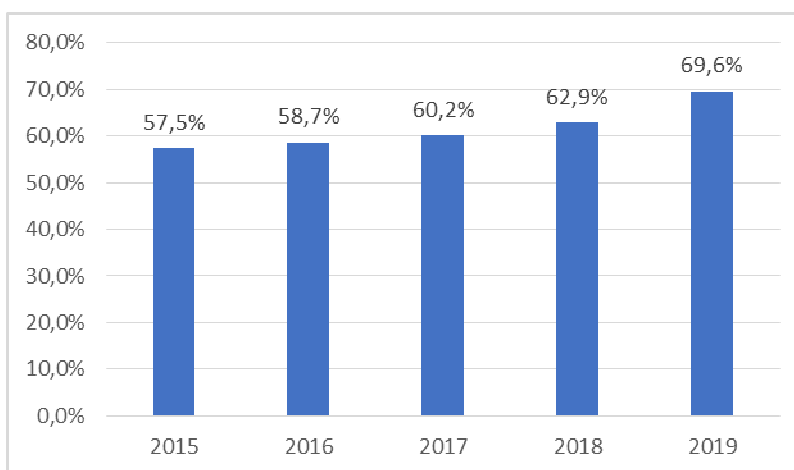
Запосленост

У Брчко дистрикту је код правних лица и самосталних предузетника у 2019. години било запослено 17.807 лица, што је за 1,8% више у односу на претходну годину. Тренд броја запослених показује континуирано повећање у посљедњих пет година (повећање броја запослених од 7,9% у 2019. у односу на 2015. годину). Формална стопа запослености у 2019. години је износила 69,6% и показује тренд раста у посљедњих пет година (57,5% у 2015. години).

Слика 14: Број запослених за период 2015–2019. (годишњи просјек)



Граф: Стопе запослености за период 2015–2019. година



Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

Структура запослених код правних лица и самосталних предузетника показује највећи број запослених у подручју трговине (27,58% у 2019. години), затим слиједи прерађивачка

индустрија са 20,17% запослених у 2019. години. Подаци по годинама показују да се повећава учешће запослених у прерађивачкој индустрији (са 19,17% у 2015. на 20,17% у 2019. години), док се учешће запослених у трговини смањује (са 28,70% у 2015. на 27,58% у 2019. години).

Стопе промјена (индекси) по годинама указују на неколико подручја која не учествују значајније у структури запослених, али су подручја која показују потенцијале запошљавања у наредном периоду, односно имају највеће стопе промјене запошљавања у односу на друга подручја, што утиче на повећање у структури запослених током година. Подручја која се издвајају по наведеним особинама су пољопривреда, лов и шумарство и пословање непокретностима. Подручја информација и комуникација, као и умјетност, забава и рекреација су такође подручја која показују потенцијале запошљавања у наредном периоду.

Табела 19: Запосленост по подручјима дјелатности КД БиХ 2011.

Подручје Дјелатности	Просјек 2015	2015, учешће	Просјек 2018	2018, учешће	Просјек 2019	2019, учешће	Индекс просјек 2019 просјек 2018	Индекс просјек 2019 просјек 2015
А Пољопривреда, лов и шум.	88	0.53%	140	0.80%	193	1.08%	137.86	219.32
Ц Прер.индустрија	3164	19.17%	3413	19.52%	3592	20.17%	105.24	113.53
Д Снабдј. ел.енергијом, плин,...	266	1.61%	239	1.37%	258	1.45%	107.95	96.99
Е Снабдј.водом, отпадне воде,...	101	0.61%	132	0.75%	128	0.72%	96.97	126.73
Ф Грађевинарство	923	5.59%	892	5.10%	880	4.94%	98.65	95.34
Г Трговина	4737	28.70%	5007	28.63%	4911	27.58%	98.08	103.67
Х Превоз и склад.	888	5.38%	935	5.35%	945	5.31%	101.07	106.42
И Хотелијерство	867	5.25%	758	4.33%	692	3.89%	91.29	79.82
Ј Информације и комун.	137	0.83%	188	1.08%	181	1.02%	96.28	132.12
К Финансијске дјел.	298	1.81%	354	2.02%	352	1.98%	99.44	118.12
Л Пословање некретнинама	24	0.15%	59	0.34%	66	0.37%	111.86	275.00
М Стручне, научне и тех. дјел.	468	2.84%	409	2.34%	469	2.63%	114.67	100.21
Н Админ.и пом. услужне дјел.	401	2.43%	449	2.57%	430	2.41%	95.77	107.23
О Јавна управа и одбрана	1646	9.97%	1719	9.83%	1834	10.30%	106.69	111.42
П Образовање	953	5.77%	1091	6.24%	1114	6.26%	102.11	116.89
Q Здравство и соц.заштита	756	4.58%	884	5.06%	908	5.10%	102.71	120.11
Р Умјетност, забава и рекреација	159	0.96%	166	0.95%	198	1.11%	119.28	124.53
С Остале услужне дјел.	630	3.82%	651	3.72%	656	3.68%	100.77	104.13
Укупно	16506		17486	100.00%	17807	100.00%	101.84	107.88

Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, 17. 3. 2020 и Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ 2016. година, Агенција за статистику БиХ

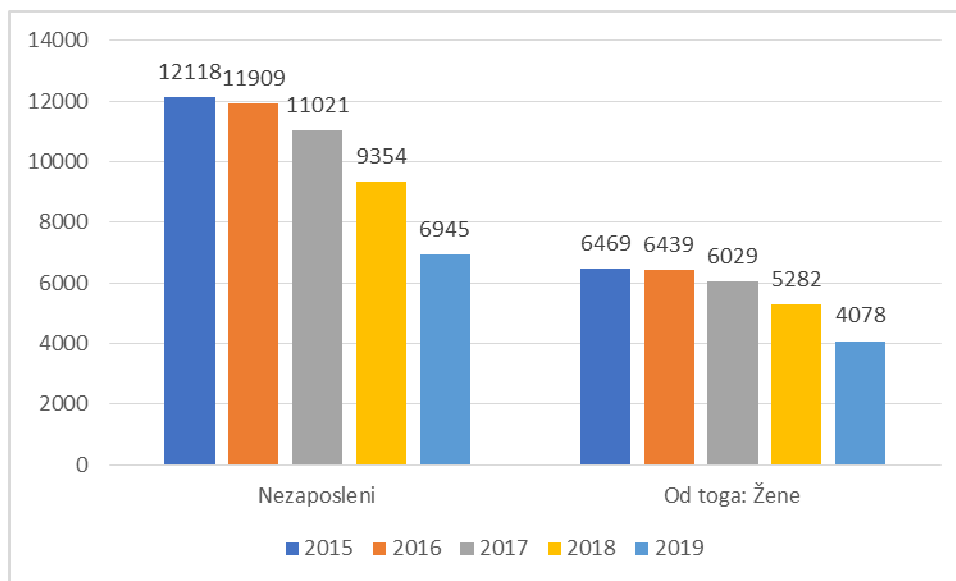
Незапосленост

Број лица која траже запослење (незапослени) показује смањење у 2019. години. Број незапослених на подручју Дистрикта крајем извјештајног периода за 2019. годину је износио 6.945 (од чега 4078 или 58,72% жена), што је за четвртину (25,75%) мање у односу на крај извјештајног периода претходне године када је број незапослених био 9354.

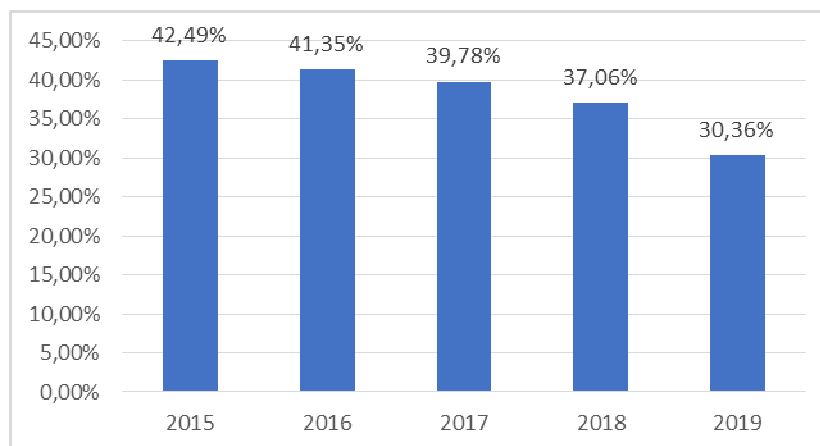
Подаци о броју запослених не показују значајније запошљавање у 2019. години (322 запослених више у односу на претходну годину). Подаци о броју незапослених лица по мјесецима показују мјесечни тренд смањења броја незапослених лица који је започео у јануару 2018. године. С тим у вези формална стопа незапослености је у 2019. години износила 30,36% док је у претходној години била 37,06%.

И поред смањења броја незапослених жена, расте учешће жена у структури незапослених са 53,3% у 2015. години на 58,7% у 2019. години.

Слика 15: Број незапослених лица по полу на крају извјештајног периода за период 2015–2019.



Слика 16: Формална стопа незапослености за период 2015–2019. година



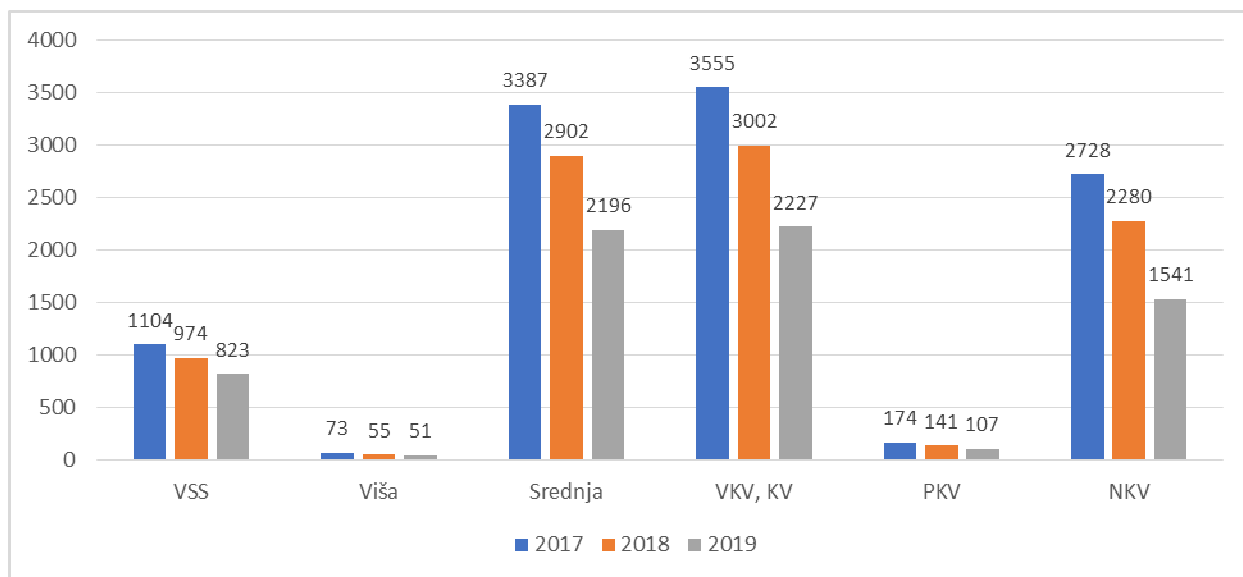
Извор података: Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ

Квалификациона структура незапослених лица показује да незапослена лица са средњом школом и ВКВ и КВ чине најбројније групе у укупном броју незапослених лица у 2019. години и њихово учешће износи 31,6 % са средњом школом и 32,1% са ВКВ и КВ квалификацијама.

Подаци о квалификационој структури незапослених показују да је највеће смањење броја незапослених лица у 2019. у односу на претходну годину било у категорији незапослених без квалификација (32,4%), затим ВКВ и КВ (25,8%) и незапослених са средњом школом (24,3%).

Стопа смањења броја незапослених лица које посједује ВСС у 2019. годину у односу на претходну годину је најмања у односу на друге квалификационе групе (15,5%), што је довело до повећања учешћа ове квалификационе групе у укупном броју незапослених, са 10,4% у 2018. на 11,9% у 2019. години.

Слика 17: Незапослени према квалификационој структури крај извјештајног периода 2017–2019.



Извор података: Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ

Полна структура незапослених лица према квалификацијама показује да жене доминирају у свим стручним спремама осим ВКВ и КВ, гдје је учешће незапослених жена (48,9%) мање од мушкараца. У структури незапослених лица према стручној спреми, највеће је учешће незапослених жена са високом стручном спремом (67,8%) и средњом стручном спремом (67,8%).

Табела 20: Полна структура незапослених лица према квалификационој структури, крај извјештајног периода 2019.

	Незапослена лица	Од тога: жене	Незапослене жене, у %
ВСС	823	558	67.8
Виша	51	27	52.9
Средња	2196	1489	67.8
ВКВ, КВ	2227	1090	48.9
ПКВ	107	55	51.4
НКВ	1541	859	55.7
Укупно	6945	4078	58.7

Извор података: Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ

Нето плате

Просјечна нето плата у Брчко дистрикту је у 2019. години износила 914,87 КМ и већа је за 4,9% у односу на претходну годину, а мања је од просјека нето плата исплаћених у БиХ за 0,67%.

Табела 21: Упоредни преглед нето плата у Брчко дистрикту БиХ са ентитетима и БиХ, 2019.

	Просјечна нето плата 2019.	Брчко дистрикт = 100
Брчко дистрикт БиХ	914,87	100,00
Република Српска	906,00	99,03
Федерација БиХ	928,00	101,44
Босна и Херцеговина	921,00	100,67

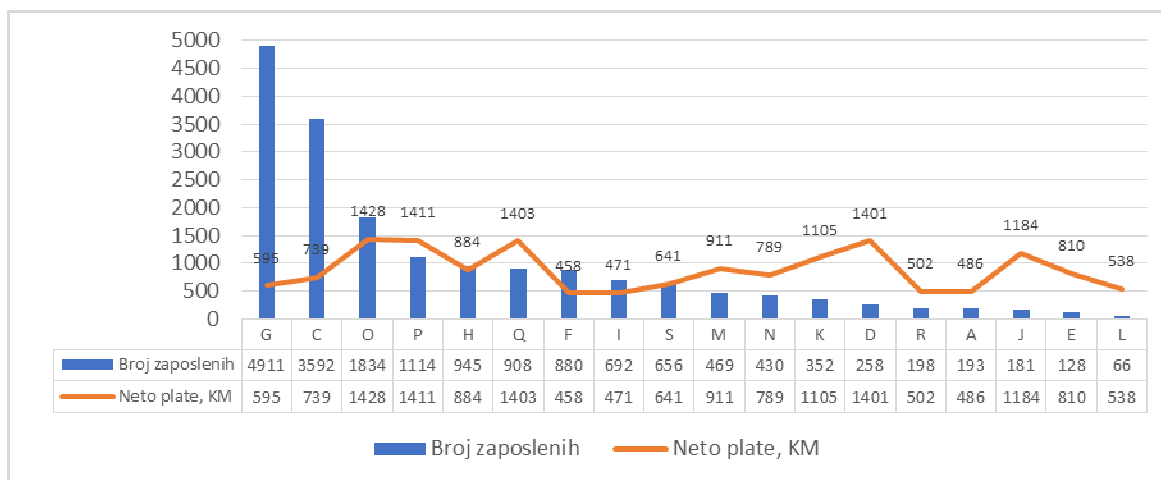
Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

Исплаћене нето плате и запосленост према подручјима дјелатности¹⁷ (приказано у наредном графикону) показују да се у предузећима из подручја која запошљавају највећи број радника у Брчко дистрикту исплаћују нето плате које су ниже од просјечних нето плата у Брчко дистрикту. У питању је подручје Г – Трговина (4911 запослених и нето плата 595 КМ) и Ц - Прерађивачка индустрија 3592 запослених, нето плата 739 КМ).

Такође, предузећа из подручја Ф - Грађевинарства и И – Хотелијерство и угоститељство запошљавају већи број радника, али исплаћују најниже просјечне нето плате у односу на предузећа из других подручја дјелатности (Ф-грађевинарство запослено 880 радника, нето плате 458 КМ и 692 запослена у И- Хотелијерство и угоститељство са просјечном нето платом од 471 КМ). Већи број запослених је такође у предузећима из подручја Х – Превоз и складиштење (908) која су у 2019. години исплатила просјечну нето плату у износу од 884 КМ. Највеће просјечне нето плате у 2019. години исплаћене су у подручјима јавне управе и јавним предузећима (О - Јавна управа, П- Образовање, Q - Здравство и социјална заштита и Д – Производња и снабдјевање електричном енергијом).

¹⁷Класификација дјелатности: А-Пољопривреда, лов и шумарство, Б-Вађење руда и камена, Ц-Прерађивачка индустрија, Д-Произв. и снабдијев. ел. енергијом, гасом, паром и климатизација, Е-Снабдијевање водом, уклањање отпадних вода, управљање отпадом те дјелатности санације околиша, Ф-Грађевинарство, Г-Трговина на велико и мало, поправак мотор. возила и мотоцикала, Х-Превоз и складиштење, И-Дјелатности пружања смјештаја те припреме и услуживања хране (хотелијерство и угоститељство), Ј-Информације и комуникације, К-Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања, Л-Пословање некретностима, М-Стручне, научне и техничке дјелатности, Н-Административне и помоћне услужне дјелатности, О-Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање, П-Образовање, Q-Дјелатност здравствене и социјалне заштите, Р-Умјетност, забава и рекреација, С-Остале услужне дјелатности.

Слика 18: Просјечне нето плате и број запослених према подручјима КД 2010, 2019.



Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

Пензионери

На подручју Брчко дистрикта је у децембру 2019. године регистровано 11.849¹⁸ пензионера, од тога 6915 Република Српска и 4934 Федерација БиХ. Број пензионера се повећава, са просјечном стопом повећања од 1,70% у периоду од децембра 2015. до децембра 2019. година.

Исплаћена просјечна пензија у децембру 2019. године је износила 361,17 КМ. Просјечна стопа раста пензије у периоду од децембра 2015. до децембра 2019. године је 2,96%, са највећим стопама раста у посљедње двије године, у 2019. години 4,22% и у 2018. години 5,38%.

Кључни изазови развоја тржишта рада

Изазови развоја тржишта рада уско су повезани са раније наведеном изазовима економског развоја у сљедећем периоду. Могу се сажето изразити на сљедећи начин:

- опоравак од негативних посљедица пандемијске кризе у виду пада запослености;
- постепено подизање нивоа плата, побољшање услова рада и управљања људским ресурсима привредним субјектима на територији БДБиХ, како би се зауставили трендови одласка младих и стручних радника у иностранство и у јавни сектор;
- прелазак на заједничко планирање и дјеловање институција јавног, приватног и невладиног сектора (одјељења Владе БДБиХ, Завод за запошљавање БДБиХ, средњошколске и високошколске образовне институције, Привредна комора БДБиХ, привредници и њихова удружења, друге заинтересоване организације)

¹⁸ Извор података: Билтен 1 Статистички подаци Брчко дистрикта БиХ, Агенција за статистику БиХ, 17. 3. 2020.

ради одређивања кључних елемената образовне политике и политике запошљавања, на концепту локалног партнерства за образовање и запошљавање;

- благовремено обезбјеђење стицања квалитетних пословних и стручних вјештина потребних за привлачење нових привредних инвестиција, дигитализацију и декарбонизацију привреде;
- увођење предузетничког учења у средњошколским и високошколским институцијама, како би се у дугом року обезбиједио сталан раст нових предузетника са вишим квалификацијама;
- смањивање учешћа незапослених жена у структури незапослених лица на евиденцији Завода за запошљавање БДБиХ
- активацију и запошљавање рањивих категорија на тржишту рада, уз подршку развоју социјалног предузетништва, на правцу остваривања социјалне укључености, према УН Агенди 2030 за одрживи развој и Оквиру за одрживи развој Босне и Херцеговине.

2.5 Преглед стања и кретања друштвеног развоја Брчко дистрикта БиХ

Јавна управа и пружање јавних услуга у Брчко дистрикту БиХ

За разлику од свих других јединица локалних самоуправа у БиХ, Брчко дистрикт БиХ има сасвим другачију улогу у правно-политичком систему државе. Кренувши од дефиниције стварне позиције у уставно-правном систему државе, Брчко дистрикт БиХ представља јединицу локалне самоуправе која је под директним суверенитетом државе. Формиран је Коначном арбитражном одлуком Међународне арбитражне комисије 9. марта 1999. године и обухвата подручје некадашње општине Брчко, тј. 493,3 км², што чини 1% укупне територије БиХ са око (тадашњих) 75,000 становника је представљао један од привредних, културних и политичких центара сјевероисточне БиХ. Према члану 45 Статута Брчко дистрикта БиХ, Владу Дистрикта и јавну управу сачињавају:

- (1) Владу Дистрикта чине градоначелник, замјеник градоначелника, главни координатор Владе и шефови одјељења.
- (2) Јавну управу чине:
 - (a) Одјељења Владе Дистрикта;
 - (b) Канцеларија градоначелника;
 - (c) Дирекција за финансије Дистрикта;
 - (d) Канцеларија за управљање јавном имовином;
 - (e) Канцеларија координатора за Брчко дистрикт при Савјету министара Босне и Херцеговине и
 - (f) остали органи управе када је то предвиђено законом.

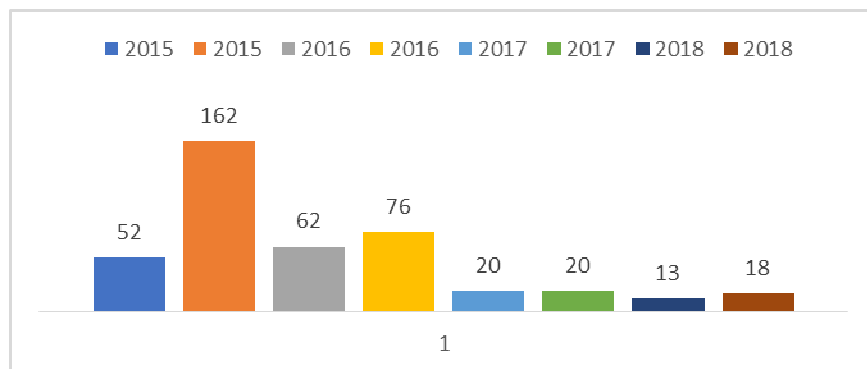
У развојном смислу, Стратегија развоја Брчко дистрикта БиХ за период 2008–2017. године је израђена и усвојена од стране Скупштине Брчко дистрикта, али овај документ, према многим актерима, не представља кохерентан и реалистичан документ са прецизираном и детаљно разрађеном анализом окружења, детаљно прецизираним стратешким и оперативним циљевима, пројектима, а од ширег учешћа грађана у самом процесу и имплементацији до сада није било посебних иницијатива. И када би се водио дискурс о томе да ли је Стратегија представљала правац развоја Брчко дистрикта, неминовно је да се она није имплементирала (изузев два пројекта), нису се дефинисали акциони планови за њезину реализацију нити је постојао усклађен систем мониторинга и евалуације. Брчко дистрикт има јасно дефинисане извршне функције јавне управе, што би, у поређењу са свим другим локалним заједницама, требало да буде велика предност, међутим, Дистрикт ову предност користи само у одређеној мјери, иако се Брчко дистрикт истиче као успјешан модел у испуњавању обавеза од стране (суб)националних нивоа власти. Нејасно дефинисани планови капиталног инвестирања који су неријетко планирани *ad hoc* на годишњем нивоу без проактивног учешћа јавности у планирању капиталног инвестирања, нису другачији од неких других нивоа власти у БиХ. Надаље, Влада Брчко дистрикта БиХ је давно донијела Одлуку о методологији за идентификацију, избор и праћење пројеката, која омогућава идентификацију приоритетних пројектних идеја важних за развој Дистрикта, али која се није користила у оној мјери у којој је наведено у

истој. На овај начин није омогућено планирање јавних инвестиција кроз усвајање Програма јавних инвестиција са идентификованим пројектима који би се финансирали из различитих извора укључујући буџет, средства ЕУ и других донатора као и међународних финансијских институција. Посебан изазов представља изазов недостатка адекватног планирања због неповезаности стратешких и оперативних планова са буџетом. Јавна управа Брчко дистрикта БиХ нема одговарајуће механизме како би ефикасно надгледала и управљала радом јавног сектора у цјелини. Ова констатација има своје образложење у чињеници да извршна власт Брчко дистрикта нема никакву надлежност у погледу функционисања јавних предузећа јер је надзор рада сваког јавног предузећа изричито стављена под мандат управних одбора. Управни одбор је одговоран Скупштини Брчко дистрикта за рад сваког јавног предузећа, као што је прописано одговарајућим законом. Дакле, јавна предузећа су независна од Владе Дистрикта и јавне управе, а одговарајућим законима Дистрикта се прописује да свако јавно предузеће има извршна овлашћења која су довољна за обављање његових функција и остваривање циљева пружања јавних услуга који су јој пренесени у надлежност.

Унутар јавне управе, у смислу пружања јавних услуга, поступање по процедурама на приговоре/поднеске грађана је при Сектору за информисање, за које је надлежан Службеник за етику. По жалбама грађана рјешава Апелациона комисија при Канцеларији градоначелника Брчко дистрикта БиХ што представља специфичност Дистрикта на друге органе јавне управе ентитета, јер је Комисија надлежна за жалбе на сва првостепена рјешења донесена у првостепеном управном поступку. Наравно, грађани Брчко дистрикта БиХ се могу обратити и Институцији омбудсмена за људска права БиХ¹⁹, која чак има и Канцеларију за Брчко дистрикт БиХ, у случају притужби које се односе на слабо функционисање или на повреду људских права почињену од стране било којег органа јавне управе Брчко дистрикта. Иако постоји могућност подношења притужбе на рад Владе Брчко дистрикта од стране грађана или интересних група, у пракси нема посебних примјера који су резултирали неком промјеном у овом смислу. Мали број притужби, као и мали број позитивно ријешених приговора свједочи о неповјерењу грађана у овакав вид тражења праведности и/или правде, као и о недовољном квалитету и основаности провјере и рјешавања ових приговора (*и занемарив степен коришћења могућности жалбе на ћутњу администрације*). Заједничко за највећи број „жалби„ је то да се углавном односе на финансијска давања, која су спровођена по посебним програмима Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, за које имају посебне жалбене процедуре у којима се након објављивања прелиминарне листе корисника, незадовољним странкама пружа могућност да уложе приговор који рјешава посебна комисија, након чега се усваја коначна листа по основу које грађани своја права могу остварити путем суда.

¹⁹ Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је независна институција успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права, заштите права и слобода физичких и правних лица, како је гарантовано Уставом Босне и Херцеговине и међународним споразумима који се налазе у додатку Устава.

Слика 19: Жалбе, притужбе и обраћања грађана 2015-2018.



Извор података: Извјештаји о раду Владе Брчко дистрикта 2015-2018.

Посебно питање представља и једина пракса у локалним самоуправама БиХ, „комбиновања” правног института жалбе (с обзиром на то да је жалба правни лијек у управном поступку) са институтом притужбе који би, у модерном разумијевању овог поднеска, требало да буде намијењен не само поступању према незадовољном грађанину, интересној групи или организацији, него да буде механизам који би требало да буде руковођен степеном задовољства странке тренутним статусом предмета притужбе, да на тај начин повећа проактивну оријентисаност на корисника услуга при организацији услуга и рада Владе, што би у коначности промовисало иновативну, ефикасну и транспарентну локалну власт.

Образовни систем

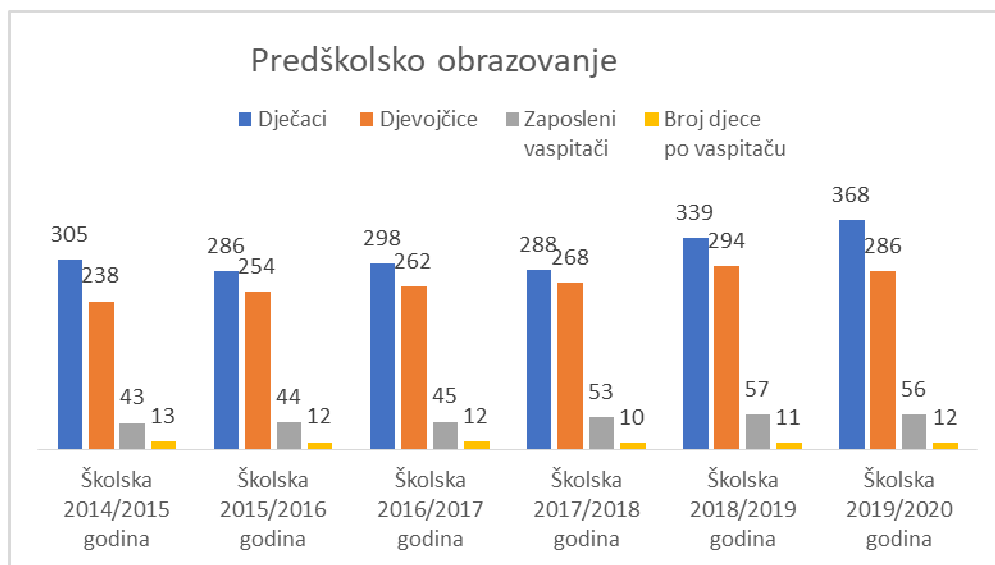
Надлежности у области образовања у Дистрикту су додијељене Одјељењу за образовање у Влади Брчкод који је одговоран за спровођење образовних закона и прописа Босне и Херцеговине и Брчко дистрикта, за израду наставног плана и програма/курикулума који предлаже Педагошка институција Брчко дистрикта БиХ и за пружање финансијске, техничке и кадровске подршке образовним институцијама у Дистрикту. Педагошка институција, које је саставни дио Одјељења за образовање, обавља стручно-педагошки надзор над наставним процесом, реализацијом наставног плана и програма / курикулума и резултатима рада наставника, ученика и школских директора. Основне и средње школе у Брчко дистрикту БиХ се, што подразумева и опште и стручне средње школе, оснивају према плану образовања и потребама Дистрикта, које одређује Влада и Скупштина Брчко Дистрикта. Школе могу основати домаћа и страна физичка и правна лица након испуњења услова који се односе на број ученика, финансирање, просторије/објекте, наставно особље, и друга посебна питања која регулишу образовне стандарде и нормативе. Школе које оснује Дистрикт финансирају се из буџета Дистрикта, а надлежности руковођења у

школама су додијелене школском одбору и директору школе. Другим ријечима, у поређењу са ФБиХ и РС, Брчко дистрикт има најконцентрисанији модел јавне управе у сектору образовања јер све функције јавне управе у сектору образовања обавља само одјељење, а по одређеним питањима сарађује са Агенцијом за стандарде и оцјењивање БиХ.

У функционалном смислу, образовање у Брчко дистрикту је организовано на четири нивоа: предшколско, основно, средње и високо образовање – са 5 предшколских (*ЈУ Обданиште и забавиште „Наша дјеца“ и 4 приватна вртића/обданишта*), 16 основних школа (са 19 подручних ОШ-укупно 35), 4 средње школе (гимназија, економска, техничка, пољопривредно-медицинска школа), те 4 високошколске установе.

Предшколско образовање – У периоду од 2014. до 2019. године, број дјеце покривених предшколским образовањем има тренд раста, као што је случај и у окружењу Дистрикта. Када погледамо покривеност дјеце предшколским образовањем, исто је на нивоу од 75% школске 2015/2016 до 77% школске 2019/2020, што значи да постоји 23% дјеце која нису укључена у програм предшколског образовања и васпитања што је нижи проценат у односу на ниво БиХ, гдје на мјесто у предшколским установама и даље чека 4.316 дјеце, што је у односу на претходну годину више за 31,4%.

Слика 20: Број дјеце и васпитача у предшколском образовању Дистрикта



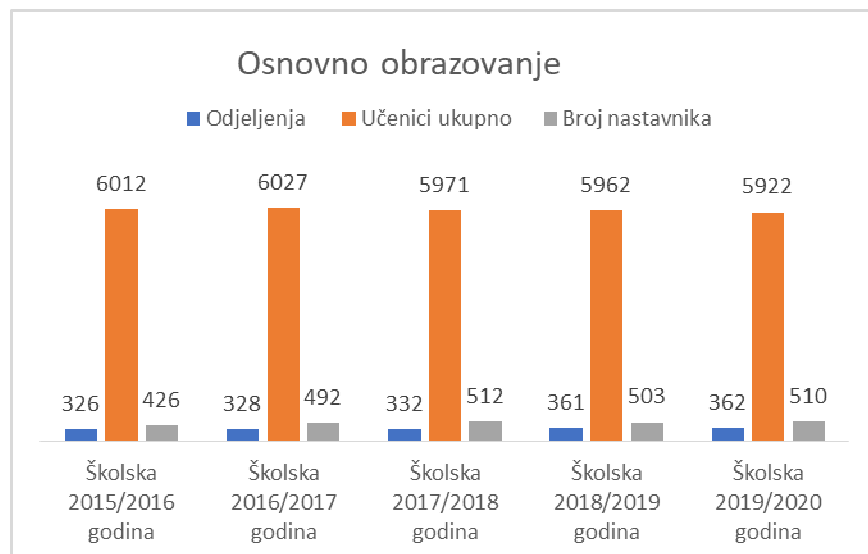
Извор података: Агенција за статистику, Статистика образовања 2014-2020, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Са друге стране, може се процијенити да око 12% адекватне добне група дјеце у поређењу са демографским подацима не упише основну школу у предвиђено вријеме, док је степен напуштања основне школе око 0,5% на годишњем нивоу (*150 дјеце у просјеку напусти основно образовање годишње*), што је мање у односу на просјек на нивоу БиХ (0,8% БиХ ниво). У предшколским установама, од просјечно запослене 52 лица у предшколској (јавној и приватној) настави, више од 95% представљају жене, а имајући у

виду педагошку важност и другог пола, било би корисно размотрити (у складу са трендовима у земљама ЕУ), путем директног стипендирања или додатног бодовања за јавни сектор, а финансијску стимулацију запошљавања у приватном предшколском сектору, повећање броја наставника/педагога мушког пола у директној предшколској настави што би допринијело и родној равноправности у систему јавног образовања. Сугестији доприноси и чињеница да је приближно равномјеран однос уписаних дјевојчица и дјечака у систему. Са друге стране, ревидирајући старосне групе наставника, видљиво је да у приватном сектору доминирају наставници до 40 година старости (око 60%) док је у јавном сектору ситуација обрнута.

Основно образовање – У 2019/2020 школској години у основним школама запослено је 510 наставника од чега чак 2/3 чине жене (366).

Слика 21: Број одјељења, дјеце и наставника у основном образовању Дистрикта



Извор података: Агенција за статистику, Статистика образовања 2014-2020, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Од допунског основног образовања, Брчко дистрикт има основану основну музичку школу, коју похађају у просјеку 150 ученика, са трендом умјереног повећања броја ученика, посебно дјевојчица (преко 70%). Узевши у обзир укупан број ученика у основним школама (5922) у 2019/2020. години, омјер наставника и ученика износи 1:11,6. Међутим, битно је нагласити да је овај омјер у поређењу са 2014/2015 знатно смањен са 14,1 – основни разлог је повећање броја запослених наставника (са 426 на 510), али и напуштање образовања због миграција (*тренд изражен у највећем броју територија БиХ, посебно пограничних подручја, као што је Брчко*). Другим ријечима, повећање броја запослених је несразмјерно континуираном тренду уписа у основне школе, што је у петогодишњем периоду резултирало да је троје дјеце мање по једном наставнику.

У структури запослених, гледајући по врсти уговорног радно-правног односа, уочљив је одређени број ангажованих наставника (просјечно 35 од 489 у основном – 7% и 25 од 239 у средњем образовању – 10%) на одређено радно вријеме, што је у нивоу са просјечним подацима у кантонима (нпр. Тузлански кантон 6.2% и ентитетима РС и ФБиХ).

Надаље, један од битних фактора основног образовања, али и социјалне заштите те људских права у цјелини (посебно имајући у виду ратификовану Конвенцију о правима дјеце и УН Циљеве одрживог развоја) јесте степен раног напуштања образовања у Дистрикту (посебно националне мањине Ромске популације), чији тачан број чак се и не може идентификовати. Међутим, у Одјељењу за образовања, у оквиру Педагошке институције је запослен Референт за ромска питања, који води бригу о ученицима Ромске популације, спроводећи Акциони план за образовање Рома који је усвојен на нивоу државе у оквиру стратегије за Роме, а Брчко дистрикт је преузео обавезе по истом. Изазови по питања образовања дјеце Ромске популације је, према прибављеним информацијама, у највећој мјери везан за неажурност пописа у надлежности Одјељења за јавни регистар Владе Брчко дистрикта, као и неажурност спискова Пододјељења за социјални рад о броју дјеце из Ромске популације. У пракси, Одјељење за образовање, тачније, референт за ромска питања приликом уписа дјеце у прве разреде, а на основу сазнања која прикупи са терена, врши упис дјеце у прве разреде основне школе, а по сазнању да неко од дјеце не похађа обавезно образовања, обавјештава надлежне институције. Дакле, имајући у виду да је највећи број поноваца у основном образовању управо у првом разреду основне школе, те висок број напуштања основног образовања на годишњем нивоу, постоји сумња да је овај изазов право везан за недостатак структурираних програма ране превенције напуштања образовања, од иницијалне сарадње Пододјељења за социјални рад (посједовање евиденције дисфункционалних и социјално угрожених породица), Одјељења за образовање / Педагошке институције те Одјељења за јавни регистар Владе Брчко дистрикта.

Опремљеност основних школа рачунарима је, према наводима Одјељења за образовање, на задовољавајућем нивоу – укупни број од 459 рачунара у свим основним школама, од чега је 61% намијењено ученицима, посматрајући по броју ученика, доводи до закључка да је 1 рачунар намијењен за 9,4 ученика у основном образовању без приступа интернету, те на 10,3 ученика са интернетом. Веома слична ситуација је у средњошколском образовању, гдје 5169 ученика користи 213 рачунара, гдје један рачунар „припада” на 24 ученика, а приступ интернет је омогућен за 30 ученика по једном рачунару. Међутим, дјелимично забрињава старост и модерна нефункционалност значајног процента постојећег броја рачунара, па се препоручује озбиљни приступ овом питању јер је рачунарска опремљеност ученика, али и наставника, предуслов развоја система модерног образовања. Посебно имајући у виду ситуацију која је довела до “сналажења” због пандемије *COVID-19* вируса са “онлајн” радом, оваква препорука додатно добија на значају.

Са друге стране, битно је нагласити да је основно образовање у Брчко дистрикту у потпуности бесплатно, односно, Влада Брчко дистрикта БиХ сноси трошкове ученика (и

родитеља) у потпуности, укључујући обезбјеђење бесплатних уџбеника, превоза за ученика преко 3 км, и друге издатке.

Не мање битно, у наредних 10 година, у случају да нема посебних осцилација у наставном процесу, биће пензионисано око 10% тренутно запослених наставника у основном образовању, а имајући у виду да је број незапослених лица са педагошким профилем или вокацијом која одговара на нормативе (учитељски факултет/наставници предмета), доводи се у питање структурирано стипендирање ових профила (*посебно имајући у виду вокацију незапослених лица евидентираних у Заводу за запошљавање Брчко дистрикта*). Са друге стране, с обзиром да је у просјеку 152 дјеце са посебним потребама укључено у редовно основно образовање, постоји потреба за запошљавањем и стипендирањем студената овог образовног профила. Ситуација у средњошколском образовању је чак и значајније виша, гдје ће око 30% професора такође бити пензионисано у наредних 10 година, ако не и прије.

Преглед етничке и полне структуре ученика основних и средњих школа је презентован у сљедећој табели.

Табела 22: Етничка и полна структура ученика основних и средњих школа

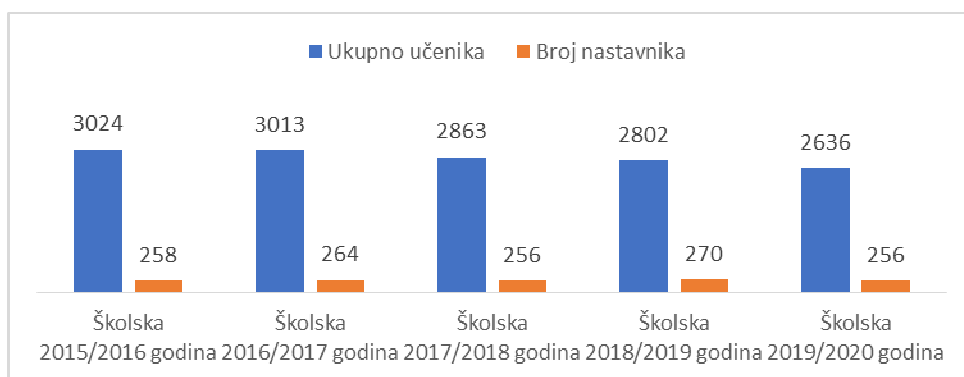
Образовна установа	Број ученика у 2018/19. години						
	Бошњаци	Хрвати	Срби	Остали	М	Ж	Σ
ЈУ Гимназија „Васо Пелагић“ Брчко	158	32	259	3	166	286	452
ЈУ Економска школа Брчко	298	64	339	2	285	418	703
ЈУ Техничка школа Брчко	410	61	407	3	727	154	881
ЈУ Пољопривредна и медицинска школа Брчко	360	57	372	1	245	545	790
ЈУ Прва основна школа Брчко	23	27	1445	2	792	708	1500
ЈУ Друга основна школа Брчко	404	14	441	3	448	415	863
ЈУ Трећа основна школа Брчко	258	21	324	5	310	291	601
ЈУ Четврта основна школа Брчко	153	17	143	4	175	142	317
ЈУ Пета основна школа Брчко	806	5	3	26	472	406	878
ЈУ Шеста основна школа Брезово Поље	21	0	85	3	59	50	109
ЈУ Седма основна школа Горњи Рахић	438	0	1	0	223	218	441
ЈУ Осма основна школа Брка	178	5	0	0	93	90	183
ЈУ Девета основна школа Маоча	452	0	0	27	249	247	496
ЈУ Десета основна школа Бијела	13	197	18	0	111	118	229
ЈУ Једанаеста основна школа Зовик	6	85	1	0	51	41	92

ЈУ Дванаеста основна школа Улице	2	18	2	0	12	10	22
ЈУ Тринаеста основна школа Буквик	4	0	5	0	3	6	9
ЈУ Четрнаеста основна школа Крепшић	0	3	28	0	23	8	31
ЈУ Петнаеста основна школа Шаторовићи	113	0	0	0	60	53	113
Укупно	4097	606	3873	79	4504	4206	8710

Извор података: Одјељење за образовање Брчко дистрикта БиХ, 22. 5. 2020.

Средње образовање – Расположиви подаци о трендовима уписа и похађања у средњем образовању су веома слични онима у основном образовању. Потребно је нагласити да се овај коментар односи експлицитно на општа занимања, а не техничка и стручна, која задржавају број ученика по годинама просјечно истим (од 700 до 720 ученика).

Слика 22: Број ученика и наставника у средњем образовању Дистрикта



Извор података: Агенција за статистику, Статистика образовања 2014–2020, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Са друге стране, иако се број ученика у посматраном петогодишњем периоду смањило за 13% (са 3024 у школској 2015/2016. на 2636 у 2019/2020), број наставника је остао у сличном омјеру, па је омјер наставника и ученика тренутно 1:10,2 док је исти прије пет година износио 11,4. Другим ријечима, смањени број ученика средњих школа се рефлектирао и на просјечни број ученика у одјељењима са 20 на 18, као и на смањење броја одјељења са 154 на 144 у посматраном периоду, како је то приказано у табели доле.

Табела 23: Преглед трендова у средњем образовању Брчко дистрикта БиХ

	Број одјељења	Уписани ученици I разред	Укупно	Ученици који су завршили образовање	Просјек броја ученика у одјељењу	Број наставника	Број ученика по наставнику
Школска 2015/2016. година	-	-	-	1003	-	-	-
Школска	154	860	3013	793	20	264	11.4

2016/2017. година							
Школска 2017/2018. година	149	768	2863	709	19	256	11.1
Школска 2018/2019. година	149	782	2802	765	19	270	10.3
Школска 2019/2020. година	144	772	2636	-	18	256	10.2

Извор података: Агенција за статистику, Статистика образовања 2014–2020, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Међутим, треба нагласити да је тренд смањења броја ученика у средњем образовању од 13% знатно мање него на нивоу ентитета (нпр. 29% је за ниво ФБиХ), а просјечни број ученика на једног професора је мало виши у односу на просјек ентитета РС и БиХ у школској 2019/2020 (9,08% РС, 3,9% годишње смањење ученика на БиХ нивоу).

Према удјелу звања занимања, 16% младих уписује општа занимања, 63,2% техничке смјерове и 20,8% стручна занимања, што је у складу са просјеком на нивоу БиХ, гдје највећи број ученика похађа техничке школе 55,3%, затим гимназије 22,3%, док је у стручним школама 19,1% ученика. Иако тржиште рада захтијева специфична занатска занимања, она не биљеже значајнији раст у броју уписа ученика и то би у наредном периоду требало промијенити. Просјечно 620 завршених основаца у Брчком, у односу на 795 просјечно уписаних средњошколаца нам говори да око 23% уписаних на годишњем нивоу долази ван подручја Дистрикта, посебно у школе које нису основане у околним опћинама/општинама, па и из Републике Хрватске. Не мање битно јесте чињеница да је само у школској 2018/2019 години, 106 ученика напустило средњешколско образовање, од чега преко 90% напуштања је у техничким школама. У поређењу са окружењем, овај проценат је сличан са нпр. ентитетом ФБиХ гдје степен напуштања средњег образовања износи 0,49% или пак РС, гдје је напуштање мало преко 0,5% у односу на укупни број уписаних ученика.

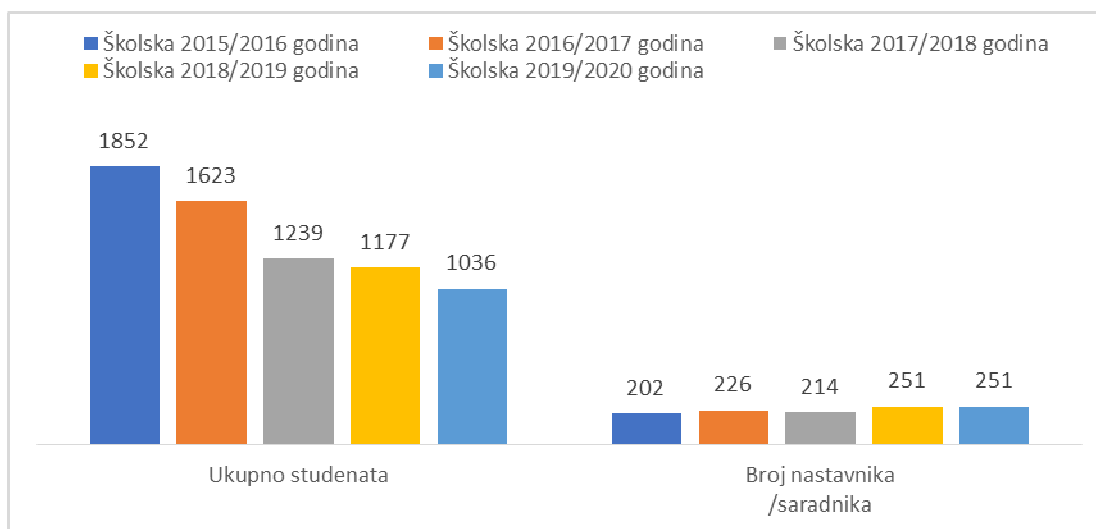
Неформално и цјеложивотно учење је у највећој мјери дефинисано законским и подзаконским актима, али не постоје посебно анализе истих. Један од битних фактора јесте да праћење резултата образовања у Дистрикту није довољно систематизовано и хармонизовано, и не омогућава информисано креирање образовне политике, а усавршавање наставника током службе није довољно, као и у другим дијеловима БиХ, па и шире.

Генерално стање инфраструктуре и опремљености објеката основног и средњег образовања на подручју Дистрикта је на задовољавајућем нивоу, а посебно се издваја опремљеност средњих школа кабинетима (нпр. кабинети мехатронике, роботике, ЦНЦ лабораторија, итд), дакле, постоје добре основе за развој стручних образовних профила.

Наравно, постоји потреба унапређења појединих сегмената (*непостојање спортских дворана, немогућност правилног приступа дјеци с посебним потребама, обезбјеђивање санитарних услова у свим школама, књижница и сл*). Наиме, према прибављеним подацима, од 19 основних и средњих школа, њих 9 нема воду намијењену за пиће, 7 школа нема спортску (школску) салу намијењену школи, 6 нема библиотеку те 7 школа нема омогућен физички приступ дјеци с посебним потребама. Са друге стране, врло је битно нагласити да већина школа за загријавање користи лож-уље, чија годишња потрошња се креће око 320,000 КМ, док је потрошња електричне енергије на нивоу преко 12,000,000 КМ (са 5324 расвјетних тијела у објектима).

Високо образовање – у Брчко дистрикту БиХ је засновано на Закону о високом образовању, а према последње објављеним подацима из школске 2019/2020 године, у Брчком функционише Економски факултет Брчко Универзитета Источно Сарајево (са три студијска програма), те приватни Интернационални универзитет Брчко (са седам студијских програма), Европски универзитет Брчко (са шест студијских програма) и Висока школа рачунарства и пословних комуникација „Емпирика” (са два студијска програма).²⁰

Слика 23: Број студената и наставника/сарадника у високом образовању у Дистрикту



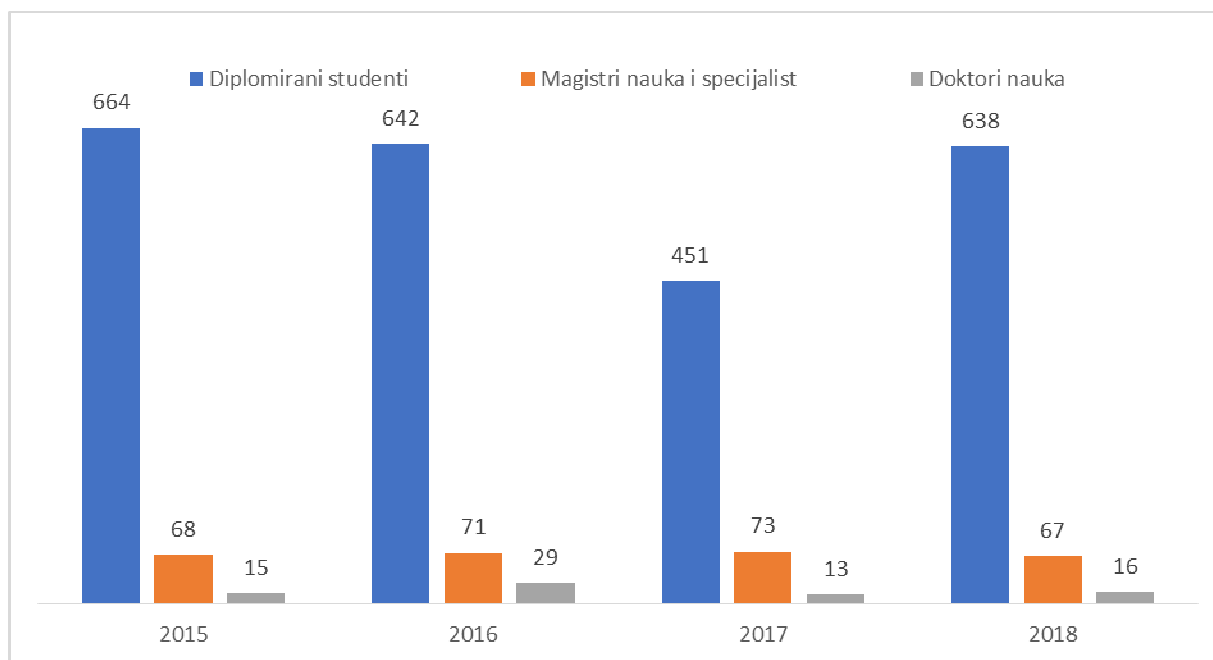
Извор података: Агенција за статистику, Статистика образовања 2014–2020, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Укупан број студената који су завршили високо образовање у Брчком у четворогодишњем периоду износи 2395, док је укупан број уписаних 5891 (од чега 1715 ванредних – са више од 90% студената на даљину). Од новоуписаних студената, 27,2% похађа Универзитет Источно Сарајево, Економски факултет, 32,4% Интернационални универзитет Брчко, 16,1%

²⁰ Поред горе наведених, у Брчко дистрикту функционишу и Универзитет за пословни инжињеринг и менаџмент Бањалука те Свеучилиште у Мостару, организациона јединица Брчко, али подаци о истима нису на располагању у систем статистичке евиденције нити евиденције Пододјелења за високо образовање у Влади Брчко дистрикта БиХ.

Висока школа рачунарства и пословних комуникација „Емпирика” те 24,2% Европски универзитет Брчко. Највећи број новоуписаних се односи на Европски универзитет Брчко, а највећи број регистрованих апсолвената је на Универзитету Источно Сарајево, Економски факултет.

Слика 24: Дипломирани студенти, магистри и доктори наука у периоду 2015-2019.



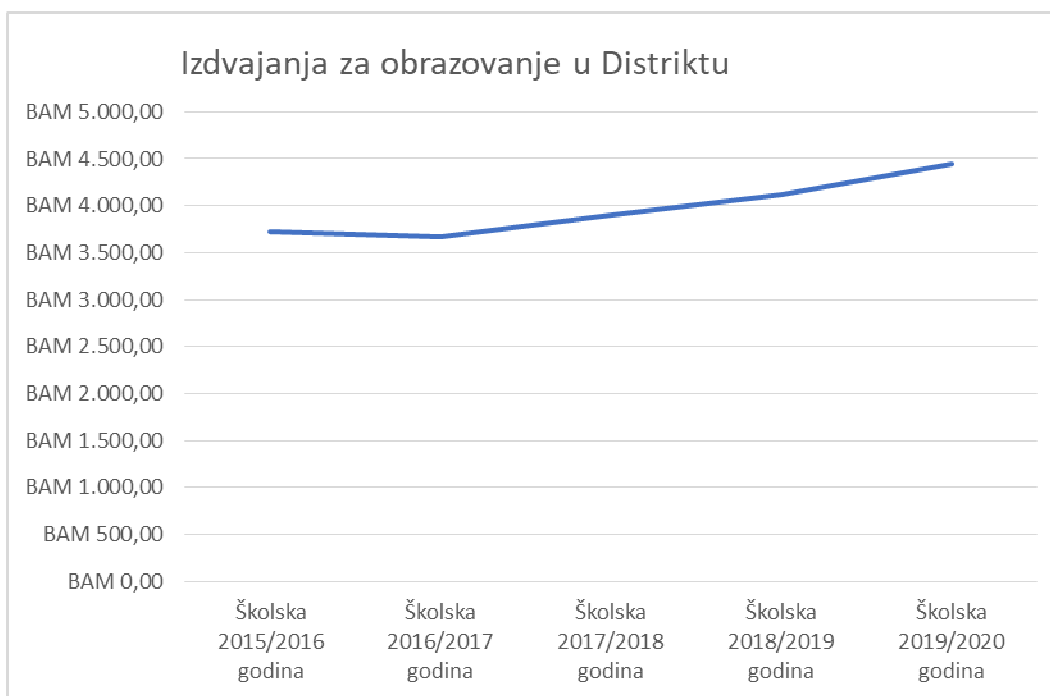
Извор података: Агенција за статистику, Статистика образовања 2014-2020, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

У посматраном периоду, укупно 279 лица је магистрирало/специјализирало (од уписаних 771) те је 73 лица промовисано на част доктора наука (од уписаних 124). Просјечан степен завршавања додипломских студија износи 40%, а постдипломског образовања 47%. Са аспекта међународне *ISCED* 2011 класификације, највећи број дипломираних лица у свим нивоима високог образовања је у подручју економије, администрације и права, а најмањи у природним и хуманистичким/умјетничким наукама. Кретање броја студената у односу на број ученика у средњем образовању је тешко посматрати с обзиром да највећи број студената у Дистрикта долази ван Брчког (процјена је да преко 80% лица није из Брчког) – међутим на основу података о стипендираним студентима од стране Владе Брчко дистрикта, можемо закључити да преко 50% младих који излазе из средње школе се наставља школовати на јавним универзитетима у БиХ (већином у Тузли, Сарајеву, Бања Луци и сусједним земљама) – плус млади који настављају самостално финансирати своје студије нас наводи на процјену да преко 60% младих по завршетку образовања наставља са високим образовањем.

У Дистрикту, уочена је диспропорционалност у издвајањима Владе Брчко дистрикта по ученику по годинама, гдје се издвајања могу оцијенити чак и двоструко у односу на друга

подручја у окружењу, што апсолутно не треба бити тумачено као негативна појава него насупрот томе, посебно због програма стипендирања студената.

Слика 25: Анализа издвајања за образовање по ученику



Извор података: Извјештаји о извршењу буџета Дистрикта 2014-2020, Дирекција за финансије БДБиХ

Када говоримо о стипендирању, Брчко дистрикт БиХ годишње у просјеку издваја око 906,667 КМ за просјечно 490 студената који на годишњем нивоу добију просјечно 1847 КМ *per capita* (подаци за период 2017-2019). Специфичније, тренутно се стипендира преко 300 студента са подручја Брчко дистрикта у мјесечном износу од по 200 КМ, десет мјесеци годишње.

Табела 24: Утрошена средства из буџета Брчко дистрикта по годинама и врсти образовања

	Утрошени износ 2014. у КМ	Утрошени износ 2015. у КМ	Утрошени износ 2016. у КМ	Утрошени износ 2017. у КМ	Утрошени износ 2018. у КМ	Утрошени износ 2019. у КМ
Предшколско образовање	1,598,535.99	1,588,575.76	1,653,001.95	1,737,319.29	2,269,279.35	1,783,879.33
Основно образовање	22,546,718.09	21,177,749.08	20,955,134.54	22,106,610.65	23,659,701.26	23,037,505.84
Средње образовање	12,005,242.65	11,206,007.16	11,492,375.62	11,814,848.87	11,911,900.13	11,811,645.37
Високошколско образовање	578,719.21	708,719.21	1,811,692.44	1,807,095.37	1,703,462.26	1,596,612.25

Остало	2,402,902.03	2,366,992.93	834,502.26	964,123.82	981,670.51	1,042,928.64
Укупно	39,132,117.97	37,048,044.14	36,746,706.81	38,429,998.00	40,526,013.51	39,272,571.43

Извор података: Извјештаји о извршењу буџета Дистрикта 2014-2020, Дирекција за финансије БДБиХ

Кретања трошкова образовања показују номинални пораст током протеклих 5 година од 3729 КМ по ученика у 2014/2015. до 4446 КМ у 2019 години, што у поређењу са 2015. годином представља пораст трошкова образовања од 17%. Но, не постоје детаљни подаци на основу којих процјена и повезаности са другим секторима се дефинише неопходни број стипендија за младе.

Усклађеност образовања са тржиштем рада

Према расположивим изворима информација, може се уочити дјелимична неусклађеност када је у питању планирање образовних политика са локалним тржиштем рада у Брчко дистрикту. Наиме, поред чињенице да није могуће пронаћи адекватне информације о томе на који начин се носилац политике образовања у Дистрикту руководи локалним потребама на тржишту рада, према информацијама о незапосленим лицима евидентираним у Заводу за запошљавање Дистрикта, видљиво је да се већа брига обраћа од стране надлежног Завода у односу на ове политике, што је посебно видљиво кроз стипендирање суфицитарних занимања те константан тренд уписа у средњошколско образовање стручних занимања, док актива Завода приказује значајан број и дугорочност незапослености ових особа, посебно жена. Међутим, према наводима Одјељења за образовање, Одјељење за образовање у сарадњи са Привредном комором Брчко дистрикта БиХ и потребама тржишта, сваке године расписује Јавни позив за додјелу стипендија студентима са простора Брчко дистрикта БиХ, па се може закључити да се посвећује одређена пажња о неопходним кадровима на тржишту рада. Међутим, постоји простор за унапређење међусекторске сарадње, односно дијалог кључних актера јавног (образовање, социјална заштита и Завод за запошљавање БД) и приватног сектора, што се може посматрати као кључ рјешења када је ова проблематика у питању.

Здравствена заштита

Здравствена заштита у Брчко дистрикту је повјерена Јавној здравственој установи „Здравствени центар” Брчко (надаље ЈЗУ Брчко) који пружа јавне здравствене дјелатности и то: очување и унапређење здравља, откривање и сузбијање фактора ризика за настанак обољења, стицање знања и навика о здравом начину живота, односно промоцију здравих стилова живота, спречавање, сузбијање и рано откривање болести, трајно и несметано обављање специјалистичко-консултативне здравствене заштите, ургентне медицинске помоћи, дијагностике, менталне здравствене заштите, медицинске рехабилитације и здравствене његе пацијената. Другим ријечима, дјелатност Здравственог центра обухвата општу медицину – породичну медицину, здравствену заштиту жена и дјеце, школску медицину, здравствену заштиту неспецифичних и специфичних плућних обољења,

здравствену заштиту радника (медицина рада), хигијенско-епидемиолошку и зубоздравствену дјелатност, специјалистичко-консултативну здравствену заштиту, дијагностику, менталну здравствену заштиту, лијечење, медицинску рехабилитацију, здравствену његу, боравак и прехрану пацијента. ЈЗУ у свом саставу има управу, Дом здравља те Болницу – које садржавају сљедеће: Дом здравља (Специјалистичке и диспанзерске службе, Центар за рехабилитацију у заједници (ЦБР), Центар за ментално здравље са ментално едукативно-рехабилитационим центром, Служба стоматологије, Хигијенско-епидемиолошка служба и Служба хитне медицинске помоћи те 4 здравствене станице), а Болница садржава Одјељења хирургије, гинекологије и акушерство, оториноларингологију, Одјељење за интерне болести, Одјељење за анестезију, реанимацију и интензивну његу, неуропсихијатрију, физикалну медицину и рехабилитацију, педијатрију, плућне болести и ТБЦ, Служба за дијагностику, Специјалистичко-консултативне амбуланте те Болничка аптека.

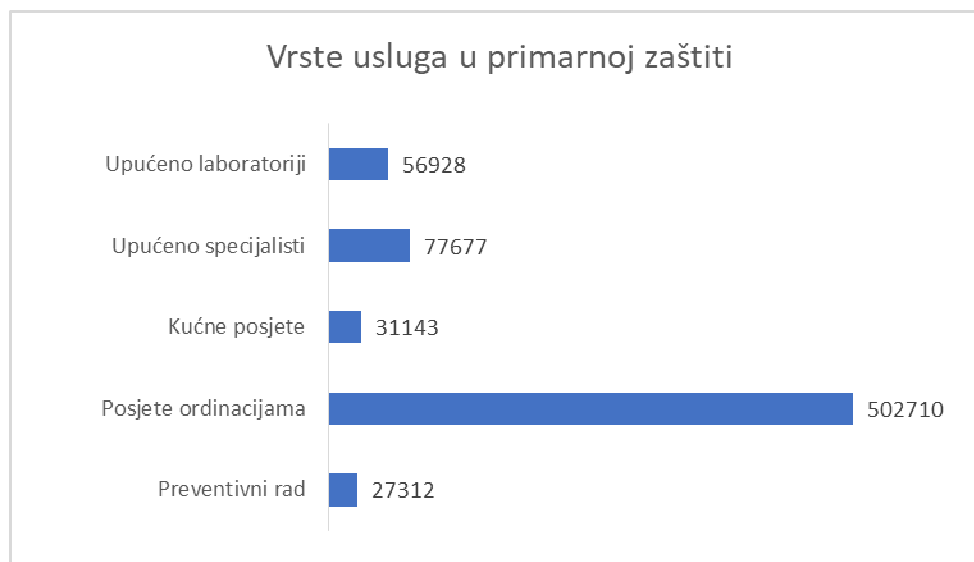
Табела 25: Број запослених у ЈЗУ Брчко (подаци са краја 2018. године)

	Свега	Доктори и специјалисти	Стоматолози	Здравствени радници	Административни и технички радници
Примарна здравствена заштита	252	71	11	153	-
Болничка здравствена заштита	297	72	-	211	-
Управа	160	-	-	-	160
Укупно ЈЗУ ЗЦ Брчко	709	143	11	364	160

*Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018,
Експозитура Брчко дистрикт БиХ*

Од укупно 709 запослених, 22% је запослено у управи ЈЗУ (160 лица), док је 78% стручног особља у примарној и секундарној здравственој заштити (од 549 стручних запослених особа, њих 54% припада болничкој, а 46% примарној здравственој заштити).

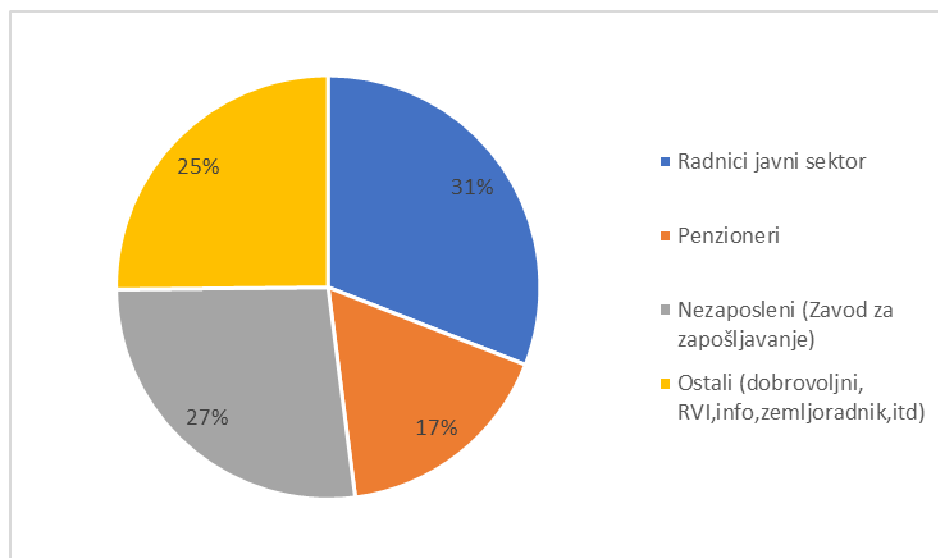
Слика 26: Просјечни број и врсте услуга примарне здравствене заштите 2014-2018.



Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Са друге стране, ових 549 запосленика је обрадило укупно 850,783 посјета (*превентивни рад, рад у ординацијама, савјетовалиштима, лежање/третмани у болници, теренске/патронажне посјете*), на основу чега се да закључити да у току једне године, један запосленик учествује у 1549 сусрета са пацијентима, односно 129 пацијената мјесечно или 4,3 дневно. Гледајући по врстама услуга које се пружају у примарној здравственој заштити, највећи број пацијената посјећује ординације (72%), превентивно се ради са 3% корисника, док 19% пацијената буду упућени другим службама и/или специјалистима у секундарној заштити. Специфицирајући, око 500 хиљада посјета се региструје код љекара опште праксе на годишњем нивоу, од чега у просјеку око 200,000 посјета по први пут а око 300,000 су поновни прегледи. Другим ријечима, један грађанин током године у просјеку 6 пута посјети љекаре опште праксе у цијелом Дистрикту (*у складу са процјеном становиштва од 83,234 грађанина*). У смислу људских ресурса, Брчко дистрикт БиХ у примарној заштити располаже са укупно 71 љекаром и специјалистом (око 45% у ЗЦ Брчко и СКС-диспансер за жене), што је мање од просјека у окружењу, а чак четири пута мање од европског просјека од 3,2 љекара на хиљаду становника.

Слика 27: Категорије корисника примарне здравствене заштите



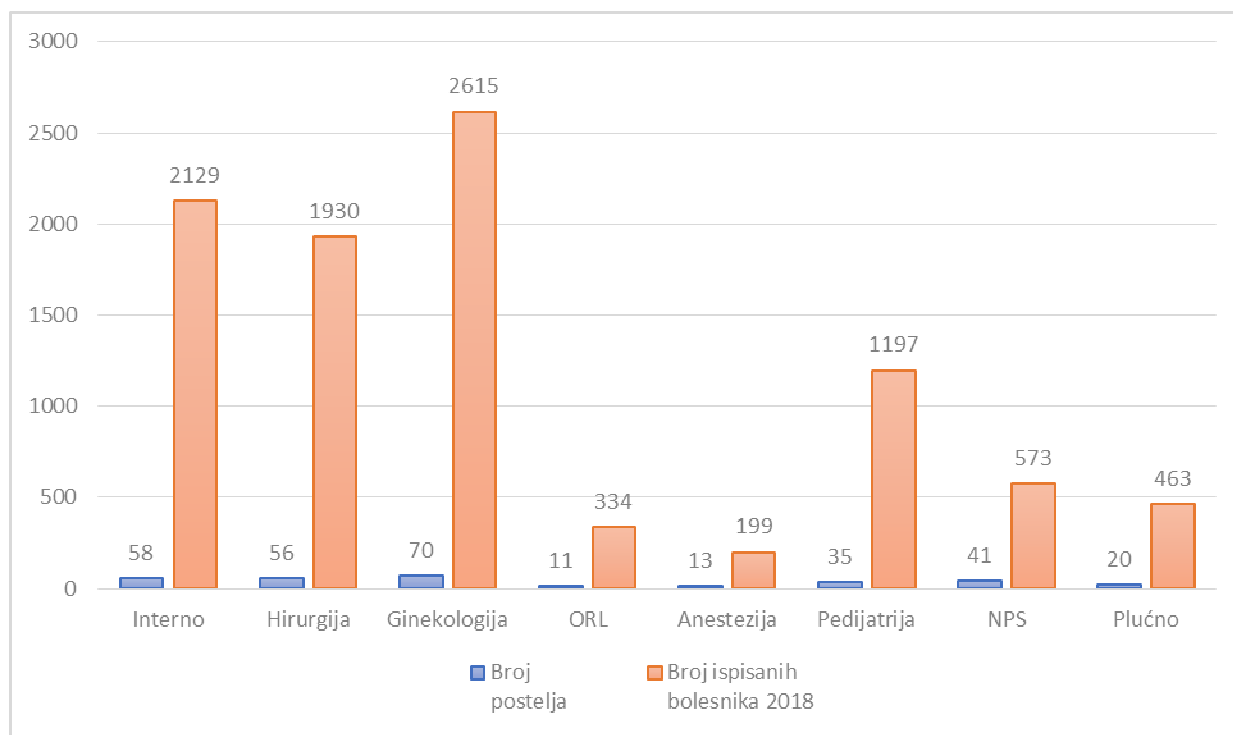
Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Гледајући по категоријама осигурања који користе примарне услуге, највећи број корисника примарне здравствене заштите у Брчком су незапослена лица (око 40%), након чега слиједе радници, пензионери и социјално угрожена лица. Када посматрамо специјалистичке службе, намеће се неколико закључака. Наиме, у задњих 5 година, просјечно се пружи око 280,000 услуга у овим службама, од чега доминирају три службе: лабораторија (са око 55%), очно (око 16%), АТД (око 13%) те све остале услуге (око 16%) – међутим, забрињава број запосленика у служби очног љекара, коју најчешће користе осигураници из јавног сектора и пензионери, док осигураници запослени у приватном сектору скоро никако не користе услуге, што је видљиво и код других служби. Основни регистровани изазови према информацијама из извјештаја ЈЗУ Брчко јесу веома висок степен флукуације запосленика (нпр. 9 од 35 у службама обитељске/породичне медицине у све четири ЗС; Брчко, Бијела, Маоча и Брезик), а чак и ангажиране замјене, у сврху одржавања процеса рада, такођер отишле на боловања. Надаље се региструје да је број запосленика „испод оптималног“, а посебно је у овим службама проблем пријем особља без или са врло мало искуства и велика флукуација кадра (замјена више љекара у кратком времену). Из ових разлога ниво квалитете љекарске услуге није уједначена и није на жељеном нивоу, а стални проблем у протеклим годинама за рад службе представља недостатак простора и просторна неповезаност дијелова службе, односно неповезаност службе у функционалну цјелину.

Говорећи о секундарној здравственој заштити у Дистрикту (болничко лијечење), исти су у просјеку посматраног периода располагали са укупно 304 постеље, односно 3,5 на 1000 становника, (европски стандард је шест постеља на 1.000 становника), али је овај податак у нивоу просјека ентитета и БиХ. Током 2018. године, укупно 9440 пацијента су исписана са болничког лијечења, што значи да се током једног мјесеца 786 лица лијечи у болници

на 304 постеље. Међутим, извјештаји ЈЗУ Брчко наводе да је попуњеност капацитета и даље ниска и износи 40,1% те да број кревета је већи од броја који предвиђају стандарди и нормативи, али се након тога наводи да Брчко дистрикт нема усвојене стандарде и нормативе, што додатно компликује ситуацију око рационалног коришћења капацитета. Болнички лијечених пацијената је око 9000 у посматраном периоду, те око 45000 дана болно опскрбних дана у претходних пет година.

Слика 28: Број постеља и исписаних болесника 2018. године

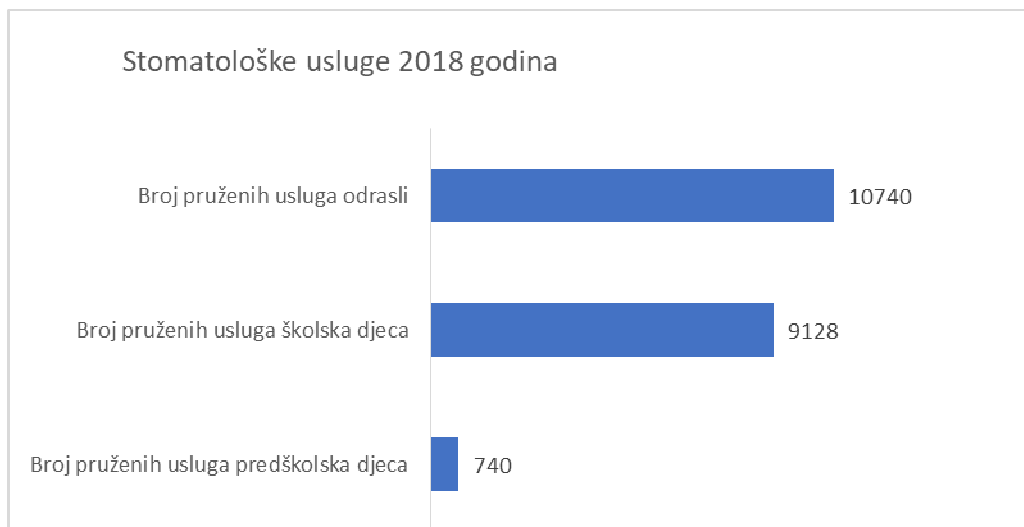


Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

У погледу стручног особља, Брчко дистрикт у болничкој здравственој заштити располаже са укупно 72 љекара и специјалистом, што је такође мање од просјека у окружењу, а веома слично примарној заштити (подаци са крајем 2018. године). Поред тога, у Брчко дистрикт годишње долази око 20 вањских сарадника/консултаната, који пружају значајан број услуга грађанима Дистрикта те је врло битно процијенити ефикасност и ефективност овог приступа с обзиром да неки консултанти имају регистрованих по 120 долазака и хиљаде прегледа. У погледу медицинских сестара, ситуација је још забрињавајућа, њихов је број досегао 2,8 сестара на 1.000 становника, те се у том смислу може упоредити да Дистрикт заостаје за 300 посто у односу на европски стандард од 7,8 сестара на 1.000 становника. Што се тиче просјечне старости запослених, иста се у јавном здравству повећала за шест година, и данас износи 49,5 година, а 38% љекара је старије од 50 година.

Према подацима прибављеним током анализе за 2018. годину, Дистрикту недостаје и стоматолога, са стопом од 1,3 доктора денталне медицине на 10,000 становника, далеко испод је европског просјека од 6,6 стоматолога на 10,000 број становника, али и просјека на нивоу ентитета и БиХ гдје је просјек око 2,5 стоматолога на 10,000 становника.

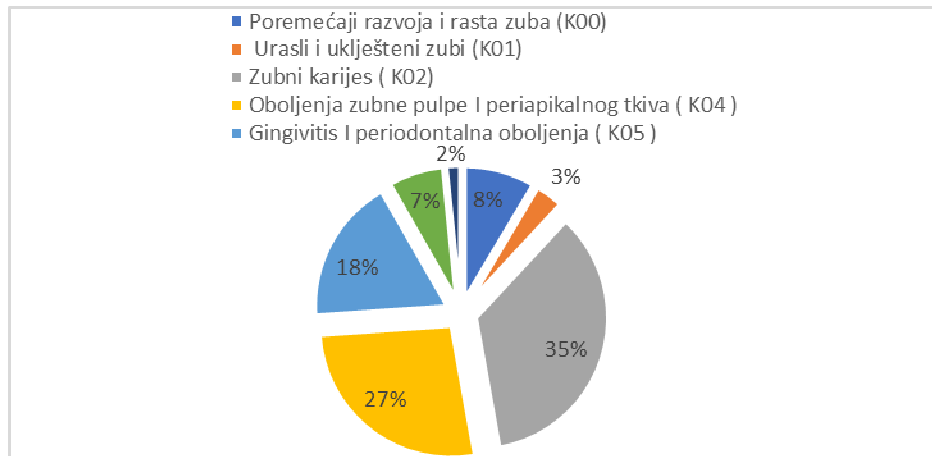
Слика 29: Број стоматолошких прегледа



Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018, Експозитура БДБиХ

У смислу пружања услуга, 7 радних тимова у просјеку годишње обави око 8000 интервенција по први пут, те око 12000 контрола (око 20000 „прегледа” односно, око 60000 административних „услуга”), што представља око 8500 услуга грађанима по тиму. Када то интерпретирамо наспрам око 220 радних дана у години, добијемо податак да у просјеку 13 стоматолошких прегледа и 38 других административно-стоматолошких услуга буде пружено у току једног радног дана. Наравно, знајући чињеницу да је формални број запослених наспрам стварно присутних другачији (*само једно радно мјесто представља број дана годишњег одмора свих запослених*), те друга одсуства (попут боловања, долазимо до податка да преко 40 услуга дневно се пружи у стоматолошким амбулантама широм Дистрикта.

Слика 30: Најзначајнија стоматолошка обољења



Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018, Експозитура БДБиХ

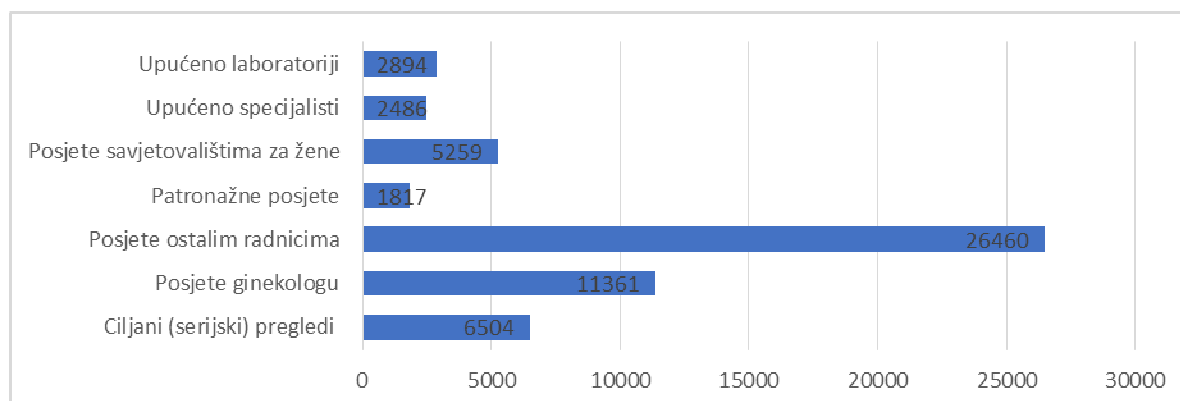
Сав број услуга се у просјеку обави за око 48% дјеце и младих (малољетних) те 52% одраслих (пунољетних). Када говоримо о обољењима, доминирају обољења од зубног каријеса, зубне пулпе и периапикалног ткива те гингивитис и периодонтална обољења, што нам у резимеу говори да је свјесност становништва о превенцији болести зуба још увијек на ниском нивоу. Додатни проблем представља немогућност икакве евиденције броја услуга приватних стоматолошких амбуланти, које, према одређеним процјенама, је више него у нивоу броја пружања услуга у јавном здравству.

Када говоримо о покривености дјеце обавезном вакцинацијом у Брчко дистрикту БиХ, иста варира од 70% вакцинисане дјеце за морбили-рубеола-паротитис РВ до 100% вакцинације против туберкулозе. Неминовно је да постоје минимално два разлога који значајно утичу на низак степен вакцинације код одређеног броја дјеце, а то су: недостатак вакцина због неефективно или неефикасно обављеног процеса јавних набавки те неформалног „антивакционалног“ покрета, који активно заговара антивакцинацију. Са друге стране, Брчко дистрикт БиХ нема дефинисане мјере санкционисања непоштовања обавезне вакцинације па током једне године у просјеку око 300 дјеце не добије третман једне од планираних вакцина (70% МРП вакцину нису примила новорођене дјеце у претходних 5 година, што представља око 300 дјеце). Другим ријечима, примовакцинације се спроводе успјешније у односу на ревакцинације, а узрок се треба тражити у немогућности адекватног праћења обавезне вакцинације. И значајнији проценти обавезне вакцинације су углавном код новорођене дјеце, а имајући у виду да се у Дистрикту у годишњем просјеку у болници дневно роди око 2 дјеце, и овај број представља константу задњих 5 година – може се очекивати сличан тренд и у наредним годинама (годишњи просјек новорођених у периоду 2014-2019 је 895 дјеце, од чега је 419 дјевојчица 46%), како у бројчаном, тако и у родном сегменту. Од горе наведених бројева, значајан је податак да се у просјеку 286 дјевојчица и дјечака годишње рађају (што представља 32%) из разведених бракова, а сама стопа природног прираштаја у Дистрикту

је већ годинама негативна уназад и креће се од -0,97% крајем 2014. године па до -2,43% почетком 2018. године.

Надаље, посматрајући здравствену заштиту жена, у задњих пет година, просјечно се годишње региструје око 50000 посјета у служби за здравствену заштиту жена, што нам говори да једна жена просјечно (изузимајући порођаје) 1 годишње посјети гинеколога и/или савјетовалиште за жене.

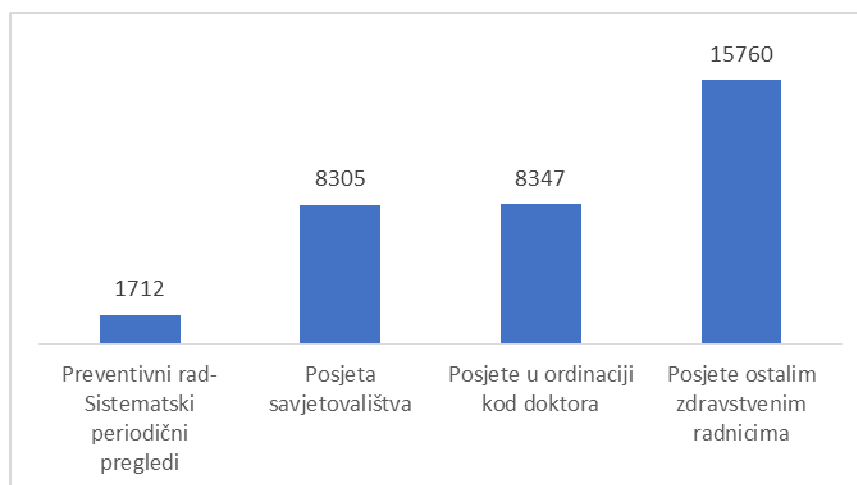
Слика 31: Преглед здравствене заштите жена и дјевојчица



Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Са друге стране, 8 запослених гинеколога у просјеку обави по 8 прегледа по радном дану те обаве око 500 порођаја у току једне календарске године. Једна од посебних карактеристика пружања јавних здравствених услуга јесу услуге Центра за ментално здравље у Брчко дистрикту. Наиме, како је то видљиво са дијаграма, током 2018. године је регистровано 21037 обољења и стања (без повреда) кроз 34124 посјете Центру за ментално здравље, што представља проценат од 25% процијењене популације Дистрикта.

Слика 32: Број услуга Центра за ментално здравље, 2018.



Извор: Извјештају о раду ЈЗУ Брчко 2014-2018.

Иако је одређени проценат посјета везан за посјете кроз превентивни рад (највише систематски периодични прегледи), може се уочити забрињавајући број регистрованих обољења у односу на општу популацију како је то презентовано у следећој табели.

Табела 26: Врсте менталних обољења у 2018.

Шизофренија, шизотипални и суманити поремећаји (Ф20-Ф29)	3864
Лица са потенцијалном опасношћу за здравље због социоекономских и психосоцијалних околности (355-365)	3686
Други ментални поремећаји и поремећаји понашања	2284
Поремећаји расположења (афективни) (Ф30-Ф39)	2233
Епилепсија (Г40 Г41)	2059
Неуротски са стресом повезани и соматски поремећаји (Ф40-Ф49)	1579
Поремећаји нерава, нервних корјенова и плексуса	1073
Ментална заосталост (Ф70- Ф79)	1035
Церебрална парализа и други паралитички синдроми	945
Ментални поремећаји и поремећаји понашања узроковани другим психоактивним супстанцијама(Ф11- Ф19)	542
Друга обољења нервног система	481
Остала обољења	478
Мултипла склероза (Г35)	235
Ментални поремећаји понашања узроковани алкохолом	226
Паркинсонова болест (Г20)	119
Интраутер. хипоксија и асфиксија новорођенчета при порођају	108
Деменција (Ф00- Ф03)	90

Извор података: Агенција за статистику, Статистика здравствене заштите 2014-2018, Експозитура Брчко дистрикт БиХ

Другим ријечима, иако се кроз тренд може уочити повећани проценти обољевања становништва од менталних болести, Центар за ментално здравље Дистрикта, кроз мултидисциплинаран приступ, те сарадњу унутар здравственог сектора као и интерсекторску сарадњу (нпр. са сектором образовања и социјалног рада) мора значајније поради на менталном здрављу становништва, јер је стопа обољелих виша него у окружењу (1/5 становништва), гдје се процјењује да једна четвртина становништва болује од менталних обољења, посебно код дјеце и адолесцената.

Генерално гледајући обољења становништва у Брчко дистрикта, према обољелим стањима по годинама (2014-2019), у Брчком предњачи број обољелих (према броју регистрованих обољелих стања и повреда по Х ревизији МКБ) од: 1. срчаних обољења, 2. болести и стања штитне жлијезде (примарно жене), 3. ендокриних и метаболичких поремећаја, 4. анемије, 5. дијареје и гастроентеритиса, 6. обољења нервног система, 7. циститиса и обољења уринарног система (примарно жене) те 8. очију и ушију. Но, поред чињенице да је веома тешко доћи до података о приватним здравственим ординацијама и установама које пружају исте/или сличне услуге као ЈЗУ Брчко, процјењује се да је још

увијек доминантна здравствена заштита у јавном сектору, посебно за осјетљиве категорије становништва (*пензионери, дјеца, социјално угрожена популација, мањине, жене*). Све горње наводе можемо посебно потврдити и кроз структуру осигураника који користе услуге ЈЗУ Брчко, гдје је проценат запослених из приватног сектора скоро па занемарив, што говори о томе, између осталог, да је веома потребно радити на изградњи и јачању примарне и секундарне здравствено заштите, укључујући адекватно планирање, јачање капацитета људских ресурса у јавном здрављу (привлачење и запошљавање, цјеложивотно учење, специјализације) а посебно задржавање кадра и адекватан мониторинг високог степена флукуације запосленика. Када говоримо о образовању и обезбјеђењу здравствених радника, исто се у Дистрикту види само кроз постојање Средње медицинске школе – дакле, на основу претходно изнесеног, нагласак треба бити на томе да је неопходно знатно више инвестирати у обезбјеђење да се здравствени кадар стално усавршава у складу са медицинским достигнућима те да се прати развој здравствених технологија. Надаље, иако ЈЗУ Брчко располаже са одређеним количинама квалитетне медицинске опреме, јако је изражен проблем дотрајале и застарјеле опреме. Но, за разлику од окружења, разлог овоме се не треба гледати примарно у разлозима финансијских потешкоћа који би евентуално узроковали недовољну материјално-техничку опремљеност, као и недостатак едукованих здравствених радника и њихове све чешће флукуације него се основни разлози могу видјети у неефикасном и неефективном планирању инвестиција у јавно здравство (*некомплетирани пројекти који се планирају у капиталном инвестирању*), отежаном спровођењу процеса јавних набавки (*јер је неколико важних капиталних инвестиција формално-правно заустављено од стране Канцеларије за жалбе Агенције за јавне набавке*) те недостатку воље свих актера јавног здравства да стратешки приступају развоју јавног здравства. Један од примјера су наводи из Извјештаја о раду надлежног Одјељења који, на примјер, 5 година не успијевају да спроведу набавку савремених медицинских уређаја попут магнетне резонанце, ЦТ-а, смјештај РТГ апарата и слично – иако за исте евидентно постоји потреба.

Социјална заштита

Носилац социјалне заштите на подручју Дистрикта је Влада Брчко дистрикта БиХ кроз Пододјељење за социјалну заштиту – („Центар за социјални рад“) који организационо припада Одјељењу за здравство и остале услуге. Средства за остваривање права из социјалне заштите обезбјеђују се из буџета Дистрикта, а сврха се остварује путем социјалне, породичне и дјечије заштите. Корисници услуга социјалне, породичне и дјечије заштите, при овом Пододјељењу су: пунољетна лица – материјално необезбијеђена и за рад неспособна, стара лица без породичног старања, лица са онеспособљењем, лица са друштвено негативним понашањем, лица у стању социјалне потребе (посебне и ванредне околности), злостављана лица, самохрани родитељи, дјеца без родитељског старања, дјеца ометена у психофизичком развоју, васпитно занемарена и запуштена дјеца, дјеца чији је развој ометен породичним приликама и злостављана дјеца. Пододјељење се састоји од три службе које обављају сљедеће послове и задатке: служби дјечије заштите (рад и заштиту дјетце без родитељског старања, дјетце с посебним потреба и дјетце с

поремећајима понашања, утврђивање права по основу Закона о дјечијој заштити Брчко дистрикта БиХ), служба опште социјалне заштите, заштите брака и породице (уређење породично-правних односа између брачних партнера, родитеља и дјеце, односа између сродника у брачној, ванбрачној или усвојеничкој породици те поступци надлежних органа у вези с породично-правним односима и утврђивање права по основу Закона о социјалној заштити), те служба психосоцијалне заштите (рад са душевним болесним лицима, старатељство над пунољетним лицима, покретање поступка за одузимање пословне способности; заштиту и поступање с малољетницима у кривичном поступку). Имајући горе наведено у виду, у комбинацији са расположивим подацима о трендовима броја корисника и система социјалне заштите, може се уочити да Брчко дистрикт посвећује значајну пажњу осјетљивим групама становништва.

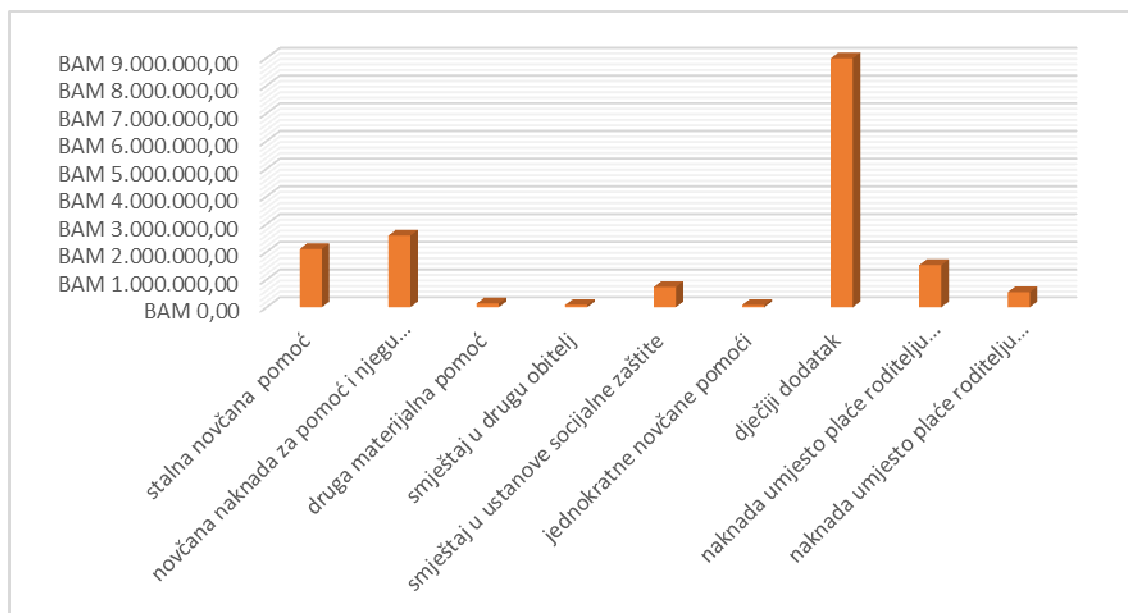
Табела 27: Врсте и број корисника социјалне заштите 2014-2019 (мјесечни просјек броја корисника)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Стална новчана помоћ	810	843	890	963	923	869
Новчана накнада за помоћ и његу другог лица	2036	2230	2456	2836	2693	2548
Друга материјална помоћ	50	49	50	53	50	55
Смјештај у другу породицу	34	32	30	33	31	51
Смјештај у установе социјалне заштите	8	8	8	8	7	15
Једнократне новчане помоћи	53	82	46	63	106	89
Кућна њега и помоћ у кући						51
Дјечији додатак	4515	4385	4205	4398	4136	3814
Накнада умјесто плате родитељу који је у радном односу	108	104	124	151	155	134
Накнада умјесто плате родитељу који није у радном односу	69	63	63	72	113	377

Извор података: Пододјелење за социјалну заштиту Одјелења за здравство Владе Брчко дистрикта БиХ, 25. 5. 2020.

Иако Брчко дистрикт посвећује значајну пажњу социјалним категоријама становништва, са друге стране, презентовани подаци су поприлично, социоекономски гледајући, забрињавајући. Наиме, као што је видљиво у табели горе, просјечно 8024 лица мјесечно користе (и имају) права из социјалну заштите што имплицира да око 10% становништва Дистрикта има једну од горе наведених потреба. Другим ријечима, у претходних 5 година, у просјеку око 2432 лица мјесечно прима новчану накнаду за помоћ и његу другог лица, сталну новчану помоћ око 883 лица просјечно, док је просјечно 4242 корисника права на дјечији додатак (за просјечно 7930 дјеце).

Слика 33: Извршене накнаде за социјалну заштиту 2014-2019.



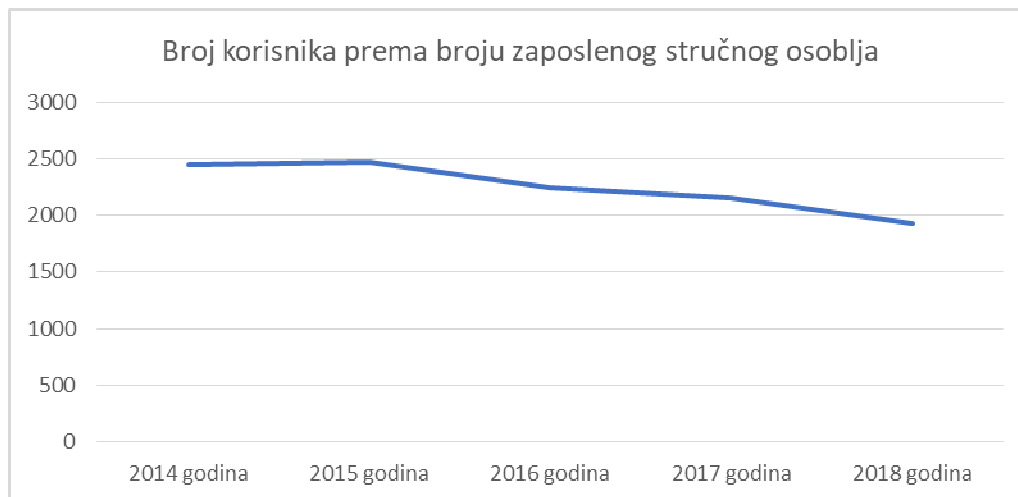
Извор података: Пододјељење за социјалну заштиту Одјељења за здравство Владе Брчко дистрикта БиХ, 25.5.2020

Финансијски гледајући, накнаде предвиђене врстама социјалну заштите представљају веома значајан конзумент буџета Брчко дистрикта БиХ, гдје се у просјеку за претходних 5 година за социјална давања издваја у просјеку 16,789,643.07 КМ, док износ само за дјечији додатак годишње прелази износе од 8,5 милиона КМ – како је то видљиво на графикону горе.

У сегменту броја корисника права у претходних пет година, видљив је тренд повећања корисника сталне новчане помоћи за 7%, новчана накнада за помоћ и његу другог лица за око 25%, једнократних новчаних помоћи за 35%, али са друге стране, и значајно смањење броја дјеце на основу којих се остварује право на дјечији додатак са 8532 у 2014. години, на 7188 дјеце у 2019. години. Но, битно је нагласити да ово смањење није резултат економског развоја, него процеса ревизије права на дјечији додатак јер се број запослених лица који остварују право на дјечији додатак углавном креће од 900 до 1090 лица (док је број незапослених који остварују право на дјечији додатак и пензионера значајно смањио, посебно у периоду 2017-2018. година).

Надлежни орган, Пододјељење за социјалну заштиту, у посматраном периоду, мјесечно обради око 32,640 случајева (корисника услуга Пододјељења), од којег броја је значајно више жена, и то 20164 (или 61%). Гледајући по категоријама и старости, сличан омјер обрађених предмета је везан за дјецу и младе (14263, од чега 55% дјевојчица) те одрасле (18138, од чега је 66% жена). Када говоримо о броју стручних запосленика у Пододјељењу за социјалну заштиту који раде директно са корисницима, видљив је опадајући број корисника према једном стручном запосленику, са просјечно 2444 корисника на једног запосленог током 2014. године, на 1923 корисника током 2018. године.

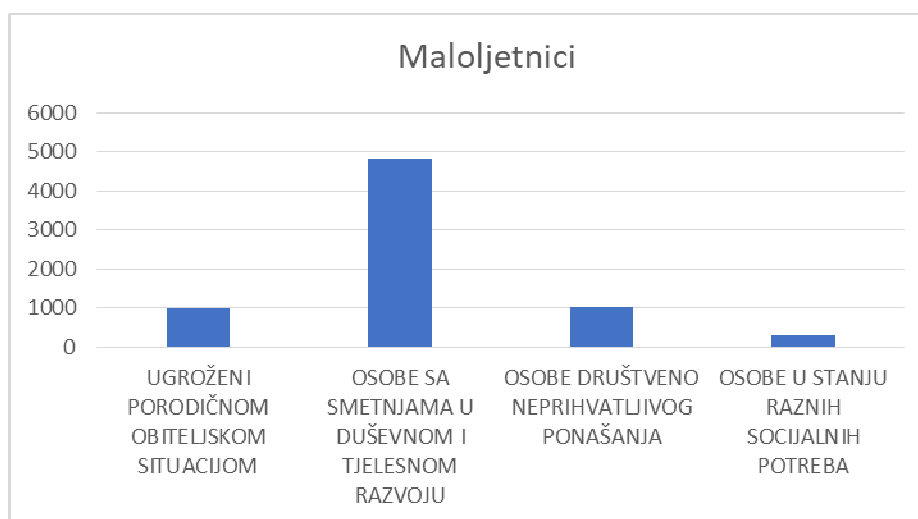
Слика 34: Број корисника по запосленом



Извор података: Агенција за статистику експозитура Брчко дистрикта, публикација Социјална заштита 2014-2019.

Но, потребно је нагласити да овај тренд није резултат значајнијег јачања капацитета Пододјелења за социјалну заштиту, него већином ревизије права на новчане накнаде. Без обзира на наведено, број од преко 1900 корисника права наспрам 1 стручног запосленика нису у складу (испод просјека) са општеприхваћеним нормативима у социјалном раду у окружењу. Наиме, на нивоу БиХ, број корисника по стручном запосленом у претходних 5 година је од 397 (2019) до 470 (2015), па можемо закључити да се у Брчком по једном стручном запосленом обради 4 пута више корисника у односу на ниво БиХ.

Слика 35: Број малољетних корисника према врсти услуге 2014-2019.



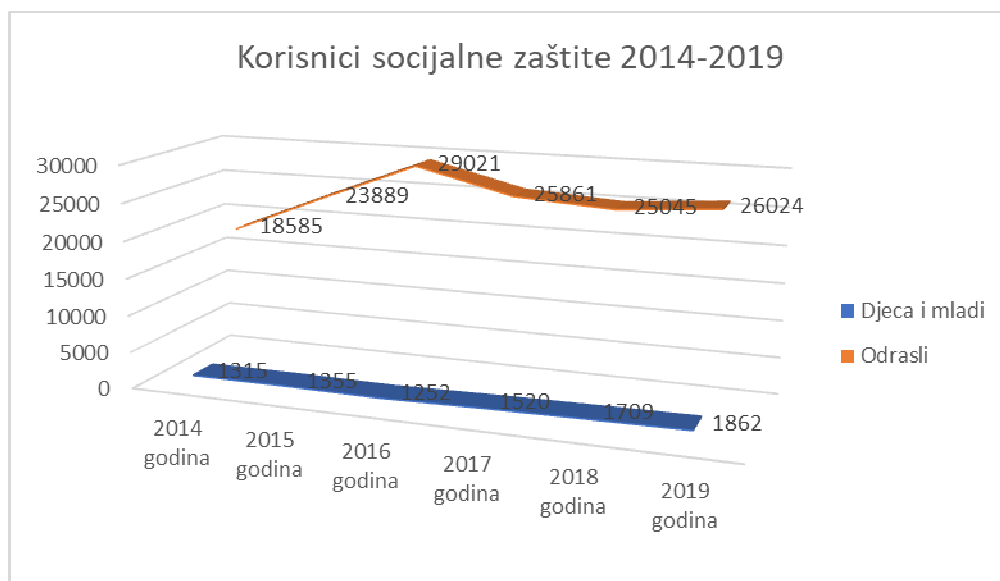
Извор података: Агенција за статистику експозитура Брчко дистрикта, публикација Социјална заштита 2014-2019.

Када говоримо о броју малољетних корисника, да се примјетити да се највећи број малољетних корисника налази у адолесцентном периоду живота, гдје је у просјеку 300% више корисника социјалне заштите који припадају адолесцентном периоду живота, него млађе дјеце, што говори о недовољности превентивног индивидуалног рада. Тако на примјер, младих с комбинованим сметњама од 17 до 18 година старости је више него све друге дјеце узраста до 17 година старости. Са друге стране, код одраслих/пунољетних корисника услуга, видљиво је повећање броја корисника субвенционисања трошкова с 894 на 1193, лица друштвено неприхватљивог понашања са 569 на 745, лица у стању разних социјалних потреба са 1150 на 1372 те лица у стању различитих социјалних потребе за чак 60% у односу на 2014. годину. Интересантно је забиљежити висок број лица са сметњама у тјелесном или душевном развоју те психички болесних лица, од којих је највиши број лица старости од 27 до 45 година.

Према ситуацијама у којима се налазе регистровани и обрађени корисници у периоду од 2014. до 2019, код скоро свих група је видљиво повећање броја лица у стању социјалне потребе оба пола. Тако је код малољетних лица изражено повећање броја малољетних лица са сметњама у душевном и тјелесном развоју, те малољетника са друштвено неприхватљивим понашањем, док је тренд малољетника угрожених породичном/обитељском ситуацијом континуиран у посматраном периоду.

Сумарно гледајући тренд броја корисника у периоду од 2014. до 2018, можемо уочити повећање потребе за социјалном заштитом како малољетника, тако и пунољетних лица, гдје се посебно уочава повећање броја женских лица која су у стању различитих социјалних потреба. Дакле, на графикону доле је видљиво повећање броја малољетних корисника са 1315 током 2014. године на 1862 у 2019, те пунољетних корисника са 18585 на 26024.

Слика 36: Број корисника социјалне заштите 2014-2019.



Другим ријечима, током претходних пет посматраних година, број грађана који су у неком виду потребе социјалну заштите годишње се креће од 19900 до 27886 лица – односно, Пододјељење је радило са просјечно 26239 корисника на годишњем нивоу, што представља 31% процијењеног броја становништва Дистрикта које је у једном од стања социјалне потребе. Када ове податке упоредимо са нивоом на нивоу БиХ, видљиво је да број корисника социјалне заштите у Брчком представља 05% укупног броја корисника на нивоу БиХ, што није сразмјерно број становника у односу на БиХ, нити популацијски, нити територијално.

Иако је веома тешко процијенити ниво екстремног сиромаштва, очито је да постоји одређени степен грађана који живе испод генералне линије сиромаштва (одређени укупни износ потрошње) јер имају мање од 2.198 КМ прихода по особи годишње (*износ је генерална линија сиромаштва за БиХ према Агенцији за статистику БиХ док је износ за минималне прехранбене потребе, односно екстремна линија сиромаштва, 760 КМ по особи годишње*), што је веома битно са аспекта Циља 1. Одрживог развоја.

Када говоримо о социјалној искључености дјеце у Дистрикту, Пододјељење за социјалну заштиту је дефинисало сљедеће изазове који дјецу доводе у стање социјалне искључености:

- Недовољан број програма за запошљавање и програма самопомоћи (за стараоце и родитеље дјеце);
- Непостојање Протокола о поступању и сарадњи надлежних институција, невладиних организација и других носиоца социјалног развоја с циљем јачања социјалне заштите и инклузије социјално искључене дјеце;
- Непостојање свеобухватне електронске базе података о социјално искљученој дјечи и инситуционалног системског праћења;
- Превентивни програми с циљем ране идентификације дјеце са психофизичким су постојећи, али се дјелимично спроводе због недостатка материјално-техничких услова проводиоца истих;
- Недовољан број програма за специјализацију, професионално усавршавање професионалаца у смислу праћења нових трендова у области социјалне заштите и инклузије дјеце;
- Недовољно издвајање донаторских средстава за НВО које спроводе пројекте и програме из области социјалног укључивања и пружају додатну подршку дјечи из социјално искључених породица;
- Постојећи Закон о образовању у основним и средњим школама не предвиђа продужени боравак као дјелатност образовних институција;
- Недовољна едукација дјеце по питању превенције насиља у школама од стране компетентних едукатора;
- Недовољан сензибилитет друштва и постојање предрасуда према дјечи из социјално искључених категорија.

Основни проблем социјалне заштите у Брчко дистрикту БиХ је њена неусмјереност на све потребе корисника, те веома мали утицај на смањење сиромаштва. Социјално заштитне мјере недовољно утичу на смањење сиромаштва. Овај приоритет подразумијева мјере и активности којима би се унаприједио систем и повећала ефикасност управљања социјалном заштитом. Квалитетније управљање социјалном заштитом мора полазити од потреба корисника и могућности пружања услуга према потребама у ванинституционалним облицима и предузимања активности у правцу превенције социјалне искључености. Прије свега, треба увести системе и критерије бољег циљања корисника, ревизије и мониторинга те усклађивање самог система с ЕУ праксама.

Када говоримо о **управљању социјалном заштитом у цјелини**, систем базиран на стварним потребама корисника, унаприједити системе регистрације корисника и сталног праћења њихових потреба није присутан, стога, мјере усмјерене на овај процес треба да обезбиједе да се у Брчко дистрикту БиХ на свим нивоима и надлежностима, гдје се спроводе мјере социјалне политике и пружају услуге социјалне заштите, пређе на систем новчаних давања и услуга према специфичним потребама корисника. Да би се постигао овај циљ, неопходно је постојећи систем унаприједити у том правцу да пружаоци услуга знају стварне потребе корисника и да континуирано прате њихове потребе, те у складу с њима пружају социјалну заштиту крајњим корисницима, потенцијално на начин оснивања Завода за развој социјалне, породичне и дјечије заштите. Друга потенцијална мјера добре социјалне политике јесте управо мјера која се односи на оснивање Центра за социјални рад и развијање мјешовитог система социјалне заштите и њених ванинституционалних облика у локалној заједници. Оправданост ове мјере лежи у чињеници да Центар за социјални рад и други институционални облици социјалне заштите не могу увијек пружити потпуну и адекватну социјалну заштиту. Ванинституционални облици пружања социјалне заштите гарантују ширу могућност и већу обухватност искључених категорија социјалним услугама. Имајући у виду различиту структуру лица унутар социјално искључене категорије грађана, приликом реализације ове мјере неопходно је осигурати интерсекторску сарадњу са здравством, образовањем, институцијама тржишта рада и НВО. Сваки од сектора поред одговорности за стање у својој области мора обезбиједити да мјере које предузима буду компатибилне са мјерама које предузимају други сектори у оквиру мреже социјалне заштите и да кроз партнерство и дијалог заједнички дођу до најбољих рјешења којима ће се осигурати укључивање социјално искључених категорија у активно тржиште рада.

Резимирајући, систем коришћења права на социјалну заштиту, иако свеобухватан у свом квантитативном смислу, посједује изазове свеобухватног увида у све врсте права по поједином кориснику социјалне заштите које произилазе из Закона о социјалној заштити Брчко дистрикта БиХ, што отвара могућности потенцијалне злоупотребе права у цјелини. Са друге стране, Брчко дистрикт БиХ нема податке о усвојеној дјечи према категоријама, полу и старости, а сам индивидуални рад са дјецом (као посебном категоријом корисника) је поприлично ограничен, примарно због недостатка људских ресурса унутар надлежног органа. Коначно, у комбинацији са расположивим извјештајима других организација и институција, регистровани су изазови везани за висок степен просјачења,

индиција на фиктивно пријављивања на права која произилазе из релевантних аката те недостатак координације других битних актера са Пододјељењем за социјалну заштиту, што би се могло превазићи бољом, самосталнијом организацијом социјалне заштите и кохерентнијим приступом у превентивном (посебно индивидуалном) раду са породицама, посебно малољетницима.

2.5.1.1 Лица са инвалидитетом

У Босни и Херцеговини не постоји консензус око дефиниција инвалидности и лица са инвалидитетом. Законодавство у БиХ дефинише права лица са инвалидитетом по степену инвалидности и према различитој категоризацији и обиму права кроз уставе, ентитетске законе сектора социјалне заштите, борачко-инвалидске заштите и рада, као и релевантне правилнике. Посебно рањиве групе лица са инвалидитетом су инвалиди рада, дјеца с инвалидитетом и жене с инвалидитетом. Специфичност Брчко дистрикта БиХ је у томе што у остваривању основних права инвалида рата је у примјени један од ентитетских закона, док је у надлежности Дистрикта примјена Закона о додатним правима породица погинулих бораца и ратних војних инвалида и Одлука о заштити цивилних жртава рата.

Заштита „цивилних“ инвалида је била очекивана кроз реформу у систему социјалне заштите. Реформски процеси су између осталог дали за право, да лицима са већим степеном зависности од другог лица, буде повећана накнада/издатак за додатак за његу и помоћ од другог лица, односно да лице оцијењено да је његова онеспособљеност функционалног стања потпуне зависности 25%- у номиналном износу за 2019. годину, износи 218,00 КМ, онеспособљеност функционалног стања тешке зависности 18% - у номиналном износу за 2019. годину, износи 157,00 КМ, онеспособљеност функционалног стања умјерене овисности 12%- у номиналном износу за 2019.годину, износи 105,00 КМ, а за онеспособљеност функционалног стања мале зависности 7% - у номиналном износу за 2019.годину, износи 61,00 КМ. Дobar примјер је и тај, да је кроз буџет Брчко дистрикта БиХ за 2019. годину обезбијеђено да наведена права буду извршена одмах по ревизији свих предмета корисника права на додатак за његу и помоћ од другог лица (*превођење из претходног права у ново право*). Обезбијеђен је износ од 4.648.100,00 КМ, као и средства на име Помоћ за услуге персоналне асистенције лицима потпуне и тешке зависности од другог лица у износу од 900.000,00 КМ (*по Владиној Одлуци о проширеном праву у социјалној заштити: Помоћ за услугу персоналне асистенције*).

Када говоримо о основним изазовима везано за ову област, социјално укључивање лица са инвалидитетом не може бити питање само ресорних министарстава или посебних закона. По природи ствари, ова група становништва има специфичне изазове у свим областима и сферама живота стога је неопходно обратити пажњу на развијање закона, политика и буџета сензитивних за лица са инвалидитетом у свим областима, чиме ће се омогућити њихово цјеловито социјално укључивање. Надаље, већина јавних установа у Брчком није физички прилагођена адекватном приступу те су присутне разлике у обезбјеђењу свеобухватних мјера здравствене заштите за лица са инвалидитетом зависно

од узрока настанка инвалидитета. Тако лицима са инвалидитетом који је настао као посљедица рата, обезбјеђују се цјеловите мјера здравствене заштите у оквиру права обавезног здравственог осигурања и изнад обима здравственог осигурања, док се лицима са цивилним инвалидитетом обезбјеђују само мјере лијечења и рехабилитације у оквиру обавезног здравственог осигурања. Ова ситуација посебно погађа лица са вишеструким инвалидитетом за које је додатна здравствена њега од посебне важности. Не мање битно, укључивање лица са инвалидитетом и социјалну искључених категорија становништва у активно тржиште рада представља један од најквалитетнијих начина укључивања тих категорија у све друштвене и економске токове, те је стога неопходно предузети адекватне мјере у складу с ЕУ праксом да се такво стање побољша. Укључивањем у тржиште рада социјално искључене категорије постају економски независне, чиме се смањује терет и социјална издвајања из буџета Брчко дистрикта, а уједно се доприноси и њиховој бржој ресоцијализацији.

Додатно, прописи који предвиђају стандарде приступачности средине лицима са инвалидитетом у Дистрикту, као што су Закон о планирању и уређењу простора и Закон о изградњи, најчешће се не поштују у пракси. Нови објекти се не прилагођавају, а они за које се сматра да су прилагођени нису приступачни за лица са инвалидитетом. Све доскоро евентуални напори за уклањање архитектонских баријера били су стихијски и кампањски, прије свега на иницијативу организација лица са инвалидитетом и уз подршку страних донатора. Гестовни говор није препознат као званични језик. Један од веома изражених проблема је недоступност информација лицима са инвалидитетом, посебно онима с оштећењем вида и слуха. Такође, број квалификованих наставника је недовољан у односу на потребе дјете и младих који желе да уче знаковни језик и/или *Brailleovo* писмо.

Цивилно друштво и невладин сектор

Управљање и надзор цивилног друштва и невладиног сектора је децентрализовано са аспекта управљања јавним средствима, па тако неколико Владиних одјељења има могућност додјеле грантова и реализације пројеката цивилног друштва. Генерално, на подручју Брчког је регистровано 491 удружење и фондација²¹, па се да закључити да сваки 100-ти правно способни грађанин Дистрикта је један од оснивача неког од удружења и/или фондације. Широко позната чињеница, не само у Брчко дистрикту, него и цијелој БиХ, јесте да велики број организација цивилног друштва још увијек не представља у довољној мјери релевантан корективни чимбеник у друштвеном развоју, нити релевантан коректив у артикулацији будућих праваца развоја и дјеловања. Не постоје никакве анализе доприноса организација цивилног друштва наспрам друштвене користи (спроведени пројекти, број корисника и слично), нити се пројекти организација цивилног друштва бирају према унапријед дефинисаним критеријумима, јасним транспарентним процедурама одабира, те се не врши никаква ревизија ефикасности грантова цивилног

²¹ Према подацима са збирног регистра удружења и фондација БиХ, од чега више од 95% је регистровано у урбаном дијелу Дистрикта.

друштва. Иако је Пододјелење за подршку мјесним заједницама и невладиним организацијама формално надлежно за цивилно друштво, највећи проценат имплементације активности цивилног друштва је у областима туризма, спорта и културе – како је то представљено доле.

Спорт и култура

У просјеку, око 400 удружења у својој регистрацији имају неку врсту спортско-туристичке и/или културне дјелатности, у широком распону од професионалних спортских клубова до аматерских удружења, интересних организација и група љубитеља одређених туристичких, спортских и/или културних сегмената у друштву. Најзаступљенији спортови су фудбал, кошарка, рукомет, одбојка, водени спортови (кајак кану, риболов), борилачки спортови те планинарење. У току је реализација бројних пројеката изградње спортских сала, махом уз школске објекте. Ради се о салама у МЗ Буквик, МЗ Омербеговача, МЗ Брод, сали уз ЈУ Пољопривредна и медицинска школа, те сали у МЗ Поточари чија изградња треба почети у 2021. години. Ипак, стање спортске инфраструктуре на подручју Дистрикта у свим областима професионалног спорта још увијек не задовољава међународне и европске стандарде, што је посебно изражено у неколико групних спортова, као што је одбојка - с обзиром да је неколико свјетски познатих женских и мушких одбојкашких клубова управо из Брчко дистрикта. Током претходне године (2019. године), укупно 5.292.026,76 КМ је исплаћено за 395 оваква удружења, а током 2018. године овај износ је био нешто мањи, 4.454.672,11 КМ за укупно 371 удружење (*највећи број сврхе подршке је дефинисан као „Грант за помоћ у раду“*) како је то представљено на сљедећем графикону.

Слика 37: Издвајања Пододјелења за туризам, спорт и културу за период 2015-2019 непрофитним организацијама²²



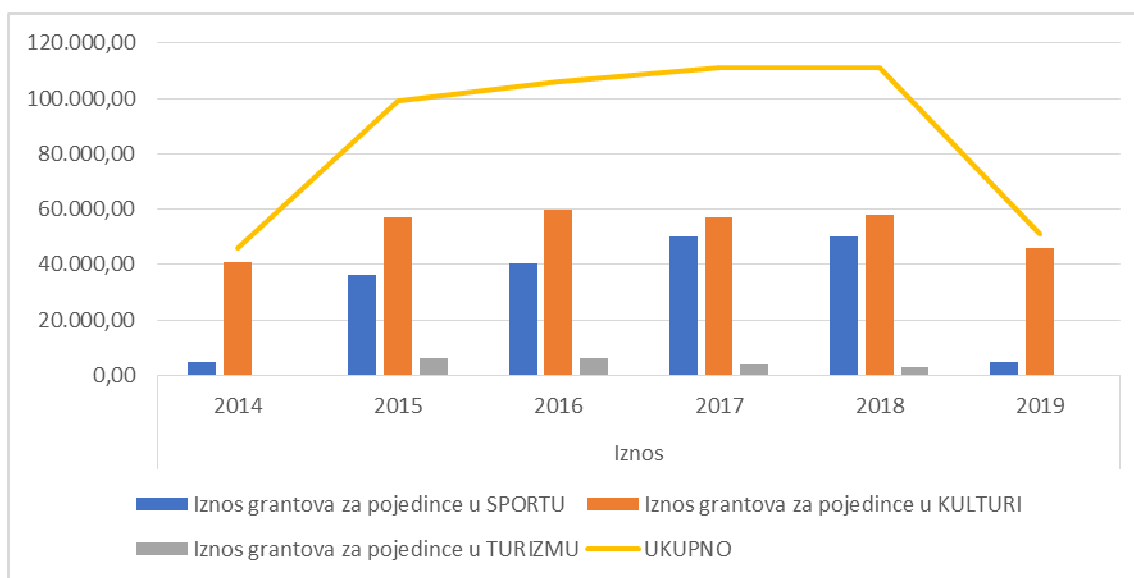
Извор података: Извјештаји о исплаћеним грантовима и субвенцијама 2014-2019.

²² Подаци не укључују грантове Пододјелења за привредни развој Владе Брчко дистрикта БиХ.

Међутим, као и код додјеле средстава за организације цивилног друштва, не постоји јасна и одговарајућа регулатива у домену развоја индивидуалног и/или групног спорта, јасност у додјели подршке у раду, која веома често и не осликава стварне доприносе, с обзиром да се кроз ове грантове реализују и капитални пројекти попут изградње свлачионица, објеката, спортске инфраструктуре и слично томе.

У сегментима подршке појединцима, у просјеку се физичка лица подржавају са просјечно 65,000 КМ годишње, без посебних позива за додјелу средстава, гдје просјечно 600 физичких лица за претходних 5 година добије подршку за реализацију спортских, културних и туристичких иницијатива (*као што су музика, плес, филм, сликарства, књижевност*) – међутим, не постоје подаци о користима овакве подршке за друштвени развој Дистрикта.

Слика 38: Преглед финансијске подршке појединцима



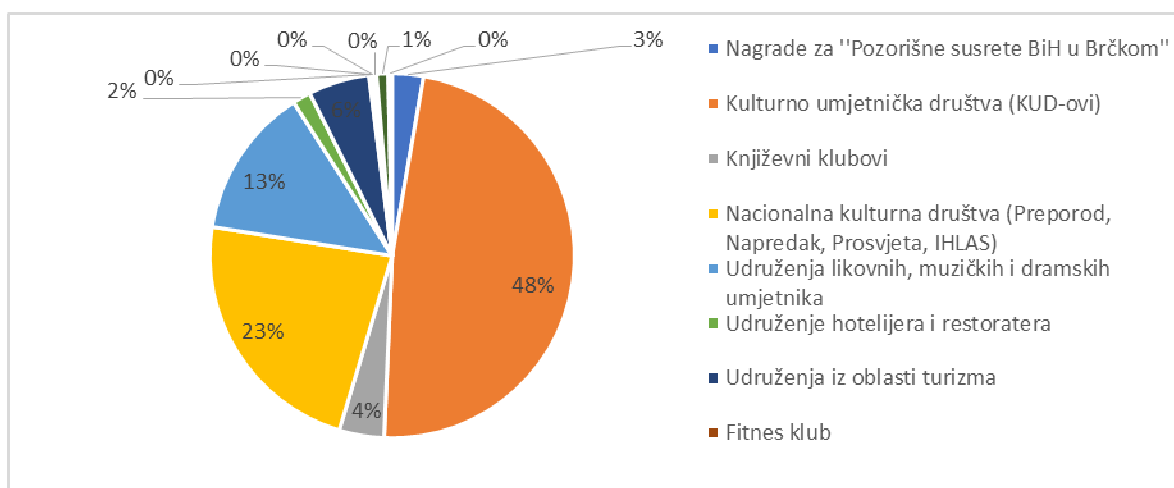
Извор података: Извјештаји о исплаћеним грантовима и субвенцијама 2014-2019.

Из области културе, главне структуре које постоје у Дистрикту су лоциране у граду Брчком, и то: Дом културе, једна библиотека од око 1200м2, смјештена у градским просторима који су у лошем стању, једна умјетничка галерија, смјештена у градским просторима која поред изложбеног простора има и складишни простор и канцеларије за администрацију, музичка школа, један културни центар у којем се одржавају позоришни, музички и кинематографски догађаји у Дистрикту те зграда Архива као једини намјенски пројектован и изграђен објекат ове врсте у новијој историји Босне и Херцеговине. У депоу архива се налази преко 1000 дужних метара архивске грађе.²³ Поред овога, бројни објекти се налазе

²³ Архивску дјелатност у Брчко дистрикту БиХ обавља Служба за архив, која је у саставу Одјељења за јавни регистар Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Посљедњих неколико година остварени су значајни резултати на сређивању и дигитализацији архивских фондова и цјелина, штампана информативна приручна средства те организовано 7 изложби међу којима и четири које тематизирају важна питања из културне историје Брчког. Тренутно су у припреми три изложбе које се односе на историју и културу Брчког.

и у руралним дијеловима Дистрикта, као што су Домови културе, затим истурено одјељење Градске библиотеке у Горњем Рахићу, Галерија Шимун и Музеј у Дубравама, Фондација/Легат Екмечић, неколико специјализираних библиотека у граду и руралним дијеловима. Надаље, најважније културне дјелатности у Дистрикту су формално и суштински „дијелови органа јавног управљања“ па је потребно размотрити опцију да Музичка школа, Умјетничка галерија, Библиотека и будући Градски музеј се организује као јавне установе. Брчко дистрикт БиХ има усвојен Закон о имплементацији одлука Комисије за заштиту споменика и за сада 11 објеката и локалитета су проглашени националним споменицима културе, као дио културне баштине важне за идентитет града су основ за развој и афирмацију културног туризма, али и креативних индустрија. Брчко дистрикт нема репрезентативну књижару, програме подстицаја за израду сувенира.

Слика 39: Подршка културним друштвима 20014-2019.



Извор података: Извјештаји о исплаћеним грантовима и субвенцијама 2014-2019.

Као што је видљиво са графикона, културно-умјетничка друштва у просјеку годишње добију око 466 хиљада КМ, док Национална културна друштва (Препород, Напредак, Просвјета), добију просјечно 222 хиљаде КМ те Удружења ликовних, музичких и драмских умјетника са око 130 хиљада КМ. Сумарно гледајући, у периоду од 2014. до 2019, Брчко дистрикт је кроз подршку културно-умјетничким друштвима утрошило преко 5,8 милиона КМ (у просјеку милион КМ годишње). ХКД „Напредак“, БЗК „Препород“ и СПКД „Просвјета“ су институције просвјете и културе у Брчко дистрикту и БиХ које баштине традицију дужу од једног стољећа. Ова друштва својима дјеловањем „представљају најзначајнију потврду афирмације културе различитости у времену глобализације и јачање социјалне кохезије друштва“, као што је то наведено у Стратегији културне политике у БиХ из 2008. године.

Уопштено говорећи, постојећи објекти културе у Дистрикту не задовољавају потребе становништва, које би према нормативима требале бити 2-3 м² по становнику. Са друге стране, Брчко дистрикт реализује неколико културних и/или туристичких манифестација за које издваја значајна финансијска средства преко удружења грађана регистрованих у

Брчком (*примјер је Сусрет казалишта/позоришта или Зимски сајам*) који доприносе развоју културе, традиције, и на крају туризма.

Основни дефинисани проблеми се управо вежу за питање дефинисања спортских клубова и културно-умјетничких друштава као удружења грађана, недефинираност државног и приватног удјела у оснивачким правима кроз призму финансирања јавног и приватног у професионалном спорту и/или култури/туризму/умјетности, недовољно квалитетан спортски менаџмент на нивоу спортских клубова у великој већини клубова, недовољна финансијска средства за развој спорта у цјелини те непостојање планског приступа развоју масовног спорта и културе у основним и средњим школама Дистрикта. Друга, можда и најкритичнија тачка у овом сектору, је недостатак јединственог спортског и културног центра великих димензија који је неопходан за организацију и подстицање догађаја и приредби одређеног нивоа, не само за потребе Брчко дистрикта БиХ него и од опћег значаја. Поред тога као што је већ наведено у табелама о школским институцијама, постоји недостатак спортских терена и терена за рекреацију. Према подацима из аналитичких табела из Процјене угрожености Брчко дистрикта БиХ од природних и других несрећа се може очитати да у цијелом Дистрикту постоји око 8 000 м² дворања (уз школе) и 43 133 м² уређених спортских игралишта. Ово показује велики недостатак спортских површина, јер ако се узме стандард од 3 м² по становнику, требало би постојати 225 000 м² спортских структура. Надаље, не постоје критерији на основу којих се приоритетизује подршка из буџета Дистрикта према спортским клубовима и појединцима који остварују значајније успјехе (приоритетизирање према степену укључивања у ентитетска/национална или интернационална такмичења). Развој спорта није заснован на планском приступу развоју масовног спорта (нити у основним и средњим школама нити у спортским колективима). Не постоји анализа стања спортске инфраструктуре у односу на потребе (степене такмичења одређених спортских клубова И појединаца) нити анализа законодавних акција у смислу одвајања спортских колектива од система „невладиних организација“ које су предмет Закона о удружењима и фондацијама. Коначно, али не мање битно, посебну пажњу је потребно посветити дјеловању трију национално културно – просвјетних друштава и то ХКД „Напредак“, БЗК „Препород“ и СПКД „Просвјета“.

Млади

Права и обавезе младих, омладинско организовање, брига за младе, институционално учешће младих у доношењу одлука и друга питања од интереса за живот, положај и дјеловање младих у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине је регулисано Законом о младима из 2017. године. Ово је посебно битно имајући у виду да Закон регулише унапређење индивидуалног и социјалног развоја младих и спречавање њиховог могућег запостављања; спровођењем политика којима се дјелује на негативне трендове по младе; одржавањем и стварањем позитивних животних услова за младе, као и окружења које је угодно за младе; те заштитом младих од опасности карактеристичних за њихову доб, а којима могу бити изложени. Закон предвиђа доношење и усвајање Стратегије за младе Брчко дистрикта, која још увијек није израђена, али је процес у току.

Међутим, са друге стране, основано је Вијеће/Савјет младих Брчког, које је спровело двије врсте истраживања о проблемима и потребама младих на подручју Брчко

дистрикта. Једно истраживање је спроведено за потребе организације Конференције у склопу Сусрета младих Брчко 2019. односно израде Акционог плана (није усвојен), а друго за израду Стратегије за младе Брчко дистрикта БиХ 2021-2025. (у току израда). Приликом узорковања поштовани су критеријуми одређених демографских карактеристика значајних за поређење резултата, тако да се узорак састоји од приближно једнаког броја жена и мушкараца те адекватног броја младих који живе у градским и ванградским срединама Брчко дистрикта БиХ, на узорку од 386 младих лица (од 15 до 30 година).

Поред податка да већина младих види своју будућност ван Брчко дистрикта БиХ и БиХ у цјелини, млади већином сматрају да данашњи систем образовања не пружа довољно знања и могућности за потребе тржишта рада, да је потребно знатно више практичне наставе и савременије методе учења, али и више од пола анкетираних не познају програме којима Брчко дистрикт стимулише друштвене области, односно дјелатности од интереса за младе. Са друге стране, иако млади имају јасно дефинисана очекивања по питању своје будућности, сматрају (више од 60% анкетираних младих) да је потребно више од 2 године да се дође до запослења, те скоро 90% младих сматра да се за запослење користи „политички” ангажман (тзв. „страначко запослење” – како је то дефинисано анкетом) или родбинске везе, што говори о генералном ставу младих по питању јавних политика неопходних за остваривање својих основних права. Посебно забрињава став младих да већина њих сматра да ће се ова негативна ситуација и погоршати, те да своја права могу прије остварити ван Брчког, уколико се не обезбиједи боље услови за повећање животног стандарда, смањење националних тензија, запослења, смањи дискриминација младих те политичке несигурности за младе. Имајући све горе наведено у виду, Вијеће/Савјет младих Дистрикта је креирало Акциони план за младе 2020-2022. (није у примјени), који је препоручио 10 пројеката/мјера у четири приоритетне области за младе и то: запошљавање и предузетништво, стамбена политика према младима, образовање и стручно усавршавање те институционално учествовање младих.²⁴

Са друге стране, истраживање спроведено за потребе израде Стратегије за младе, које се спровело у сарадњи с Институтом за развој младих „КУЛТ”, Одјељењем за стручне и административне послове Владе Брчко дистрикта БиХ (*који је Законом о младима Брчко дистрикта БиХ дефинисан као носилац израде акта с програмским приступом дјеловања према младима*), наведено је да млади у Брчко дистрикту БиХ имају једнаке или приближно једнаке проблеме и потребе као њихови вршњаци у географски и социолошки сличним заједницама у Босни и Херцеговини, па и регији. Као кључни изазови у овој битној и релевантној анализи се наводе одлазак младих, недостаци формалног образовања, неадекватан квалитет здравственог система, неизвјесна могућност запошљавања, отежано социо-економско осамостаљивање те слабо укључивање у процесе друштвеног и политичког одлучивања те неинформисаност о постојећим програмима. С друге стране, Брчко дистрикт БиХ као административна јединица има низ предности за успостављање механизма за бољи положај младих, који захтијева вишесекторски приступ и потребну сарадњу надлежних институција за

²⁴ Извор: Анкета Вијећа/Савјета младих Брчко дистрикта (<https://vsmbd.org/>, посјеђено 22. 5. 2020)

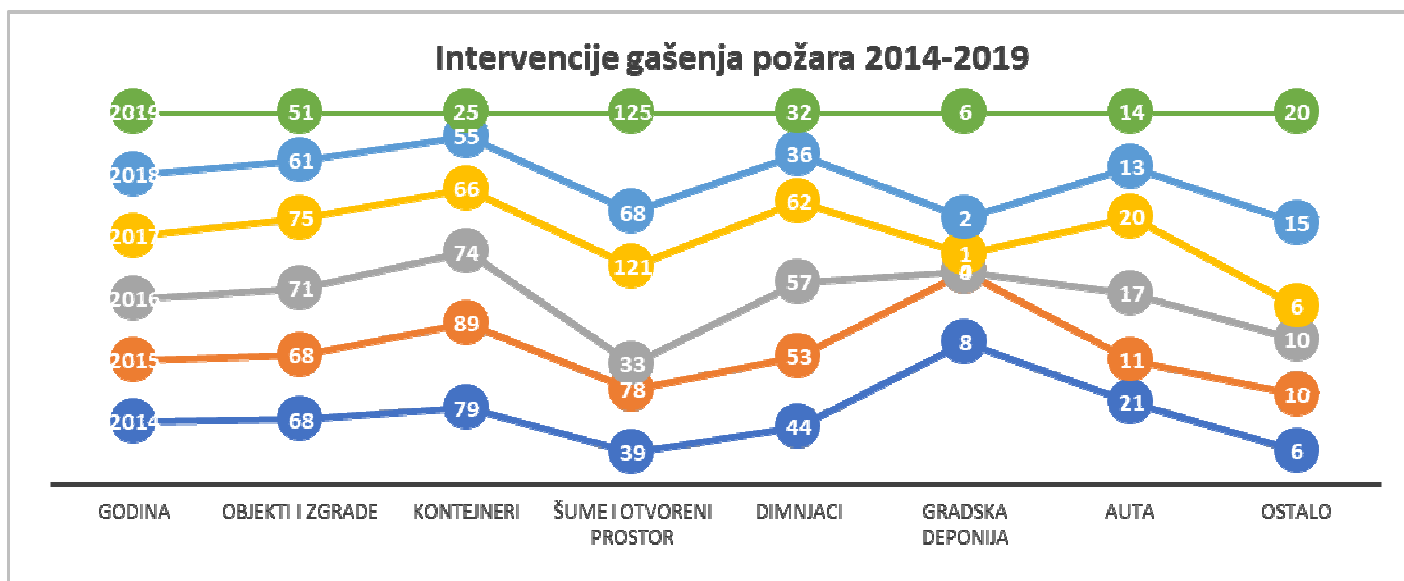
социјалну политику, образовање, рад и запошљавање, здравство, културу, спорт те рад с младима, а што је услов за одрживу политику њихове друштвене укључености, а самим тим и развоја заједнице.

Јавна безбједност

Планирање заштите од пожара, заштите од акцидентних и других несрећа, цивилне заштите, заштите спасавања од природних и других непогода, деминирања и уклањања и уништавања НУС-а и МЕС-а, осматрање и обавјештавање и физичко-техничко обезбјеђење објеката, као битни сегменти јавне безбједности, су додијељени у надлежност Одјељења за јавну безбједност. У оквиру Одјељења је формирано Пододјељење за заштиту и спасавање обавља послове заштите од пожара, заштите од елементарних непогода као и акцидентних ситуација, ауто-незгода, осталих незгода, обезбјеђења у оквиру своје регистроване дјелатности приликом масовног окупљања становништва, покретања активности на организовању и одржавању добровољног ватрогаства те увезивање истог у свеобухватни систем заштите становништва и имовине Брчко дистрикта БиХ, афирмирање Одсјека цивилне заштите, њено материјално и кадровско јачање, повезивање са управама цивилне заштите у ентитетима, организовање и едукација становништва по МЗ и предузећима у случају појаве елементарне непогоде, материјално и кадровско јачање Одсјека осматрања и обавјештавања и физичко-техничког обезбјеђења објеката Владе Брчко дистрикта БиХ. Пододјељење за заштиту и спасавање у свом саставу има укупно 3 одсјека: Одсјек за заштиту од пожара и спасавање, Одсјек цивилне заштите и Одсјек осматрања и обавјештавања и физичко-техничког обезбјеђења. Послови заштите људи и материјалних добара угрожених пожаром, елементарним непогодама, техничким несрећама и акцидентним ситуацијама, пружање помоћи унесрећеним у саобраћајним удесима и др. видови помоћи из дјелокруга јавне безбједности на подручју Брчко дистрикта БиХ организациони су повјерени Одсјеку за заштиту од пожара и спасавање.

Одсјек за заштиту од пожара и спасавање у свом саставу, а на основу Организационог плана Одјељења за јавну безбједност, има 3 ниже организационе цјелине и то: служба заједничких послова, професионална ватрогасна јединица и јединица за спасавање и сузбијање акцидентних ситуација. У периоду од 2014. до 2019, одсјек је спровео 1714 интервенција на пословима гашења пожара, како је то презентовано на дијаграму.

Слика 40: Интервенције на гашењу пожара 2014-2019.



Извор информација: Извјештаји о раду Одјељења за јавну безбједност Владе Брчко дистрикта 2014-2019.

Поред наведеног, Одсјек пружа и друге услуге грађанима и правним лицима Брчко дистрикта БиХ – као што је сервисирање и контрола ватрогасних апарата (просјечно 990 годишње), преглед исправности и мјерење притиска на хидрантима (199 годишње), обука запослених радника из области ЗОП-а (од 696 у 2014 години, до 1306 у 2018. години), па све до практичних показних вјежби евакуације и/или обуке припадника Добровољних ватрогасних јединица.

Други Одсјек (Одсјек за цивилну заштиту) унутар Пододјељења за заштиту и спасавање, врши послове из области заштите и спасавања становништва и материјалних добара од природних и других несрећа, предлаже превентивне мјере, учествује у спасавању становништва од природних несрећа, врши уклањање НУС-а и деминирање минираних површина на подручју Брчко дистрикта БиХ, врши послове израде планске документације из области заштите и спасавања, учествује у акцијама заштите и спасавања. Посматрајући циљани период, Одсјек је имао 128 акцидентних интервенција, 73 поплаве у становима и сл, подржао 807 техничких интервенција и учествовао у спасавању лица из саобраћајних незгода у 48 ситуација. Комплементарно претходно реченом, трећи Одсјек унутар Пододјељења (Одсјек осматрања и обавјештавања и физичко-техничког обезбјеђења) има примарни задатак пријема, прикупљања и преноса података и информација о природним и другим несрећама, обавјештавање надлежних органа и грађана те физичко-техничко обезбјеђење објеката Владе Брчко дистрикта БиХ. У оквиру Одсјека, формиран је Оперативно-комуникациони центар који обавља послове пријема, прикупљања и преношења података, обраду података и обавјештавање надлежних органа, привредних друштава и других правних лица и грађана о опасностима изазваним природним непогодама и другим несрећама, те другим значајним догађајима који могу угрозити живот и здравље људи као и материјална и друга добра, те друге послове из области осматрања и обавјештавања. У извјештајном периоду запримљено је 588 информација,

од чега 98 везано за природне несреће, 304 друге несреће те 186 значајних догађаја.²⁵ Иако процјена угрожености Дистрикта од природних и других несрећа препоручују уградњу активних система заштите од пожара, а превасходно система за рану дојаву пожара на свим објектима од посебног значаја за Брчко дистрикт БиХ те њихово повезивање са техничким центром за надзор превентивних система за дојаву од пожара и технолошких експлозија с циљем раног узбуђивања и благовремене интервенције професионалне ватрогасне јединице, додатно се препоручује едукација становништва – јер исто није системски едуковано за спровођење превентивних мјера заштите од пожара, гашење пожара и спасавање људи и имовине угрожене пожаром нити је довољно едуковано и обучено за поступање у масовној евакуацији као и за руковање средствима за гашење пожара. Генерално говорећи, материјално-техничка опремљеност је на релативно задовољавајућем нивоу уз неопходност константног унапређивања система јавне сигурности у надлежности одјељења – посебно због чињенице да Брчко дистрикт спада у категорије високог ризика од штетних утицаја на животе и здравље људи у смислу јавне безбједности, односно, територија Дистрикта је рањива од природних и других несрећа те да ова проблематика захтијева стратешке превентивне приступе шире локалне заједнице.²⁶

Када говоримо о сегменту јавне безбједности која је у надлежности Полиције Брчко дистрикта БиХ, у области безбједности у саобраћају, управљање возилом неприлагођеном брзином и под утицајем алкохола је током претходних пет година било најчешћи узрок настанка саобраћајних незгода (49%), али нема повећања броја саобраћајних несрећа са смртним исходом.

Табела 28: Преглед саобраћајних несрећа по годинама

ПРЕГЛЕД САОБРАЋАЈНИХ НЕСРЕЋА ПО ГОДИНАМА	Број саобраћајних незгода са погинулим лицима	Број саобраћајних незгода са тешким тјелесним повредама	Број саобраћајних незгода са лаким тјелесним повредама	Број саобраћајних незгода са материјалном штетом	Број тешко повријеђених лица
2015	6	35	106	257	36
2016	6	29	92	156	29
2017	10	29	121	142	32
2018	6	28	123	110	29
2019	4	34	129	108	35

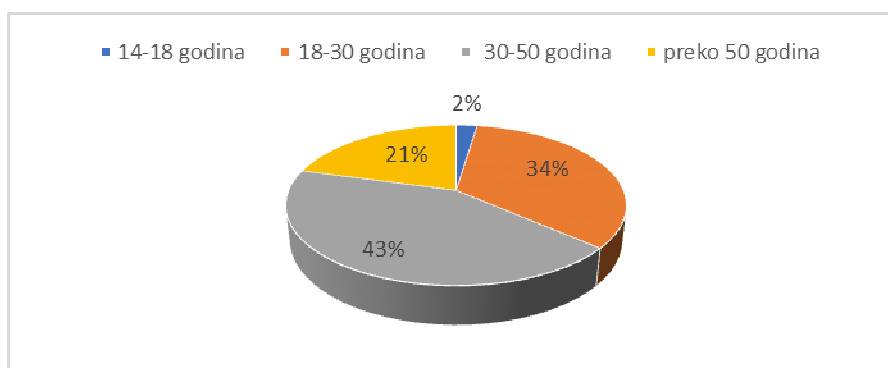
²⁵ Примљене информације у рубрици природне непогоде (98 информација) односе се на: поплаве, олујни вјетар, удар грома и екстремне сњежне падавине. Примљене информације у рубрици друге несреће (304 информације) односе се на: пожаре, опасности од мирнодопских акцидената, превоз опасних материја, саобраћајне удесе у цестовном саобраћају и незгоде у цестовном саобраћају. Примљене информације у рубрици значајни догађаји (186 информација) односе се на: откривање неексплодираних убојних средстава, уништавање минско-експлозивних средстава, постављање експлозивних направа, поплаве у стамбеним и пословним објектима, отварање станова, заштиту кућних љубимаца, опасности од покиданих електричних водова, заглављивање грађана у лифтовима, угрожавање живота грађана, отуђивање друштвене имовине, уништавање имовине грађана, крађе, опасности од рушења дрвећа и самоубиства.

²⁶ Према закључцима Процјене угрожености од природних и других несрећа.

Извор података: Извјештаји о раду Полиције Брчко дистрикта БиХ 2015-2019.

У оквиру репресивних мјера, Полиција Брчко дистрикта БиХ у просјеку поднесе око 26542 захтјева за покретање прекршајног поступка / прекршајни налози из области безбједности саобраћаја, са око 2% захтјева који буду ријешени на суду, већином у корист налогодавца. Додатно, у просјеку се годишње из саобраћаја искључи око 3245 возача (од овог броја, више од 90% због управљања возилима под утицајем алкохола и прије стицања права), а због неисправне регистрације и техничке неисправности у просјеку око 912 возила. Из горе наведене табеле се може уочити тенденција смањења броја саобраћајних незгода са материјалном штетом, што је резултат примјене ЕВРО обрасца пријаве штета, а не посебних превентивних или репресивних акција – док се сви остали бројеви крећу у разумним границама у складу са тенденцијама у окружењу.

Слика 41: Старосна структура прекршилаца – кривична дјела



Извор података: Агенција за статистику БиХ, експозитура БД, Билтен, статистички подаци БДБиХ, март 2020.

Што се тиче криминалитета у Брчко дистрикту БиХ, генерална тенденција до 2018. године је био у благом расту кривичних дјела, док се овај тренд креће у знатно позитивнијем смјеру током 2018. и 2019. године. У истом периоду смањио се број малољетника починилаца док се највећи број криминалних активности односи на кривична дјела против имовине, и то најчешће крађе, тешке крађе и отуђење туђе ствари (око 65%), док у структури прекршилаца доминирају лица старосне доби од 30-50 година старости (43%). Према извјештајима Полиције, степен рјешавања кривичних дјела по посматраним годинама се креће у омјеру од 70-80% пријављених дјела.

Што се тиче расположивих ресурса, Полиција Брчко дистрикта БиХ апсолутно спада у оквиру међународно признатих стандарда када су у питању ресурси. На располагању има 251 полицијског службеника, 43 државна службеника и намјештеника (укупно 294 запослена), а посебна пажња се посвећује техничко-технолошким иновацијама у опремању (као што је АФИС систем, опрема за снимање централе и телефонског броја 122, опрема за ГПС позиционирање радио уређаја, аудио-видео надзор у службеним возилима, ДМС и друго). Док са једне стране, врло је позитивно да Полиција својим активностима остварује значајан неопходни степен поштовања људских права и основних слобода и исте ограничавала искључиво у случајевима који су засновани на закону и који су били у функцији безбједности грађана – са друге стране, према прибављеним подацима, стручне анализе ефеката дјеловања Полиције у области процесуирања

почињених прекршаја за просјачење и превенцију конзумирања опојних дрога, упућују на закључак да репресија не остварује резултате и да Брчко дистрикт БиХ у рјешавању овог комплексног проблема још увијек није пронашао ефикасан одговор.

Капитална издвајања у сектор друштвеног развоја

Гледајући све секторе који припадају друштвеном развоју, чак 84,26% укупно планираног годишњег буџета Брчко дистрикта у претходном периоду се односи на области друштвеног развоја како је то представљено у табели доле.

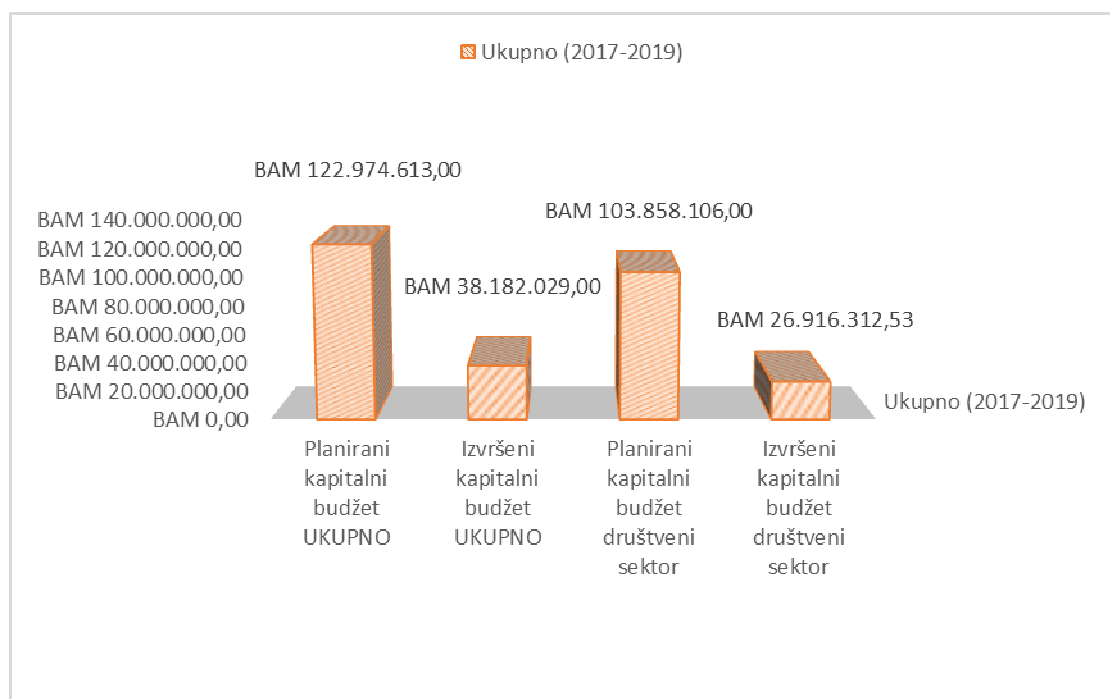
Табела 29: Капитална издвајања у друштвени сектор развоја	Планирано 2019. у КМ	Остварено 2019. у КМ	% реализације	Планирано 2018. у КМ	Остварено 2018. у КМ	% реализације	Планирано 2017. у КМ	Остварено 2017. у КМ	% реализације
Јавна безбједност- Униформисана крим. полиција Дистрикта	3490000	212103	6.08%	1422538	1294768	91.02%	981176	951175	96.94%
Пододјељење за заштиту и спасавање	3101032	400176.53	12.90%	512500	150319	29.33%	150760	136596	90.60%
Пододјељење за подршку МЗ, НВО и УГ	321544	5362	1.67%	135134	23229	17.19%	102597	101850	99.27%
Пододјељење за туризам, културу и спорт	528031	9187	1.74%	1259902	487412	38.69%	434930	283843	65.26%
Здравство - Служба за администрацију и статистику одјељења	8770595	374400	4.27%	4202832	82003	1.95%	1631662	1634660	100.18%
Пододјељење за јавно здравство	297837	244107	81.96%	105000	89832	85.55%	287606	275737	95.87%
Пододјељење за социјалну заштиту	34538	4046	11.71%	0	0	0.00%	4153	4150	99.93%
Образовање - Пододјељење за заједничке послове	137871	0	0.00%	233018	84432	36.23%	67292	62966	93.57%
Предшколско образовање	161000	1979	1.23%	651406	46712	7.17%	35000	35000	100.00%
Пододјељење за основно образовање	1643549	188703	11.48%	1266457	433517	34.23%	870383	865128	99.40%
Средње образовање	446222	33140	7.43%	246064	210806	85.67%	820259	817960	99.72%
Пододјељење за капиталне инвестиције	6902614	99221	1.44%	6354748	105092	1.65%	6066564	847557	13.97%
Пододјељење за путеве и паркове	9109470	684024	7.51%	9159430	4647140	50.74%	10076580	6396028	63.47%
Пододјељење за јавне објекте	890297	0	0.00%	1710065	7258	0.42%	6032904	255889	4.24%
Пододјељење за јавни саобраћај и одржавање возила	31500	3962	12.58%	3680	2392	65.00%	51490	490	0.95%
Канцеларија за управљање јавном имовином	3689352	24087	0.65%	4719400	2214857	46.93%	4707124	2083017	44.25%

Укупно друштвени сектор	39555452	2284497.53	5.78%	31982174	9879769	30.89%	32320480	14752046	45.64%
Укупно капиталне инвестиције	44154423	2808218	6.36%	39830589	14360415	36.05%	38989601	21013396	53.89%
Процентуални удио друштвеног сектора у капиталном буџету	89.58%	81.35%		80.30%	68.80%		82.90%	70.20%	

Извор података: Извјештаји о извршењу буџета Брчко дистрикта БиХ, 2014–2019, Дирекција за финансије

Анализирајући горње податке, може се уочити да је удио друштвеног сектора у свим реализованим капиталним инвестицијама у претходне три године на нивоу од 73,45% укупног капиталног буџета Дистрикта.

Слика 42: Извршење капиталног буџета у периоду од 2017. до 2019. у сектору друштвеног развоја

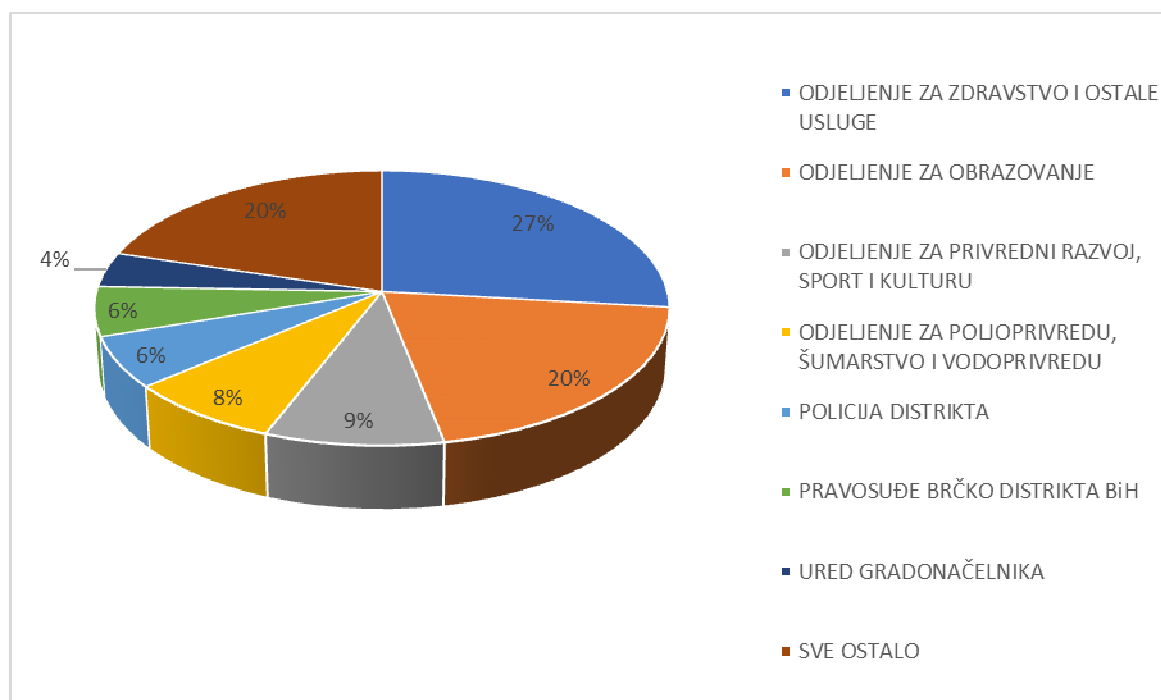


Извор података: Извјештаји о извршењу буџета Брчко дистрикта БиХ, 2014-2019, Дирекција за финансије

Најнижи степен реализације капиталних пројеката је у сектору инвестирања у јавне објекте са просјечном стопом реализације од 1,56% (примарно због нереализације великог капиталног пројекта изградње мултифункционалне сале), затим 5,69% у пододјелењу за капиталне инвестиције (због недостатка спремних пројеката за реализацију), док ниједна друга област не прелази трогодишњи просјек процентуалне реализације од 65% планираних инвестиција. Другим ријечима, годишње се у просјеку планира, како је то видљиво на графикону, око 34,5 милиона КМ за капиталне инвестиције у друштвени сектор развоја Дистрикта (од укупно просјечно 40,9 милиона), док је извршење на нивоу од 8,9 милиона просјечно годишње. Другим ријечима, Брчко дистрикт, према расположивим подацима из извршења буџета те Документа оквирног буџета, ће у наредним годинама имати на располагању преко 30 милиона КМ годишње за капиталне пројекте у сектору друштвеног развоја.

Но, када погледамо све остале буџетске издатке везане за друштвени сектор, може се уочити да три сектора (у два Влада одјелења) који припадају друштвеном развоју - у стратешком смислу представљају три највећа конзумента јавних средстава Дистрикта (образовање, здравство и социјална заштита), који, у просјеку, у претходних 5 године су у годишњим извршењима буџета Дистрикта заузимали 47% укупног буџета.

Слика 43: Преглед извршења буџета 2014-2019. по одјељењима (из сегмента друштвеног развоја)



Извор података: Извјештаји о извршењу буџета Брчко дистрикта БиХ, 2014-2019, Дирекција за финансије

Другим ријечима, од просјечног укупно извршеног буџета Дистрикта за период 2014-2019. година у износима од просјечно 175,144,292 КМ, на извршење буџета Одјељења за здравство одлази просјечно 46,9 милиона, те на Одјељење за образовање просјечно 354 милиона КМ.

Заштита борацке популације и цивилних жртава рата

Служба за борацко-инвалидску заштиту у свом саставу обухвата три сегмента корисника права према припадности војскама и то дио који се стара о правима корисника из реда Војске РС, АРБиХ и ХВО-а. Права се реализују у складу с одредбама Закона о основним правима бораца РС и Закона о основним правима бранитеља ФБиХ, Закона о добитницима највиших ратних признања ФБиХ, Закон о основним правима демобилисаних бораца ФБиХ, Закона о допунским правима породица погинулих бораца, РВИ И чланова њихови породица Брчко дистрикта БиХ као и Одлуке Скупштине Брчко дистрикта БиХ о заштити цивилних жртава рата Брчко дистрикта БиХ и Одлукама Владе Брчко дистрикта БиХ о остваривању права демобилисаних бораца Брчко дистрикта БиХ. Током претходних пет година, Служба је у просјеку водила управне поступке за кориснике права по Закону о основним правима ратних војних инвалида и породица погинулих бораца РС и ФБиХ, као и Закону о допунским правима ових популација у више од 2.000 предмета, те правима демобилисаних бораца за додјелу ЈНП 2.400 предмета, помоћ у случају смрти 400 предмета и стамбено збрињавање 700 предмета. Другим ријечима заштита борацке популације и цивилних жртава рата се креира према просјечно 1.500 ратних војних инвалида, око 2.000 породица погинулих бораца са сауживаоцима права, као и око 20.000 демобилисаних

бораца – те цивилне жртве рата са 152 корисника права на породичну инвалиднину и 97 корисника права на личну инвалиднину.

Резиме стања друштвеног сектора Брчко дистрикта БиХ

С обзиром да Брчко дистрикт, по својој административно-политичкој улози у Босни и Херцеговини, има значајне генеричке предности који су примарно условљени сопственим и очекиваним нивоом јавних средстава на располагању за реализацију стратешких приоритета, исто представља основну предност у односу на окружење. Са друге стране, иако постоје средине са знатно већим природним предностима, комбинација генеричких и природних предности у сегменту друштвеног развоја чини Брчко дистрикт јединствену средину за развој здравства, образовања, његовање културе и традиције свих народа и народности, мултидисциплинарне и иновативне приступе у рјешавању изазова – посебно у законодавном смислу, те јачање свеукупног друштвеног развоја. На основу ових улазних информација, основни развојни изазови и перспективе друштвеног сектора у Брчко дистрикту се могу сумирати у наредној табели:

Развојни изазов	Развојне перспективе	Подсектор
Недовољна усклађеност образовног система с потребама на тржишту рада, посебно средњег стручног и високог образовања	Унаприједити усклађеност програма образовних институција с потребама тржишта рада у складу са економским приоритетима, уз увођење нових образовних модула/занимања у школе/факултете/универзитет и укидање (или привремено укидање) образовних циклуса за струке у којима је очита хиперпродукција кадра које тржиште рада није у стању апсорбирати, те размотрити могућност оснивања јавног универзитета Брчко дистрикта БиХ.	Образовање и тржиште рада/млади
Нејасне процедуре подношења притужби на рад органа јавне управе и службеника упослених у јавном сектору Брчко дистрикта БиХ, као и ограничен приступ те низак степен свијести грађана о овој могућности	У складу са модерним принципима повећања одговорности, неовисности и транспарентности, радити на унапређењу свијести грађана о могућности утицаја на рад појединаца у органима управе, посебно оних са којима грађани имају директан контакт.	Јавна управа и пружање услуга
Изазови везани за младе (недостаци формалног образовања, неадекватан квалитет здравственог система, неизвјесна могућност запошљавања, отежано социо-економско осамостаљивање те слабо укључивање у процесе друштвеног и политичког одлучивања, неинформисаност о постојећим програмима)	Већа подршка образовању, промоцији цјеложивотног учења и неформалном образовању младих, креирање и промоција програма подршке за стамбено збрињавање младих, промоција волонтирања, увођење градске награде волонтера/ке године и организатора/ице волонтирања године те јачање спортског, културног и друштвеног живота за младе.	Млади

Не постоји довољно људских стручних капацитета за функције планирања, израду приједлога/нацрта закона и прописа, креирање образовне политике и координације унутар система образовања у Дистрикту	Ојачати капацитете надлежних органа за функције креирања образовне политике засноване на стварних потребама.	Образовање
Не постоји функција адекватног менаџмента људским ресурсима у фазама планирања, оцјењивања и мотивационог механизма/система потицања изградње каријере.	У сврху континуитета рада и смањења стопе флукуације запослених, ојачати систем планирања, запошљавања, компензације, оцјењивања и евалуације рада кадра у основном и средњем образовању и ЈЗУ Брчко	Образовање и јавно здравство
Висок степен обољелих од менталних болести и непостојање политике унапређења здравља становништва Дистрикта	Припремити детаљну анализу узрока менталних болести, посебно имајући у виду очекивано повећање истих због посљедица пандемије COVID-19 вируса, те увести превентивне мјере за борбу против менталних болести, те размотрити дугорочну бригу о лицима обољелим од ових болести – те градити основе за висококвалитетно ментално здравље друштва и појединца у њему. Радити на изради политике унапређења здравља становништва Брчко дистрикта БиХ, посебно унапређење здравствене политике за младе у примарној и секундарној здравственој заштити на њима приступачан начин.	Јавно здравље
Недостатак простора и просторна и функционална неповезаност дијелова службе, односно неповезаност службе Дома здравља у функционалну целину.	Размотрити прилагођавања, измјештања и реалокације физичких ресурса или изградња новог објекта Примарне здравствене заштите Брчко дистрикта БиХ	Јавно здравље
Недостатак опреме у болничком лијечењу и немогућност пружања значајног броја услуга у секундарној здравственој заштити	У складу са потребама грађана, набавити неопходну опрему у што краћем року, уз обавезно јачање капацитета запосленика за управљање истим	Јавно здравље
Територија Дистрикта оцијењена као рањива од природних и других несрећа са високом вјероватноћом за исте	Изградити систем раног узбуњивања и дојављивања, повезан са центром за осматрање и обавјештавање Брчко дистрикта БиХ, који треба бити у блиској будућности увезан у јединствени Оперативно-комуникациони центар ОКЦ 112 БиХ те ојачати капацитете мјешовите јединице за акције заштите и спасавања која ће бити опремљена и обучена за брзи одговор на сва предвиђена	Јавна безбједност

	сценарија. Додатно је потребно планирати средства за набавку недостајуће опреме за јединице за спасавање од природних и других несрећа. При реализацији ових активности пратити реалне потребе за опремање снага и упоредно попуњавати недостајуће капацитете како јединица Одјељења за јавну безбједност, тако и пратеће службе (ГСС, Црвени крст, добровољна ватрогасна друштва и друге невладине организације препознате у систему заштите и спасавања). ²⁷	
Недовољно индивидуалног рада са дјецом и породицама, посебно осјетљивих категорија друштва (дјеца у просјачењу, Ромска дјеца и породице, социјално искључени, дјеца са посебним потребама)	У складу са расположивим финансијским могућностима, извршити додатна издвајања буџетских средстава за финансијску подршку у запошљавању додатног стручног кадра у складу са нормативима и оптерећењем, размотрити формирање стручног Центра за социјални рад са мултидисциплинарним тимовима и јачање превентивних активности код свих облика социјалне заштите	Социјална заштита
Социјална искљученост дјеце и особа са инвалидитетом, непостојање јасних процедура и недостатак сурадње кључних актера јавне управе	Базирати подршку на стварним потребама корисника, унаприједити системе регистрације корисника и сталног праћења њихових потребе.	Социјална заштита
Социјално заштитне мјере недовољно утичу на смањење сиромаштва	Размотрити оснивање Центра за социјални рад и развијање мјешовитог система социјалне заштите и њених ванинституционалних облика у локалној заједници те дефинисати мјере и активности којима би се унаприједио систем и повећала ефикасност управљања социјалном заштитом у Брчко дистрикту БиХ	Социјална заштита
Непостојање јасних транспарентних критеријума система додјеле грантова невладиним организацијама и појединцима у развојне сврхе и непостојање централизоване евиденције организација цивилног друштва у смислу разликовања врста према својој мисији и циљевима оснивања	Доношење јасних и детаљних процедура планирања, објаве, техничке и квалитативне евалуације уз учешће крајњих корисника, мониторинга и евалуације (стратешког и финансијског) пројектних приједлога и њиховог доприноса развоју. Уз претходно, креирати и објавити регистар организација цивилног друштва са подацима о одобреним и реализованим пројектима.	Цивилно друштво

²⁷ Што је у складу са свим приоритетима, а посебно Приоритетом 1: Интегрисање смањења ризика од катастрофа у стратешким развојним плановима и разумијевање ризика од катастрофа препознатом у Студији јачања капацитета отпорности у случају катастрофа, децембар 2017.

Инфраструктурни објекти који се налазе изван града у чију реконструкцију је уложен огроман јавни новац нису у потпуности у служби реализовања културне политике у којима ће се развијати умјетничко и културно стваралаштво	Посебну пажњу је потребно посветити дјеловању трију национално културно-просвјетних друштава и то ХКД „Напредак“, БЗК „Препород“ и СПКД „Просвјета“.	Култура, архива и умјетност
---	--	-----------------------------

2.6 Заштита животне средине

Регулаторни оквир Брчко дистрикта БиХ у области заштите животне средине

Брчко Дистрикт БиХ има законске претпоставке у погледу заштите животне средине, тј. цјелокупан сет закона у области заштите животне средине Брчко дистрикта БиХ који је усвојен 2004. године, а садржи законе који су тренутно важећи:

- Закон о заштити животне средине („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ” бр. 24/04, 1/05, 19/07 и 9/09),
- Закон о заштити природе („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ” бр. 24/04, 1/05, 19/07 и 9/09),
- Закон о заштити вода („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ” бр. 24/04, 1/05, 19/07),
- Закон о управљању отпадом („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ” бр. 25/04, 1/05, 19/07, 2/08 и 9/09) и
- Закон о заштити ваздуха („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ” бр. 25/04, 1/05, 19/07 и 9/09).

Такође, у погледу даље разраде и операционализације, усвојен је сет подзаконских аката, од којих су најважнији они акти који се односе на поступак издавања еколошких дозвола и израде студија утицаја на животну средину.

Простора за унапређење постојеће и усвајање нове регулативе у области заштите животне средине имамо, али је важно напоменути да су институције Брчко дистрикта БиХ усвојиле **Стратегију апроксимације прописа правној стечевини ЕУ области заштите животне средине Брчко дистрикта БиХ 2017. године**, те ова питање није потребно посебно анализирати у овом дијелу стратегије, осим на нивоу специфичних приоритета или мјера и усаглашености са документима вишег нивоа власти.

Одговорност у погледу планских мјера заштите и управљања животном средином у Брчко дистрикту БиХ је на нивоу Владе Брчко дистрикта БиХ, са више пренесених надлежности на одјељења као и јавних предузећа од којих се посебно издваја ЈП „Комунално Брчко“ Брчко дистрикт БиХ.

Управљање квалитетом ваздуха

Када су у питању загађивачи ваздуха они су прије свега антропогеног и природног поријекла. Антропогено²⁸ загађење ваздуха на подручју Брчко дистрикта БиХ посебно је изражено, док је природно (прашина) занемариво²⁹. Од антропогених извора, посебно се издвајају продукти сагоријевања. Становништво за гријање углавном користи чврста горива, мање течна и електричну енергију. Најзаступљеније чврсто гориво је фосилно (80%) и то углавном угаљ из рудника Бановићи и Ђурђевик, с удјелом сумпора (око 2%) и угаљ из рудника Угљевик (око 5%), те течено фосилно гориво лож-уље са 0,2-0,5% сумпора.

Гледано са становишта заштите животне средине, основни извори гријања становника на подручју Брчко дистрикта БиХ су, у исто вријеме, највећи антропогени извори загађења ваздуха. Емисија у ваздух настала овим антропогеним дјеловањем је висока и у сталном порасту, а највеће загађење се јавља у гријном и влажном периоду године у урбаном подручју Брчко дистрикта БиХ. Поред директног утицаја на људско здравље, здравље биљака и животиња, многи гасови који се емитују у атмосферу доприносе секундарном негативном дјеловању на животну средину/околину (киселе кише, нарушавање озонског омотача итд.). Утврђени извори загађења ваздуха разврстани су у сљедеће групе: енергетски извори, саобраћај, индустрија и домаћинства. Иако има релативно очуван еко систем, еколошка ситуација у Брчко дистрикту БиХ је у потенцијалној опасности од ових извора загађења.

Најзначајнија емисије полутаната у ваздух од индустријских и пословних субјеката, на подручју Брчко дистрикта БиХ јављају се из сљедећих извора: Топионице и рафинације олова „Тесла“ Брчко, „Бимал“ Брчко, Шећерана, „Житопромет“, депонија отпада, асфалтне базе, шопинг центри, школе, болнице, саобраћај, индивидуална ложишта итд. Полутанти који се испуштају су:

- сумпор-диоксид SO_2 ,
- азотни-оксиди NO_x ,
- угљен-моноксид CO ,
- угљен-диоксид CO_2 ,
- лебдеће честице PM_{10} и $PM_{2,5}$ и др.

Од 2018. године на **подручју Брчко дистрикта БиХ спроводе се мјерења квалитета ваздуха путем мобилне аутоматске станице**. Мобилна станица је опремљена са **анализаторима и метеоролошким сензорима за мјерење загађујућих материја у ваздуху (сумпорног-диоксида, азотових-оксида, угљен-моноксида, лебдећих честица LC_{10} и озона) као и метеоролошких параметара** (температура ваздуха, влажност ваздуха, глобално сунчево зрачење, правац и смјер вјетра), **на локацији у ЕШ насељу поред I основне школе у Брчком (ГШ: 44°52'21" ГД: 18°48'49")**. Мобилна станица за праћење квалитета ваздуха намијењена је за праћење квалитета околног ваздуха (емисије) на предметној локацији узимајући у обзир све околне појединачне (тачкасте)

²⁸ Стратегија заштите животне средине Брчко дистрикта БиХ за период 2016-2026. година.

²⁹ Осим у периоду великих поплава и сезонских наноса прашине.

изворе загађења, а добијени подаци (као и ова анализа) служе као полазна основа за све остале евентуалне активности чији је циљ побољшање квалитета ваздуха у Брчко дистрикту БиХ.

Као један од кључних проблема заштите ваздуха је загађење лебдећим честицама (*PM10*) и сумпор-диоксидом (CO_2).

Досадашња мјерења³⁰ указују да у периоду зимских мјесеци долази до прекорачење *PM10* најчешће за вриједности *GV24h*³¹ ($50 \mu g/m^3$) и *MDV24h*³² ($75 \mu g/m^3$) тј. концентрација лебдећих честица, те концентрације CO_2 у ваздуху за вриједност *GV24h* ($125 \mu g/m^3$).

Управљање водама

Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко дистрикта надлежно је за израду Плана управљања ријечним сливом Саве у Брчко дистрикту. **Праћење квалитета површинских вода** у Брчко дистрикту врши се континуирано са два мјерења годишње за три водостаја. Прикупљају се подаци о количини воде, тј. праћење водостаја, као и хидрометријска мјерења протока, физичких и хемијских особина као и микробиолошких параметара и тешких метала. Квалитет воде на основу резултата испитивања процјењује се у складу с Правилником о разврставању и категоризацији водотока у Републици Српској³³. Заштита воде спроводи се забраном, ограничавањем и спречавањем уношења опасних, штетних материја у воду, прописивањем и предузимањем других мјера за побољшање и очување квалитета воде.

Контролу исправности воде за пиће у Брчко дистрикту БиХ спроводи Институт за јавно здравству у складу са захтјевима и стандардима квалитета воде за пиће.

У погледу **испуштања отпадних вода** из канализационих система у природне реципијенте (водотокове), Правилником о условима испуштања отпадних вода у површинске воде прописан је максимална допуштена концентрација опасних и штетних материја у отпадним водама, које се не смију испустити у површинске воде. Међутим, отворени водотоци су угрожени првенствено непречишћеним комуналним водама и отпадом који се неконтролисано одлаже у корита, испуштењем комуналних и индустријских отпадних вода.

У погледу заштите од штетног утицаја вода Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко дистрикта БиХ је током 2019/2020. године радило на имплементацији Акционог плана за заштиту од поплава и управљање ријекама у БиХ, кроз средства ИПА 2014 и то:

- Имплементација Акционог документа „Подршка заштити од поплава и управљању водама“ (Национални акциони документ), на основу којег се на подручју Брчко дистрикта БиХ изводе радови на реконструкцији савског одбрамбеног насипа – II, III, IV и V фаза реконструкције.

³⁰ Извјештај о мјерењима, јануар 2019.

³¹ Гранична вриједност за 24х (ГВ).

³² Максимално дозвољена вриједност за 24х.

³³ У примјени Закон о водама Републике Српске, до усвајања Закона о водама Брчко дистрикта БиХ.

- Имплементација Компоненте 1 „Националног акционог документа“ - Хидрометеоролошки систем прогнозирања за слив ријеке Саве у БиХ (Фаза 1. Ријека Босна).
- Имплементација Акционог документа „Обнова и изградња објеката за заштиту од поплава“ („Регионални акциони документ“), на основу којег се на подручју Брчко дистрикта БиХ изводе радови на регулација ријеке Брке – I фаза регулације од постојеће регулације до моста у МЗ Кланац дужине 710,52 м.
- У току је имплементација WБИФ пројекта „*Preparation of Flood Hazard Maps, Flood Risk Maps and Support to the PMU of the Flood Risk Management Project*“, у оквиру којег се спроводе бројне активности неопходне за израду мапа опасности од поплава и мапа поплавног ризика за Босну и Херцеговину (укључујући и Брчко дистрикт БиХ).
- У току је УНДП пројекат „Унапређење процеса прилагођавања на климатске промјене ради средњорочног планирања инвестиција у климатски осјетљиве секторе у БиХ“ (НАП пројекат) настављене су активности на припреми пројектних задатака из Акционог документа „Заштита од поплава и управљање ризиком“ (ИПА 2016) који обухвата двије компоненте: Побољшање управљања ризиком од поплава у БиХ, која укључује израду Планова управљања ризиком од поплава за подручје ФБиХ, РС и Брчко дистрикта БиХ и друге компоненте студија/програм заштите од ерозије за ФБиХ и Брчко дистрикт БиХ и више техничких докумената за заштиту од вода на оба водна подручја у ФБиХ, РС и БДБиХ (испред Брчко дистрикта БиХ предложена је израда „Идејног и главног пројекта регулације ријеке Тиње од моста у Горицама па узводно до насеља Скакава Доња, по главном реципијенту“).
- У 2019. години започет је пројекат „Техничка помоћ за развој хидролошког система за предвиђање поплава за слив ријеке Саве у БиХ (фаза I – ријека Босна)“ у који је укључен и Брчко дистрикт БиХ, Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду, кроз три радне групе и Управни одбор пројекта, а који за општи циљ има пружити подршку успостави интегрисаног управљања ризицима од поплава у БиХ у складу с Директивом о поплавама ЕУ.

Као један од кључних проблема је тај што на територији Брчко дистрикта БиХ не постоје активна постројења за прочишћавање отпадних вода, док Одјељење за комуналне послове нема податке о предчишћавању и обради воде у индустрији. На основу процијењених³⁴ података отпадне воде из домаћинстава, а која се испуштају у канализационе системе на територији Брчко дистрикта БиХ годишње 3558 мил. м³, док је процијењена количина отпадних вода из привреде и индустрије износи 292.000 м³. Простора за унапређење управљања водама има посебно ако се узме у обзир усклађивање за директивама³⁵ ЕУ.

³⁴ DEI, Answers to the list of EU questions on chapter 27 Environment.

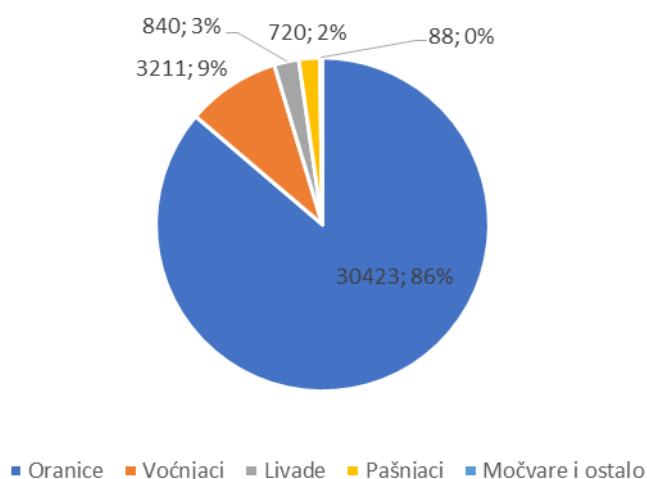
³⁵ Water Framework Directive, Nitrate Directive и др.

Брчко дистрикт БиХ не посједује потребне и врло значајне документе, попут студија или елабората, који системски анализирају стање водоснабдијевања и управљања отпадним водама Брчко дистрикта БиХ за дужи плански временски период, а који су неопходни за правилно и системско развијање водне и канализационе инфраструктуре од које зависи даљи развој у Брчко дистрикту БиХ.

Заштита земљишта

Према подацима Агенције за статистику БиХ, укупна површина Дистрикта Брчко износи 49.332 ха, од чега је **пољопривредно земљиште 35.282 ха (71,5%), шуме 9.607 ха, а 4.443 ха је неплодно земљиште**. Када су у питању категорије коришћења земљишта на слици, **оранице заузимају 30.423 ха (61.67%), воћњаци 3.211 ха (6,51%), ливаде 840 ха (1,7%), пашњаци заузимају 720 ха (1,46%) и мочваре, рибњаци и остало 88 ха (0,18%).**

Слика 44: Структура намјене земљишта у Брчко дистрикту БиХ



Извор: *Achieving Land Degradation Neutrality in the Brčko District by 2030, Report, 2018.*

Глобални подаци показују да на територији Брчко дистрикта није било значајне промјене коришћења земљишта у посљедњих 20 година. Садржај органског угљика у тлу је низак, првенствено зато што је наведено подручје окарактеризовано пољопривредним земљиштем (у односу на шуме и шумско земљиште), гдје пољопривредна производња има комерцијални карактер, али углавном не подразумеива спровођење мјера одрживог управљања земљиштем, што неминовно доводи до његове деградације. Ископане површине, урбанизација, поплаве, суша и несинхронизовани катастар по одређеним студијама и извјештајима³⁶ наведени су као важни фактори деградације земљишта.

Годишње улагање из буџета Брчко дистрикта БиХ за мјере пошумљавања износи око 30.000,00 КМ, с обзиром да је прекомјерна експлоатација висококвалитетних шума препозната као важан покретач деградације земљишта. У погледу заштите земљишта потребно је напоменути потребу деконтаминације површине од око **502,22 ха или око**

³⁶ *Achieving land degradation neutrality in the Brčko District by 2030, Report, 2018.*

1,01% територије Брчко дистрикта БиХ која је контаминирана са МЕС и НУС. Влада Брчко дистрикта БиХ сваке године издваја око 1,5 мил. КМ у активности деминирања.

Табела 30: Површине контаминирание МЕС и НУС у Брчко дистрикту БиХ, 2020.

Категорија	Површина (ха)	% укупне површине
I – локалитети који су у свакодневној цивилној употреби, локације репатријације избјеглица и расељених лица, локације за обнову и реконструкцију инфраструктуре и економије	189.29	37.69
II – локалитети који су повремено у употреби или су у контакт-зони са локацијом из II категорије, економски ресурси	312.93	62.31
III – периферни локалитети	-	-
Укупно	502.22	100

Извор: Одјељење за јавну безбједност, 2020.

Просторним планом регулише се могућност превођења пољопривредног земљишта у друге намјене, те се може рећи да у овом погледу постоји систематски приступ у планирању и управљању земљиштем. У погледу **заштите и управљања земљиштем и као рјешење кључних проблема** могу се издвојити одређене мјере, као што су: пошумљавања површине од 10 ха годишње, наводњавања с циљем борбе против суше на површини од 100 ха, дугорочна заштита од поплава на пољопривредном земљишту површине 8.000 ха, смањење контаминирание површине (МЕС и НУС) на испод 1000 ха у периоду важења стратегије, те свеукупна консолидација земљишта на подручју Брчко дистрикта.

Управљање отпадом

Послове прикупљања, транспорта и одлагања отпада врши ЈП „Комунално Брчко” д. о. о. Брчко дистрикт БиХ, РЈ Чистоћа за око **20.000 домаћинстава (од 26763 домаћинстава)**. РЈ Чистоћа се бави прикупљањем, транспортом и депоновањем отпада, одржавањем и уређењем депоније, одржавањем улица и путева на подручју Брчко дистрикта БиХ, уређењем и одржавањем зелених површина на подручју Брчко дистрикта БиХ и збрињавањем паса луталица. Поред наведеног, РЈ Чистоћа покреће и учествује у пројектима и промотивним активностима које доприносе јачању свијести о одговорном поступању са отпадом. У оквиру РЈ Чистоћа дјелују двије службе:

- Служба за управљање отпадом бави се прикупљањем, транспортом и одлагањем отпада, уклањањем дивљих депонија, уређењем и одржавањем градске депоније, сталним мјерењем концентрације гасова и температуре дијелова депоније, да би се контролисала емисија штетних полутаната;
- Служба за јавну хигијену задужена је за чистоћу градских улица и хортикултурално уређење јавних зелених површина.

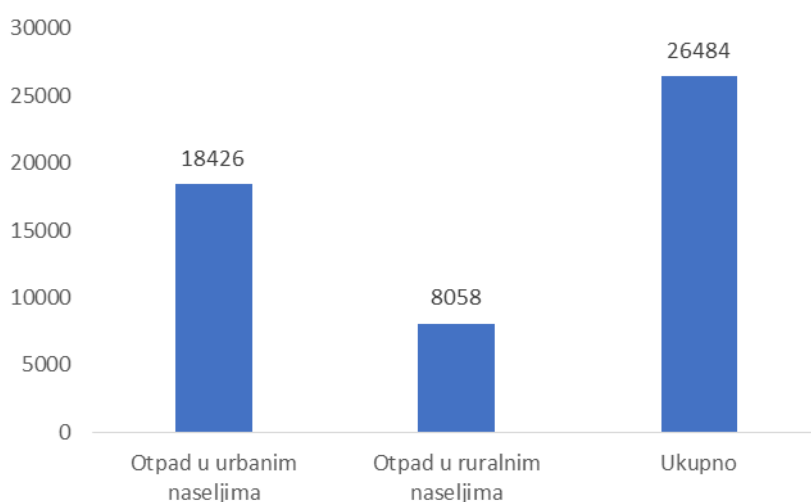
Одјељење за комуналне послове, Владе БДБиХ, које има надлежност над развојем политике, стратегије и правног оквира за управљање збрињавањем чврстог отпада, спровело је одређене активности и ради на обезбјеђењу услова за збрињавање чврстог отпада (депоновање чврстог отпада на регионалну депонију ван Брчко

дистрикта БиХ (на период од 4 године), изградњу центра за управљање отпадом (ЦУО), затварању старе несанитарне депоније).

Према подацима Агенције за статистику БиХ, дневно стварање отпада по лицу у БиХ је 0,86 кг/становнику дневно. Ови подаци требају се узети с опрезом јер отприлике 35% становништва није покривено редовним услугама прикупљања отпада с обзиром да ове количине Агенција за статистику БиХ процјењује на основу података ЈКП, депонија и одлагалишта.

По процјени, годишње продукције отпада је **299,3 кг/становнику** што значи да, ако се узме у обзир у број становника³⁷, настаје годишње **25.073 т отпада**.

Слика 45: Количине комуналног отпада у Брчко дистрикту БиХ, т



Извор: Унапређење седам депонија чврстог отпада у БиХ – прелиминарна студија изводљивости, 2019.

По процјенама³⁸ просјечно у Брчко дистрикту БиХ у урбаном дијелу дневно настаје **1,05кг/становнику**, те у руралним дијеловима **0,55 кг/становнику** или просјечно **0,829 кг/становнику** дневно.

Чврсти отпад који се продукује у домаћинствима представља хетерогену смјесу отпадних материјала, као што су: папир, картон, стакло, керамика, магнетни и немагнетни метали, пластика, кожа, кости, текстил, биомаса, разне врсте инертних и посебно опасних материјала итд.

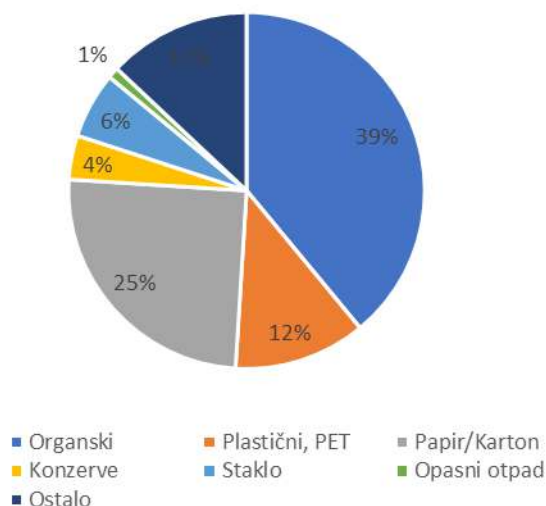
Према саставу отпада, доминантна фракција комуналног чврстог отпада у Брчко дистрикту БиХ је органски отпад из кухиња и пољопривреде (око 39%), док су чврсти рециклабилни материјали (пластика, стакло, папир/картон, алуминијске лименке, ПЕТ, фолија, метали) отпада отприлике 47% чврстог комуналног отпада. Узимајући у обзир

³⁷ Демографија у Брчко дистрикту БиХ 2014-2018. година, Агенција за статистику БиХ, 2018.

³⁸ *Brcko District BiH – Municipal Solid Waste Management Sector Review, Strategic Directions and Investment Planning up to 2025, The World Bank, 2018.*

фактор урбанизације процјена је да би до 2027. године количина комуналног отпада износила око 29.000 т.

Слика 46: Структура комуналног отпада у Брчко дистрикту БиХ, %, масено



Извор: Municipal Solid Waste Management Sector Review, Strategic Directions and Investment Planning up to 2025, 2018.

Индустријски отпад настаје кроз дјелатност индустријске производње. Количина индустријског отпада који се складишти на депоније износи **око 800т/годишње**, док је процјена да ће до 2027. године износити **око 1000 т/годишње**, тј. укупна количина одложеног отпада на депонији ће **износити око 30.000 т/годишње**.

Зависно од индустријске гране, он може имати најразличитије карактеристике и степен опасности по здравље људи и животну средину³⁹. Условно речено, посебан облик индустријског отпада је грађевински отпад настаје током производње грађевинских производа или полупроизвода, градње, рушења и реконструкције грађевина. Састав грађевинског отпада генерално је: материјал ископа 75% (укључујући и ископану земљу са загађених/контаминираних локација), отпад од рушења и грађења 15-25% те асфалт, катран и бетон 5-10%. Највећим дијелом (95%) је инертан отпад, а може бити и опасан, нпр. асфалтно везиво или отпад који садржи азбест, што тражи посебну контролу и обраду. Збрињавање таквог отпада у Брчко дистрикту БиХ није ријешено и завршава на градском одлагалишту.

Значајне су количине и електронског отпада као из индустрије тако и из домаћинства и ово питање није ријешено на адекватан начин у Брчко дистрикту БиХ.

За сопствене потребе болница у Брчко дистрикту БиХ има спалионицу медицинског отпада, док друге медицинске установе имају потписане уговоре са овлашћеним предузећима за управљање опасним и медицинским отпадом.

Такође, количина амбалажног отпада системски се повећава због раста удјела неповратне амбалаже, посебно пластичне ПЕТ-амбалаже и лименки. Међутим, због непостојања система одвојеног сакупљања нити било каквог вида праћења засебних

³⁹ Стратегија заштите животне средине Брчко дистрикта БиХ за период 2016-2026. година.

токова отпада, немогуће је процијенити количине тог отпада који треба адекватно искористити/збринуту, осим индиректне процјене од 12% (пластика, ПЕТ) и 4% (конзерве), масено.

Дио амбалажног отпада се одвојено и организовано прикупља у погонима постојећих тржних центара и трговина, али велики удио амбалажног отпада који купци производа произведу је изван организованог система сакупљања и у великој мјери завршава на градском одлагалишту. На територији Брчко дистрикта БиХ налази се тржница „Аризона“, која својом дјелатношћу (са око 3.000 пословних јединица) упућује на настајање амбалажног отпада којег власник тржница „Аризона“ одваја по врстама и продаје за даљу рециклажу. Послове прикупљања, транспорта и одлагања отпада врши ЈП „Комунално Брчко“ д. о. о. за регистроване привредне субјекте којих има око 1.500 у градском дијелу Брчко дистрикта БиХ, процјена удјела овог отпада је око 25% укупног отпада, масено. Правилник о амбалажи и амбалажном отпаду није донесен у Брчко дистрикту БиХ, тако да није ни прописан начин плаћања накнаде за збрињавање амбалажног отпада. Тренутно је могуће ову врсту отпада збрињавати код оператера на начин како је то предвиђено ентитетским правилницима о амбалажном отпаду.

По подацима⁴⁰ у Брчко дистрикту БиХ регистровано је **39.768 возила** или 3,4% од регистрованих возила у БиХ (1,175 мил), што значи да ако се гуме мијењају сваке двије године на подручју Брчко дистрикта БиХ годишње се одбаца око **78.000 гума**. У протеклом периоду отпадне гуме које заузимају велики простор су се одлагале на градско одлагалиште, дивље депоније, односно у природу те су у најгорем случају спаљиване, али су и великим дијелом одлагане у ауто-сервисима, вулканизерским радионицама, ауто и другим отпадима, код физичких лица и друго. У задњих пар година у БиХ постоје погони за рециклажу гума тако да у наредном периоду гуме неће оптерећивати околину. Због таквих поступака збрињавање гума представља посебан проблем. Одлагањем на одлагалишту заузимају велики простор, идеална су станишта за глодаре и инсекте, а значајна су опасност ако се запале. Уз то, проблем транспорта гума до одлагалишта често резултира одлагањем на бројна неконтролисана одлагалишта, уз путеве, у шуме и на друга мјеста. **Постројења за механичку обраду (рециклажу отпадних гума) у Брчко дистрикту БиХ нема.**

Ако се у обзир узме број регистрованих возила у Брчко дистрикту БиХ, и ако се једном годишње врши замјена уља онда се може процијенити да настане **180.000-200.000 л отпадног уља** годишње који спада у категорију опасног отпада и ако се уљни филтер мијења при сваком мијењању уља, настаје најмање 39.768 отпадних уљних филтера који су исто у категорији опасног отпада. Нажалост, није потпуно јасно на који начин се овај вид отпада одлаже и на који начин се истим управља.

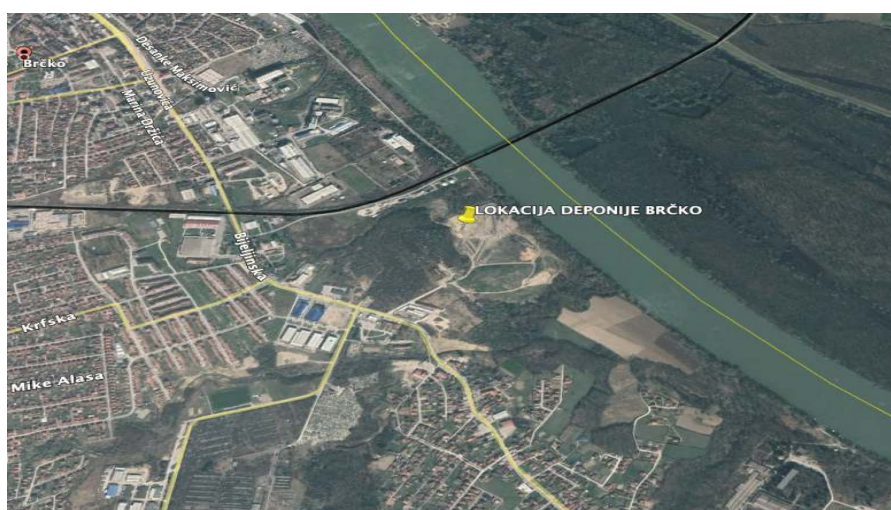
ЈП „Комунално Брчко“ д. о. о. Брчко дистрикт БиХ пружа услуге од општег интереса на подручју Брчко дистрикта БиХ, РЈ „Чистоћа“ врши прикупљање, превоз и одлагање отпада. За прикупљање отпада из домаћинстава користе се комунални контејнери капацитета 1.100 л и контејнерски камиони (скипови) капацитета од 5-7 м³. Исте врсте

⁴⁰ БиНАМК, 2019.

контејнера се користе за прикупљање и одвоз отпада привредних и индустријских субјеката.

Одлагање отпада у Брчко дистрикту БиХ није ријешено на одговарајући начин и одређена алтернативна рјешења су још увијек актуелна. Наиме, локација постојеће депоније је непосредно поред магистралног пута М 14.1 између центра града Брчког и града Бијељине. Депонија се налази на десној обали ријеке Саве, која је уједно и природна граница између Босне и Херцеговине и Републике Хрватске. Најближе насеље (Илићка) налази се на супротној страни магистрале цесте, око 550 м од депоније.

Слика 47: Локација постојеће несанитарне депоније отпада у Брчко дистрикту БиХ



Извор: Google Earth, 2020.

Депонија се простире на површини од приближно 11,5 ха и активна је већ више од 50 година. Велика отворена активна зона простире се на приближно 40.000 м². Око 250.000 м² подручја је прекривено земљом. У почетним фазама рада депоније свој отпад на депонију одлагала је и фабрика за производњу јестивог уља „Бимал“. ЈП „Комунално Брчко“ д. о. о. Брчко дистрикт БиХ организовано одвози и одлаже комунални отпад на депоније са 78 насеља.

У сјевернозападном дијелу депоније одлагана је непозната количина индустријског отпада и остаци индустријског талога органског поријекла у облику муља који потиче од фабрике за производњу јестивог уља „Бимал“. Количина индустријског отпада фабрике „Бимал“ који се одлаже на депонији износи 6.270 м³ годишње. **Депонија не посједује основну** инфраструктуру (тј. колску вагу, пераче гума, итд) нити системе за околицну контролу (тј. доњи бртвени слој, систем за прикупљање проциједних вода, систем управљања површинским водама, итд). Пасивно отплињавање депоније врши се помоћу 19 вертикалних бунара за отплињавање који су инсталирани у затвореном дијелу депоније. У реону депоније примијећено је накупљање проциједних вода.

Неке од алтернатива⁴¹ рјешавања проблема одлагања отпада у Брчко дистрикту БиХ су:

- А. Затварање депоније без одлагања и успостављање претоварне станице са процијењеним укупним трошковима од 49,06 мил. КМ;**
- В. Унапређење постојеће депоније у санитарну процијењеним укупним трошковима од 21,86 мил. КМ и**
- С. Потпуно измјештање депоније са процијењеним укупним трошковима од 35,08 мил. КМ.**

Осим финансијских показатеља у рјешавању овог проблема потребно је сагледати све аспекте укључујући аспекте заштите животне средине, техничке аспекте, просторне аспекте као и регулаторне аспекте.

Број дивљих одлагалишта се стално мијења јер се нека санирају, а повремено се **појављује до 30 дивљих депонија (Прутаче, Грчица, Брезово Поље, Фазенерија и др).** За грађане је одређена паушална наплата за одвоз отпада из домаћинства 6,6КМ/домаћинству мјесечно. Тренутно се рециклира и биотретира свега по 1% отпада.

На основу наведеног, постоји неколико **кључних проблема у погледу управљања отпадом**, који између осталог укључују:

- Постојеће тарифе за домаћинства за прикупљање и одлагање отпада најниже су у БиХ и нису довољне да испуне захтјеве ЕУ директива.
- Институционални капацитет на локалном нивоу је недовољан и потребно му је јачање да би се спровеле потребне реформе. То укључује правне, финансијске и оперативне аспекте.
- Не спроводи се раздвајање отпада на извору иако се спроводе неки пилот пројекти.
- Изражен негативан утицај на животну средину неадекватне депоније отпада.
- Недовољан надзор и свијест јавности у погледу одлагања отпада.
- Недостатак извјештавања и управљања базама података, те поузданих података за инвестиционо планирање.

Очување биолошке разноврсности и заштита природе

Простор⁴² Брчко дистрикта БиХ, у еко-климатском погледу, простор је доста хетероген. Доминира континентални тип климе с просјечном годишњом температуром ваздуха од преко 10°C (просјечна температура ваздуха за јануар износи -3°C, а просјечна температура најтоплијег мјесеца јула је преко 20°C). Годишња количина падавина варира између 700 и 900 мм/м². Панонски и перипанонски облици рељефа, богата хидрографска мрежа површинских и подземних вода, условили су и значајан диверзитет аутоморфних и хидроморфних земљишта. Од аутоморфних земљишта у

⁴¹ Извор: Унапређење седам депонија чврстог отпада у БИХ – прелиминарна студија изводљивости, 2019.

⁴² Извор: Реџић С, ет. ал, (2002), Студија – Евалуација природних вриједности животне средине у Брчко дистрикту, Центар за екологију и природне ресурсе ПМФ, Сарајево

равничарском дијелу доминирају илимеризована земљишта, флувисоли, псеудоглеји, а идући према брдовитом дијелу уз обронке Мајевице и кисела смеђа, те хумусно-силикатна. Хидроморфна земљишта представљају још увијек значајна станишта у богатом свијету дивљине. То су различити флувисоли, мочварна глејна од којих су и нека благо затресеђена. Специфичан биогеографски положај Брчко дистрикта БиХ условио је и развој веома богатог и разноврсног живог свијета те геоморфолошких цјелина. Биолошка разноликост Брчко дистрикта БиХ, у складу с Конвенцијом о биолошкој разноликости, диференцира се на:

- генетичку (разноликост гена унутар врста биљака, животиња и гљива),
- специјску (разноликост флоре, фауне и фунгије),
- еколошку (разноликост животних заједница, екосистема и пејзажа).

Специјски диверзитет представљен је са око 1500 врста биљака, око 150 врста алги и цијанобактерија те око 200 врста макробиота. У оквиру диверзитета фауне нарочито се својим богатством истиче диверзитет риба, инсеката, а посебно птица. Посебну важност има и више од 10 таксона водоземаца (таксон-одабрана група), велико богатство гмизаваца, како на мочварним тако и на сушним стаништима. На прелазу између панонске низије и брежуљкастог рељефа, у прошлости је дошло до формирања правих рефугијума терцијерне флоре, фауне и вегетације, а нарочито у јужном дијелу Брчко дистрикта БиХ. Осим типичних флористичко-фаунистичких елемената, карактеристичних за континенталну климу, овдје су присутни и медитерански флорно-вегетацијски елементи. Уз то, повољност станишних прилика (геолошке подлоге, типова земљишта, водног режима, рељефа) условили су развој веома бујних шума, као климатогене, односно природне вегетације. Данас на овом простору могу се разликовати сљедећи пејзажи: **панонски, припанонски, равничарско-брежуљкасти и брежуљкасто-брдовити**. У оквиру ових пејзажа издвајају се сљедећи биоми (еколошке цјелине које се састоје од различитих еко система међусобно сличне структуре и поријекла). То су:

- a) Биом хигрофилних шума врба и топола, у оквиру биома лишћарско-листопадних шума;
- b) Биом шума храста лужњака и пољског јасена;
- c) Биом храстово-грабових шума, на стаништима с нижим нивоом подземне воде и брежуљкастом терену;
- d) Биом букових и буково-јелових шума, који је присутан у јужном дијелу Брчко дистрикта БиХ, на сјеверним експозицијама, врло често на падинама Мајевице;
- e) Биом тамних четинарских шума, на овом простору развијен само у уском појасу изнад шума букве, диференцира се на сљедеће еко системе: еко систем јеле и ребраче, еко систем смрче, еко систем јеле;
- f) Биом шума сладуна и цара, који углавном настањује простор мезијске провинције Брчко дистрикта БиХ;
- g) Биом припанонских шума медунца, бјелограбића и црног граба.

У оквиру основних пејзажа, због њихове промијењености услед дјеловања антропогеног фактора, данас су присутни и различити облици шибљака: трњине, лијеске, крушине, глога, свибовине, купине, хмеља те еко системи: бујадишта и панонских вриштина, еко системи сјечина и пожаришта, хигрофилних и умјерено влажних ливада, еко системи остатака травнате степске вегетације те

антропогенизованих умјерено влажних и нитрификованих ливада, као и велико богатство и разноликост обрадивих еко система. У оквиру биолошке разноликости посебно мјесто заузимају генетски ресурси (биљне и животињске врсте које имају непосредну примјену у животу људи), у добијању хране, лијекова и материјала, те хортикултури, еколошком и генетичком инжењерингу и биотехнологији. То су данас различите доместификоване биљке, као што су: повртларске културе, житарице, воће, украсне биљке; те домаће животиње. Геолошкој разноликости треба додати и различите облике хидрогеолошких феномена садржаних у дубоким наслагама с још увијек значајним депоима подземне воде у сјеверном дијелу Брчко дистрикта БиХ.

Велике површине Брчко дистрикта БиХ су конвертоване⁴³ у еко системе и заједнице с нижим облицима еколошке интеграције и сложености, јер је у значајној мјери дошло до промјена у структури и динамици природних еко система и пејзажа. Од укупног броја еколошких заједница, примарним (различите шумске заједнице) припада око 50%, а остало су секундарни облици као што су ливаде (око 20%), док терцијарним еко системима припада око 30% утврђених заједница. На основу постојећег општег еколошког стања заједница, њих око 70% су са знатно измијењеном структуром, а само 10% их је у приближно изворном облику. Томе треба додати и око 20% заједница и еко система с веома ограниченим носивим капацитетом, иначе веома осјетљивим на било какве антропогене утицаје и притиске. Око 30% заједница Брчко дистрикта БиХ је веома сензитивно и осјетљиво на антропогене утицаје. Битни утицаји на биодиверзитет испољавају се нарочито у близини већих центара, гдје су интензивирани антропогени утицаји. Такође, приликом оцјене стања угрожености биодиверзитета, треба имати у виду специфичности рељефа и постојање практично три климатска појаса у којима се развијају различити типови станишта и врста у Брчко дистрикту БиХ. Најзначајнији утицај на био диверзитет имају у Брчко дистрикту БиХ:

- пољопривреда,
- индустрија,
- шумарство,
- управљање и коришћење вода,
- становање и изградња,
- саобраћај и рекреација и др.

Као једно од **рјешења кључног проблема** заштите биоразноликости потребно је планским активностима минимизирати негативни утицај развоја Брчко дистрикта БиХ с циљем очувања биодиверзитета, посебно у погледу манифестација као што су: **нестајање појединих врста, промјене у еко системима проузроковане еутрофикацијом и ацидификацијом (киселе кише), појава посебних загађивача, стварања услова за ширење нових (инвазивних) врста и колонизације еко система, промјене услова станишта усљед загађења** (недостатак инфраструктуре као што су канализација, постројења за прераду отпадних вода), што резултира у промјенама еко система и опет губитком осјетљивих врста.

⁴³ Стратегија заштите животне средине Брчко дистрикта БиХ за период 2016-2026. година.

Енергетска ефикасност, смањење емисије стакленичких гасова и климатске промјене

За разлику од бројних других проблема у области заштите околиша/животне средине, утицај климатских⁴⁴ промјена није географски повезан са својим узроцима. Мада БиХ спада међу земље које имају најнижу вриједност емисија стакленичких гасова по глави становника у Европи, већ су примијећени утицаји климатских промјена. Брчко дистрикт БиХ је посебно осјетљив на климатске промјене због своје географске позиције, економске важности сектора пољопривреде, као и због ограниченог капацитета за прилагођавање на климатске промјене.

У Брчко дистрикт БиХ је током 2015. године усвојен **Акциони план одрживог енергетског развоја**. Овим се Брчко дистрикт БиХ својевремено придружио активностима које води Европска комисија и Споразум градоначелника (енг. *Covenant of Mayor*). Циљеви Акционог плана су је смањење емисије угљен-диоксида (CO₂):

- спровођењем мјера енергетске ефикасности (коришћењем обновљивих извора енергије, управљањем потрошњом, едукацијом и другим мјерама,
- у што већој мјери придонијети безбједности и разноликости енергетског снабдијевања Брчко дистрикта БиХ,
- смањити енергетску потрошњу у секторима зградарства, саобраћаја и јавне расвјете,
- политикама просторног уређења омогућити трансформацију урбаних у еколошки одржива подручја.

У референтном прегледу емисија CO₂ (енгл. *Baseline Emission Inventory – BEI*) у складу са препорукама Европске комисије, сектори енергетске потрошње Брчко дистрикта БиХ су подијељени на три основна сектора од којих се сваки даље дијели на неколико подсектора:

- зградарство,
- саобраћај,
- јавна расвјета.

Табела 31: Процјена потрошње енергије у Брчко дистрикту БиХ, MWx

Потрошња енергије из горива (MWx)					
Енергенти	Зградарство	Саобраћај	Јавна расвјета	Укупно по енергентима	Удио по енергентима, %
Електрична енергија	187952.40	-	8989.24	196911.64	18.79
Лож-уље	48125.96	-	-	48125.96	4.59
Угаљ	211611.13	-	-	211661.13	20.19
Биомаса	158594.93	-	-	158594.93	15.13

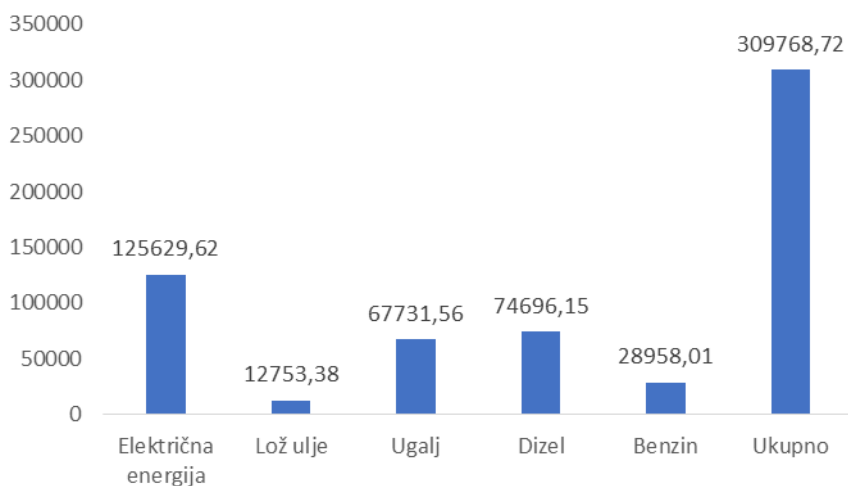
⁴⁴ Стратегија прилагођавања на климатске промјене и нискоемисионог развоја Босне и Херцеговине за период 2020-2030.

Дизел	-	308713.42	-	308713.42	29.45
Бензин	-	124241.27	-	124241.27	11.85
Укупно	606334.42	432954.69	8959.24	1048248.35	-
Удио појединог сектора, %	57,84	41.30	0.86	100	100

Извор: Акциони план енергетски одрживог развоја (СЕАП) Брчко дистрикта БиХ, 2012.

Највећа потрошња енергије је у сектору зградарства (електрична енергија и угаљ) и саобраћаја (нафта и нафтни деривати). У емисији угљен-диоксида доминира производња електричне енергије (с обзиром на удио од 60% производње из необновљивих извода), дизел гориво и угаљ. У складу са потрошњом енергије, такође највећа емисија угљен-диоксида је у сектору зградарства и саобраћаја.

Слика 48: Процијењена емисија CO₂ у Брчко дистрикту БиХ по енергентима, т/годишње

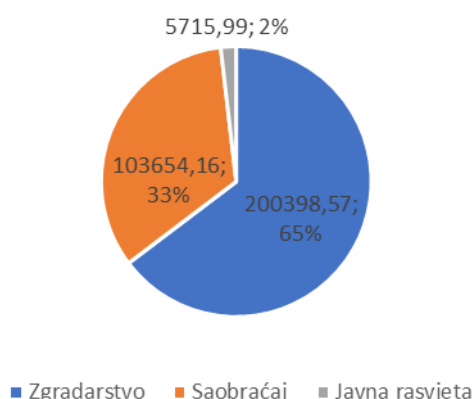


Извор: Акциони план енергетски одрживог развоја (СЕАП) Брчко дистрикта БиХ, 2012.

Категорији зграда⁴⁵ у власништву Брчко дистрикта БиХ, тј. Владе, Скупштине и јавне управе Брчко дистрикта БиХ површине 19.182 м². Према последњим прорачунима за потребе СЕАП-а у категорији управних зграда укупно је потрошено 2.427 MWx топлотне енергије што даје специфичну потрошњу од 126,58 kWx/м² и 1.876.157kWx електричне енергије, што даје специфичну потрошњу од 97,80 kWx/м².

⁴⁵ Акциони план енергетски одрживог развоја (СЕАП) Брчко дистрикта БиХ, 2012.

Слика 49: Процијењена емисија CO₂ у Брчко дистрикту БиХ по секторима, т/годишње



Извор: Акциони план енергетски одрживог развоја (СЕАП) Брчко дистрикта БиХ, 2012.

У категорији зграда и просторија мјесних заједница укупне површине 13.261,10 м², укупно је потрошено 1.876.252 kWh топлотне енергије што даје специфичну потрошњу од 141,49 kWh/м² и 1.731.904 kWh електричне енергије, што даје специфичну потрошњу од 130,60 kWh/м².

Укупна површина 65.985,50 м² објеката васпитања и школства. У сектору васпитања и школства укупно је потрошено 1.264.939 kWh електричне енергије, што даје специфичну потрошњу електричне енергије од 25,58 kWh/м². Специфична потрошња топлотне енергије износи 135,90 kWh/м². У категорији зграда за здравствену заштиту укупно је потрошено 2.442.714 kWh електричне енергије, што даје специфичну потрошњу електричне енергије од 139,24 kWh/м². Специфична потрошња топлотне енергије износи 157,64 kWh/м². У категорији установа у култури укупно је потрошено 148.950 kWh електричне енергије, што даје специфичну потрошњу електричне енергије од 34,30 kWh/м². Специфична потрошња топлотне енергије износи 120,55 kWh/м².

Један од кључних проблема је што у претходном периоду или за потребе предметног акционог плана нису вршени прорачуни који узимају у обзир емисију угљен-диоксида у привреди, те нису расположиви подаци о мјерама које предузимају привредни субјекту у погледу смањења емисија и енергетске ефикасности или емисије по секторима у складу са Нацртом **стратегије прилагођавања на климатске промјене и нискоемисионог развоја БиХ за период 2020-2030.**

Стање просторно-планске документације

Просторно планирање на територији Брчко дистрикта је уређено између осталог и Законом о просторном планирању и грађењу⁴⁶ Брчко дистрикта БиХ. Према Закону, документи просторног планирања, се разврставају на стратешке-развојне документе и спроведене планове.

Развојни план је **Просторни план Брчко дистрикта БиХ 2007-2017. година**, који се тренутно користи. Период важења плана је продужен у складу са Законом. Покренута

⁴⁶ Тренутно је на снази Закон о просторном планирању и грађењу Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ”, бр. 29/08) са измјенама.

<https://skupstinabd.ba/hr/zakon.html?lang=hr&id=/Zakon%20o%20prostornom%20planiranju%20i%20gradjenju>

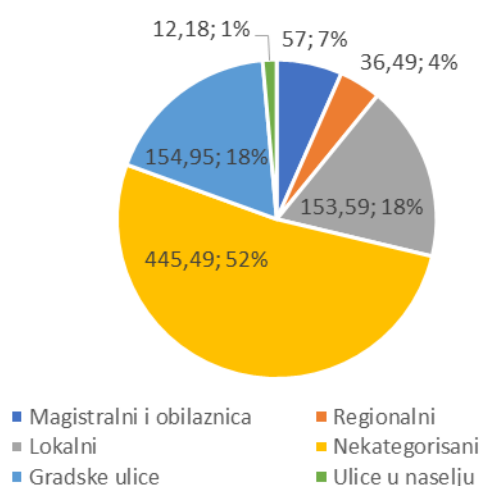
је израда Стратегије просторног развоја Брчко дистрикта БиХ, а након усвајања исте приступа се изради Просторног плана Брчко дистрикта БиХ, а потом урбанистичког плана града. Проблематика у домену просторно планске документације **је потреба за праћењем савремених достигнућа у струци, примјена савремених софтвера у пракси, што би требало да прати и едукацију запослених кроз студије и обуке.** Просторно-планска документација треба да прати потребе заједнице и да брзо и адекватно се прилагођава истим, кроз ревизију постојеће, покретање и окончање процедуре израде нове и измјене постојеће просторно-планске документације нижег реда.

2.7 Транспортна и комунална инфраструктура

Путна транспортна инфраструктура

Јавно предузеће „Путеви Брчко“ д. о. о. Брчко дистрикт БиХ је одговорно за путну инфраструктуру у Брчко дистрикту и спровођење планова одобрених од стране Владе Брчко дистрикта (Одјељење за јавне послове). Улога предузећа је да обезбиједи систем путне мреже који је безбједан и ефикасан за саобраћај возила и пјешака, као и да допринесе одрживом развоју преко одржавања, функционисања и унапређења путне мреже, као подршку Владиным интегрисаним политикама за управљање саобраћајем и коришћење земљишта. Предузеће је одговорно за одржавање **859,7** км путева и улица у Брчко дистрикту БиХ у складу са посљедњом одлуком Владе Брчко дистрикта, укључујући обилазницу. Структура путева у Брчко дистрикту БиХ приказана је на слици.

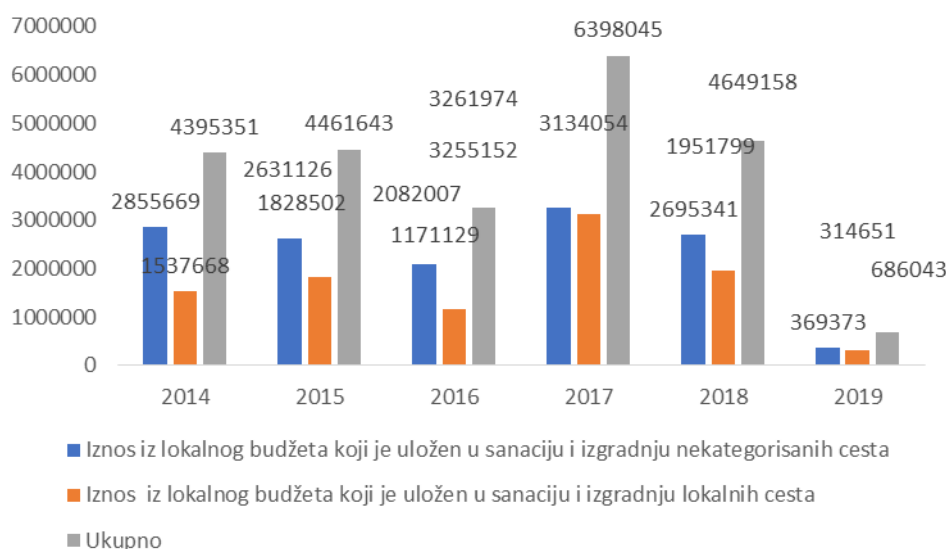
Слика 50: Структура путева у Брчко дистрикту БиХ у 2019.



Извор: ЈП „Путеви Брчко“ д. о. о. Брчко, 2019.

Укупан број путева и улица у Брчко дистрикту БиХ износи 1553, од чега је највећи број некатегорисаних путева (837), затим градских улица (640). Подручјем Брчко дистрикта БиХ пролазе магистрални путеви М1. 8 и М14. 1, те регионални путеви Р460 и Р458. Стање путева се у просјеку може оцијенити као добро или задовољавајуће стање.

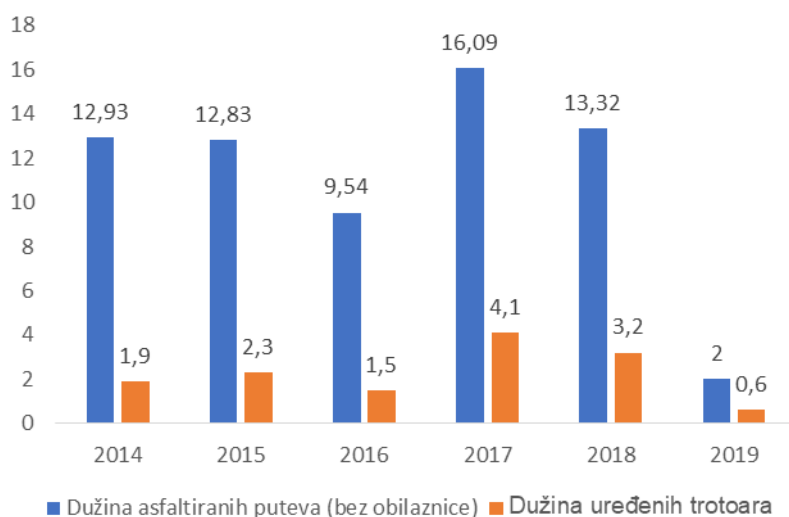
Слика 51: Износи улагања у некатегорисане и локалне путеве у Брчко дистрикту БиХ, КМ



Извор: Одјељење за јавне послове, 2020.

У просјеку укупне буџетска средства која су уложена у санацију и изградњу некатегорисаних и локалних путева од 2014. године кретала у опсегу од 3,2 до 6,3 мил. КМ, што су значајна улагања у ову инфраструктуру и разлог зашто је смањена дужина некатегорисаних путева од 334,52км (2014) на 267,61 (2020).

Слика 52: Дужина асфалтираних путева и изграђених тротоара у Брчко дистрикту БиХ, км



Извор: Одјељење за јавне послове, 2020.

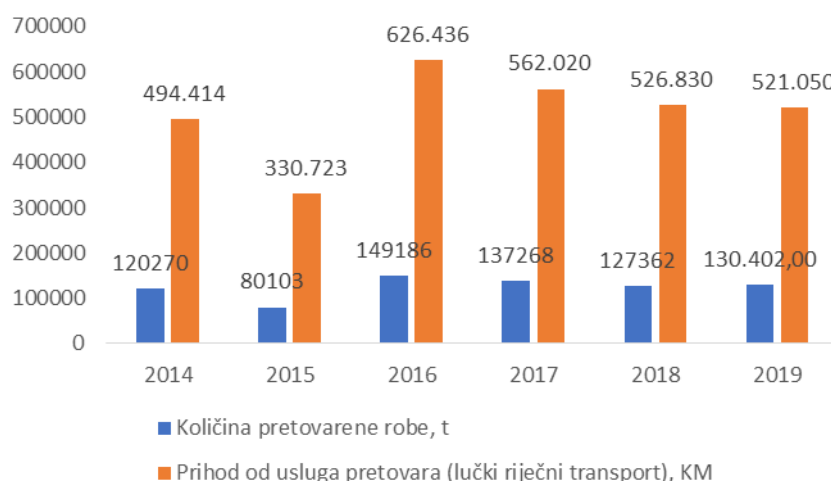
Кључни проблем у путном саобраћају и уско грло у урбаном дијелу је ријешен са највећим саобраћајним инфраструктурним пројектом у Брчком, вриједним више од 27 мил. EUR тј. заобилазницом око града Брчко дужине 18,86 км, која је пуштена у саобраћај током 2019. године. Стање се додатно може унаприједити, те је у томе важно напоменути планове изградње ауто-пута Сарајево-Београд, Тузла-Орашје и ауто-пута Бања Лука-Београд чије планиране трасе пролазе кроз Брчко дистрикт БиХ.

Процијењена дужина ауто-пута кроз подручје БДБиХ је око 51 км. Према тренутним процјенама Одјељења за јавне послове БДБиХ, просјечна цијена по километру би била око 8 милиона КМ (обухватајући све активности надзора и изградње), тако да би укупна цијена била око 408 милиона КМ. Томе треба додати и трошкове потребних студија и израде пројектне документације, који се рачунају у нивоу 1% укупне инвестиције, дакле око 4 милиона КМ. Све ове процјене треба узети са резервом, док не буде позната стварна цијена.

Водена транспортна инфраструктура

С обзиром на то да Брчко дистрикт БиХ лежи на обали ријеке Саве, која је пловна 260 дана у току године, постоји могућност одвијања ријечног саобраћаја као једног од најјефтинијих видова промета. Везано за водени саобраћај, у Брчком постоји потенцијално значајани лучки капацитет уз ријеку Саву. Развојем привреде и укључивањем у међународне привредне токове може се у будућности очекивати интензивирање коришћења Луке, нарочито у систему интегралног транспорта. С обзиром да је „Лука Брчко“ лоцирана скоро у центру града повезана је са релативно развијеном мрежом инфраструктурних елемената друмског и жељезничког саобраћаја. Међутим, евидентан је недостатак капацитета који произилази из неадекватних елемената саобраћајне инфраструктуре, а који производе ограничења за њихово пуно и несметано коришћење. Поред тога, неповољан је и положај индустријског колосјека за Луку који се практично протеже кроз градско ткиво. На локалном нивоу у плану је изградња недостајуће инфраструктуре у „Луци Брчко“ изградњом претоварног платоа и измјештањем постојеће и изградњом нове трасе индустријске пруге, од жељезничке станице до луке. Проблем жељезничке и путне повезаности луке постоји у вези са лошом и дотрајалом жељезничке и путне инфраструктуре. По питању претоварне механизације и складишних простора унутар саме Луке Брчко потребна су редовна одржавања што изискује улагања. По питању уређења пловног пута до категорије Va од Брчког (234 км) до Београда и узводно од Брчког до Сиска категорије пловног пута IV, покренуте су одређене активности на државном нивоу.

Слика 53: Основи показатељи лучког транспорта ЈП „Лука Брчко“ Брчко



Извор: ЈП „Лука Брчко“ Брчко, 2019.

У 2014. години, уколико се изузме период високих вода, односно поплава у мају, није било ограничења пловидбе. До децембра мјесеца у Луци Брчко је претоварено око 120.270 тона робе (пловило-обала, обала-пловило), док је у 2019. години количина претоварене робе незнатно већа и износи 130.402 т, и поред тога, расположиви лучки капацитети били су искоришћени мање од 25%. **С циљем рјешавања кључних проблема у воденом транспорту намеће се: санација корита с циљем проширења могућности коришћења пловила класе IV (капацитета 1.000-1.500 т), узводно од Брчког, успостава ријечног информационог система (РИС), радови деминирања, реконструкција и изградња инфраструктурних капацитета у Луци Брчко, укључујући и жељезничку везу у градском подручју Брчког.**

Жељезничка транспортна инфраструктура

На подручју Брчко дистрикта налази се једна једноколосијечна пруга као дио пруге Брчко-Бановићи, којом заједно управљају два жељезничка предузећа (Жељезнице Федерације Босне и Херцеговине и Жељезнице Републике Српске). На карти жељезничке мреже у БиХ, а за потребе временског оквира и пројектирања, пруга Брчко-Бановићи у дужини од 87 км је означена као линија број 14. Дио пруге⁴⁷ од **27 км налази** се на подручју Брчко дистрикта, мада Дистрикт нема правно лице које се бави организацијом и регулисањем жељезничког промета. Управљање инфраструктуром и регулисање промета обављају два жељезничка предузећа, како слиједи:

- Жељезнице Федерације Босне и Херцеговине на дужини од 19,3 км;
- Жељезнице Републике Српске на дужини од 7,7 км.

Жељезничка пруга није електрификована, има застарјелу сигнализацију са почетка 50-их година прошлог вијека, лоше телекомуникације и десетине путних прелаза без сигурносних уређаја. Стање доњег строја пруге је задовољавајуће, док је стање горњег

⁴⁷ Оквирна стратегија саобраћаја Босне и Херцеговине за период 2016-2030. године

строја прилично лоше, што ограничава брзину кретања за све возове на максималних 50 км/х.

Постојећа⁴⁸ жељезничка станица Брчко налази се на прузи Винковци-Брчко-Бановићи. Изграђена је у централној зони града, између ријеке Саве на сјевероисточној страни и ријеке Брке на западној страни. Жељезничка станица Брчко је под управљањем Жељезница Републике Српске (ЖРС). Остатак пруге Брчко-Бановићи и све жељезничке станице на прузи су под управљањем Жељезница Федерације БХ (ЖФБиХ).

Кључни проблем жељезница на подручју Брчко дистрикта је жељезничка веза Брчко и Луке Брчко. Пруга пролази кроз урбано подручје и на овом потезу има **11 небезбјеђених** путних прелаза у нивоу. Веза сјеверног и јужног дијела града остварена је подвожњаком са источне стране станице и путним прелазом у нивоу са западне стране станице. У станици постоји осам станичних колосјека, магацински колосјек и депо. Индустијска зона у Брчком повезана је са станицом индустријским колосијеком, који пролази кроз центар града трасом бивше пруге Старо Брчко-Ново Брчко.

Хидротехничка инфраструктура

2.7.1.1 Снабдијевање водом

Управљање, укључујући и одржавање, системом снабдијевања водом повјерено је ЈП „Комунално Брчко” д. о. о. Брчко дистрикт БиХ, **РЈ Водовод и канализација**.

Комплетна **производња** и водоснабдијевање градског подручја Брчко дистрикта БиХ се тренутно обавља са Фабрике воде која користи воду ријеке Саве и извориште Плазуље, гдје се корист вода ријеке Саве и бунарска (12 бунара). Вода се са Фабрике воде потисним водом ДН500 шаље до водоторња Вранкићка, па даље у дистрибутивни систем. Фабрика воде изграђена је и пуштена у рад 2010. године, а ЈП „Комунално” управља истом на основу одлуке Брчко дистрикта БиХ. Фабрика има капацитет од 330 л/с (тренутно се користи око 100 л/с). Прерада сирове воде из ријеке Саве и бунара изводи се у складу с техничким спецификацијама произвођача *Wabag GmbH*, Аустрија, Законом о храни и Уредбом о здравственој исправности воде за пиће. Фабрика воде је опремљена са:

- Ретенционим резервоаром са складишним капацитетом од 100.323 м³, који се пуни водом из ријеке Саве кроз улазну грађевину, а из кога се даље узима вода и помијешана са бунарском водом прерађује. Ретенциони резервоар има и сигурносну функцију и може пружити граду непрекидно снабдијевање водом у трајању од 72 часа, а такође предвиђена је служи као заштитно средство против кратких суша и омогућава одржавање система за вријеме прелазних загађења у ријеци. У базену се налази филтер грубог пијеска који уклања суспендоване материје из улазне воде;
- Црпном станицом на доводу воде директно из ријеке Саве (резервна варијанта);
- Црпне станице која транспортује воду из базена за задржавање до јединице за таложење.

⁴⁸ Урбанистички план БДБиХ 2007-2017. година.

- Седиментационе јединице са 2 базена за предозонизацију, два базена за коагулацију с брзим мијешалицама изнутра, два базена за флокулацију са спорим мијешалицама изнутра и ламеларним чистачем са spremником муља;
- Јединице за филтрацију која се састоји од: двослојних (кварцних и антрацитних зрнатих) филтера који се користе за филтрирање воде након таложења, те трослојних пијеска филтера с активним угљеником који се користе за филтрацију након озонисања;
- Складишта хемикалија – посебна јединица за пријем, складиштење и дистрибуцију хемикалија (FeCl_3 , HCl , полиелектролит, натријум-хлорит за производњу хлор-диоксида)
- Додатне јединице за уништавање заосталог озона и преше за муљ.

Бунари Стјепковица, Штрепци, Свијановићи и Домажићи који снабдијевају локалне водоводне системе у руралним подручјима (јужним и западним дијеловима Брчко дистрикта БиХ), а обрада воде из ових бушотина врши се употребом само хлора за дезинфекцију.

Према подацима **транспорт** воде који се обавља водоводном мрежом Брчко дистрикта БиХ састоји се од укупно⁴⁹ 465 км цјевовода, различитих промјера и материјала (ПЕХД, ПВС, азбест и др), од чега је процјена да је 5% дужина азбестне мреже. Процјењује се да у укупној структури водоводне мреже главни цјевоводи (транспортни и дистрибутивни) су заступљени са око 90%, а прикључни цјевоводи са 10%.

⁴⁹ Законом о премјеру и катастру непокретности БДБиХ дефинисано је да Одјељење за јавни регистар Владе Брчко дистрикта БиХ одговорно за успостављање катастра комуналних уређаја и вођење званичне евиденције те се званични подаци могу разликовати у процијењеним дужинама (465-475км). ЈП „Комунално Брчко“ користи податке о катастру водоводне инфраструктуре на основу расположивих података из сопствене ГИС базе података, на простору на којем обавља услугу водоснабдијевања. ГИС база података, садржи податке унесене на основу свих расположивих извора, података прикупљених на основу невјеродостојних извора, али прихватљивих за потребе предузећа.

Слика 54: Структура водоводне мреже у Брчко дистрикту БиХ, км



Извор: ЈП „Комунално Брчко“, 2020.

Најзначајнији перспективни објект у области водоснабдијевања је главни транспортни цјевовод (ГТС) Плазуље–Поточари. У питању је великогабаритни објект дужине око 14 км, који прати трасу заобилазнице око Брчког. Поред пројектовања цјевовода наведене дужине, техничким рјешењем предвиђен је и одговарајући резервоарски простор-на локацијама Грбавица, Брод, Омербеговача и Поточари. Пројекта је креиран прије десетак година - тренутно је актуелна јавна набавка за израду Анекса, а све с циљем оптимизације техничких рјешења која су презентована Главним пројектом. Покренуте су активности с циљем обезбјеђења повољних кредитних линија (потребних средстава) за изградњу I фазе овог великог пројекта. Изградњом овог објекта у значајној мјери лимитираће се друга техничка рјешења водоснабдијевања, али ће се значајно побољшати водоснабдијевање града и приградских насеља, те створити предуслови за водоснабдијевање **источног дијела** Брчко дистрикта БиХ.

Око **70% становника** покривено је водоводним системом. Губици воде израчунавају се на основу количине произведене воде и количине воде која је продата клијентима и износи 30- 35%.

Табела 32: Основни показатељи водоводне мреже у Брчко дистрикту БиХ

Опис	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Укупан број потрошача воде са јавног водовода којим управља ЈКП ⁵⁰						
а) домаћинства	-	-	17972	18275	18771	19163
б) привреда	-	-	1941	1987	2039	2061
Губици воде ⁵¹ , %	-	42,89	43,22	46,1	49,47	52,86

⁵⁰ Приказани подаци односе се на водоводне системе под управом ЈП „Комунално Брчко“.

⁵¹ Приказани податак није изведен IWA методологијом, укључује стварне губитке на мрежи, комерцијалне губитке, али и необрачунату неизмјерену и измјену потрошњу за властите потребе, као и потрошњу фактурисану кроз друге услуге. Стварни губици на водоводној мрежи, на основу процјене водног биланса износе око 46%.

Иако је значајна средства Влада Брчко дистрикта БиХ уложила у изградњу новог транспортног цјевовода (укупно 4 км) од Фабрике воде до водоторња Вранкићка у посљедњих 10 година, **као кључни проблем намеће се просјечна старост секундарног (прикључног) цјевовода** је између 25 и 50 година. Градска дистрибутивна мрежа тренутно има укупну дужину од **око 220 км**. У Брчко дистрикту БиХ је **21.224⁵² прикључака на** водоводни систем којим управља ЈП „Комунално Брчко“. Цијена воде без ПДВ-а у градском водоводу износи за домаћинства 1,0683 КМ/м³, за правна лица 2,136 КМ/м³. Цијена у градском водоводу обухвата услуге водоснабдијевање и одводњу. Цијена воде у локалним водоводима за домаћинства износи 0,598 КМ/м³, а за правна лица 1,196 КМ/м³. Цијена у локалним водоводима односи се само на услугу водоснабдијевања. Водна накнада у износу 2,50 КМ јединствена је за све кориснике услуге водоснабдијевања и не зависи од количине воде коју потрошач преузима.

Значајно је напоменути да је оквиру **РЈ Водовод и канализација** имплементиран је и пројекат уградње мјерача протока воде – водомјера са радијским читавањем у индивидуалним стамбеним јединицама у зградама заједничког становања старије градње изграђених прије 2006. године, док се у дигитални водомјери од тог периода редовно уграђују у стамбено-пословне зграде.

Уградњом индивидуалних мјерача протока воде смањују се губици у испоруци, рационализује потрошња и доприноси квалитетнијем снабдијевању купаца, смањују се грешке изазване људским фактором у процесу читавања и преноса података, а само читавање обавља се без ометања купаца. Подаци се презентују и обрађују електронски, чиме су смањени трошкови читавања, а убрзава се процес обрачунавања.

ЈП „Комунално Брчко“ д. о. о. Брчко дистрикт БиХ, управља и дијелом локалних водовода⁵³, са изворишта Домажић капацитета 10 л/с снабдијевају се становници Церика, Хргова и дијела насеља Дубраве. Извориште Стјепковица са два бунара капацитета 15 л/с водом снабдијева Доњу и Горњу Скакаву, Пањике, Приједор, Доњи и Горњи Буквик, Вујичиће, Гајеве, Буковац, Витановиће и Уловић. Водом из резервоара Штрепци, са изворишта Исламовац, капацитета 40 л/с водом се снабдијевају села Штрепци, Паланка, Брка, Боће, Бодериште, Горњи и Доњи Зовик и Шаторовићи.

Посебну специфичност у погледу припреме и реализације пројеката водоснабдијевања представљају буџетске позиције за изградњу многобројних бунарских објеката за водоснабдијевање мањих насеља и група објеката широм Дистрикта. Одржавањем ових објеката нико се не бави системски, а квалитет воде не задовољава услове које прописује правилник за питку воду (у бактериолошком смислу узорци најчешће задовољавају, а у хемијском су узорци оптерећени повећаним концентрацијама жељеза (Fe) и мангана (Mn). Наиме, у Брчко дистрикту егзистира

⁵² Правна и физичка лица, укључујући домаћинства.

⁵³ http://www.komunalno.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=3468%3A10082017-odravanje-gradskog-i-lokalnih-vodovoda&catid=34%3Avijesti&Itemid=127&lang=sr

више мањих водоводних система (тзв. локални водоводни системи), које су градили грађани властитим средствима. Ови водоводни системи немају адекватно одржавање, временом се све више деградирају, јер локалне заједнице и водни одбори који управљају објектима не улажу у њихово одржавање.

Евидентно је да се потребе за водом из године у годину повећавају те да су неопходна даља улагања у систем водоснабдијевања да би се подмириле укупне потребе становништва за питком водом.

Осталим локалним водоводима у приградским насељима и сеоским подручјима, који се не снабдијевају водом из фабрике воде и поменутих изворишта и резервоара, управљају мјесне заједнице, те ЈП „Комунално Брчко“ нема ингеренцију над њима⁵⁴.

Брчко дистрикт нема усвојен концепт дугорочног водоснабдијевања. Израда концепта је захтијеван и скуп процес - иницијативе које је у протеклим годинама покретало Одјељење за комуналне послове нису добиле потребну подршку. Без овог техничког документа на коме би били приказани сви објекти функционалног система који задовољавају потребу за водом конзумента на цјелокупном простору Брчко дистрикта у наредних 30-ак година (области потрошње са дефинисаним потребама, главни правци водоснабдијевања, пумпне станице, локације изворишта са мјеродавним капацитетима и сл), није могуће (у складу са правилима струке) рационално и синхронизовано градити поједине објекте функционалног система. Изузетак од наведеног представља тзв. Фабрика воде која је моћно извориште познатог капацитета и још увијек недовољно искоришћена.

Капитални буџет који се односи на водоснабдијевање карактерише мноштво мањих позиција (у финансијском смислу), које предвиђају изградњу објеката за поједине улице и дијелове насеља. Уситњеност ових позиција и неадекватан капацитет главних објеката ВДС представљају отежавајуће околности (у техничком и административном смислу) за реализацију пројеката водоснабдијевања. Реализација пројеката у области водоснабдијевања, поред свега наведеног, највише је оптерећена дуготрајним процедурама рјешавања имовинско-правних односа.

2.7.1.2 Одводња отпадних вода

Управљање, укључујући и одржавање, градског канализационог система повјерено је ЈП „Комунално Брчко“ д. о. о. Брчко дистрикт БиХ, **РЈ Водовод и канализација**.

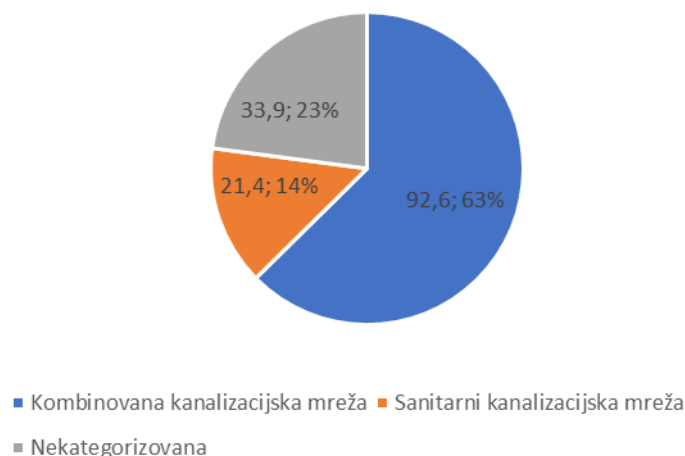
Комплетан канализациони систем, у правом смислу ријечи система, за подручје Брчко дистрикта БиХ не постоји, иако је досадашњим студијским и пројектним рјешењима рађена документација за градске канализационе колекторе и уређај за пречишћавање

⁵⁴ Један дио насеља Брчко дистрикта БиХ снабдијева се водом из артешких и субартешких бунара. Одјељење за комуналне послове процењује да таквих бунара има око 100, мада регистар не постоји као ни акт који би регулисао питање управљања и одржавања бунара и локалних водовода као ни сагласност о томе коме би се тај посао повјерио.

отпадних вода. До сада су изграђени поједини канали сепаратног канализационог система.

Канализациони систем Брчко дистрикта БиХ састоји се од два независна подсистема: урбаног и руралног. Изградња канализационог система започела је за вријеме аустроугарске монархије, док су темељи модерне канализационе мреже постављени 1970-их година.

Слика 55: Структура урбане канализационе мреже, км



Извор: Brcko District Municipal Project, Feasibility study, EBRD, 2017.

Према подацима, система тренутно има око **7.500 прикључака** и 7 црпних станица и укупном дужином од 179 км (градским и сеоским).

Процјена је да око **60% становника** Брчко дистрикта БиХ одводи отпадне воде канализационом мрежом. Нажалост, преосталих 40% испушта отпадне воде у септичке јаме или директно у оближње природне реципијенте.

С обзиром на услове одвод и конфигурације терена, на мрежи фекалне и индустријске канализације потребно је изградити одређен број пумпних станица. Падавинске воде прикупљају се посебним кишним колекторима и диспонирају у најближе водотоке и ријеку Саву преко више испуста без пречишћавања.

Студија изводљивости⁵⁵ за прикупљање и обраду отпадних вода за Брчко дистрикта БиХ дефинисала је приоритетна побољшања у канализационој мрежи. С обзиром на чињеницу да је већина канализационог система мјешовитог типа, потребно је за одвајање отпадних вода и отјецања на мјестима постојећих испусних мјеста за отпадне воде у ријеке Брка о Сава изградњом нове примарне санитарне канализације:

- уз лијеву обалу ријеке Брке,
- уз узводни дио десне обале ријеке Брке,
- уз десну обалу ријеке Саве.

Као кључни проблем је тај што већина канализационог система (око 95%) састоји се од комбиноване канализације, а вода се испушта без претходног пречишћавања у ријеке Саву и Брку, те потоке Кукавица, Зовичица, Близна и остале) или у септичке јаме (које су у већини случајева неправилно димензионисане). У погледу одређених

⁵⁵ Brcko District Municipal Project, Feasibility study, EBRD, 2017.

техничких рјешења једна од могућности и изградња фабрике за пречишћавање отпадних вода.

У Брчко дистрикту егзистира више мањих канализационих система (локални канализациони системи), које су у протеклом периоду градили грађани властитим средствима. Ови системи немају адекватно одржавање, временом се све више деградирају, јер локалне заједнице не улажу у њихово одржавање.

Брчко дистрикт БиХ нема усвојен концепт дугорочног канализација и пречишћавања отпадних вода у наредних 30-так година, а који би требало да третира комплетан простор Брчко дистрикта, није могуће рационално и синхронизовано градити поједине објекте функционалног система. У том смислу непознати су правци пружања главних колектора, локације пумпних станица за отпадну воду, локације ППОВ. Изузетак је планирано, централно (највеће) ППОВ чија је локација конкретизована просторно-планском документацијом⁵⁶.

Посебну специфичност у погледу надлежности над изградњом, реконструкцијом и санацијом објеката канализација и пречишћавања отпадних вода представља чињеница да се дио овог проблема рјешава у Одјељењу за комуналне послове, а дио у Одјељењу за јавне послове (оборинске воде). Одјељење за комуналне послове је покренуло активности да се постојећа документација (студијска и остала расположива), обједини и варијантише на нивоу идејног рјешења, како би се кроз више анализираних варијанти Влади и Скупштини Брчко дистрикта БиХ предложило оптимално рјешење. Такође, капитални буџет који се односи на канализацију и пречишћавање отпадних вода, као и у случају водоснабдијевања, карактерише мноштво мањих позиција (у финансијском смислу), које предвиђају изградњу објеката за поједине улице и дијелове насеља. Уситњеност ових позиција и неадекватан капацитет главних објеката представљају отежавајуће околности (у техничком и административном смислу), те идентично реализација пројеката у области канализација и пречишћавања отпадних вода, највише је оптерећена дуготрајним процедурама рјешавања имовинско-правних односа.

2.7.1.3 Заштита од унутрашњих и вањских вода

Из процјене ризика од поплава и клизишта за стамбени сектор у БиХ, индекс ризика од поплава за Брчко Дистрикт БиХ износи 12 од максималних 100, што га сврстава у подручја с мањим ризиком. Подручје Брчко дистрикта БиХ одликује се разгранатом хидрографском⁵⁷ мрежом. Окосницу хидрографске мреже Брчко дистрикта БиХ чини ријека Сава, велика гранична ријека, пловна више од 260 дана у току године, са својим притокама: **Тињом, Брком, Лукавцем, Рашљанском ријеком, Зовичицом, Ломницом и Степачком ријеком**. Све водене токове, изузев ријеке Брке карактеришу бројни меандри. Ријека Брка (десна притока ријеке Саве), пролази кроз Дистрикт дијелећи овај град на два дијела. Основне њене карактеристике су кратак ток и површина слива

⁵⁶ Просторни план Брчко дистрикта БиХ 2007-2017. година.

⁵⁷ Оквирни план управљања животном средином и процјена утицаја на друштво (ЕСМФ) пројекта хитних мјера опоравка од поплава – Република Српска и Брчко дистрикт.

од 110 км². Средњи годишњи протицај ове ријеке је 1,25 м³/с према подацима са водомјерне станице смјештене у приградском насељу Брод. Ријека Тиња (такође десна притока ријеке Саве) је карактеристична по томе што одваја подручје Требаве од цијелога мајевичког краја. Дужина водотока ове ријеке је 69 км, сливна површина 163 км², а средњи годишњи протицај износи 2,28 м³/с према подацима са водомјерне станице у Сребренику. Сви водотоци на подручју Брчко дистрикта БиХ немају уређена корита збогчега у периодима са обилним количинама падавина долази до преливања воде из њих и плављења што представља велики проблем (нпр. у сливу Тиње поплавама је изложено око 6000-8000 ха земљишта, што пољопривредног, што урбанизованог). Истовремено са појавом поплава долази и до загађења бунара који се због тога морају дезинфиковати и чистити и то неколико пута у току године. Са становишта хидрографије, подручје Брчко дистрикта БиХ се може подијелити на три области, које заједно, чине цјелину дефинисану као Хидромелиорациони систем, и то:

- Слив ријека Тиње-Брке, у централно-западном дијелу;
- Обједа, на сјеверу и
- Лукавца, на истоку Брчко дистрикта БиХ.

Ријечни токови, на подручју Дистрикта имају плувио-нивални режим, имају веома мале падове корита, па у сјеверном и централном дијелу меандрирају, што је посебно карактеристика водотока Тиње. Доњи низијски дио, на висинама од око 100 м н. в. и ниже, обилује подземним водама које су врло близу топографске површине. У прољетним мјесецима, посебно, долази до плављења простора. Сви водотоци имају плитка и неуређена корита, која не могу да приме велике воде па долази до излијевања вода и плављења подручја у долинским дијеловима поготово када се подударе са високим водостајима ријеке Саве.

На подручју Брчко дистрикта БиХ на којим су изграђени заштитни водопривредни објекти за одбрану од поплава:

- Главни савски одбрамбени насип од км 0+000 до км 9+650, подручје МЗ Крепшић и МЗ Вучиловац
- Српна станица „Ђурићи“ капацитета 7,5 м³/с, МЗ Вучиловац
- Устава са четири отвора површине 12,6 м² на главном савском насипу на подручју МЗ Вучиловац
- Устава са два отвора површине 20 м² на главном савском насипу на подручју МЗ Вучиловац
- Устава „Дусине“ са два отвора површине 5,3 м² на лијевом тињском насипу, подручје МЗ Крепшић
- Насип уз Тињу с десне стране корита у дужини од 1580 м, подручје МЗ Горице и Тињски лијеви насип од км 0+000 до км 0+150, подручје МЗ Крепшић
- Насип уз Ломицу и Тињу у дужини 653 м на подручју МЗ Крепшић
- Чуварска кућа са складиштем, подручје МЗ Вучиловац
- Регулација корита ријеке Брке од ушћа у ријеку Саву км 0+000 до км 1+400, подручје МЗ Сентар 5, МЗ Колобара, МЗ Мераје
- Регулисано корито ријеке Тиње дужине км 1+767, подручје МЗ Горице
- Канал Тиња-Толиса од км 0+000 до км 2+000, подручје МЗ Крепшић и МЗ Марковић Поље
- Канал Лукавац-Брка дужине км 2+032, подручје МЗ Брод.

Стање главних објеката одбране од поплава

Главни савски одбрамбени насип, stc. km 0+000 stc. km 9+650 – подручје Брчко дистрикта БиХ. Овај одбрамбени насип димензиониран је да штити залеђе од претходних максималних водостаја и грађен је ручним методама без примјене механизације. Кота одбрамбене линије за цијели потез stc. km 0+000 до stc. km 9+650 је била испод стандардног критерија надвишења $X_{1/100}$ ријеке Саве од 1,20 м. Дионица насипа од stc. km 0+000 до stc. km 1+500 је била недовољних габарита, ниска, недовољно збијена, склона процјеђивању и нестабилна, са доста ниским степеном заштите, с тим да је дионица од stc. km 1+500 до stc. km 2+100 за вријеме ратних дјеловања била контаминирана минама и девастирана (ровови, траншеје, фортификациони објекти и сл). Радови на санацији и реконструкцији савског одбрамбеног насипа са котом круне стандардног критеријума надвишења $X_{1/100}$ ријеке Саве од 1,20 м, изводе се од 2005. до 2019. године и то, током 2005. године, у насељу Крепшић, дионица од stc. km 1+500 до stc. km 2+100; 2015. и 2016. године у насељу Крепшић, дионица од stc. km 0+000,00 до stc. km 1+500,00 и у насељу Вучиловац, дионица од stc. km 3+014,07 до stc. km 3+215,19; 2016. године у насељу Вучиловац, дионица од stc. km 7+328,54 до stc. km 7+879,95; 2018. године у насељу Вучиловац. Објекат се одржава у смислу текућег одржавања-кошења, санације ударних рупа и колотрага на круни насипа и санације рампи на круни насипа ради контролисаног пролаза возила. Као посљедица елементарне непогоде поплаве у 2014. години порушена је устава „Ђурићи“ на главном савском насипу, а на мјесту порушене уставе изграђена је нова устава са четири отвора површине 12,60 м².

Насип уз ријеку Тињу – десни и лијеви насип – Десни тињски насип грађен је 1983. године и исти није у функцији одбране од поплава вањских вода пошто је био миниран у дужини од око 30 метара из разлога растерећења високих вода тињског слива на плочастом пропусту на старој Тињи (код одвајања пута за гробље у Горицама) јер је пријетила опасност продора пута Брчко-Лончари на самом пропусту 1985. године. У 2014. години, у вријеме поплава, насип је прокопан на stc. km 0+000,00 до stc. km 0+100,00 из разлога растерећења високих вода тињског слива и умањења плављења насеља Горице. Лијеви тињски насип сагравитационим испустом „Дусине“ затвара депресију хидромелиорационог система „Обједа“ исти је у функцији и има улогу спречавања уласка високих брдских вода, као и успорених великих вода ријеке Саве у сам систем. Објекти се одржавају у смислу текућег одржавања-кошења. Након катастрофалних поплава у мају 2014. године, с циљем заштите становништва и материјалних добара, на подручју Крепшића изграђен је насип уз ријеку Тињу и Ломницу у дужини 653 м.

Регулисана корита ријеке Тиње и Брке – Регулација корита ријеке Тиње код моста на Тињи у Горицама до ријеке Саве вршена је 1979/1980. године и има улогу да што брже евакуише велике брдске воде тињског слива. Објекат се одржава у смислу текућег одржавања – кошења на потезу од stc. km 0+275 до stc. km 1+767, с тим да се потез регулације од stc. km 0+000 до stc. km 0+275 не одржава пошто се претпоставља да је потез миниран. На дионици од stc. km 0+275 до stc. km 1+767 постојало је неколико оштећења. У 2008. години реализовани су радови на санацији оштећења регулисаног корита ријеке Тиње на стационажи stc. km 0+900,00 до stc.

km 1+756,00. Регулисано корито ријеке Брке има улогу брже елиминације великих брдских вода са цијелог слива ријеке Брке у главни реципијент – ријеку Саву. На регулисаном дијелу корита ријеке Брке у 2007. години, у склопу текућег одржавања, санирана су оштећења бетонских облога и уклоњен је цјелокупан наталожени нанос са дна и покоса на пуном профилу регулације цијелом дужином (13.579,00 м³ исталоженог наноса), у 2011. години извршена је санација и реконструкција однесених обала и дна корита ријеке Брке на ушћу у ријеку Саву на потезу од око 75 м. Објекат се одржава у смислу текућег одржавања – кошења и уклањања наноса са косина регулације.

Канал „Тиња-Толиса“, stc. km 0+000 до stc. km 2+000 – подручје Брчко дистрикта БиХ – Канал Тиња-Толиса укупне дужине 16.135,00 км, од чега је: дионица stc. km 0+000- stc. km 2+000 на подручју Брчко дистрикта БиХ; дионица stc. km 2+000- stc. km 9+228 на подручју Републике Српске. Назначени објекат има намјену прихвата вода са горњих лежећих површина система, источно и западно подручје, путем водотока Толисе, Прваковца, Јоховца, Дугаја, одводног канала „Кладик“ и других ситних водотока на системима и елиминацију вода гравитацијом у веће водотоке – Ломницу и Тињу, а истим у главни реципијент ријеку Саву. Предметни објекат заједно са каналом „Кладик“ штити систем „Касета сјевер“ од сувишних вода са горњих површина. Објекат је грађен у двије етапе. Првом етапом од 1964. до 1968. године- км 0+000 до км 5+080, извршено је прихватање брдских вода из ободног канала источни латерални канал и потока Кунава и Шибава. Другом етапом од 1973. до 1974. године од км 5+080 до км 16+135, прихваћене су воде са горњих лежећих површина источно и западно подручје. На дионици објекта од stc. km 0+000 до stc. km 5+080 изражено је еродирање дна канала до дубине од 80 цм, после чега је дошло до засијецања покоса канала и сам објекат све више поприма карактеристику природног објекта. На санираним клизиштима од stc. km 0+000 до stc. km 2+000 (подручје Брчко дистрикт БиХ) са храстовим шиповима дужине 3,0 м и каменом наслагом појављује се клизање саме наслаге, а тиме и сужавање кинете канала. Објекат се одржава у смислу текућег одржавања-кошења. У наредном периоду, у оквиру инвестиционог одржавања, потребно је извршити санацију одрона и оштећења канала „Тиња-Толиса“.

Канал „Лукавац-Брка“, stc. km 0+000 до stc. km 2+032 – Објекат је рађен 1970/1971. године с основном намјеном превођења дијела слива ријеке Тиње путем водотока Лукавац у слив ријеке Брке, с циљем заштите ниже лежећих површина у Доњем Рахићу, Грбавици и Горицама, као и бржој елиминацији сувишних брдских вода са слива потока Лукавац. Објекат је у лошем стању, пошто је исти био у зонама вођења ратних дјеловања. Оштећења објекта манифестују се у еродирању дна канала, клизању покоса. Објекат се одржава у смислу текућег одржавања – кошења. У наредном периоду, у оквиру инвестиционог одржавања потребно је извршити санацију одрона и оштећења канала „Лукавац-Брка“.

Објекти одбране од властитих вода – простор Брчко дистрикта БиХ, Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине – Основна и секундарна каналска мрежа као и детаљна каналска мрежа у комасационим површинама рађене су у периоду од 1957. до 1960. године и од 1985. до 1990. године и имају улогу прихвата и одвођења

властитих вода, оборинских подвирних и подземних, било гравитацијом или механичким начином одвођења у главни реципијент ријеку Саву. Сви објекти су били у непосредним зонама ратних дјеловања. Изражена су рушења објеката, као и оштећења објеката. Опћа карактеристика је да су објекти пропали, поједини су у минским пољима, а сви су зарасли у разна дрвенаста растиња и замуљени па се може констатовати да нису у потпуној функцији. У току 2005. године изведени су радови на санацији-реконструкцији објекта СС „Ђурићи“ Вучиловац, а њено званично пуштање у рад почетком 2006. године. Током 2006. године деконтаминиран је канал „Смрдуља“ у дужини 2.500 м на потезу од ушћа у ријеку Саву па узводно, те извршено чишћење канала. Од 2007. године врши се чишћење каналске мреже хидромелиорационог система у смислу кошења, сјечења шибља и уклањање дрвећа, те измуљивања дијела каналске мреже.

Подручја Брчко дистрикта БиХ на којим нису изграђени заштитни водопривредни објекти за одбрану од поплава:

- На ријеци Тињи: подручје села Горице-МЗ Горице, подручје засеока Дренова-МЗ Вукшић, подручје села Доњи Вукшић и Горњи Вукшић- МЗ Вукшић, подручје села Горњи Буквик и заселак Јендек- МЗ Буквик и МЗ Вукшић, подручје засеока Башче, Пољаци, Јагодњак, подручје села Доња Скакава- МЗ Пољаци-Јагодњак и МЗ Доња Скакава, подручје села Приједор, Сеоњаци и Дубраве- МЗ Приједор, МЗ Сеоњаци и МЗ Дубраве, подручје засеока Свијановићи, село Бијела-МЗ Бијела, подручје села Доњи Рахић и Грбавица- МЗ Доњи Рахић и МЗ Грбавица
- На потоку Стјепковица подручје засеока Стјепковица и подручје села Приједор, МЗ Приједор
- На потоку Скакавац и Подаревац, подручје села Горња Скакава- МЗ Горња Скакава
- На ријеци Брци: подручје града-МЗ Кланац, МЗ Колобара, МЗ Сентар 5 МЗ Мераје, МЗ Бродуша, МЗ Стари Расадник, МЗ Брод, подручје села Брка- МЗ Брка, подручје села Паланка- МЗ Паланка, подручје села Горњи Рахић- МЗ Горњи Рахић,
- На подручју потока Лукавац, подручје села Липовац- МЗ Липовац
- На подручју потока Говнеч и Лукавац, подручје села Уловић-МЗ Уловић
- На ријеци Брци и Маочкој ријеци, подручје села Маоча-МЗ Маоча
- На ријеци Рашљанској, подручје села Рашљани- МЗ Рашљани
- На ријеци Исламовачкој, подручје села Исламовац-МЗ Исламовац
- На ријеци Зовичици, подручје насеља Ријеке и села Омербеговача-МЗ Ријеке иМЗ Омербеговача, подручје села Боће-МЗ Боће, подручје села Бодериште-МЗ Бодериште, подручје села Горњи Зовик-МЗ Горњи Зовик, подручје села Доњи Зовик-МЗ Доњи Зовик
- На Штрепачкој ријеци, подручје села Штрепци-МЗ Штрепци
- На ријеци Јагоштици, подручје села Шаторовићи-МЗ Шаторовићи
- На Срној ријеци, подручје села Попово Поље-МЗ Попово Поље
- На ријеци Сави, подручје села Брезово Поље-МЗ Брезово Поље.

Са становишта угрожености од поплава најкритичнији дио у Брчком дистрикту БиХ је мелиорационо подручје Тиња-Брка, које се налази у централно-западном дијелу Дистрикта. Насеља која су најчешће изложена плављењу су:

- Слив ријеке Тиње: Горице, Дренова, Горњи и Доњи Вукшић, Горњи Буквик, Јендек, Башче, Пољаци, Јагодњак, Доња Скакава, Свијановићи, Бијела, Доњи Рахић и Грбавица.
- Слив ријеке Брке: подручје града (Кланац, Колобара, Сентар 5, Мераје, Бродуша, Стари расадник, Брод), Брка, Паланка, Горњи Рахић, Маоча, Рашљани, Ријеке, Омербеговача, Боће.
- Непосредни слив ријеке Саве: Брезово Поље, Вучиловац, Крепшић.

Суштински проблем овога подручја су појаве високих поплавних вода, и то: спољне воде (воде ријеке Саве); брдске воде (са планина Мајевица и Требава) и властите воде (оборинске, подвирне и подземне).

Електроенергетска инфраструктура

Оснивањем ЈП „Комунално Брчко“ послови дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом потрошача на територији Брчко дистрикта БиХ прешли су из надлежности Владе Брчко дистрикта БиХ на ЈП „Комунално Брчко“. ЈП „Комунално Брчко“ је лиценцирани правни субјект за дистрибуцију и снабдијевање електричном енергијом у Брчко дистрикту БиХ, а наведеним пословима се бави **РЈ Електродистрибуција**.

По питању **производње** ел. енергије Брчко дистрикт БиХ не располаже већим властитим извором ел. енергије, тј. Брчко дистрикт БиХ је искључиви потрошач енергије и ел. енергијом се углавном, снабдијева из електроенергетског система Републике Српске. Потрошачи електричне енергије, који морају имати непрекидно напајање, углавном, имају властите агрегате као изворе резервног напајања. У Брчко дистрикту још од 2014. године (када је било 1 домаћинство) нема домаћинстава без могућности прикључка на електричну енергију.

Подручје Брчко **снабдијева** се електричном енергијом из електроенергетског система БиХ преко двије ТС 110/35/10 кV које су лоциране на југозападном и јужном дијелу града. Основна концепција напајања на подручју града базирана је на трансформаторском систему развођења ел. мреже и то довод 110 кV и средњенапонски развод 35 и 10 кV. С обзиром да су обје градске 110 кV трафо-станице напајане из најмање 2 правца, безбједност у снабдијевању електричном енергијом напојних трафо-станица је на високом нивоу. Иако је средњенапонска мрежа једним дијелом изведена са могућношћу двостраног **напајања дистрибутивних ТС**, безбједност у испоруци електричне енергије знатно је мања, јер су поједине дистрибутивне трафо станице и напојни средњенапонски каблови преоптерећени.

Табела 33: Структура и број потрошача електричне енергије у Брчко дистрикту БиХ

Опис	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. На 35 кV	1	1	1	1	1	1
2. На 10 кV	24	30	36	46	52	31

a) Домаћинства	31007	30822	30811	31021	31301	30915
b) Остала потрошња	3769	3814	3851	3750	3786	4319
c) Јавна расвјета	419	421	425	427	427	435
Укупно	35220	35088	35124	35245	35567	35701

Извор: Одјељење за комуналне послове, 2020.

Укупан број **потрошача** на територији Брчко дистрикта БиХ је око 35.701, за чије потребе се на годишњем нивоу у просјеку испоручи **225-260 GWh** електричне енергије. Мрежу система⁵⁸ електродистрибуције чине: 100 км далековода 35 кV, 410 км далековода 10 кV, осам (8) чворних трафостаница 35/10 кV и 476 трафостаница 10(20)/0,4 кV.

Брчко дистрикт БиХ кроз капитални буџет издваја значајна средства за изградњу електроенергетске инфраструктуре и преко Одјељења за комуналне послове **гради и предаје** на управљање ЈП „Комунално Брчко“.

Табела 34: Показатељи и структура јавне расвјете у Брчко дистрикту БиХ

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Покривености стан. јавном расвјетом-процјена, %	58	62	68	74	80	84
Износ буџета за изградњу јавне расвјете, 000 КМ	75,0	222,8	226,6	345,1	159,1	285,1
Износ буџета за одржавање јавне расвјете, 000 КМ	155,3	154,6	154,6	188,6	194,2	255,7
Трошак ел. енерг. за јавну расвјету, 000 КМ	1657,0	1933,3	1999,7	1922,4	1960,3	2042,9
Број расвјетних тијела за јавну расвјету	14,000	15,500	17,000	18,500	20,000	21,000

Извор: Одјељење за комуналне послове, 2020.

Када је у питању јавна расвјета, значајна је покривеност становништва (84%) и број расвјетних тијела, али су са друге стране као **кључни проблем значајна финансијска издвајања** од преко 2 мил. КМ/годишње, те је адекватним студијама изводивости потребно сагледати могућности замјене енергетски неефикасних постојећих расвјетних тијела (тамо гдје нису уграђена енергетски ефикасна) јер се приликом реконструкције постојећих улица води рачуна о уградњи енергетски ефикасне јавне расвјете. Такође, потребно је урадити потпуну модернизацију система јавне расвјете која подразумијева успостављање потпуне контроле (изградње, одржавања и мјерења), што подразумијева изградњу диспечерског центра (управљивост, контролу рада, даљинско читавање и мјерење, катастар) што би у комбинацији са мјерема енергетске ефикасности овај систем јавне расвјете подигло на значајно виши ниво.

Поштанска и телекомуникациона инфраструктура

Телекомуникациона инфраструктура је дио глобалног телекомуникационог система и као таква грађанима и привредним субјектима Брчко дистрикта БиХ омогућава

⁵⁸ <http://www.komunalno.ba>

висококвалитетно коришћење фиксне и мобилне мреже у локалном, међумјесном и међународном саобраћају, те бројне, различито прилагођене пакете услуга и сервиса. Телекомуникациони саобраћаја у Брчко дистрикту БиХ одвија се путем 3 највећа оператора:

- БХ Телеком д. д. Сарајево,
- Телеком Српске а. д. Бања Лука (М:ТЕЛ),
- ЈП ХТ д. д. Мостар (ХТ Еронет).

Поштански саобраћај у Брчко дистрикту БиХ одвија се путем три (3) оператора:

- ЈП „Поште Српске”, а. д. Бања Лука, са поштанским бројевима 76100 и 76101, 76105, 76106, 76216 Брезово Поље, 76218 Ражљево
- ЈП „БХ пошта” д. о. о. Сарајево, са поштанским бројевима 76120, 76206, (76207 Г. Рахић, 76208 Маоча, 76209 Шаторовићи)
- „Хрватска пошта” д. о. о. Мостар, 76110.

На подручју града, као и цијеле Босне и Херцеговине, дјелује већи број приватних предузећа за транспорт у услуге брзе поште.

Остала комунална инфраструктура

Гробља и мезарја – Гробљима на територији Брчко дистрикта БиХ управљају вјерске заједнице. Основна проблематика везана је за попуњеност локација, те је Скупштина Брчко дистрикта 2012. године донијела одлуку о одређивању пет локација за мезарја и гробља, на приједлог Одјељења за просторно планирање и имовинскоправне односе. Ради се о локацији на Броду и локацији код Пете основне школе за потребе Исламске вјерске заједнице (око 80.000 м²+8000 м²), локацији у Дубравама и Уловићу за потребе Католичке цркве, као и локацијама у Поточарима и МЗ Брезик за потребе Српске православне цркве (30.000 м²+150.000 м²), чиме је у дужем периоду ријешена проблематика ових локација.

Гасна инфраструктура и систем даљинског гријања – На подручју Брчко дистрикта БиХ не постоји гасна инфраструктура, мада је до сада израђено више студија и елабората о оправданости увођења гасне мреже на простору Брчко дистрикта БиХ, прије свега кроз планове гасификације од стране Владе Републике Српске. Гасификација у Брчко дистрикту БиХ може ићи из два праваца:

- Магистралним гасоводом Шепак-Бијељина-Бања Лука и
- Гасоводом из правца Републике Хрватске.

Процјена је да би потрошња гаса у Брчко дистрикту износила од 25 до 30 мил. м³, у случају изградње гасовода из правца Бијељине, подручје Брчког опскрбљивало би се плином из правца Шепка, а укупна дужина гасовода Бијељина-Брчко износи око 33 км, процијењени износ инвестиције⁵⁹ за плиновод од 16" износи око 10,6 мил. EUR.

Оквирна енергетска стратегија Босне и Херцеговине до 2035. године гасификацију Брчко дистрикта БиХ такође разматра као једну од могућих стратешких опција Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине на средњем нивоу фокуса с индикативним периодом

⁵⁹ Студија енергетског сектора у БиХ, Пројектни задатак-природни плин, Енергетски институт Хрвоје Пожар, Свјетска банка.

реализације 2025-2035. године⁶⁰. Сам развој ће увелике зависити, између осталог, о тржишним приликама тј. кретању цијена гас. С обзиром на релативно мало подручје које заузима Брчко, могућност гасификације Брчко дистрикта БиХ се треба системски посматрати у складу с ентитетским плановима развоја гасне мреже, али и већих урбаних центара попут Тузле. Дакле, захваљујући географском положају Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине је транзитни правац за пролазак гасне мреже према ентитетима у будућности.

Брчко дистрикт БиХ нема градску топлану и на овај начин ријешено питање даљинског гријања. Према Акционом плану енергетски одрживог развоја кога је усвојила Влада Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине у 2015. години предвиђена је изградња когенерационог постројења и развој топлфикационог система. На територији Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, с обзиром на већ постојећу инфраструктуру, постоји неколико локација за изградњу когенерационог постројења које су повољне за транспорт енергије, приступ и утицај на околину те пружају извор расхладне воде. Према тренутним потребама Дистрикта Брчко и пројекцијама будућег развоја сматра се би двије јединице капацитета 2 x 20 MWe и 2 x 40 MWt, обезбиједиле испоруку 220 GWh и 180 GWh енергије, те покриле све потребе Брчко дистрикта БиХ. Постојење на биомасу наведеног капацитета годишње би трошило око 20.000 т тополе или биомасе еквивалентне енергетске вриједности, те се процјењује да постоје капацитети за производњу наведене количине биомасе на неискоришћеном земљишту у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине. Додатно, постоји могућност искоришћења остатака из дрвне индустрије и спаљивање дијела градског отпада у енергетске сврхе. Предвиђено вријеме изградње наведеног когенерационог постројења је 4 године, те је у томе времену потребно развити топлински систем и плантаже биомасе потребне као извор енергије.

Азил за псе – Азилом за псе управља ЈП „Комунално Брчко“, азил је формиран 2008. године у насељу Брод и од тада је проблем паса луталица стављен под контролу, али проблем није могуће ријешити у потпуности. Служба за јавну хигијену припада и Сектор за збрињавање напуштених животиња, активностима је довела до тога да су улице и паркови у Брчко дистрикту БиХ без паса луталица и безбједни за грађане. Азил за незбринуте животиње пружа неопходну заштиту животињама и води бригу о њиховој хигијени и социјализацији, што доприноси лакшем процесу удомљавања паса. У азили у просјеку се налази око 200 паса, док Сектор за прикупљање напуштених животиња годишње збрине око 2000 паса.

Развојне перспективе у области заштите животне средине и комуналне инфраструктуре

На основу претходно анализираних података у области заштите животне средине и стања комуналне инфраструктуре у Брчко дистрикту БиХ могуће је на прегледан начин сагледати развојну проблематику али и развојне перспективе Брчко дистрикта БиХ до 2027. године. Систем управљања животном средином у управи Брчко дистрикта БиХ не треба бити поистовијећен и конципиран на искључиво издавање еколошких дозвола

⁶⁰ Оквирна енергетска стратегија Босне и Херцеговине до 2035. године.

и/или дозвола за управљање отпадом, мада је и овај аспект управе потребно оснажити кадровски, што ће у коначници допринијети унапрјеђењу заштите животне средине. Приликом израде Просторног плана Брчко дистрикта БиХ, посебну пажњу потребно је посветити стратешкој процјени на животну средину, са циљем идентификације објеката за дјелатности који се могу пројектовати у зонама рада и индустрије, што ће омогућити инвеститорима сигурније улагање и ефикаснију израду пратеће документације. Такође, могуће је оставрити тзв. синергетске ефекте развоја, нпр. пројектовањем и изградњом ауто-пута кроз Брчко дистрикт БиХ, може се пројектовати и транспортни систем гаса и даља гасификација простора, те даљом разрадом у просторно-планској документацији дефинисати правце, мрежу, подстанице и др. Такође, успостављањем система за збрињавање отпада, стварају се услови за збрињавања отпада на еколошки прихватљив начин са смањењем негативних утицаја на животну средину, уз додатни пратећи ефекат уштеде средстава Брчко дистрикта БиХ, уз додатне могућности ставарња нових радних мјеста и прихода Брчко дистрикта БиХ.

Преглед развојних проблема и развојних перспектива у Брчко дистрикту БиХ са аспекта заштите животне средине/околиша и комуналне инфраструктуре приказан је у табели.

Табела 35: Развојни проблеми и развојне перспективе у области заштите животне средине/околиша и комуналне инфраструктуре у Брчко дистрикту БиХ

Развојни проблеми	Развојне перспективе
Недостатак одређене регулативе и области заштите животне средине	Прилагођавање правним оквирима ЕУ у области заштите животне средине
Аеро-загађење	Изградње система даљинског гријања Мјере енергетске ефикасности Гасификација
Загађење вода	Изградња и реконструкција канализационе мреже Изградња постројења за пречишћавање вода Унапређење система управљања отпадом
Одлагање отпада	Санација и/или изградња депонија Селективно прикупљање отпада Рециклажа
Контаминација земљишта	Деминирање земљишта Успостављен механизам контроле квалитета земљишта Смањење ризика од поплава Санација несанитарних и дивљих депонија
Заштита биоразноликости	Израда нове и ажурне просторно-планске документације Планска градња Заштићена подручја
Друмски саобраћај	Изградња ауто-путева Одржавање постојећих и изградња нових саобраћајница
Водени саобраћај	Одржавање ријечног корита Изградња инфраструктуре ЈП Лука Брчко
Жељезнички саобраћај	Електрификација Обезбјеђење пружних прелаза

	Измјештање колосијека
Јавна расвјета	Реконструкција постојеће мреже и уградње енергетски ефикаснијих расвјетних тијела (ЛЕД)

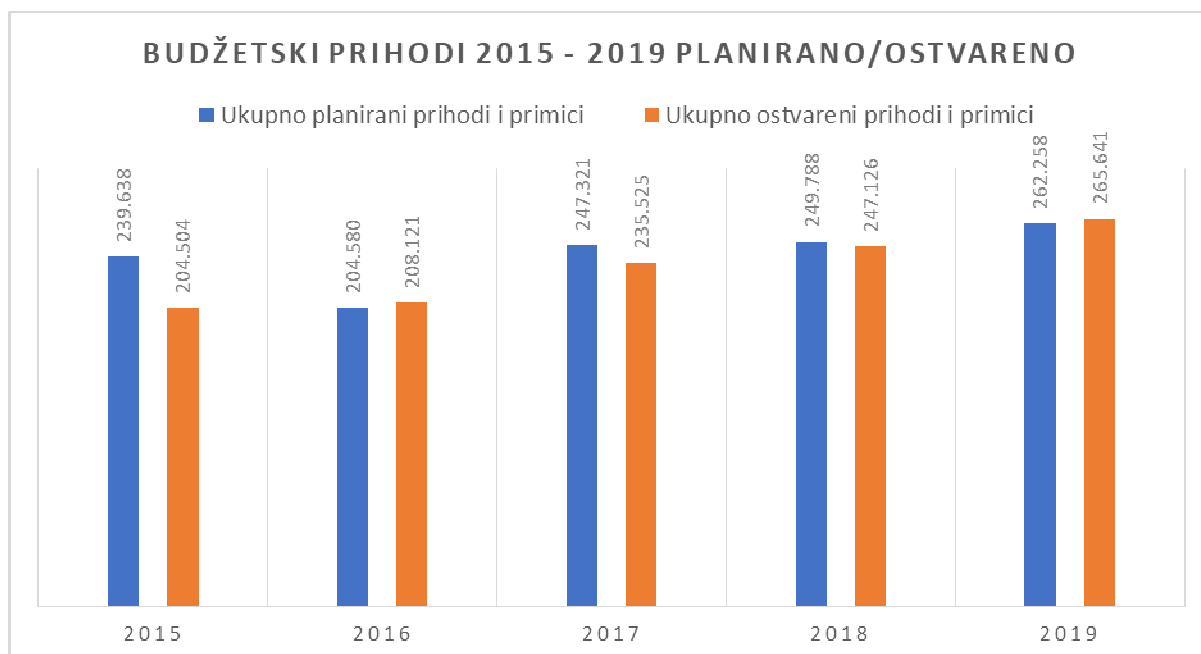
2.8 Анализа буџета и пројекције средстава за финансирање реализације стратегије

Анализа јавних прихода и расхода у периоду 2015–2019. година

Брчко дистрикт БиХ је у посматраном петогодишњем периоду биљежио перманентан раст остварених буџетских прихода и примитака, по просјечној стопи од око 6,8%, односно нешто изнад 15,2 милиона КМ просјечно годишње.

Остварење је премашило план у двије посматране године, док је током двије године план био значајно већи од оствареног, за око 35 (2015. године) и 12 милиона КМ (2017. године). Током 2015. године план није остварен првенствено због мање реализације финансирања (за 24 милиона КМ) и непореских прихода (за 16 милиона), док је остварење пореских прихода било веће од планираног износа за око 8,5 милиона КМ. Слична ситуација се поновила и 2017. године, с тим што је највећи подбачај у остварењу плана забиљежен код непореских прихода, првенствено код судских такси.

Слика 56: Укупно планирани и остварени приходи у периоду 2015–2019. година, у '000 КМ



	2015	2016	2017	2018	2019
Планирани приходи и примици (у '000 КМ)	239,638	204,580	247,321	249,788	262,258
Остварени приходи и примици (у '000 КМ)		208,121	235,525	247,126	265,641

'000 KM)	204,504				
Разлика	-35,134	3,541	-11,796	-2,662	3,383

Извор података: Влада Брчко дистрикта БиХ

Током 2018. и 2019. године дошло је до значајније усклађености између планирања и остварења буџетских прихода, кроз реалније и ажурније планирање те благовремено ревидирање буџетског документа, путем амандмана и измјена релевантних одлука.

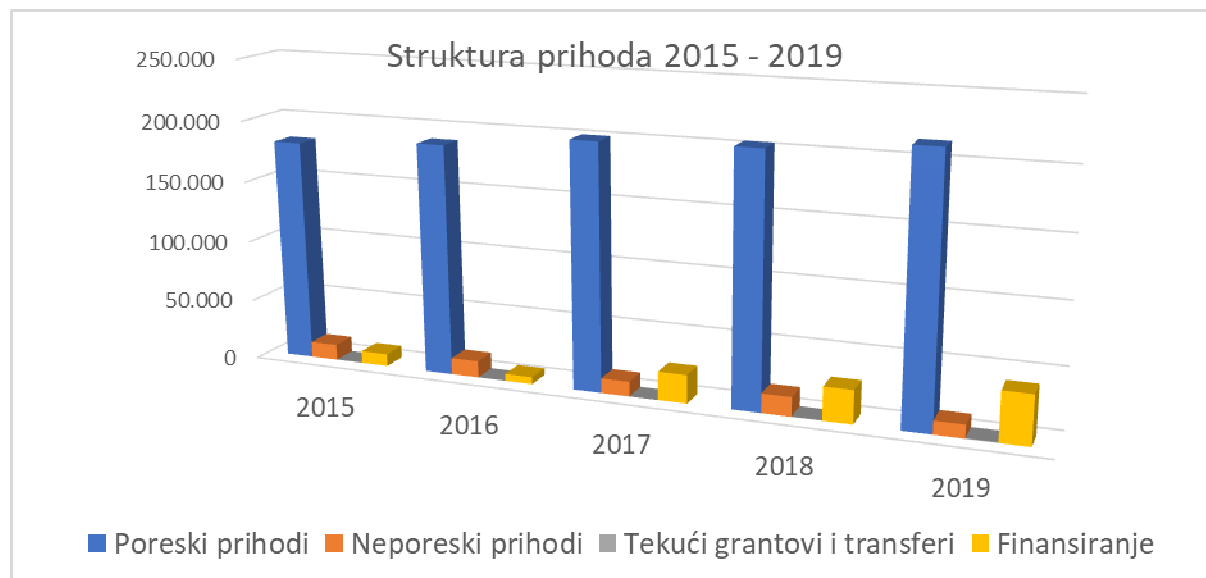
У структури остварених прихода далеко најзначајније мјесто заузимају порески приходи, али са ипак израженом константном тенденцијом пада учешћа у укупно оствареним приходима, са 90,6% током 2016. године на 80,5% учешћа у 2019. години (214 милиона KM у односу на укупно остварење буџета од 266 милиона KM).

Раст буџетских прихода се углавном заснивао на расту прихода од индиректних пореза који су у периоду 2015–2019. константно расли, по просјечној стопи од 4,3% или за укупно 28,6 милиона KM током петогодишњег периода, са 156,1 милион KM остварења у 2015. години, на 184,7 милиона KM реализованих током 2019. године.

Непорески приходи су константни током посматраног периода и имају учешће у укупно оствареним приходима у распону од 4,1% (2019. година, када су остварени у износу од 11 милиона KM), до 6,6% остварених током 2016. године.

Најизраженији раст учешћа у оствареним приходима и примицима је реализован код финансирања, са 2,8% 2016. године на 15,2% 2019. године, када је остварено нешто преко 40 милиона KM.

Слика 57: Структура остварених прихода и примитака у периоду 2015–2019. година, у '000 KM



	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Порески приходи	181,466	88.7	188,567	90.6	200,275	85.0	203,864	82.5	213,788	80.5
Непорески приходи	12,791	6.3	13,652	6.6	12,036	5.1	15,745	6.4	10,961	4.1
Грантови/трансфери	144	0.1	124	0.1	8	0.0	366	0.1	633	0.2
Финансирање	10,103	4.9	5,778	2.8	23,205	9.9	27,151	11.0	40,259	15.2

УКУПНО	204,504	208,121	235,525	247,126	265,641
--------	---------	---------	---------	---------	---------

Извор података: Влада Брчко дистрикта БиХ

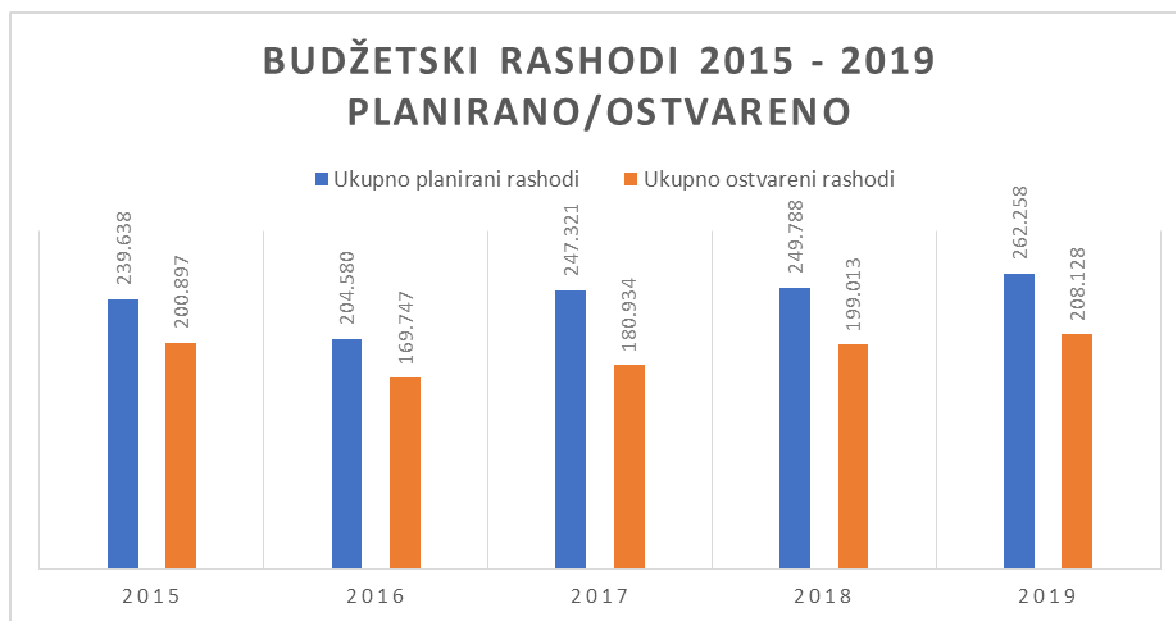
Што се тиче расхода, буџет Брчко дистрикта БиХ се у посматраном петогодишњем периоду остварује значајно испод планираних вриједности, првенствено захваљујући чињеници да је остварени буџет капиталних потреба константно реализован испод планираног.

Остварени буџетски расходи и издаци се нису значајније мијењали током посматраног периода па је остварен просјечан годишњи раст од око 1,3%. Реализовани расходи у 2019. години су већи од реализованих у 2015. години за око 3,6% или 7 милиона КМ.

У истом периоду, годишњи буџет капиталних потреба је на страни расхода и издатака остварен са свега око 8,5% просјечно, односно од планираних 38 милиона КМ просјечно годишње, реализовано је нешто преко 3 милиона КМ.

Буџет за текуће издатке (плате, материјални трошкови, грантови, отплата дуга...) такође биљежи остварење које је перманентно испод планираних вриједности, на нивоу од око 93,5% просјечно годишње. Од планираних 201,5 милиона КМ, остварење је достигало 188,5 милиона КМ просјечно годишње, односно око 13 милиона испод планираних вриједности.

Слика 58: Буџетски расходи у периоду 2015–2019. година, у '000 КМ



	2015	2016	2017	2018	2019
Укупно планирани расходи	239,638	204,580	247,321	249,788	262,258
Укупно остварени расходи	200,897	169,747	180,934	199,013	208,128
Разлика	-38,741	-34,833	-66,387	-50,775	-54,130

Извор података: Влада Брчко дистрикта БиХ

У структури расхода и издатака највеће учешће имају текући трансфери/грантови, плате са накнадама и материјални трошкови.

Текући трансфери и грантови чине највећи појединачни расход буџета и остваривани су са просјечним учешћем од 41,50% у укупним расходима и издацима, крећући се у врло уском распону од 40,59% 2016. године до 42,00% 2017. године. Иначе, расли су у просјечном износу од око 560.000 КМ годишње, по стопи од 1.3%, једнако као и укупни буџетски расходи и издаци.

Плате и накнаде су такође са оствареним стабилним нивоом учешћа од просјечно 34% на годишњем нивоу, у распону од 30,3% остварених 2015. године до 35,6% достигнутих 2016. и 2019. године. Након незнатног пада оствареног 2015. године (у односу на 2014. годину) и стагнације у 2016. години, плате и накнаде биљеже видљив раст у посљедње три проматране године, тако да је у 2019. године остварени износ плата и накнада већи за око 13 милиона КМ (око 22%) у односу на 2015. годину.

Материјални трошкови чине трећу по величини групу расхода Брчко дистрикта БиХ, са просјечним учешћем од 18,4% на годишњем нивоу, са исказаним негативним трендом, јер је учешће са 23% 2015. године пало на 16% у 2019. години. Такође, након пада са око 46 милиона остварених у 2015. години, у наредне 4 године износ расхода за материјалне трошкове се стабилизовао у износу од 32 до 33 милиона КМ на годишњем нивоу.

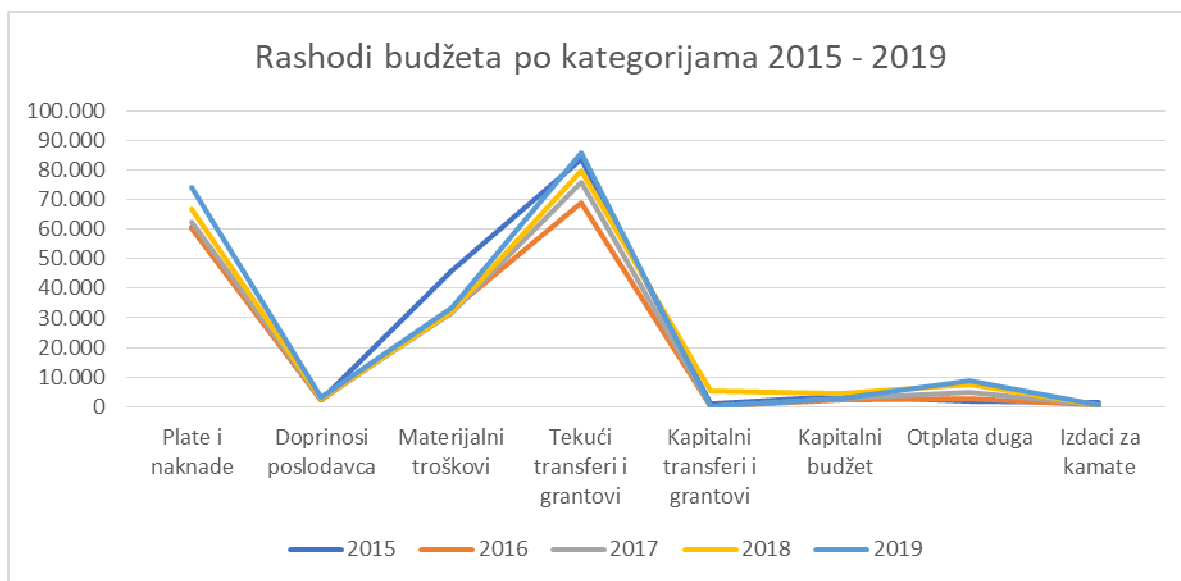
Капитални буџет се креће на просјечном нивоу од 1.6% учешћа у укупним расходима и осцилира током цијелог посматраног периода, остварујући просјек од 3,1 милион КМ годишње.

Дио расхода намијењен за отплату дуга биљежи константан раст, повећавајући учешће у укупним расходима са 1% током 2015. године на 4,2% остварених у 2019. години. Износ од 2 милиона утрошена на отплату дуга у 2015. години нарастао је на 8,7 милиона КМ у 2019. години, растући по просјечној стопи од око 31% годишње⁶¹.

Слика 59: Структура и учешће буџетских расхода у укупним расходима буџета Брчко дистрикта БиХ у периоду 2015–2019. година, у '000 КМ

	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Плате и накнаде	60,770	30.2%	60,407	35.6%	62,311	34.5%	66,611	33.5%	73,993	35.6%
Доприноси послодавца	2,438	1.2%	2,449	1.4%	2,566	1.4%	2,744	1.4%	3,021	1.5%
Материјални трошкови	46,201	23.0%	32,396	19.1%	31,923	17.7%	32,336	16.2%	33,308	16.0%
Текући трансфери/грант.	83,655	41.6%	68,895	40.6%	75,784	42.0%	79,817	40.1%	85,901	41.3%
Кап. трансфери/грантови	855	0.4%	175	0.1%	108	0.1%	5,331	2.7%	35	0.0%
Капитални буџет	3,541	1.8%	2,264	1.3%	2,609	1.4%	4,491	2.3%	2,809	1.3%
Отплата дуга	1,989	1.0%	2,723	1.6%	4,752	2.6%	7,330	3.7%	8,725	4.2%
Издаци за камате	1,449	0.7%	420	0.2%	392	0.2%	353	0.2%	336	0.2%

⁶¹ У свим посматраним годинама је остварен раст расхода за отплату дуга, осим 2015. године, када је забиљежен пад од око 28%.



Извор података: Влада Брчко дистрикта БиХ

Индикативни финансијски оквир

Индикативни финансијски оквир⁶² представља једну од кључних компоненти стратешког развојног документа Брчко дистрикта БиХ. Намјера је да се прикажу финансијски капацитети за адекватну подршку финансирању планираних текућих и капиталних расхода, уз пројектовање извора средстава, идентификујући њихову поузданост и потенцијалну расположивост у наредном петогодишњем периоду, од 2021. до 2025. године. Пројекције обухватају јавне приходе и потрошњу буџета Владе Брчко дистрикта БиХ и ванбуџетских фондова као што су Фонд здравственог осигурања, Завод за запошљавање и Развојно-гарантни фонд Брчко дистрикта БиХ, подржане од стране Буџета Брчко дистрикта БиХ.

Ова финансијска анализа је заснована на радној верзији Нацрта средњорочне макроекономске пројекције и фискалне политике Брчко дистрикта БиХ за период 2021 – 2023 која се користи за припрему Документа оквирног буџета Брчко дистрикта Босне и Херцеговине за период 2021–2023, на Документу оквирног буџета БДБиХ 2020–2022 те на анализи буџета дистрикта и његовог извршења за период од 2015. до 2019. године. Нацрт макроекономске пројекције заснован је на званичној средњорочној макроекономској прогнози за БиХ, која је узела у обзир иницијалне ефекте пандемијске кризе, уз претпоставку да ће се опоравак покренути са почетком трећег квартала 2020. године, након чега ће се сви главни трендови поново добити позитиван предзнак и задржати константан раст током наредне три године. Извјесно је да ће званична средњорочна макроекономска прогноза за БиХ претрпјети одређене корекције, јер се почетак опоравка пренио у период и након другог квартала 2020. године те ће, сходно томе, доћи и до накнадних корекција нацрта макроекономске пројекције и фискалне политике Брчко дистрикта БиХ за период 2021–2023.

⁶² Овај индикативни финансијски оквир припремљен је од стране консултаната, на основу добијених докумената. Треба да се провјери, коригује и евентуално допуни у сарадњи са Дирекцијом за финансије и Одбором за развој БДБиХ.

Иначе, значајни негативни ефекти на привредна кретања, а самим тим и на буџетске приходе на свим нивоима, од јединица локалне самоуправе до државног буџета, видљиви су већ у другом кварталу 2020. године и неизвјесно је колико ће времена бити потребно за опоравак и враћање на токове устаљене до времена избијања кризе. Неке од анкета спроведених са представницима јединица локалне самоуправе у регији⁶³, сугеришу да ће се локалну буџети опорављати нешто дуже од реалног сектора те да ће се, у случају да не буде другог пандемијског таласа са значајнијим ефектима, тек током 2022. године вратити на токове из 2019. године. Као примјер ефекта на буџетско планирање се може узети Влада Федерације БиХ која је, приједлогом ребаланса буџета за 2020. годину упућеном Парламенту ФБиХ, предвидјела смањење планираних прихода од индиректних пореза за 16,7% и прихода од пореза на добит предузећа за 21% те укалкулисала додатна задужења за хитни опоравак од кризе.

Радном верзијом Нацрта средњорочне макроекономске пројекције и фискалне политике Брчко дистрикта БиХ за период 2021–2023 предвиђено је смањење БДП-а Брчко дистрикта БиХ током 2020 године од 1,5% у односу на 2019. годину, али су истовремено пројектоване и стопе раста у 2021, 2022. и 2023. години од 4,3%, 4,8% и 4,6%. Пројекција раста буџетских прихода заснована је на процјенама кретања за ниво БиХ, за коју је предвиђено кретање у распону од 3,3%, 3,5% и 3,7%, за 2021, 2022, и 2023. годину, највише се ослањајући на раст прихода од ПДВ од кога се очекује да генерише преко 58% укупно планираног раста буџетских прихода⁶⁴. Процјењује се да ће учешће индиректних пореза у укупним приходима Брчко дистрикта БиХ у 2021. години износити 82,72%, у 2022. години 83,32%, док ће у 2023. години износити 83,93%. У 2021. години се очекује благи пад прихода од индиректних пореза, у износу од 0,48% у односу на планиране приходе од индиректних пореза у 2020. години, док се у 2022. и 2023. години очекује пораст прихода од индиректних пореза за 4,18%, односно 4,32% у односу на план претходне године.

Учешће директних пореза у укупним приходима Брчко дистрикта БиХ за 2021. годину планирано је у висини од 12,33%, у 2022. години од 11,92 %, а у 2023. години од 11,51%. Приходи од директних пореза у 2021, 2022. и 2023. години су планирани у nižем износу у односу на приходе планиране у 2020. години и то за по 2.000.000,00 КМ или за приближно 7%. Смањење планираних средстава се односи на план прихода од пореза на добит појединаца у износу од 200.000,00 КМ и пореза на добит предузећа у износу од 1.800.000,00 КМ. Такође, након што је у претходном петогодишњем периоду, 2015 – 2019, забиљежен значајан раст екстерног финансирања буџета, са растом учешћа у укупним приходима и примцима, са око 5% на око 15% годишње, тренутне пројекције, засноване углавном на повлачењу већ уговорених и/или планираних средстава за значајне капиталне инвестиције, као што је нпр. Лука Брчко (око 20 милиона КМ укупне вриједности инвестиције) и отплати већ постојећег дуга, предвиђају константно смањење јавног дуга дистрикта. Тај дуг је на почетку 2020. године износио 57,5 милиона КМ, док пројекције за наредне године предвиђају његово смањење за око 18,5 милиона КМ у периоду 2020 – 2023 (50,5 мил. КМ на крају 2020. године, затим 48 па 43 милиона КМ 2022. године, да би на крају

⁶³ Прве процјене кажу да би, у варијантама најлошијег сценарија, приходи неких ЈЛС могли пасти и до 30% током 2020. године

⁶⁴ Процјена је да ће током 2020. године доћи до пада прихода од ПДВ-а од 1,9%

2023. године јавни дуг био смањен на 39 милиона КМ). Смањење дуга засновано је углавном на великим годишњим отплатама обавеза по кредиту ЕБРД-а за Пројекат обилазнице Брчко.

Имајући у виду претходно наведене чињенице, пројекције приказане у наставку су узеле у обзир негативне ефекте пандемијске кризе, тако што ће се већ евидентне посљедице, изражене кроз смањење прихода, првенствено од ПДВ-а, услед смањених привредних активности и потрошње, а затим и кроз пад прихода од пореза на добит предузећа⁶⁵ и пореза на плате⁶⁶, највише одразити на буџет у 2020. години⁶⁷, да би током 2021. године опет дошло до видљивих позитивних кретања, која ће омогућити враћање на раније успостављене позитивне трендове у прикупљању прихода и финансирању приоритетних активности и пројеката у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине.

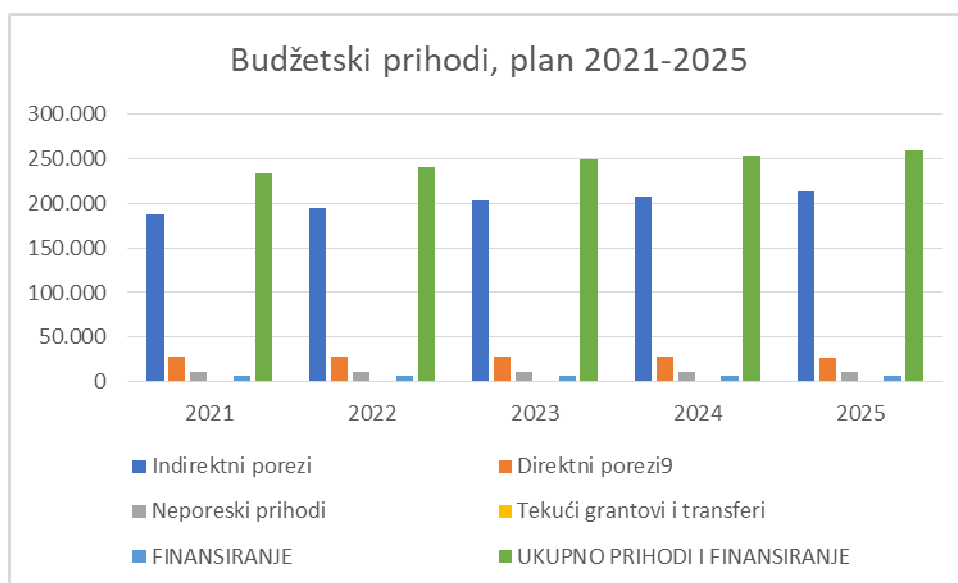
Да би се надомјестио недостатак изворних прихода биће вјероватно потребно планирати и додатно екстерно финансирање, како би се одржао потребан ниво финансирања расхода буџета и ванбуџетских фондова. Иначе, Брчко дистрикт БиХ се налази у оквиру прописаних индикатора јавног задуживања, како у погледу вањског, тако и унутрашњег дуга. Имајући то у виду, тренутно постоје могућности за нова задужења Брчко дистрикта, прије свега у сврху финансирања инвестиционих пројеката важних за развој Брчко дистрикта БиХ, као и за спровођење посебних мјера потребних за опоравак привреде од посљедица пандемијске кризе. Са друге стране, буџет Брчко дистрикта константно одржава високу ликвидност и располаже са готовинским резервама у виду орочења код комерцијалних банака те је у могућности мобилисати додатна средства и прије нових екстерних задужења.

⁶⁵ Многа профитабилна привредна друштва су имала обуставу рада и/или велики пад прихода од редовног пословања током пандемијске кризе.

⁶⁶ Пад запослености и/или примања запослених

⁶⁷ Највећи пад БДП-а, а потом и буџетских прихода, очекује се у 2020. години па би, у изостанку јачег наредног пандемијског таласа, 2021. година могла бити година опоравка, али са нижих почетних позиција.

Слика 60: План буџетских прихода у периоду 2021–2025. године, у '000 КМ⁶⁸



	2021	2022	2023	2024	2025
Индиректни порези	186,900	194,700	203,100	208,000	213,000
Директни порези	27,850	27,850	27,850	28,000	27,650
Непорески приходи	11,189	11,114	11,041	11,000	11,000
Текући грантови и трансфери	10	12	12	12	12
ФИНАНСИРАЊЕ	6,790	6,730	6,660	6,500	6,500
УКУПНО ПРИХОДИ И ФИНАНСИРАЊЕ	232,738	240,406	248,663	253,512	258,162

Извор: Документ оквирног буџета 2020–2022, Нацрт средњорочне макроекономске пројекције и фискалне политике Брчко дистрикта БиХ за период 2021–2023 те пројекције аутора

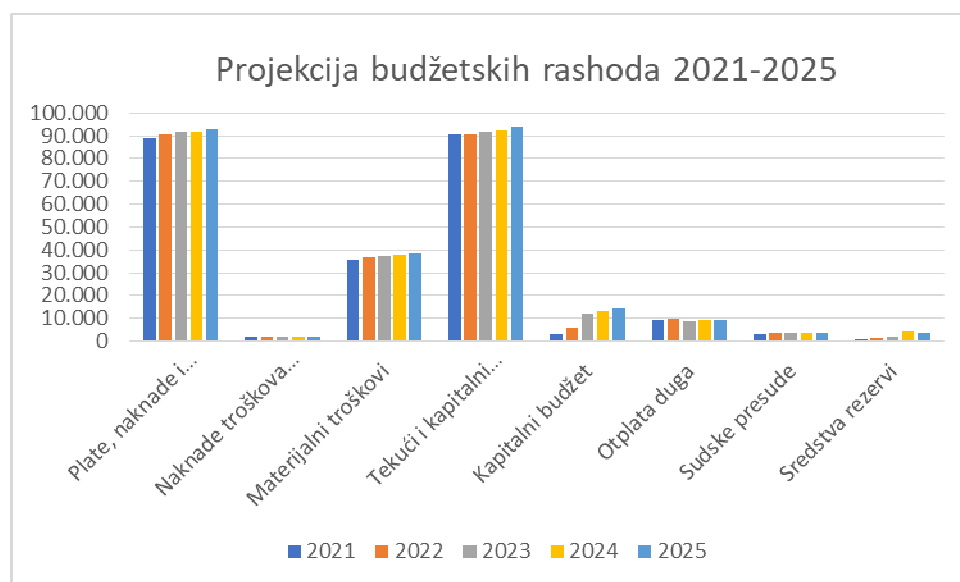
Пројекција предвиђа да ће се негативни ефекти пандемијске кризе највише одразити током 2021. године, када се очекује незнатан (0,5%) пад прихода од индиректних пореза те пад прихода од директних пореза од 6,7% те непореских прихода од 5,2%. Са очекиваним смањењем финансирања, укупни приходи и примици током 2021. године би били мањи за око 11% од прихода остварених 2020. године⁶⁹. Пошто се очекује да ће 2021. година преокренути негативни тренд преузет из 2020. године, од 2022. до 2025 године се пројектује стабилан раст буџетских прихода, по просјечној стопи од 2,9%, углавном генерисан очекиваном растом прихода од индиректних пореза од 3.6%

⁶⁸ Тренутно важећи Документ оквирног буџета, за период 2020–2022, не предвиђа финансирање, а та ставка је у претходном петогодишњем периоду чинила значајну ставку на страни буџетских примитака, тако да је буџет пројектован за период након 2020. године значајно умањен у односу на период до 2020. године, што се вјероватно неће десити и захтијеваће накнадне корекције.

⁶⁹ Пад изворних буџетских прихода (без екстерног финансирања) 2021. године, у односу на 2020. годину, износи 1,5%, односно 3,5 милиона КМ (план финансирања за 2020. годину је чак 32.3 милиона КМ, а 2021. године тек 6,8 милиона КМ).

просјечно годишње. Финансирање би се током цијелог планског периода задржало на годишњем нивоу из 2021. године, око 6,55 милиона КМ просјечно годишње.⁷⁰

Слика 61: Пројекција расхода буџета за период 2021–2025, са ефектима кризе, у '000 КМ



	2021	2022	2023	2024	2025
Плате, накнаде и доприноси	88,684	90,648	91,500	92,000	93,000
Накнаде трошкова запослених	1,817	1,866	1,920	1,950	2,000
Материјални трошкови	35,561	36,656	37,500	37,800	38,500
Текући и капитални трансфери/грантови	90,642	90,650	92,000	92,284	93,884
Капитални буџет	3,072	5,775	11,765	13,000	14,500
Отплата дуга	9,281	9,893	8,700	9,000	9,000
Судске пресуде	3,000	3,478	3,478	3,478	3,478
Средства резерви	682	1,440	1,800	4,000	3,800
	232,739	240,406	248,663	253,512	258,162

Извор: Пројекција аутора

Буџетски расходи су планирани на основу њиховог остварења у претходном петогодишњем периоду, на основу захтјева буџетских корисника, на основу планова капиталних улагања те у складу са пројекцијом прихода за наредни петогодишњи период, уз корекције узроковане ефектима пандемијске кризе. Реализацијом финансирања, тј. кредитних задужења која су уговорена или су у завршној фази преговора, подржаће се раније дефинисан план капиталних улагања, првенствено у приоритетне пројекте развоја инфраструктуре, иако се, због ефеката пандемијске

⁷⁰ Са усвајањем нове верзије Документа оквирног буџета, за период 2021–2023, биће неопходно прилагодити пројекције које ће у том случају обухватити и ефекте пандемијске кризе.

кризе, план капиталних улагања значајније повећава тек у периоду 2023–2025. Опоравак привреде ће бити неопходно подржати у што краћем року, дјелимично из повећања ставке текућих и капиталних трансфера/грантова, која је за 2021. годину предвиђена на нивоу од 90,6 милиона КМ, што је 4,7 милиона КМ више од остварења 2019. године (5,5%), односно 6,7 милиона КМ (7,4%) више од плана за 2021. годину по ДОБ 2020–2022. Додатна подршка привредном опоравку, у складу са потребама утврђеним у датом тренутку, може се подржати и алокацијом средстава резерве, планиране са 0,7 милиона КМ за 2021. и 1,4 за 2022. годину.

Пројекције средстава за финансирање реализације стратегије развоја

Осврт на финансирање развојних приоритета и/или значајних капиталних инвестиција у протеклих 5 година

Од укупно планираних средстава за развојне приоритете и/или капиталне/инфраструктурне инвестиције у протеклих 5 година⁷¹, у износу од 192,5 мил КМ, реализовано је 15,7 милиона или нешто преко 8%⁷². До ниског степена реализације капиталних улагања једним дијелом је дошло усљед преношења реализације инвестиција у наредне године због техничких проблема и накнадних усаглашавања (неријешена имовинскоправна питања код улагања у инфраструктуру, дуготрајне процедуре припреме пројектне документације и сл), док је додатни проблем створила и мања реализација непореских прихода у односу на план, у износу од укупно 44,5 милиона КМ за посматраних 5 година, као и мање остварење плана екстерног финансирања, у износу од 29,5 милиона КМ за исти период. Недостатак средстава у односу на план дјелимично је надокнадило добро остварење пореских прихода, узроковано првенствено добром реализацијом индиректних пореза, у износу од 31,5 милиона КМ изнад плана. **Структура реализованих прихода у посматраном периоду је измијењена у односу на иницијални план па је 9,17% остварено из вањских извора (планирано 11,30%) а 90,83% из буџета.**

Током претходних 5 година, у периоду 2015 – 2019, на подручју Брчко дистрикта БиХ за област економског развоја издвојено је укупно око 109 милиона КМ, што чини скоро 41% развојног буџета. За област друштвеног развоја издвојен је приближно исти износ, око 110 милиона КМ или нешто преко 41%, док је за заштиту животне средине и локалну инфраструктуру издвојено 18% средстава намијењених за развој, односно око 48 милиона КМ⁷³. Развојна средства су утрошена у мањем обиму од планираних, нарочито у дијелу који се тиче планираних капиталних улагања, поготову у развој инфраструктуре. Константна одлагања су довела до споријег развоја инфраструктуре,

⁷¹ Период од претходних 5 година се односи на период 2015–2019. године, јер подаци за 2020. годину нису расположиви у тренутку креирања документа.

⁷² Информацију је потребно допунити податком о структури планираних средстава (однос планираних буџетских и екстерних извора), у сарадњи са Дирекцијом за финансије (ДФ) и Одбором за развој (ОЗР) Брчко дистрикта БиХ.

⁷³ Укупан развојни буџет за претходних 5 година износио је око 267 милиона КМ и обухватио је сва капитална улагања, капиталне грантове, субвенције, подстицаје, стипендије и остала развојна улагања у секторе економског и друштвеног развоја, заштиту животне средине и инфраструктуру

што ће се покушати надомјестити у наредном планском периоду, иако се нови изазови намећу прије свега у превазилажењу пандемијске кризе и негативних ефеката које ће оставити на привреду и стандард грађана Дистрикта, као на ниво буџетских прихода.

Образложење прелиминарне процјене средстава за период 2021–2027. године

Процјена финансирања стратегије развоја Брчко дистрикта БиХ за период 2021–2027. године припремљена је узимајући у обзир (и) тренд издвојених средстава у претходних 5 година; (II) буџет за текућу годину и пројекције буџета (Документа оквирног буџета - ДОБ) за период 2020–2022. година који је коригован за ефекте пандемијске кризе обухваћене Нацртом средњорочне макроекономске пројекције и фискалне политике Брчко дистрикта БиХ за период 2021–2023. (III) очекивана средства из екстерних извора, планирана на основу реализације уговорених, а неповучених кредитних средстава те на основу тренутних разговора са екстерним финансијерима; (IV) очекивани пад буџетских прихода узрокован негативним ефектима пандемије COVID-19 током 2020. године, са очекиваним негативним ефектима и током 2021. године те планираним позитивним трендовима од 2022. године надаље. (V) ограничења у погледу акумулираних обавеза и задужености као и других ризика.

У периоду претходних 5 година (2015–2019. године), за имплементацију **развојних приоритета и/или капиталних/инфраструктурних инвестиција обухваћених планом капиталних улагања** се укупно издвојило 15,7 мил. КМ из буџетских и екстерних извора, **и то просјечно 3,14 мил. КМ годишње.**

У погледу буџета за 2020. годину, за имплементацију капиталних/инфраструктурних инвестиција је капиталним дијелом усвојеног буџета предвиђено око 32 милиона КМ. Имајући у виду ниска остварења капиталног буџета у претходном периоду, као и пандемију која је у другом кварталу 2020. године значајно успорила све привредне и друштвене активности, могу се очекивати значајни изазови у његовој реализацији. Буџет за 2020. годину предвиђа да ће остварени расходи премашити приходе за око 27 милиона КМ, што ће се покрити ангажовањем средстава акумулираног суфицита из претходних година (20 милиона КМ) и задужењем у износу од 7 милиона КМ. У погледу пројекције ДОБ-а за 2021. и 2022. годину⁷⁴, за капиталне и остале инвестиционо значајне пројекте је оквирно предвиђено укупно 20.6 милиона КМ. Због кризне ситуације и негативних ефеката пандемије остварење овог плана би могло бити угрожено те се, у складу са већ поменутих прогнозираним падом буџетских прихода те перманентно slabим остварењем капиталног буџета у протеклом петогодишњем периоду, прогнозира смањење укупног износа на око 8,8 милиона КМ за период 2021–2022. година, што би се могло надокнадити током наредног трогодишњег периода, 2023–2025, са капиталним буџетом пројектованим на просјечно 13 милиона КМ годишње.

⁷⁴ У току припреме документа покренут је процес усвајања новог Документа оквирног буџета - ДОБ, за период 2021–2023. те ће наведене вриједности бити потребно кориговати с тим у складу, јер постојећи ДОБ није коригован за ефекте пандемијске кризе

Када је ријеч о финансијском стању Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, **акумулиране обавезе су**, на дан 31. 12. 2019. године, **у износу од 57,5 милиона КМ**. За сервисирање кредитних обавеза у наредних 7 година (2021-2027. године) ће бити потребно годишње издвајати око 10,4 милиона КМ⁷⁵. У погледу осталих могућих финансијских обавеза које могу утицати на могућности финансирања стратегије развоја Брчко дистрикта БиХ највиши ризик се односи на реализацију наплате индиректних пореза којом управља Управа за индиректно опорезивање БиХ. Наведени ризик произилази из значајне заступљености индиректних пореза у укупним приходима Брчко дистрикта БиХ (у 2021. години планирано чак 82,72%). Такође, ефекти пандемијске кризе, њено евентуално продужење или понављање могу значајно угрозити реализацију буџетских прихода Брчко дистрикта БиХ, прије свега кроз:

- додатни пад прихода од индиректних пореза (до око 5%),
- додатни пад директних пореза до 20% (због пада прихода од пореза на добит предузећа и пореза на плате),
- пад непореских прихода до 10% током 2020. године, што би значило додатно смањење изворних буџетских прихода и примитака
- успорен опоравак свјетске привреде и пад глобалне тражње, што би се рефлектовало на смањење привредних активности као генератора буџетских прихода;
- отежано екстерно задуживање и/или реализација репрограма постојећих обавеза, јер се од буџета очекује и подршка привредним субјектима у отклањању посљедица кризе, што ће значити потребна додатна средства на страни расхода, било кроз директне грант шеме или путем Гарантног фонда БД;

Расподјела финансирања по развојним областима⁷⁶ заснована је на просјечно оствареним величинама током периода 2015–2019, буџету за 2020. годину те буџетским пројекцијама за период 2021–2027, дефинисаним на основу нацрта макроекономских пројекција и важећег ДОБ (2020–2022).

Табела 36: Приједлог оквирне расподјеле финансирања по развојним областима

Област развоја	Оквирна процјена по годинама (у '000 КМ)							Укупно
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Економ. развој	24,700	24,900	25,600	26,500	27,400	27,800	28,200	185,000
Друштв. развој	23,900	24,000	24,800	25,600	26,500	26,800	27,300	179,000
Заштита	15,900	16,000	16,500	17,000	17,600	17,800	18,200	119,000

⁷⁵ Износ потребно прецизирати у складу са структуром дуга чија се реализација очекује током 2020. године, прије свега са (I) реализацијом већ уговореног кредита за Луку Брчко (неповучен износ од КМ 19,4 милиона КМ), (II) реализацијом планираног кредита за цјевовод Плазуље-Потоцари (износ од 12,7 милиона КМ) те (III) реализацијом додатних задужења као одговор на кризу узроковану пандемијом.

⁷⁶ У овој табели је представљен само развојни дио буџета, првенствено укључујућу капитална улагања, капиталне грантове, субвенције, подстицаје, стипендије и остала развојна улагања.

животне средине и инфраст р.								
УКУПНО (у '000 КМ)	64,500	64,900	66,900	69,100	71,500	72,400	73,700	483,000

На основу пројектованих потреба развојног дијела буџета планирани су и извори финансирања стратегије развоја Брчко дистрикта БиХ, у складу са пројекцијама остварења буџетских прихода и расхода за оперативни дио буџета.

Табела 37: Преглед процјене по главним изворима финансирања за период 2021.-2027. године

Извори финансирања стратегије развоја БДБиХ	Оквирна процјена по годинама							УКУПНО
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Из буџета БДБиХ (у '000 КМ)	52,500	52,800	54,800	63,100	65,500	66,400	67,700	422,800
Из екстерних извора (кредити, држава, јавна предузећа и приватни извори) (у '000 КМ)	0	0	0	0	0	0	0	0
Из екстерних извора (ИПА, донатори и остало) (у '000 КМ)	12,000	12,100	12,100	6,000	6,000	6,000	6,000	60,200
УКУПНО (у '000 КМ)	64,500	64,900	66,900	69,100	71,500	72,400	73,700	483,000

Екстерни извори су засновани на претпоставци да неће бити додатног комерцијалног задуживања, а да ће се екстерни извори (ИПА, донатори и сл) искористити као извор повољних и дугорочних средстава за реализацију приоритетних инфраструктурних инвестиција. Износ од 36,2 милиона очекиваног позајмљивања за те сврхе равномјерно је распоређен током периода 2021–2023, а обухватиће финансирање Пројекта Лука Брчко (19,4 милиона КМ), завршетак пројекта обилазнице и затварања колективних центара те Пројекат изградње главног транспортног цјевовода Плазуље–Поточари, у износу од 6,5 милиона ЕУР-а, чије уговарање још није окончано. За наредне године предвиђено је финансирање из екстерних извора у нешто мањем износу, на нивоу од 50% просјечно планираног финансирања у прве три године пројекције. Ставка која приказује финансирање директно из буџета укључује и финансирање из суфицита оствареног претходних година.

3 СТРАТЕШКА ОРИЈЕНТАЦИЈА

3.1 SWOT анализа и стратешко фокусирање

3.1.1. Преглед унутрашњих и спољних фактора – SWOT анализа

SWOT⁷⁷ анализа представља сажету синтезу налаза претходне ситуационе анализе, тако што се најважнији налази разврставају, према могућностима њиховог утицаја на ефектуирање развојног потенцијала Брчко дистрикта БиХ, на **снаге** и **прилике** које треба ојачати и искористити, те **слабости** и **пријетње** које треба смањити и неутрализовати.

СНАГЕ:

- ✓ Јединствени уставно-правни и административни статус у БиХ, са великим обимом надлежности на локалном нивоу
- ✓ Веома добар геостратешки положај према ЕУ и регионалним центрима, са мултимодалним саобраћајем (путни, жељезнички и ријечни)
- ✓ Развијен систем и значајан обим подстицаја за развој привреде и пољопривреде
- ✓ Значајне пореске олакшице за пословање и олакшице за ново запошљавање
- ✓ Солидно развијена пословна инфраструктура, са великим бројем зона
- ✓ Развијена, извозно оријентисана индустрија хране и пића, као мотор развоја пољопривредне производње
- ✓ Лука Брчко као једина међународна ријечна лука у БиХ
- ✓ Позитивни трендови раста извоза и запослености у сектору МСП
- ✓ Раст пословних остварења у секторима превоза и складиштења, те стручних, научних и техничких дјелатности
- ✓ Тренд континуираног повећања броја запослених уз смањење броја регистрованих незапослених особа
- ✓ Значајан обим финансијских издвајања у сегмент образовања и социјалне заштите дјеце и младих
- ✓ Његовање културе и традиције свих народа и народности, уз постојање програма подршке вјерским, културним и спортским организацијама за своје активности
- ✓ Значајан степен инфраструктурне изграђености
- ✓ Обједињени комунални послови у оквиру једног јавног предузећа и др.
- ✓ Изграђена и функционална Фабрика воде
- ✓ Изграђена саобраћајна обилазница и др.

СЛАБОСТИ:

- Погоршање старосне структуре становништва, уз негативан природни прираштај
- Флукуације обима производње у кључним индустријским областима, од изразитог раста до изразитог пада
- Доминантан удио трговине у привредној структури
- Релативно низак ниво инвестиција у приватном сектору
- Низак проценат реализације капиталних инвестиција

⁷⁷ SWOT представља скраћеницу следећих ријечи: Strengths (Снаге), Weaknesses (Слабости), Opportunities (Прилике) и Threats (Пријетње). У складу са коришћеном методологијом, није експлицитно рађена претходна PEST анализа (анализа политичких, економских, друштвених и технолошке аспеката окружења), али су најважнија кретања узета у обзир при дефинисању прилика и пријетњи.

- Недовољна профилисаност, промоција и искоришћеност туристичке понуде
- Недостатак података о иселјеништву и могућностима укључивања у економски и друштвени развој БДБиХ
- Просјечна плата нижа од просјека БиХ; знатно мање плате у приватном сектору у односу на јавни сектор
- Високо учешће жена са ВСС и ССС у структури незапослених
- Недовољна усклађеност образовања са тржиштем рада
- Висок степен флукуације запослених, посебно у сегменту здравства и основног/средњег образовања
- Политизација и партократија као доминантни обрасци вођења јавног сектора у БДБиХ
- Некохерентан приступ дефинисању и начину спровођења јавних политика у сегменту образовања и здравства
- Неразвијено цивилно друштво и друштвени активизам у цјелини као претпоставка изградњи јавно – цивилног дијалога и приступа заснованог на пројектном моделу коришћења јавних средстава (грантова)
- Континуирано смањење броја ученика на свим нивоима образовања
- Недостатак социјално-образовне координације у индивидуалној подршци дјечи у просјачењу, Ромским породицама, социјално искљученим и дјечи са посебним потребама
- Социјално заштитне мјере недовољно утичу на смањење сиромаштва, уз недостатак планирања социјалне заштите према стварним потребама корисника
- Недовољан степен (капиталних) инвестиција у задовољавање потреба за услугама јавног здравства
- Заостајање у искориштавању могућности привлачења средстава донатора и фондова, посебно ЕУ, и недостатак људских капацитета за привлачење донаторских средстава
- Постојеће стање депоније и несанитарно одлагање отпада
- Недостатак селективног прикупљања отпада
- Низак степен селекције и рециклаже отпада
- Постојеће стање канализационе мреже и система пречишћавања отпадних вода
- Недостатак система даљинског гријања
- Недостатак гасне инфраструктуре
- Постојеће стање жељезничке инфраструктуре
- Сезонско аеро-загађење
- Постојеће стање хидротехничке инфраструктуре заштите од поплава и других несрећа
- Низак степен опште енергетске ефикасности и енергетски неефикасна јавна расвјета и др.

ПРИЛИКЕ:

- Заинтересованост међународне заједнице да додатно подржи БДБиХ као модел функционисања и развоја БиХ као цјелине
- Наставак и убрзање економских интеграција у региону и политичких интеграција у ЕУ
- Дигитализација и декарбонизација као кључни трендови развоја МСП у земљама ЕУ; глобални тренд раста додатне вриједности у пословним активностима прије и после производње
- Јачање конкурентске позиције МСП-а у извозно оријентисаним секторима
- Доступност европских фондова и програма подршке развоју МСП и предузетништва (иновације, зелена економија, сарадња са научно-истраживачким институцијама и сл.)
- Раст тражње за новим услугама (ИТ, пројектовање, дизајн у индустрији и сл.); олакшавање и јачање интеракција између индустријских и услужних МСП-а (иновације,

дигитализација, дизајн, пројектовање и сл)

- Системска подршка укључивању дијаспоре и повратника из иностранства у економски и друштвени развој
- Системска подршка младима у области образовања, (само)запошљавања, друштвеног ангажмана и активности и волонтирања
- Намјенска средства, фондови и пројекти заштите животне средине/околиша
- Изградња система управљања отпадним водама
- Одрживо рјешење управљања и посебно одлагања отпада
- Заједнички пројекти гасификације Република Српске и Федерације Босне и Херцеговине
- Одрживи пројекти енергетски ефикасне топлификације
- Изградња мреже ауто-путева у Босни и Херцеговини
- Унапређење пловности ријеке Саве
- Унапређење енергетске ефикасности
- Унапређење постојеће инфраструктуре заштите од поплава и других опасности и др.

ПРИЈЕТЊЕ:

- ❑ Растућа непредвидивост глобалних криза и њихових економских утицаја
- ❑ Неизвјесност у вези са величином рецесије изазване пандемијском кризом и посљедицама по привреду БДБиХ
- ❑ Очекивани пад буџетских прихода у кратком року, уз повећане обавеза за помоћ привреди да превазиђе посљедице кризе
- ❑ Регионална политичка и економска нестабилност
- ❑ Наставак заостајања БиХ у односу на друге земље западног Балкана
- ❑ Политизација и партократија као доминантни обрасци вођења институција БиХ
- ❑ Исељавање млађег, радно способног и образованог становништва
- ❑ Занемарљива улагања у науку, истраживање, развој и образовање у цијелој земљи
- ❑ Висок степен рањивости од природних и других несрећа са високом вјероватноћом за појаве исте у будућности
- ❑ Елементарне непогоде и друге несреће (поплаве, COVID-19, пожари и др.)
- ❑ Необезбјеђени пружни прелази
- ❑ Интензивна урбанизација која угрожава биоразноликост
- ❑ Одсуство концепта одрживог развоја Брчко дистрикта БиХ
- ❑ Континуирано аеро-загађење и загађење тла и вода постојеће несанитарне депоније
- ❑ Загађење водотока отпадним водама и утицај на здравље људи и др.

3.1.2 Стратешко фокусирање

Стратешки фокуси се дефинишу на основу упоређивања садашњег стања и кретања у кључним областима развоја Брчко Дистрикта БиХ са трендовима у ширем окружењу, као и стратешким усмјерењима са нивоа БиХ, садржаним првенствено у *Оквиру за циљеве одрживог развоја у БиХ 2030*. При том се настоје искористити постојеће предности (снаге) и расположиве прилике у регионалном и глобалном окружењу, с једне стране, уз настојање да се побољшају уочене слабости и битно ограничи негативан утицај пријетњи из окружења.

Узимајући у обзир чињеницу да Брчко дистрикт БиХ има неколико изразитих предности (јединствен статус, велики обим надлежности, геостратешки положај), креирање стратегије развоја је вођено основном идејом да те, за сада компаративне

предности, циљано и постепено прерасту у **јединствене конкурентске предности**. Коришћење нових, глобалних и регионалних прилика, захтијеваће системске промјене и **прелаз на системску подршку**. Неутралисање, смањивање и отклањање уочених слабости неће моћи да се догоди без **промјене доминантних образаца политичког вођења и понашања**. Све израженије глобалне и регионалне пријетње, првенствено неочекиване кризе са непредвидивим узроцима и посљедицама, намећу императив постепеног **стицања и јачања отпорности на кризе** у дужем року.

У складу са таквим приступом, одабрани су сљедећи стратешки фокуси:

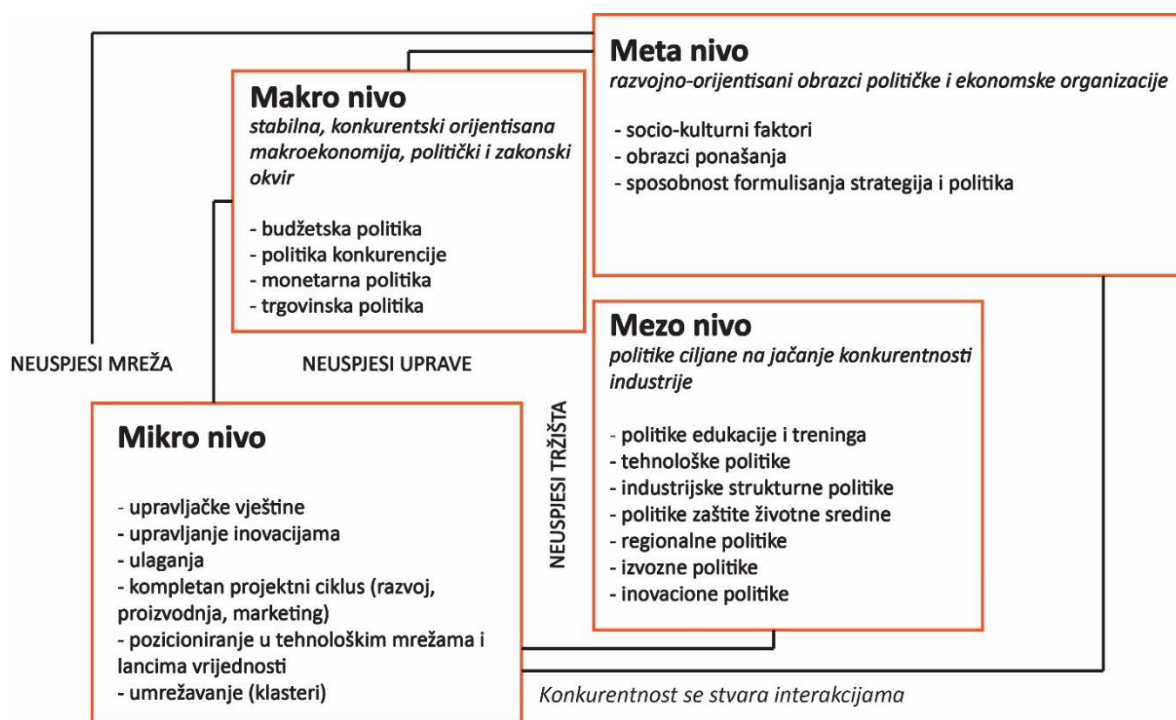
1.	Системска подршка јачању конкурентности привреде Брчко дистрикта БиХ у домаћим, регионалним и глобалним ланцима вриједности, у условима растуће дигитализације и декарбонизације
2.	Јачање система доброг управљања јавним сектором и значајно унапређење обима и квалитета услуга у образовању, здравственој и социјалној заштити, култури, спорту и јавној безбједности, посебно за младе
3.	Унапређење стања животне средине и одрживо управљање отпадом
4.	Интензивна инфраструктурна изградња Брчко дистрикта БиХ

Први стратешки фокус одабран је због значаја који привреда, посматрана у цјелини са пољопривредом и туризмом, има у укупном животу и развоју Брчко дистрикта БиХ. При том се полази од претпоставке да специфичан административни статус БДБиХ и веома добар геостратешки положај, чине изузетне претпоставке за стварање и реализацију **јединствених конкурентских предности** у области економског развоја, на основу оквира системске конкурентности.

Оквир системске конкурентности⁷⁸ представљен је на сљедећој слици.

⁷⁸ Овакав оквир системске конкурентности, као методолошка водиља, практично је преузет из *Стратешких смјерница за хармонизацију подршке развоју малих и средњих предузећа и предузетништва у БиХ 2021-2027*, чија је израда у току. Погледати на: <https://edabl.org/standardizovana-metodologija-za-stratesko-planiranje-i-upravljanje-razvojem-msp/> (стр. 12). Више о системској конкурентности погледати код: Meyer-Stamer, J. (2005) *Systemic Competitiveness Revisited Conclusions for Technical Assistance in Private Sector Development*. Mesopartner Working Paper 14. На располагању: https://www.mesopartner.com/fileadmin/media_center/Working_papers/mp-wp14_01.pdf, p. 3)

Слика 61: Оквир системске конкурентности



Примјена овог концепта у економском развоју БДБиХ значиће првенствено бављење специфичним, **циљаним политикама, инструментима и структурама** (мезо ниво) којима се подржава развој привредних субјеката, посебно малих и средњих предузећа (микро ниво) за рјешавање проблема и изазова које тржиште не може да ријеш само од себе, уз прилагођавање административног оквира и јавних услуга (макро ниво) потребама развоја привреде (микро ниво), те постепено стварање предузетнички оријентисаног система вриједности и културе сарадње између фирми међусобно и са институцијама, као и институција са фирмама и међусобно (мета ниво). На тај начин омогућиће се **системске промјене** и побољшавати конкурентност у кључним сегментима локалне привреде.

С друге стране, растући трендови и токови глобализације, посебно **дигитализације** пословања и **декарбонизације**, односно развоја „**зелене економије**“⁷⁹, представљају изазове са којима се ниједна привреда без знатне и системске подршке не може дјелотворно да суочи. Подршка Брчко дистрикта у овој области треба да буде усклађена, како са другим нивоима у БиХ, тако и са све већом међународном и билатералном подршком овим, главним токовима економског развоја.

Концентрација развојних ресурса на први стратешки фокус треба да доведе до вишеструких ефеката, како екстерно, у виду брже и лакше **интеграције локалне привреде у глобалне токове и трендове**, тако и интерно, у виду **квалитетнијег запошљавања, веће запослености, већих буџетских прихода** и бољих јавних услуга, уз очување животне средине.

Други стратешки фокус полази првенствено од чињенице да развој друштвеног сектора у цјелини почива на снагама Брчко дистрикта БиХ оличених у комбинацији генеричких и природних предности, што Дистрикт чини јединствену средину за развој

⁷⁹ Зелена економија дефинише се као економија која има за циљ одрживи развој и смањење ризика по животну средину.

здравства, образовања, његовање културе и традиције свих народа и народности, те мултидисциплинарне и иновативне приступе у рјешавању изазова – посебно у законодавном смислу, али и јачање свеукупног друштвеног развоја.

Наиме, Брчко дистрикт БиХ је уложио значајне напоре да креира јединствено друштвено-политичко окружење засновано на кључним предностима и концензусима, што је само по себи веома изазовно, и може се уочити да постоји напредак у овом погледу, јер су оваква усклађивања увијек комбинација многобројних фактора, које многи не успијевају ефикасно рјешавати. Са друге стране, трендови уочени кроз ситуациону анализу нам указују на неколико кључних изазова у овим процесима како слиједи:

- Висок степен политизације јавних услуга и управљања јавним сектором у цјелини,
- Неравномјеран и недоследан приступ свих актера друштва за развој образовања, здравства и социјалне заштите у цјелини,
- Превелико фокусирање на „интерне“ дневне процесе, уз дјеломично занемаривање развојних прилика за друштво у цјелини, успорили су степен развоја принципа одговорности према грађанима у погледу пружања услуга грађанима, интерно и према вани,
- Недостатак координираног управљања јавним сектором и услугама грађанима које би било засновано примарно на координацији, кохерентности, транспарентности и управљању квалитетом у свим областима друштвеног развоја (посебно здравству) је довело до недостатка политичко-грађанске одговорности јавног сектора, чиме се смањује задовољство грађана јавним услугама и квалитетом живота у цјелини (посебно младих).
- Недостатак, или слаба реализација, капиталних инвестиција у кључне области развоја спорта, културе и здравља, што је дјеломично и основни узрок неповјерења грађана у систем управљања процесима друштвеног развоја, јавну управу у цјелини, али и перцепцију грађана о нетранспарентности процеса.

У том смислу, узимајући у обзир прилике и потенцијале, намеће се потреба за врло озбиљним приступом у креирању ефикаснијег, отворенијег, инклузивнијег и одговорнијег јавног сектора у цјелини, поштујући основне принципе **доброг управљања и једнаких могућности за све** – у складу са *Оквиром циљева одрживог развоја БиХ*⁸⁰. Другим, ријечима, користећи се предностима статуса и обима надлежности које посједује Дистрикт те путем јачања капацитета јавне управе и сарадње са цивилним сектором, основни фокус би био на јачању система Доброг управљања јавним сектором и значајног унапређења обима и квалитета услуга у образовању, здравственој и социјалној заштити, култури, спорту и јавној сигурности. Резимирајући, други стратешки фокус био на подизању степена координације, кохерентности, квалитете и транспарентности у пружању услуга грађанима у и ван Брчко дистрикта БиХ кроз деполитизацију, професионализацију и јачање система управљања људским ресурсима у јавном сектору, уз унапређење имплементације образовних политика и здравствених услуга, инклузивности на једнаким и равноправним основама, пројекта за младе и развој цивилног друштва те политичко-грађанске одговорности.

⁸⁰ Документ у финалној фази израде. На располагању на <https://zamisli2030.ba/bs/okvir-ciljeva-odrzivog-razvoja-u-bih/>

Трећи стратешки фокус: Заштита животне средине и одрживо рјешење управљања отпадом

Брчко дистрикт БиХ, путем одговорног просторног планирања, са циљем одрживог развоја, убрзане урбанизације и регенерације у равнотежи са природом, треба да прати сва савремена начела и стандарде Европске уније у погледу заштите животне средине. У овом погледу потребно је синергетски дјеловати у правцу заштите тла, воде, ваздуха, али и смањењу других антропогених утицаја на животну средину (буке, отпада и др.). Како је препознато већ усвојеним стратешким документима Јавна управа Брчко дистрикта БиХ, у сарадњи са грађанима и привредом, треба да улаже и гради пратећу комуналну и индустријску инфраструктуру, тако да она подржава дугорочне потребе заједнице и минимизира утицај на животну средину, што такође укључује и ефикасно коришћење енергије. Узевши у обзир све изазове, антропогене и друге утицаје на животну средину, одржив развој Брчко дистрикта БиХ могућ је само уз унапређење постојећег стања животне средине у Брчко дистрикту БиХ, у складу са најбољим расположивим праксама развијених европских локалних заједница. Између осталог, приоритетно у наредном планском периоду Брчко дистрикт БиХ мора наћи **одржива рјешења управљања отпадом**, како у смањењу продукције на извору настанка, селективног прикупљања, тако и **одлагања отпада с обзиром на стање и локацију постојеће депоније**, те овим путем значајно смањити негативан утицај на воду, ваздух, тло, а тиме и здравље људи.

Четврти стратешки фокус: Интензивна инфраструктурна изградња Брчко дистрикта БиХ

Узимајући у обзир специфичност Брчко дистрикт БиХ у оквиру административног уређења Босне и Херцеговине, а водећи рачуна у претходно препознатим потребама у области заштите животне средине, те посебно специфичном географском положају, природним потенцијалима и интересу који влада за инфраструктурни развој Брчко дистрикта БиХ од стране грађана и окружења, намеће се потреба одговорног и одрживог управљања посебно просторним ресурсима, те интензивној инфраструктурној изградњи Брчко дистрикта БиХ. У наредном планском периоду и погледу саобраћајне инфраструктуре потребно је дугорочно радити на изградњи модерних саобраћајница, како у погледу транспорта људи, тако и роба. Брчко дистрикт БиХ у овом погледу мора користити своје компаративне предности у односу на специфичан статус и географски положај, као и постојећи ниво изграђености ових објеката (путева, луке и жељезнице и др) за даље **унапређење постојеће саобраћајне инфраструктуре** која ће пратити потребе развоја Брчко дистрикта БиХ али шире заједнице у цјелини. С циљем минимизирања негативног утицаја на животну средину и здравље људи неопходно је **наћи одржива рјешења управљања отпадним водама и изградњи пратеће канализационе инфраструктуре**, те евентуално бити активни учесник у процесу изградње алтернативних рјешења у погледу снабдијевања енергијом, **што се посебно односи на изградњу гасне инфраструктуре**, те коришћењу чистих или обновљивих извора енергије и повећање енергетске ефикасности.

3.2 Визија развоја и стратешки циљеви

3.2.1 Визија развоја – Брчко дистрикт БиХ 2030

Визија представља дугорочно пожељан правац територијалног развоја, јасан и привлачан за све заинтересоване актере, како оне унутар Брчко дистрикта БиХ (представнике владе и јавног сектора, приватни и невладин сектор, академску заједницу и др.), тако и оне вањске актере (власти на нивоу државе, ентитета, сусједних јединица локалне самоуправе, потенцијалне инвеститоре, међународне пројекте и донаторе, и др. Уколико визија оцртава дугорочну оријентацију, свако од њих може да подешава своје циљеве и активности према тој оријентацији.

Брчко дистрикт БиХ је од добијања садашњег административног статуса третиран као нека врста огледа међународне заједнице, који би требало да послужи и као примјер складног суживота и развоја за друге средине у Босни и Херцеговини. Претходна анализа, низом разноврсних налаза, показује да почетни оглед, заснован на специфичном статусу и снажној међународној подршци и контроли, постепено прераста у одржив развојни модел, у којему компаративне предности статуса и положаја дистрикта долазе све више до изражаја. С друге стране, управљање функционисањем и развојем дистрикта није могло да остане имуно на све присутније и утицајније обрасце политизације и партократије у функционисању оба ентитета и Босне и Херцеговине као цјелине. Тако се Брчко дистрикт БиХ више од двадесет година након арбитраже и Одлуке Високог представника о успостави Брчко дистрикта Босне и Херцеговине налази на својеврсној прекретници: **или ће наставити са преузимањем образаца политичког вођења и успореног развоја из свог непосредног окружења, или ће од огледне заједнице прерасти у заједницу за углед и примјер у свом окружењу.**

За остваривање прве опције није потребна стратегија-довољно је препуштање инерцији, која води у заостајање БиХ, а тиме и Брчко дистрикта БиХ, у односу на земље региона. С друге стране, стратегија је неопходна уколико се жели остваривање друге опције: **прелаз из огледне у угледну заједницу**, која може да послужи као примјер другима у земљи и окружењу. Тај прелаз није могуће извести без промјене модела вођења и управљања, без бирања правца развоја који је усклађен са пожељним глобалним правцем развоја и без укључивања свих који таквом развоју могу и желе да допринесу.

Зато се визија развоја Брчко дистрикта БиХ до 2030. године поставља у виду сљедеће изјаве:

Захваљујући добром управљању, паметном расту и снажној тежњи ка друштву једнаких могућности, Брчко дистрикт БиХ достиже и ужива углед заједнице која привлачи младе људе, са глобално конкурентном економијом, висококвалитетним људским и социјалним капиталом, престижним квалитетом живота унутар Босне и Херцеговине и животном средином која је очувана за генерације које долазе.

У овако одређеној визији развоја сажето су садржани и главни правци одрживог развоја за цијелу земљу (добро управљање, паметан раст и друштво једнаких могућности) и стратешка оријентација интегрисаног развоја Брчко дистрикта БиХ (заједница за углед, конкурентна економија, висококвалитетан људски и социјални капитал, престижан квалитет живота и очуван околиш).

3.2.2 Стратешки циљеви са индикаторима

Стратешки циљеви су засновани на стратешким фокусима и дефинисани у складу са постављеном визијом развоја. Препоручују се сљедећи стратешки циљеви:

СТРАТЕШКИ СИЉ 1: КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНСЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ;

СТРАТЕШКИ СИЉ 2: ЗНАЧАЈНО УНАПРИЈЕЂЕНО ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ОБРАЗОВАЊА, ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ, КУЛТУРЕ, СПОРТА И ЈАВНЕ СИГУРНОСТИ, НА ПРИНЦИПИМА ДОБРОГ УПРАВЉАЊА ЈАВНИМ СЕКТОРОМ У СКЛАДУ СА ЕУ СТАНДАРДИМА;

СТРАТЕШКИ СИЉ 3: ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА.

Први стратешки циљ заснован је на неколико кључних претпоставки:

- да се, уз обезбјеђење системске подршке привреди и предузетништву, могу да искористе предности административног статуса и геостратешког положаја Брчко дистрикта БиХ, у већој мјери него до сада;
- да системска подршка привреди и развоју предузетништва треба да буде циљана на јачање конкурентности у међународним ланцима вриједности, на правцу паметном раста, водећи рачуна о складном уклапању у глобалне развојне трендове, посебно трендове дигитализације и декарбонизације, са постепеним прелазом на дигиталне технологије и зелену економију;
- да тако подржана привреда може и треба да снажно повратно дјелује на убрзавање развоја других сектора живота и рада у Брчко дистрикту БиХ.

Други стратешки циљ је заснован на сљедећим кључним претпоставкама:

- да постоји усаглашен приступ кључних политичких актера о смањењу степена политизације индивидуалних јавних услуга за грађане и професионализације управљања јавним сектором у Брчко дистрикту БиХ,
- да се, поштујући компаративне предности Дистрикта, приступи стратешком развоју образовања, здравства и социјалне заштите на равномјеран, равноправан и досљедан начин за све грађане,
- да се, истовремено уз развојне процесе, ради истовремено на развоју основних принципа индивидуалне грађанске, политичке и службеничке одговорности у погледу пружања јавних услуга,

- да се досадашњи успјеси у развоју мултиетничког окружења, те осигурани ресурси, искористе као потенцијали за јачање координације и управљања квалитетом у свим областима друштвеног развоја, посебно у сврху повећања задовољства грађана јавним услугама и квалитетом живота у цјелини (посебно младих), како у Брчко дистрикту БиХ, тако и у дијаспори,
- да се ојача принцип социјалне укључености свих категорија становништва, посебно дјеце, младих и особа са инвалидитетом у развојне токове.

Трећи стратешки циљ је заснован на следећим кључним претпоставкама:

- смањењу коришћења, спречавању оптерећивања и загађивања животне средине, спречавање нарушавања, као и побољшање и обнову оштећене животне средине;
- заштити здравља људи и побољшање услова животне средине за квалитет живота;
- чување и заштиту природних ресурса, рационално коришћење ресурса и такав начин привредног развоја којим се осигурава обнова ресурса;
- усклађености других интереса Брчко дистрикта БиХ са захтјевима за заштиту животне средине;
- међународну сарадњу у заштити животне средине;
- иницијативе од јавности и учешће јавности у дјелатностима које имају за циљ заштиту животне средине;
- координисање привреде и интегрисање социјалног и економског развоја у складу са захтјевима заштите животне средине
- динамичан инфраструктурни развој и изградњу Брчко дистрикта БиХ,
- успоставу и развој институција за заштиту и о чување околине.

Стратешки циљеви су усклађени са **Оквиром за циљеве одрживог развоја у БиХ**, којим се утврђују заједнички подциљеви и индикатори за све нивое власти у БиХ (заједнички минимум) те усмјеравају будући процеси стратешког планирања⁸¹.

Први стратешки циљ налази се на *правцу Паметан раст* и у директној је вези са акцелератором 1: Повољно окружење за предузетништво и иновације, и припадајућим покретачима:

- *Повећање инвестиција у инфраструктуру истраживања, развоја и иновација у јавном и приватном сектору;*
- *Мобилизирање потенцијала дијаспоре;*
- *Олакшавање пословања и подршка брзо растућим фирмама;*
- *Градови и регије;*
- *Глобални ланци вриједности.*

У складу са **Оквиром за одрживи развој БиХ**, **други стратешки циљ** је повезан са другим и трећим *правцем* одрживог развоја БиХ (*Добра управа и управљање јавним*

⁸¹ Све формулације у тексту који слиједи о вези стратешких циљева са Оквиром одрживог развоја у БиХ преузете су директно из тог оквира.

сектором, те Друштво једнаких могућности) и у директној је вези са сљедећим акцелераторима и припадајућим покретачима:

- Правац - Добра управа и управљање јавним сектором – Акцелератор 1: „Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор“ са припадајућим покретачима:
 - Одговорна управа оријентисана на грађане и пословни сектор,
 - Деполитизација и професионализација јавних предузећа,
 - Ефикасно управљање јавним финансијама,
 - Функционалан систем креирања политика и управљање одрживим развојем;
- Правац - Добра управа и управљање јавним сектором – Акцелератор 2 „Владавина права, безбједност и основна права“ са припадајућим покретачима:
 - Заштита људских права,
 - Ефикасна борба против корупције,
 - Борба против различитих облика криминала и тероризма;
- Правац – Паметни раст – Акцелератор 3 „Унапређење приступа и квалитета образовања и обуке“ са припадајућим покретачима:
 - Развој капацитета наставника, модернизација школа и наставних метода,
 - Универзално и квалитетно предшколско образовање,
 - Стратешко инвестирање у истраживачко развојне активности,
 - Курикуларна реформа на свим нивоима образовања,
 - Ефикасан систем цјеложивотног учења;
- Правац – Друштво једнаких могућности – Акцелератор 1 „Унапређење политика социјалне заштите“ са припадајућим покретачима:
 - Ефективно усмјеравање јавних расхода за социјалну заштиту,
 - Јачање инфраструктуре и компетенција пружалаца услуга кроз увођење нових модела пружања услуга,
 - Унаприједити систем идентификације и праћење рањивих породица и породица у ризику;
- Правац – Друштво једнаких могућности – Акцелератор 3 „Ефикасна здравствена заштита за све“ са припадајућим покретачима:
 - Унапређење приступа и квалитета услуга здравствене заштите,
 - Превентивне здравствене мјере,
 - Стратешки приступ задржавању постојећег особља и развоју људских ресурса у области здравства.
- Правац – Друштво једнаких могућности – Акцелератор 4 „Побољшање инклузивности образовних система“ са припадајућим покретачима:
 - Једнак приступ образовању,
 - Успостава система ране детекције и интервенције за дјецу у ризику и са развојним потешкоћама,
 - Повећање обухвата дјеце предшколским образовањем (узраст од 3-6 година),
 - Мјере смањивања раног напуштања школовања,
 - Смањење броја особа без знања и вјештина и њихова интеграција на тржиште рада.

Други стратешки циљ је у индиректној вези и са додатна два акцелератора унутар правца *Друштво једнаких могућности* и то „Финансијска инклузија“ и „Активација и запошљавање рањивих категорија“ кроз мултидисциплинарни приступ предметним питањима.

Трећи стратешки циљ „Одрживо управљање животном средином, природним и комуналним инфраструктурним ресурсима“ налази се на правцу *„Паметног раста“* и у директној је вези са сљедећим акцелераторима и покретачима:

- Акцелератором 2: „Повећање инвестиција у инфраструктуру“, и припадајућим покретачима:
 - ⇒ *Обезбјеђење једнаког приступа модерној транспортној инфраструктури;*
 - ⇒ *Већи удио јавних инвестиција у инфраструктуру;*
 - ⇒ *Јачати инфраструктуру у области дигиталних технологија.*
- Акцелератором 3: „Зелени раст и чиста енергија“ и припадајућим покретачима:
 - ⇒ *Смањење енергетског сиромаштва;*
 - ⇒ *Развој „зелених“ вјештина и послова;*
 - ⇒ *Децентрализација електро-енергетског система;*
 - ⇒ *Декарбонизација енергетског сектора.*
- Акцелератором 4: „Паметно управљање природним ресурсима и околишем“ и припадајућим покретачима:
 - ⇒ *Управљање ризицима од катастрофа (у погледу инфраструктурне изградње);*
 - ⇒ *Заштита и обнова природног капитала;*
 - ⇒ *Развити систем циркуларне економије;*
 - ⇒ *Јачање контроле и праћења квалитета еко система.*

Такође, овај стратешки циљ се може индиректно довести у везу са правцем *„Добре управе и управљања јавним сектором“* као и правцем *„Друштво једнаких могућности“*.

Напредак у остваривању овако дефинисаних стратешких циљева може да се мјери путем индикатора који су представљени у сљедећој табели. Ради се о индикаторима који показују претпостављени утицај успјешне реализације стратегије развоја. За сваки индикатор дефинисана је полазна и циљна вриједност.

Полазне вриједности индикатора дефинисане су на основу података који су били расположиви у тренутку израде ситуационе анализе. Сиљне вриједности за 2027. године процијењене су на основу анализе трендова из претходних година, водећи рачуна о томе да је неопходно остарити стратешки искорак у седмогодишњем периоду, као и о томе да је такав искорак изводив, уз значајно улагање ресурса којим располажу одговорни актери развоја Брчко дистрикта БиХ.

Табела 38: Индикатори (утицаја) реализације стратешких циљева

Стратешки циљеви	Индикатори утицаја	Полазна вриједност	Циљна вриједност (2027)
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Конкурентна привреда, складно уклопљена у глобалне развојне трендове и ланце вриједности, као мотор развоја БДБиХ	Раст учешћа у БДП-у БиХ, %	2,4 (2018)	3
	Раст стопе запослености, %	69,6 (2019)	80
	Раст буџетских прихода (без екстерног финансирања), КМ	225.382.000 (2019)	265.000.000
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга образовања, здравствене и социјалне заштите, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима	Повећано задовољство грађана јавним услугама у сегменту образовања, здравства, те јавне и социјалне сигурности, %	Дефинисати кроз анализу задовољства грађана 2021 године (као почетно стање)	+20
	Повећан позитивни миграциони салдо ⁸²	+ 516 (2013-2019)	+ 700 (2021-2027)
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Одрживо управљање животном средином, природним и комуналним инфраструктурним ресурсима	Број домаћинстава који имају обезбијеђен приступ контролисаној води за пиће	19163	22700
	Удио пречишћених отпадних вода које су испуштају у површинске воде, %	0	50
	Број дана у години са прекорачењем ГВ аеро-загађења (ЛЧ ₁₀ , СО, НО ₂ или СО ₂)	30	0

⁸² Овај индикатор је ограничен на унутрашње миграције (унутар Босне и Херцеговине), зато што тренутно нема расположивих података о вањским миграцијама. Уколико се успостави база за прикупљање података о вањским миграцијама, биће могуће дефинисати и одговарајући индикатор који би и њих обухватио.

4 ПРИОРИТЕТИ И МЈЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ СТРАТЕШКИХ СИЉЕВА

Приоритети представљају кључна поља и смјерове дјеловања за остварење визије и стратешких циљева и као такви имају највећи утицај на развој, односно остварење стратешких индикатора. Дефинисани приоритети су груписани по релевантним стратешким циљевима.

Табела 39. Приоритети груписани по стратешким циљевима

Стратешки циљеви	Приоритети
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Конкурентна привреда, складно уклопљена у глобалне развојне трендове и ланце вриједности, као мотор развоја БДБиХ	• Приоритет 1: Развој предузетништва и малих и средњих предузећа • Приоритет 2: Развој пољопривреде и руралних подручја • Приоритет 3: Развој туризма • Приоритет 4: Привлачење инвестиција • Приоритет 5: Развој тржишта рада
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга образовања, здравствене и социјалне заштите, културе, спорта и јавне сигурности, на принципима доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима	• Приоритет 1: Побољшани услови за развој образовања, науке и истраживања • Приоритет 2: Побољшање система социјалне укључености према потребама • Приоритет 3: Развој и модернизација здравствене заштите и унапређење јавног здравља • Приоритет 4: Јачање отпорности на природне и друге несреће • Приоритет 5: Подршка програмима осамостаљивања младих • Приоритет 6: Развој спорта и културно-умјетничке традиције у складу са европским стандардима
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Одрживо управљање животном средином, природним и комуналним инфраструктурним ресурсима	• Приоритет 1: Унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха • Приоритет 2: Унапређење стања комуналне инфраструктуре и одговорно управљање простором • Приоритет 3: Ефикасно коришћење енергије

4.1 Преглед приоритета и припадајућих мјера за 1. стратешки циљ

Приоритети за стратешки циљ 1, укључујући припадајуће мјере, приказани су у сљедећој табели. У склопу сваког приоритета дефинисани су индикатори (крајњег) резултата са почетним и циљним вриједностима. За већину индикатора дата је полазна вриједност која је остварена у 2019. години, док је за мањи дио индикатора дата полазна вриједност остварена у 2018. години, јер одговарајући подаци за 2019. годину нису били расположиви у тренутку када је овај дио припреман. За већину индикатора циљна вриједност је постављена у 2027. години, осим у случају индикатора којим се мјери напредак у имплементацији SBA, јер се 2025. очекује одговарајући извјештај о напретку, те индикатора у вези са очекиваним растом

инвестиција, који обухвата шестогодишњи период, адекватно полазном стању индикатора, који се такође односио на шестогодишњи период.

Табела 40. Приоритети за стратешки циљ 1 са припадајућим мјерама

Стратешки циљ 1	Приоритет	Индикатор (крајњег резултата)	Полазна вриједност (2019)	Циљна вриједност (2027)
ПРИОРИТЕТ 1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА	Број ММСП у односу на број становника	39 ММСП на 1000 становника (2019)	50 ММСП на 1000 становника (2027)	
	Раст прихода ММСП	1,9 млрд. КМ (2019)	Најмање за 20%	
	Напредак БиХ у имплементацији SBA (SME Policy Index)	Знатно испод просјека земаља западног Балкана и Турске (2019)	На нивоу просјека земаља западног Балкана и Турске (2025)	
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА				
1.1.1. ПОДРШКА ЗА ПОСЛОВАЊЕ ПРИВРЕДЕ И ОПОРАВАК ОД ПОСЉЕДИЦА ПАНДЕМИЈСКЕ КРИЗЕ				
1.1.2. СИСТЕМСКА ПОДРШКА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ МЛАДИХ И ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ЖЕНА				
1.1.3. ПОДРШКА ИНОВАЦИЈАМА И ДИГИТАЛИЗАЦИЈИ ПРЕДУЗЕЋА				
1.1.4. ПОДРШКА ИЗВОЗНО ОРИЈЕНТИСАНИМ СЕКТОРИМА И ПРЕДУЗЕЋИМА				
1.1.5. УСКЛАЂИВАЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА				
ПРИОРИТЕТ 1.2. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА	Раст бруто-производње у области пољопривреде, лова и шумарства	109,7 мил. КМ (2018)	Најмање за 15% (2027)	
	Раст БДВ у области пољопривреде, лова и шумарства	70,6 мил. КМ (2018)	Најмање за 20% (2027)	
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА				
1.2.1. ПОДРШКА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ				
1.2.2. ПОБОЉШАЊЕ ЗЕМЉИШНЕ ПОЛИТИКЕ И КОНСОЛИДАЦИЈА ЗЕМЉИШТА				
1.2.3. МОБИЛИЗАЦИЈА ЛОКАЛНИХ РЕСУРСА ЗА РАЗВОЈ РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА				
1.2.4. ОРГАНИЗАЦИОНИ И КАДРОВСКИ РАЗВОЈ СЕКТОРА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА				
ПРИОРИТЕТ 1.3. РАЗВОЈ ТУРИЗМА	Раст броја туристичких долазака	13958 (2019)	Најмање за 20%	
	Раст броја туристичких ноћења	21896 (2019)	Најмање за 20%	
	Раст прихода у хотелијерству и угоститељству	5,3 мил. КМ (2018)	Најмање за 20%	
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА				
1.3.1. СТРАТЕШКО ПРОФИЛИСАЊЕ И ТУРИСТИЧКО БРЕНДИРАЊЕ БДБиХ				
1.3.2. ОРГАНИЗАЦИОНО И КАДРОВСКО ЈАЧАЊЕ СЕКТОРА ТУРИЗМА				
1.3.3. ИЗГРАДЊА ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ				
ПРИОРИТЕТ 1.4. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА	Раст инвестиција у основна средства (приватни сектор)	368,2 милиона КМ (2013-2018)	Најмање за 15% (2021-2026)	
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА				
1.4.1. ОПРЕМАЊЕ ПРИОРИТЕТНИХ ПОСЛОВНИХ ЗОНА				

1.4.2. МАРКЕТИНГ ЛОКАЦИЈЕ ЗА ИНВЕСТИТОРЕ			
1.4.3. АКТИВНО УКЉУЧИВАЊЕ ИСЕЉЕНИШТВА У ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ БДБиХ			
1.4.4. АКТИВНО УЧЕШЋЕ У ПРОГРАМИМА РЕГИОНАЛНЕ САРАДЊЕ, ЕУ И ЗАПАДНОГ БАЛКАНА			
ПРИОРИТЕТ 1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА	Смањење формалне стопе незапослености	30,4% (2019)	20% (2027)
	Смањење анкетне стопе незапослености	24,1% (2019)	16% (2027)
	Смањење учешћа жена у структури незапослених	58,7% (2019)	53% (2027)
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
1.5.1. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА КОЈА АКТИВНО ТРАЖЕ ЗАПОСЛЕЊЕ			
1.5.2. ЗАПОШЉАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ИЗ КАТЕГОРИЈА ТЕЖЕ ЗАПОШЉИВИХ И ЖЕНА			
1.5.3. УСКЛАЂИВАЊЕ ТРЖИШТА РАДА И СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА КРОЗ КАРИЈЕРНО УСМЈЕРАВАЊЕ И САВЈЕТОВАЊЕ			
1.5.4. ПОДРШКА САМОЗАПОШЉАВАЊУ У ПРИВРЕДИ И ПОЉОПРИВРЕДИ			

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА

Предузетништво и мала и средња предузећа представљају окосницу развоја привреде Брчко дистрикта БиХ. У досадашњем периоду подршка њиховом развоју пружана је првенствено кроз систем подстицаја уређен Законом о подстицају у привреду БДБиХ (СЛГЛ БДБиХ, број 23/2016). С друге стране, Брчко дистрикт БиХ, заједно са оба ентитета и државом БиХ, учествује у обједињеном систему извјештавања о имплементацији Акта о малом бизнису (SBA - Small Business Act) и Индекса МСП политика (*SME Policy Index*) који представља референтни оквир ЕУ за земље западног Балкана и Турску у овој области.

Кључно новина у приступу за наредни период од 2021 до 2027. године је да се развој предузетништва и МСП третира као стратешки развојни приоритет БДБиХ, а да се мјерама у оквиру овог приоритета дефинишу циљане политике, инструменти и структуре којима се такав развој подржава, у складу са одговарајућим димензијама Индекса МСП политика. На тај начин ће се остварити вишеструки ефекат: створиће се се јединствен циклус управљања развојем предузетништва МСП (планирање, имплементација, мониторинг и евалуација, извјештавање) усклађен са референтним европским оквиром), с једне стране, и осигураће се ефикасна вертикална и хоризонтална координација и хармонизација политика и инструмената подршке развоју МСП у цијелој БиХ.

У погледу подршке развоју МСП и предузетништва, наредни стратешки период карактерисаће знатно већа циљна усмјереност на *стварање повољног окружења за предузетништво и иновације* као кључни акцелератор *паметног раста*, те на дигитализацију и стварање веће додане вриједности у глобалним ланцима вриједности као одговарајуће покретаче.

Осим напретка у имплементацији SBA, реализацијом овог приоритета циља се и на значајно повећање омјера у погледу броја микро, малих и средњих предузећа у

односу на број становника БДБиХ, као и на значајно повећање прихода у оквиру ове циљне групе.

Мјера 1.1.1. Подршка за пословање привреде и опоравак од посљедица пандемијске кризе

Овом мјером предвиђено је настављање добрих пракси у погледу пружања финансијске подршке (подстицаја, гаранција и субвенција) која се пружа привреди, уз њено дјелимично прилагођавање за опоравак предузетничке дјелатности и МСП од негативних посљедица пандемијске кризе, као и стицање отпорности на сличне кризе у будућности, те постепено преусмјеравање дијела средстава на подршку циљаним групама (млади предузетници и жене предузетнице), на подршку иновацијама, дигитализацији и декарбонизацији као новим развојним изазовима за МСП, те на интензивнију подршку извозно-оријентисаним предузећима и секторима, у складу са мјерама 1.1.2, 1.1.3. и 1.1.4. Посебна група активности односи се на побољшање регулаторног оквира за процедуре стечаја/банкрота фирми, са циљем убрзања и поједностављивања поступака, те на припрему и промоцију циљаних мјера подршке за пружање друге шансе предузетницима.

Тако ће ова подршка бити боље циљана и омогућиће постизање већих ефеката уз коришћење сразмјерно истог обима средстава. Такође, њоме ће се омогућити бржи опоравак привреде од посљедица пандемијске кризе, као и одговарајући напредак у имплементацији *SBA* у димензијама 2 (Банкрот и друга шанса) и 6 (Приступ финансијама).

Мјера 1.1.2. Системска подршка предузетништву младих и предузетништву жена

Мјером се подстиче и омогућава прелаз са *ad hoc* подршке на системску подршку предузетништву двају веома важних циљних група, младих и жена, чији је удио у структури оснивања и вођења ММСП-а још увијек низак. Системска подршка обухвата: укључивање предузетничког учења у програме формалног средњошколског и универзитетског образовања у виду факултативног и/или обавезног предмета, подршку развоју предузетништва младих, нарочито у области информационих технологија и подршку предузетништву жена.

У склопу мјере предвиђена је разрада и реализација пројекта „Успостављање инкубатора за развој ИТ фирми“. Циљ пројекта је олакшавање оснивања и почетне фазе пословања ИТ фирми на територији Брчко дистрикта БиХ успостављањем одговарајућег инкубатора који укључује специфичне видове подршке младим предузетницима (потребне услуге, обуке, инфраструктуру и другу неопходну подршку). Провођење ове мјере у средњем и дугом року треба да доведе до раста броја нових предузећа (*start-ups*) која оснивају образовани млади људи и жене предузетнице. Очекује се да тако формирана нова предузећа буду усмјерена на дјелатности и послове са већом доданом вриједности и да ће запошљавати квалитетнију и боље плаћену радну снагу, првенствено младе стручњаке. Такође, допринос бити и погледу

напретка у имплементацији SBA, у оквиру димензија 1 (Предузетничко учење) и 8a (Стручне и предузетничке вјештине).

Мјера 1.1.3. Подршка иновацијама и дигитализацији предузећа

Овом мјером се подстиче паметни раст иновацијама, не само у фази производње, већ и прије и после производње, гдје се остварује већа додата вриједност, затим повећање учешћа знањем интензивних производа/услуга и сектора у привредној структури и повећање додане вриједности, што треба да резултира и већом атрактивношћу предузетничке каријере и запошљавања у малим и средњим предузећима за младе, те постепеном интеграцијом привреде БДБиХ у шире европске токове дигитализације. Планира се креирање акционог плана за подршку иновацијама у МСП (укључујући дигитализацију и енергетску ефикасност) и креирање специфичног инструмента подршке иновацијама у виду ваучер-шеме.

Спровођење ове мјере у средњем и дугом року треба да доведе до раста бруто-додане вриједности, захваљујући иновацијама производа, процеса, организације, те дигитализацији и прелазу на е-трговину и енергетски ефикасније пословање, чиме ће се олакшати укључивање и одржавање у новим ланцима вриједности. Такође, реализација мјере треба да доведе до раста прихода од извоза, као и до напретка БиХ у имплементацији SBA (димензије 8b и 10).

Мјера 1.1.4. Подршка извозно-оријентисаним секторима и предузећима

Имплементацијом ове мјере треба да се у знатној мјери олакша извоз МСП-а на захтјевна инострана тржишта, у складу са ЕУ директивама новог приступа. Мјера укључује финансијску подршку предузећима за увођење техничких стандарда и за наступе на међународним сајмовима, као и различите видове подршке њиховој снажнијој интеграцији у глобалне ланце вриједности, укључујући примјену концепта кластера као важног покретача економије и иновација, јер се тако лакше постиже међусобна интеракција повезаних компанија, образовних институција и истраживачког сектора.

Спровођење мјере у средњем и дугом року треба да доведе до раста извоза привреде Брчко дистрикта БиХ, зато што ће предузећа моћи да испуне основни услов за извоз на захтјевна тржишта ЕУ, али и других земаља, у погледу испуњавања техничких стандарда за производе. Уз то, очекује се допринос побољшању SBA профила БиХ у димензији 7 (Приступ МСП-а стандардизацији) и димензији 10 (Интернационализација).

Мјера 1.1.5. Усклађивање и унапређивање пословног окружења

Уз неопходно усклађивање законских и подзаконских аката са препорукама ЕУ и Законом о државној помоћи БиХ, мјера укључује и сталан рад на унапређивању пословног окружења, путем стално отвореног и конструктивног јавно-приватног дијалога са привредним асоцијацијама, од којих се очекује водећа улога у предлагању нових рјешења.

Хармонизацијом оквира за пословање и подстицање са одговарајућим ЕУ и БиХ оквиром омогућиће се већа доступност програма финансијске и нефинансијске подршке за МСП и предузетништво из домаћих, билатералних и ЕУ фондова.

Предлагањем и увођењем нових рјешења у погледу олакшица за пословање и смањивања баријера олакшаће се покретање нових и развој постојећих МСП.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.2. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА

Развој пољопривреде и руралних подручја представља стратешки развојни приоритет у оквиру којег се настоји квалитетно и дугорочно ријешити основни проблем пољопривредног сектора Брчко дистрикта БиХ: релативно ниска продуктивност, како по јединици производње, тако и по газдинству. То се може постићи кроз постепено увођење структурних промјена сектора и системско увођење концепта руралног развоја, са тежиштем на јачању конкурентности сектора, већој специјализацији и одрживости пољопривредних газдинстава. Кључне мјере у потпуности прате такав развојни правац и смјер⁸³. За остваривање таквог, стратешки неопходног прелаза на конкурентнију пољопривредну производњу и квалитетнији рурални развој, потребно је обезбиједити континуирано организационо прилагођавање и кадровско јачање овог сектора.

Мјера 1.2.1. Подршка за унапређење конкурентности пољопривредне производње

Досадашња политика подстицаја дала је добре резултате у погледу степена обрађености ораничног земљишта, који је виши него у већини других дијелова БиХ, као и у погледу неформалне запослености у руралним дијеловима. У новом стратешком периоду она треба да се прилагоди новим изазовима специјализације и комерцијализације производње на фармама, укључивања у ланце вриједности извозно-оријентисаних прехранбених фирми, те јачања повезаних економских активности у руралним подручјима.

Планира се постепено увођење циљане подршке пољопривредним газдинствима којом ће се усмјеравати и олакшавати инвестиције у имовину, опрему и технологију, дигитализацију, прераду и маркетинг. Предвиђена је и подршка за диверсификацију и развој руралних активности, као и повећање економске активности у руралним подручјима.

Овом мјером треба да се повећа способност пољопривредно-прехранбеног сектора да се носи с конкурентским притиском и тржишним силама, те да се помогне сектору у постепеном усклађивању са стандардима ЕУ. Такође, омогућиће се стварање нових

⁸³ Кључне мјере су, уз неопходна сажимања и прилагођавања, преузете из интерног радног материјала Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Брчко дистрикта БиХ 2019-2025, коју је припремило Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду уз подршку међународне организације ФАО.

радних мјеста и одржавање постојећих радних мјеста кроз развој нових пословних активности, чиме се повећава ниво економске активности руралних подручја и обрће тренд руралне депопулације.

Мјера 1.2.2. Побољшање земљишне политике и консолидација земљишта

Мјером се настоји постепено превазићи једно од кључних ограничења за развој овог сектора: мала и фрагментирана земљишна структура фарми, која ограничава конкурентност и може у великој мјери одвратити домаћинства од тога да буду комерцијални пољопривредни произвођачи. Мјера је усмјерена на побољшање функционисања тржишта пољопривредног земљишта и консолидацију земљишта. У оквиру мјере предвиђено је покретање пилот пројекта или пуног пројекта консолидације земљишта који треба потакнути и олакшати земљопосједницима на дефинисаном подручју/селу да смање фрагментацију размјеном и/или купопродајом земљишних парцела.

Очекује се да ће се примјеном ове мјере и одговарајућим стратешким пројектом омогућити постепено заустављање и преокретање израженог тренда уситњавања пољопривредног земљишта ка повећању просјечне величине тржишно оријентисаних фарми, доприносећи побољшању конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора, првенствено конкурентности и одрживости тржишно оријентисаних фарми.

Мјера 1.2.3. Мобилизација локалних ресурса за развој руралних подручја

Мобилизација локалних ресурса за развој руралних подручја извршиће се кроз имплементацију приступа *LEADER*, који је вишеструко потврђен као ефикасан у земљама ЕУ, односно кроз повећање учешћа руралног становништва и развијање цивилног друштва и социјалног дијалога унутар руралног становништва, олакшавање доброг управљања кроз локална партнерства и потицање запошљавања и развијање људског капитала. Тиме се омогућује и олакшава учешће руралног становништва и цивилног сектора у планирању и покретању локалних иницијатива којима се унапређује економски потенцијал руралних подручја и побољшава квалитет живота у руралним подручјима.

Мјера 1.2.4. Организациони и кадровски развој сектора пољопривреде и руралног развоја

Организациони и кадровски развој сектора пољопривреде и руралног развоја треба да буде у функцији структурног и руралног развоја, тако да се омогући ефикаснији и дјелотворнији рад на развоју мјера и инструмената подршке и праћењу њихових ефеката, с једне стране, и на њиховој имплементацији, с друге стране, уз ефикасније пружање услуга пољопривредним газдинствима као примарној циљној групи.

У оквиру мјере предлаже се организационо уређивање ових послова, кадровско јачање и континуирано иновирање знања и вјештина запослених у овом сектору.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.3. РАЗВОЈ ТУРИЗМА

Уз економију засновану на знању (паметан раст) и економија заснована на доживљају све значајније учествује у привредном развоју градова и општина, како на глобалном плану, тако и у региону западног Балкана. У остваривању таквог концепта развоја кључну улогу има туризам, чији је развој у Брчко дистрикту БиХ до сада углавном препуштан појединачним иницијативама и инерцији. На тај начин није могло да дође до претварања главних компаративних предности (географски положај, ријека Сава и лука) у конкурентске локационе предности. Таква промјена могућа је једино уколико се развој туризма постави као један од стратешких приоритета и ако се обезбиједи системска подршка.

Мјера 1.3.1. Стратешко профилисање и туристичко брендирање БДБиХ

Овом мјером се настоји обезбиједити квалитетно стратешко профилисање туризма Брчко дистрикта БиХ кроз селекцију, развој и брендирање главних туристичких производа.

Реализација мјере треба да доведе до стратешког профилисања туризма у БДБиХ, као дјелатности коју карактерише глобални раст, са ефектима на низ других дјелатности у повезаним ланцима вриједности. Профилисање и развој туристичких брендова треба да доведе до боље циљаних и већих инвестиција у овој области и од стране јавног и од стране приватног сектора, водећи директно до већег броја туристичких посјета, ноћења, као и прихода у хотелијерству и угоститељству.

Мјера 1.3.2. Организационо и кадровско јачање сектора туризма

Овом мјером предвиђа се успостављање јединственог дестинационог управљачког тијела – ДМО (*Destination Management Organization*) у складу са најбољим праксама које карактерише системски приступ и партнерство јавног и приватног сектора у управљању организацијом. Такође, планира се организовање низа едукација носилаца туристичке понуде како би се радило на сталном унапређењу и повећању атрактивности понуде, као и едукација за професионалце који се баве туризмом.

Тиме ће се осигурати кључне организационе и кадровске претпоставке за развој туризма, које, уз стратешко профилисање, брендирање и изградњу туристичке инфраструктуре, треба да доведу до знатно већих прихода у овој области, као и до ширења привлачног имиџа Брчко дистрикта БиХ.

Мјера 1.3.3. Изградња туристичко-рекреативне инфраструктуре

Мјера подразумијева цијели низ појединачних активности/пројеката, које је потребно разрадити и укључивати у планове капиталних инвестиција, по приоритетима и динамици који ће у знатној мјери бити одређени препорукама за развој главних туристичких брендова БДБиХ (мјера 1.3.1). Тежиште је на уређењу градског дијела Саве, гдје се планира и стратешки пројекат изградње марине на Сави, али су

обухваћени и туристички приоритети у другим подручјима БДБиХ, како би се обезбиједила равномјерност у изградњи спортско-рекреативне и туристичке инфраструктуре.

Изградња разноврсне туристичко-рекреативне инфраструктуре, у складу са стратешки профилисаним развојем туризма, треба да доведе у средњем и дугом року до постепеног раста броја туристичких посјета и ноћења, као и раста прихода од туризма.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.4. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА

Обим привредних инвестиција у претходном периоду још увијек знатно заостаје за обимом инвестиција прије глобалне економске кризе (прије 2008. године). При том је учешће инвестиција у индустрији значајно мање од инвестиција у трговини и јавном сектору.

Да би Брчко дистрикт БиХ претворио своје компаративне предности у конкурентске предности и у погледу привлачења привредних инвестиција, прије свега у прерађивачкој индустрији, али и у новим технологијама, неопходно је да се ова област третира као стратешки приоритет, да се обезбиједи системска подршка и изграђена пословна инфраструктура, те да се у значајнијој мјери укључи исељеништво. Уз то, неопходно је и активније учешће у програмима регионалне сарадње, Европске уније и региона западног Балкана.

Тек у том случају може да се очекује значајнији раст инвестиција од стране приватног сектора у областима од стратешког интереса за развој БДБиХ.

Мјера 1.4.1. Опремање приоритетних пословних зона

Тренутну ситуацију карактерише велики број пословних зона које су тек дјелимично изграђене и попуњене. Овом мјером је предвиђено боље фокусирање, избор и опремање приоритетних пословних зона у циљу стварања бољих услова за пословање и привлачење инвеститора. Ова мјера обухвата такође и формирање и изградњу економске зоне – логистичког центра у пословној зони „McGovern“, те ствара претпоставке за формирање и других економских зона, у складу са израженим интересима приватних инвеститора.

Опремањем пословних зона и изградњом економске зоне истовремено би се и подигао ниво инвестиција и створиле претпоставке за веће инвестиције приватног сектора и исељеништва на територији Брчко дистрикта БиХ.

Мјера 1.4.2. Маркетинг локације за инвеститоре

Имплементацијом ове мјере треба да се створе основе за планирање, организацију, имплементацију и контролу маркетиншких активности Брчко дистрикта усмјерених на привлачење инвестиција исељеника и осталих инвеститора (домаћих и страних). Таквим приступом, уз постојеће компаративне и конкурентске предности, БДБиХ може да се позиционира као један од регионалних лидера на престижним међународним

љествицама (*fDi's European Cities and Regions of the Future*), да привуче знатно већи број инвеститора из других дијелова БиХ, из иностранства и из исељеништва, да се заинтересују за инвестиционе могућности и погодности која ова престижна локација пружа.

Мјера 1.4.3. Активно укључивање исељеништва у привредни развој БДБиХ

У складу са Стратегијом развоја сарадње са исељеништвом Брчко Дистрикта БиХ за период 2020-2024. овом мјером предвиђена је организована подршка пословном повезивању исељеника и локалних привредника, као и додатно подстицање инвестиција исељеника, њиховим укључивањем у механизме преференцијалног финансирања инвестиционих пројеката и новог запошљавања, те увођењем инструмената финансијског тржишта и тржишта капитала за ангажовање финансијских и инвестиционих ресурса исељеника у економски развој.

Провођење ове мјере треба да омогући пословно повезивање исељеника и локалних предузетника, што може утицати на њихове пословне перформансе (раст прихода, извоза, запошљавања и др.) те на раст пореских прихода БДБиХ. Уз то, у средњем и дугом року треба да се повећа ниво свијести и интересовања потенцијалних инвеститора за инвестиционим пројектима у Брчко дистрикту, а потом и броја инвеститора и вриједности реализованих инвестиција, посебно од стране исељеника.

Мјера 1.4.4. Активно учешће у програмима регионалне сарадње, ЕУ и западног Балкана

Мјера подразумијева проактиван приступ у погледу регионалне сарадње, коришћења фондова и програма Европске уније, нарочито оних који су предвиђени за подручје западног Балкана и најављени Економским и инвестиционим планом Европске комисије, као и Зеленом агендом за западни Балкан. Неопходно је активно учешће у програмирању ИПА III за БиХ, уз залагање да приоритети привредног развоја БДБиХ, усклађени са приоритетима на нивоу БиХ и ентитета, буду у фокусу планираних и реализованих пројеката.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА

Развој тржишта рада представља једну од кључних претпоставки за остваривање других приоритета привредног развоја БДБиХ (развој малих и средњих предузећа, привлачење инвестиција, развој туризма, развој пољопривреде). Овај приоритет бива све израженији и важнији уколико се желе умањити негативне посљедице миграција квалификоване радне снаге према земљама ЕУ. С друге стране, активне мјере запошљавања, уз задржавање оријентације на теже запошљиве категорије, треба да буду више подешене према женама и младима. Уз то, неопходно је обезбиједити већи степен међусобне сарадње заинтересованих актера из приватног и јавног сектора у планирању, реализацији и праћењу ефеката мјера подршке образовању и запошљавању незапослених лица.

Мјера 1.5.1. Стручно усавршавање незапослених лица која активно траже запослење

Представља наставак и ширење добре праксе организације обука за незапослена лица које су усклађене са потребама предузећа и/или које незапосленим лицима обезбјеђују конкурентне квалификације и знања за рад на квалитетним радним мјестима. Циљ је унапређење квалификација незапослених лица у складу са потребама и потражњом на тржишту рада.

У наредном периоду укључују се и незапослене жене као једна од приоритетних циљних група за такве обуке.

Мјера 1.5.2. Програм запошљавања незапослених лица из категорија теже запошљивих и жена

Овом мјером је обухваћена посебна подршка за запошљавање незапослених лица из категорија које су дефинисане као теже запошљиве. Њима се у овом стратешком периоду додају и жене као циљна група програма. Мјера обухвата средства која ће бити исплаћена послодавцима као подстицај за запошљавање теже запошљивих категорија незапослених лица. Укључена је и подршка запошљавању незапослених лица Рома.

Мјера 1.5.3. Усклађивање тржишта рада и система образовања кроз каријерно усмјеравање и савјетовање

Основни циљ мјере је повезивање тржишта рада и система образовања кроз повезивање најбитнијих учесника ова два сектора: ученика завршних разреда основних и средњих школа (будући тражиоци посла), образовног сектора (Одјељење за образовање, средње школе и факултети), послодаваца, незапослених и Завода за запошљавање као најважнијег посредника на тржишту рада.

У оквиру ове мјере предвиђено је успостављање одрживог локалног партнерства за образовање и запошљавање. Стварањем одрживог партнерства за образовање и запошљавање креираће се основа за координирање потреба предузећа и понуде радне снаге кроз дефинисање баријера, активности и заједничких интервенција за превазилажење баријера. На овај начин превазилажење проблема обезбјеђивања квалификоване радне снаге укључује све релевантне субјекте на тржишту рада, умјесто да га највећим дијелом рјешавају сама предузећа, као што се често у пракси дешава. Осим тога, повећава се квалитет радне снаге, као резултат побољшане интеракције између привреде и институција подршке.

Мјера 1.5.4. Подршка самозапошљавању у привреди и пољопривреди

Мјера подразумијева подршку самозапошљавању незапослених лица и подршка лицима која су покренула дјелатности у привреди или пољопривреди, објављивањем и реализацијом годишњих јавних позива за Програм самозапошљавања.

Незапослене жене ће се третирати као циљна група којој ће се посветити посебна пажња при реализацији ове мјере.

Мјера ће допринијети привредном развоју кроз стварање услова за самозапошљавање и подизање предузетничког духа, на подручју Брчко дистрикта БиХ и развоју пољопривреде кроз стварање услова за самозапошљавање лица која се налазе на евиденцији Завода за запошљавање Брчко дистрикта БиХ у виду финансијске подршке за лица која отпочињу или су отпочела пољопривредну производњу.

4.2 Преглед приоритета и припадајућих мјера за 2. стратешки циљ

Преглед приоритета и мјера стратешког циља 2, са припадајућим индикаторима крајњег резултата, као и полазним (2019. или 2020. година) и циљним вриједностима (2027. година), приказан је у табели испод.

Табела 41. Приоритети за стратешки циљ 2 са припадајућим мјерама

Стратешки циљ 2 Приоритет	Индикатор (крајњег резултата)	Полазна вриједност (2019)	Циљна вриједност (2027)
ПРИОРИТЕТ 2.1. ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА	% уписаних студената на јавним универзитетима у односу на укупни број уписаних	27.2, 2018/2019 школска година	50%, 2026/2027 школска година
	Број основних и средњих школа које немају омогућен приступ дјеци с посебним потребама	7	0
	% раног напуштања образовања	0,5	0,1
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
2.1.1. ЈАЧАЊЕ И РАЗВОЈ НАУКЕ И ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА			
2.1.2. ПОДРШКА ОБРАЗОВНИМ ПРОГРАМИМА И ЦЈЕЛОЖИВОТНОМ УЧЕЊУ (ПРЕКВАЛИФИКАЦИЈА/ДОШКОЛОВАЊЕ) У СКАДУ СА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА			
2.1.3. ПОДРШКА ДОДАТНОМ ИНФРАСТРУКТУРНОМ И МАТЕРИЈАЛНОМ ОПРЕМАЊУ ОБЈЕКТА ОБРАЗОВАЊА			
ПРИОРИТЕТ 2.2. ПОБОЉШАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ ПРЕМА ПОТРЕБАМА	Број корисника по 1 стручном запосленом на годишњем нивоу	1923 (2018)	700
	% повећања материјално обезбјеђених грађана Дистрикта	80%, 2019. г.	100%, 2027. г.
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
2.2.1. РАЗВОЈ И ПОДРШКА СИСТЕМУ МЈЕШОВИТОГ ПРУЖАЊА СОЦИЈАЛНИХ И СТАМБЕНИХ УСЛУГА У СОЦИЈАЛНОЈ ЗАШТИТИ			
2.2.2. ОСНИВАЊЕ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД			
2.2.3. РАЗВИЈАЊЕ СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА			
ПРИОРИТЕТ 2.3. РАЗВОЈ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА	Број љекара на 1000 становника	1	2
	Број доктора денталне медицине на 10,000 станов.	1,3	2
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			

2.3.1. ЈАЧАЊЕ ПРИМАРНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ КРОЗ РАЗВОЈ СЛУЖБЕ ХИТНЕ МЕДИЦИНСКЕ ПОМОЋИ И КОНЦЕПТА ПОРОДИЧНЕ/ОБИТЕЉСКЕ МЕДИЦИНЕ			
2.3.2. КАДРОВСКО И ИНФРАСТРУКТУРНО ЈАЧАЊЕ СЕКУНДАРНЕ И ТЕРЦИЈАРНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ УЗ НАБАВКУ НЕОПХОДНЕ ОПРЕМЕ			
2.3.3. РАЗВОЈ И УВОЂЕЊЕ ИНТЕГРИСАНОГ ЗДРАВСТВЕНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА (ИЗИС) И ПОДСТИЦАЊЕ КВАЛИТЕТА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ			
ПРИОРИТЕТ 2.4 ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ НЕСРЕЋЕ	Број годишњих интервенција на природне несреће	1714, 2019. г.	1000, 2027. г.
	Број ангажованих лица на превентивном дјеловању у случају несрећа	200, 2019 г.	400, 2027 г.
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
2.4.1. РАЗВОЈ СИСТЕМА ПРЕВЕНТИВНОГ ДЈЕЛОВАЊА ОД НЕСРЕЋА			
2.4.2. ПРОГРАМИ ПОДРШКЕ НЕВЛАДИНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА ПРЕПОЗНАТИМ У СИСТЕМУ ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА			
2.4.3. ДЕМИНИРАЊЕ ПРЕОСТАЛОГ ПОДРУЧЈА КОНТАМИНИРАНОГ МИНАМА И НЕЕКСПЛОДИРАНИМ УБОЈИТИМ СРЕДСТВИМА			
ПРИОРИТЕТ 2.5. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ	Број осамостаљених младих путем директне подршке	0, 2020. г.	2000, 2027. г.
	Број младих укључених у формалне механизме доношења одлука на годишњем нивоу	20, 2019 г.	50, 2027 г.
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
2.5.1. ПОДРШКА БИЗНИС <i>START-UP</i> ПРОЈЕКТИМА И САМОЗАПОШЉАВАЊУ МЛАДИХ			
2.5.2. ИЗГРАДЊА СТУДЕНТСКОГ КАМПУСА ЗА МЛАДЕ			
2.5.3. ОСНИВАЊЕ ОДСЈЕКА ЗА МЛАДЕ			
ПРИОРИТЕТ 2.6. РАЗВОЈ СПОРТА И КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ У СКАДУ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА	Расположиви вањски простор за спровођење слободног времена, спорт и рекреацију, м ²	8000, 2019. г.	20000, 2027 г.
	Расположиви сопствени простор за културно-умјетнички ангажман и рад, м ²	2000, 2019. г.	5000, 2027.
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
2.6.1. УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА СПОРТА И ШКОЛСКОГ СПОРТА			
2.6.2. РАЗВОЈ КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ			

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.1. ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА

Имајући у виду стратешку платформу са ситуационом анализом, те чињеницу да у функционалном смислу, образовање у Брчко дистрикту је организовано на четири нивоа: предшколско, основно, средње и високо образовање - са 5 предшколских (ЈУ Обданиште и забавиште „Наша дјеца“ и 4 приватна вртића/обданишта), 16 основних школа (са 19 подручних ОШ – укупно 35), 4 средње школе (гимназија, економска,

техничка, пољопривредно-медицинска школа), те 4 високошколске установе – основни стратешки фокус Приоритета 2.1. се реферира примарно на креирање окружења које ће омогућити флексибилност у високом образовању, не занемарујући друге битне сегменте образовања и науке у „нижим“ нивоима образовања. Стога, једна од основних мјера се односи на Оснивање јавног универзитета Брчко дистрикта БиХ, уз пратеће активности усмјерене на подршку образовним програмима и цјеложивотном учењу, што се намеће као неопходан корак у сврху смањења степена незапослености и повећања прилика за отварање нових економских субјеката. Надаље, иако је Брчко дистрикт БиХ до сада значајан искорак направио у смислу подршке додатном инфраструктурном и материјалном опремању објеката образовања, потребно је уложити додатни напор у омогућавање да свако дијете има могућност похађања предшколског образовања и одгоја, уз посебан осврт на социјално искључену дјецу – што је такође фокус овог приоритета. Имајући у виду горе наведено, слједеће мјере су предвиђене у оквиру овог приоритета.

Мјера 2.1.1. Јачање високог образовања и развој науке

Законом о високом образовању у Брчко дистрикту БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број: 30/09, 29/18 и 16/20) прописано је да Скупштина Брчко дистрикта БиХ доноси програм развоја високог образовања на приједлог Владе и усваја елаборат о оправданости оснивања високошколске установе као и акт о оснивању високошколске установе коју оснива Дистрикт, статусним промјенама, трансформацији, реорганизацији и укидању високошколске установе коју оснива Дистрикт. У складу са постојећим правним оквиром у области високог образовања Скупштина Брчко дистрикта БиХ донијела је Програм развоја високог образовања у Брчко дистрикту БиХ за период од 2010. до 2019. године. У 2020. години Одјељење за образовање је именovalo радну групу за припрему новог Програма развоја високог образовања у Брчко дистрикту БиХ, и тренутно је у процедури израде. Имајући у виду наведених Програм, унутар ове Мјере су предвиђене слједеће активности:

1. Оснивање јавног универзитета и института у Брчко дистрикту БиХ – Стратешки пројекат: Оснивање Јавног универзитета и института Брчко дистрикта БиХ
2. Стално побољшање закона и других докумената из области високог образовања и науке у складу са одговарајућим документима БиХ и ЕУ.
3. Подстицати оснивање и рад приватних високошколских установа и оснивање одјељења у Дистрикту високошколских установа са сједиштем изван Дистрикта (у БиХ, земљама регије и ЕУ).

Од постојећих високошколских установа које обављају дјелатност на подручју Брчко дистрикта БиХ и јавног универзитета који треба да се формира, Брчко Дистрикт има вишеструке користи, образовно-научне, али и економске. Интенција оснивача јавног универзитета у Брчко Дистрикту, уз већ постојеће високошколске установе, је да Брчко постане регионални универзитетски центар. Стога, основни развојни ефекат мјере се огледа у јачању високог образовања и науке у Дистрикту, али истовремено и одговара на потребе тржишта рада, као мјере дефинисане у дијелу економског развоја.

Мјера 2.1.2. Подршка образовним програмима и цјеложивотном учењу (преквалификација/дошколовање) у складу са потребама тржишта рада

Образовање одраслих представља цјеложивотно образовање и пружа могућност стицања одређених квалификација. Намијењено је, прије свега, образовању у сврху запошљавања лица која због непотпуног знања/квалификација не могу пронаћи адекватан посао, затим оних који су школовани за занимања која више нису тражена и за надопуњавање претходно стечених знања и вјештина с новостима у техничко-технолошком развоју, као и стварним потребама привреде и тржишта рада. Мјера подразумијева (у сарадњи са Привредном комором и удружењем послодаваца) дефинисати која су то тренутно дефицитарна занимања, да ли постоје НПП са иста, а у сарадњи са Трипартитним савјетодавним вијећем тражити упис ученика у та дефицитарна занимања, и на крају, увести модел стипендирања ученика у тим занимањима. Оваква мјера у свијети је постала препознатљива као врло важна и моћна ставка за успјешно управљање друштвом модерног доба у цијелом свијету, али и одговор на потенцијалне ванредне ситуације, као што је ситуација са *COVID-19* пандемијом.

Додатно, на овај начин ће и послодавци и радници имати додатну сигурност да цјеложивотно учење И програми образовања одраслих су флексибилни и прилагодљиви њиховим потребама, што ће на крају повећати задовољство грађана образованим могућностима Дистрикта. Додатно, развојни ефекат мјере се огледа И у смањењу одласка младих, односно задржавања па чак и привлачења младих из окружења да похађају програме образовања који одговарају потребама на тржишту рада.

Мјера 2.1.3. Подршка додатном инфраструктурном и материјалном опремању објеката образовања

Мјера подразумијева да се са повећањем броја објеката обданишта објезбједе услови да сва дјеца са подручја Брчко дистрикта БиХ буду обухваћена предшколских образовањем, што директно доприноси мјери, али и питањима социјалне инклузије дјеце. Позитивне посљедице утопљавања и потенцијална реконструкција школских објеката реализације мјере се одразиле на уштеде у Буџету, а посебно би биле видљиве када се школе осамостале и постану Јавне установе. Додатно, кроз Мјеру 2.1.2. Изградњом нове зграде Гимназије би се ријешио дугогодишњи изазов неадекватног простора за рад са ученицима који уписују овај општи средњошколски смјер. Другим ријечима, Мјера подразумијева:

- изградњу објекта обданишта у МЗ Бродуша и МЗ Српска Варош,
- утопљавање и потенцијална реконструкција школских објеката, те
- изградња новог објекта Гимназије „Васо Пелагић“ Брчко.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.2. ПОБОЉШАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ

Основни изазов социјалне заштите у Брчко дистрикту БиХ је њена неусмјереност на све потребе корисника, те веома мали утицај на смањење сиромаштва. Овај приоритет подразумијева мјере и активности којима би се унаприједио систем и повећала ефикасност управљања социјалном заштитом. Квалитетније управљање социјалном заштитом мора полазити од потреба корисника и могућности пружања услуга према потребама у ванинституционалним облицима и предузимања активности у правцу превенције социјалне искључености. Прије свега, треба увести системе и критеријуме бољег циљања корисника, ревизије и мониторинга те усклађивање самог система с ЕУ праксама.

У сврху постизања максималне социјалне укључености према потребама грађана Брчко дистрикта БиХ, што је обавеза и према процесима интеграција Брчко дистрикта БиХ у ЕУ, предвиђене су три мјере како слиједи:

Мјера 2.2.1. Развој и подршка система мјешовитог пружања социјалних и стамбених услуга у социјалној заштити

Са дефинисаном мјером ћемо повећати квалитетну циљаност социјалних услуга према сиромашним и угроженим категоријама становништва, користећи систем мјешовитог пружања социјалних услуга у социјалној заштити. Другим ријечима, мјера подразумијева спровођење реформским процеса у области социјалне заштите, увођењем „новог” права – права на материјално обезбјеђење. Право на материјално обезбјеђење би имале све особе које имају породичне приходе мање од износа дефинисаног као износ који осликава стопу сиромаштва у БиХ, у складу са Циљевима одрживог развоја.

Прије дефинисања овог права, урадила би се детаљна анализа, односно реформске процесе у области социјалне, породичне и дјечије заштите свих других права која се тренутно остварују, па се очекује да би сви грађани који су у стварној потреби за материјалним обезбјеђењем. Реформски процеси у области социјалне заштите би резултирали оснивању организације на начин реализације процеса социјално заштитних функција кроз пројекте у мјешовитој својини (Дистрикт и невладин сектор), као што су Савјетовалиште за брак и породицу, превенција насиља у породици, подршка хранитељству, Дневним центрима, Сигурној кући и слично томе. Надаље, ова мјера подразумијева и подршку грађанима у потреби за креирање стамбених услова и рјешавање стамбеног питања кроз активности као што су изградња и подршка у изградњи стамбених јединица за грађане (и посебно припаднике Ромске популације) или друге активности, у сарадњи са другим одјељењима и Министарством за избјеглице и људска права БиХ.

Мјера 2.2.2. Оснивање Центра за социјални рад

Закон о социјалној заштити БДБиХ је и материјално-правно регулисао израду подзаконског акта, Правилника о оснивању и раду установе социјалне заштите, стога су дефинисани предуслови за реализацију ове мјере. Овакво унапређење политика социјалне, породичне и дјечије заштите постижу се на начин издвајања организационе јединице Одјељења за здравство и остале услуге, Пододјељења за социјалну заштиту, из органа управе и оснивањем установе социјалне заштите са датим јавним овлашћењима – Центра за социјални рад (СЗСР). Достатно, дефинисати Стандарде и нормативе за рад СЗСР, који би између осталог подразумеивали и кадровско јачање Центра за социјални рад и повећање броја упосленика, односно смањење броја корисника услуга по 1 стручном запосленом, што ће у коначници довести до бољег квалитета – пружања услуге индивидуалног рада са породицама.

Мјера 2.2.3. Развијање социјалног предузетништва

Социјално предузетништво, као идеја пословања да се путем улагања профита насталог путем продаје производа или услуга испуни јасна друштвена мисија, може значајно допринијети Побољшање система социјалне укључености према потребама. То значи да зарађена средства неког предузећа не служе увећању имовине појединаца, већ се улажу у сврхе као што су запошљавање људи који теже долазе до посла, социјалне и здравствене услуге, образовање, заштита животне средине, културне активности у заједници итд. Социјално предузетништво се бави препознавањем и решавањем друштвених проблема као што су искљученост, сиромаштво, незапосленост и др. уз примјену иновативних метода и стратегија.

Имајући у виду различиту структуру лица унутар социјално искључене категорије грађана, приликом реализације ове мјере неопходно је осигурати интерсекторску сарадњу са здравством, образовањем, институцијама тржишта рада и НВО. Сваки од сектора поред одговорности за стање у својој области мора осигурати, да мјере које се подуму, буду компатибилне са мјерама које подузимају други сектори у оквиру мреже социјалне заштите и да кроз партнерство и дијалог заједнички дођу до најбољих рјешења којима ће се обезбиједити укључивање социјално искључених категорија у активно тржиште рада.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.3. РАЗВОЈ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА

Наиме, Брчко дистрикт, као и остатак Босне и Херцеговине (Ентитет Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине) и земље у окружењу сусрећу се са проблемом недостатка и неадекватне структуре здравствених радника. Обезбјеђење довољног броја и структуре људских ресурса која ће омогућити квалитетно, одрживо и праведно спровођење здравствене заштите становништву Брчко дистрикта је основни циљ овог приоритета. Основни узрок ове ситуације првенствено треба тражити у чињеници да је

здравствена струка као будућа професија све мање атрактивне младим људима, а првенствено радна мјеста у здравственој заштити и у области јавног здравства.

Прије свега, јачањем превентивне и примарне здравствене заштите не постиже само то да се већина здравствених проблема рјешава на примарном контакту, што истовремено значи и мање скупо лијечење, већ се на тај начин може битно утицати и на смањење оболијевања становништва од најчешћих болести чиме се значајно позитивно утиче на здравствено стање становништва.

Са друге стране, кадровско и инфраструктурно јачање секундарне и терцијарне здравствене заштите уз набавку све неопходне опреме је предуслов за развој и модернизацију здравствене заштите, те ће у значајној мјери на смањење оболијевања становништва од најчешћих болести чиме се значајно позитивно утиче на здравствено стање становништва. Истовремено, једнократке инвестиције у опрему ће смањити трошкове лијечења у цјелини, али и потенцијалног повећања изворних прихода здравства кроз пружање услуга грађанима који долазе изван Брчко дистрикта БиХ.

Додатно, један од проблема у функционисању здравственог система Брчко дистрикта БиХ представља и непостојање друге законске и подзаконске или измјене постојеће законске регулативе путем којом се може осигурати несметано функционисање здравственог система. У здравственом систему нису донесене стратегије/програми у областима: смањења сиромаштва, развоја здравља младих, старења, контроле дувана, менталног здравља, одрживог развоја, борбе против дрога, превенције и контроле хроничних незаразних болести, јавног здравља, борбе против рака, дијабетеса, итд.

Да би се одговорило на све горе уочене слабости, предвиђене су три интегралне мјере, које ће осигурати интегрисан приступ рјешавању изазова са којима се суочава здравство те осигурати да грађани Брчко дистрикта БиХ имају побољшане услуге у јавном здравству.

Мјера 2.3.1. Јачање примарне здравствене заштите кроз развој службе Хитне медицинске помоћи и концепта породичне/обитељске медицине

Искуства земаља у транзицији показују да су здравствени системи тих земаља били окренути секундарној и терцијарној здравственој заштити, док је примарни ниво здравствене заштите углавном био слабо развијен, неадекватно плаћен. Љекари тог нивоа су, умјесто да већину проблема ријеше у примарном контакту са грађанима, заправо већину пацијената пребацивали на више нивое здравствених услуга који су евидентно скупљи. Са друге стране, Брчко дистрикт БиХ је једна од ријетких „већих“ ЈЛС чији љекари у хитној медицинској помоћи не излазе на терен. У овом случају, с обзиром да Дом здравља болница црпе исти кадровски ресурс, болница као „старији“ брат приоритетно попуњава недостајући кадар, тако да ова служба остаје у наслијеђеном облику. Једноставно речено, сваки здравствени систем који је окренут ка секундарној и терцијарној здравственој заштити истовремено је и скуп систем.

У смислу ове Мјере, планиране су сљедеће активности:

- Средњорочни план развоја људских ресурса из области породичне медицине,
- Усавршавање доктора породичне медицине на пољима промоције здравља, превенције и раног откривању болести,
- Израда Водича клиничке праксе заснована на доказима,

- Обуке медицинских сестара/техничара за пружање услуга поливалентне патронаже и кућног лијечења,
- Доношење подзаконске регулативе за праћење индикатора квалитета у породичној медицини,
- Информатизација праћења показатеља квалитета у породичној медицини.

Мјера 2.3.2. Кадровско и инфраструктурно јачање секундарне и терцијарне здравствене заштите уз набавку неопходне опреме

План људских ресурса представља основ за планирање адекватног броја и структуре људских ресурса. Оквирно подручје дјеловања унутар ове мјере се односи на:

1. доношење законске регулативе за успостављање услова за континуирано праћење људских ресурса и подзаконске регулативе која ће представљати основ за планирање људских ресурса (стандарди и нормативи здравствене заштите)
2. континуирано праћење људских ресурса у здравственом систему Брчко дистрикта (установа у јавном и приватном власништву) (базе података људских ресурса)
3. успостављање регистра здравствених установа у јавном и приватном власништву
4. доношење плана специјализација и субспецијализација
5. праћење других критеријума за планирање (здравствено стање становништва, коришћење здравствене заштите, расположивост ресурса у здравственој заштити, број осигураних и неосигураних грађана и коришћење здравствене заштите из других ентитета, коришћење здравствене заштите грађана Брчко дистрикта изван територије Брчко дистрикта).

Истовремено са горе наведеним, мјера подразумијева набавку свих неопходних уређаја, и то прије свега апарат за магнетну резонанцу, а мјера укључује такође и изградњу анекса Болнице гдје би били смјештени дијагностички центар, Хоспис, Хитна служба и одјељење Психијатрије.

Мјера 2.3.3. Развој и увођење интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС) и подстицање квалитета здравствене заштите

Мјера се прије свега руководи принципима повећања ефикасности, поједностављивање поступака и смањење трошкова свих административних поступака и процеса који прате основне дјелатности система здравствене заштите ће у многоне допринијети модернизацији здравствених услуга. Стога, ова мјера прије свега садржава следеће активности:

- Доношење нове законске и подзаконске регулативе или хармонизација постојеће законске и подзаконске регулативе у складу са препорукама Европске уније,
- Извршити евентуалну хармонизацију законских и подзаконских аката са прописима БиХ.

Надаље, Развој и увођење интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС) у здравствени систем треба да одражава и даље разрађује основне смјернице и стратешка опредјељења у цјелини, па је потребно, да у периоду од 2022–2027. омогући несметано и квалитетно функционисање свих дијелова система здравствене

заштите, путем аутоматизације и смањења трошкова свих административних поступака и процеса који прате основне дјелатности система здравствене заштите.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.4 ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ НЕСРЕЋЕ

Планирање заштите од пожара, заштите од ацидентних и других несрећа, цивилне заштите, заштите спасавања од природних и других непогода, деминирања и уклањања и уништавања НУС-а и МЕС-а, осматрање и обавјештавање и физичко-техничко осигурање објеката, као битни сегменти јавне сигурности, су додијељени у надлежност Одјељења за јавну сигурност. Иако процјена угрожености Дистрикта од природних и других несрећа препоручују уградњу активних система заштите од пожара, а превасходно система за рану дојаву пожара на свим објектима од посебног значаја за Брчко дистрикт БиХ те њихово повезивање са техничким центром за надзор превентивних система за дојаву од пожара и технолошких експлозија у циљу раног узбуњивања и правовремене интервенције професионалне ватрогасне јединице, додатно се препоручује едукација становништва – јер исто није системски едуцирано за provedбу превентивних мјера заштите од пожара, гашење пожара и спасавање људи и имовине угрожене пожаром нити је довољно едуцирано и обучено за поступање у масовној евакуацији као и за руковање средствима за гашење пожара. Генерално говорећи, материјално-техничка опремљеност је на релативно задовољавајућем нивоу уз неопходност константног унапређивања система јавне сигурности у надлежности одјељења – посебно због чињенице да Брчко дистрикт спада у категорије високог ризика од штетних утицаја на животе и здравље људи у смислу јавне сигурности, односно, територија Дистрикта је рањива од природних и других несрећа те да ова проблематика захтијева стратешке превентивне приступе шире локалне заједнице

Имајући горе наведено у виду, планиране су сљедеће мјера у оквиру овог приоритета:

Мјера 2.4.1. Развој система превентивног дјеловања од несреће

Одјељење за јавну сигурност је започело преговоре са УНДП за пилот пројекат „Изградња система раног узбуњивања и обавјештавања становништва” на територији Брчко дистрикта БиХ. Мјера подразумијева двоструке активности. Прије свега, подразумијева увођење система раног узбуњивања и дојављивања путем СМС порука, за што је потребно увезати све телеком оператере који дјелују на подручју Брчко дистрикта БиХ, Агенцију за заштиту личних података и сл. Замишљено је да СМС поруке раног упозорења и дојављивања потенцијалних несрећа буду прослијеђиване грађанима којима пријети опасност локализовано на подручја угрожених мјесних заједница, односно насеља. Такође, планирано је „увезивање са државним и ентитетским ОКС-ма”, у смислу размјене информација на вријеме. Сврха мјере је повећање отпорности локалне заједнице кроз јачање интегрисаног система заштите и спасавања у БДБиХ. Са друге стране, Мјера подразумијева и Јачање капацитета јединице за акције заштите и спасавања. У складу са Законом о заштити и спасавању људи и материјалних добара од природних и других несрећа у Брчко дистрикту БиХ, планира се формирање специјалних јединица из области спасавања из рушевина, спасавање на води и под водом и спасавање на неприступачним теренима. Јединице

за акције заштите и спасавања ће бити опремљена и обучена за брзи одговор на сва предвиђена сценарија путем похађања разних сертификованих обука и додатном опремању Јединице. Одјелење за јавну безбједност у оквиру ове мјере спроводиће активности и заштите материјалне имовине и људских живота кроз активности санације клизишта и јачању материјалне техничке опремљености Професионалне ватрогасне јединице све с циљем јачања отпорности на природне и друге несреће.

Мјера 2.4.2. Програми подршке невладиним организацијама препознатим у систему заштите и спасавања

Невладине организацијама у систему заштите и спасавања играју значајну улогу у смислу реакције и флексибилности, што ће значајно допринијети повећању отпорности и превентивном дјеловању код природних и других несрећа, као и расположивости. У том смислу, кроз реализацију активности мјера, невладин сектор би се оспособио и обучио да да значајан допринос у случајевима природних и других несрећа. Средства за подршку пројекта би се континуирано издвајала кроз период од сљедећих 7 година на нивоу досадашњих издвајања из буџета Брчко дистрикта за сличне пројекте у износу од 300.000 КМ годишње.

Мјера 2.4.3. Деминирање преосталог подручја контаминираних минама и неексплодираних средствима

Ангажовање владиних и невладиних домаћих и међународних организација овлашћених за уклањање мина и НУС-а на чишћењу и техничком извиђању ризичних површина с циљем потпуне реализације пројекта „Брчко без мина“. Брчко без мина у којем ће сви становници обављати активности неопходне за живот без опасности по властиту безбједност у којем ће и жртве мина и НУС-а бити интегрисане у друштво и у потпуности уживати своја права. Мјера подразумијева потпуно укљањање ризика од последица мина и НУС-а и сигурно коришћење површине за обављање свих активности неопходних за живот и пословање.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.5. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ

Права и обавезе младих, омладинско организовање, брига за младе, институционално учешће младих у доношењу одлука и друга питања од интереса за живот, положај и дјеловање младих у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине је регулисано Законом о младима из 2017. године. Ово је посебно битно имајући у виду да Закон регулише унапређење индивидуалног и социјалног развоја младих и спречавање њиховог могућег запостављања; спровођењем политика којима се дјелује на негативне трендове по младе; одржавањем и стварањем позитивних животних услова за младе, као и окружења које је угодно за младе; те заштитом младих од опасности карактеристичних за њихову доб, а којима могу бити изложени. Закон предвиђа доношење и усвајање Стратегије за младе Брчко дистрикта, која још увијек није израђена, али је процес у току.

С друге стране, Брчко дистрикт БиХ као административна јединица има низ предности за успостављање механизма за бољи положај младих, који захтијева вишесекторски приступ и потребну сарадњу надлежних институција за социјалну политику, образовање, рад и запошљавање, здравство, културу, спорт те рад с младима, а што је увјет за одрживу политику њихове друштвене укључености, а самим тим и развоја заједнице. Гледајућу да се искористе предности у овом смислу, а имајући у виду да Дистрикт посматра младе као неизоставан сегмент даљег раста и развоја, предвиђене су сљедеће мјере:

Мјера 2.5.1. Подршка бизнис Start-up пројектима и samozapoшљавању младих

Бизнис *Start-up* подршка младим лицима (18-35 година старости) подразумијева специфичну грант подршку оснивању микро и малих предузећа од стране младих, посебно у оним секторима који су дефинисани као сектори са највећим могућности за раст, на основу унапријед дефинисаних критерија. Мјера такође подразумијева и оснивање/оспособљавање простора у којем ће млади људи пронаћи експертску помоћ за развој њихове идеје, прототипа, или пак скалирање пословања постојећег привредног субјекта, по принципу "*co-working* простора" отвореног за младе са пословним идејама. Такође, функција "*co-working* простора" је да идентифицира добре пословне моделе и потпомогне њиховим творцима у развоју, како би у почетку свога пословања редуцирали беспотребне трошкове пословања (комунални и телекомуникацијски трошкови, трошкови најма пословног простора и сл). Битно је истакнути да је концепт даљег пословања пословног инкубатора могуће и финансијски самоодржив, те након оснивања постаје независна цјелина и не представља оптерећење по локалну заједницу.

Повећање броја запослености младих има каталичко позитиван ефекат на развој локалне заједнице те значајно смањује економско-социјално оптерећење на буџет Брчко дистрикта БиХ у дугорочном смислу. Додатно, позитиван утјецај има на развијање способности младих људи, пружајући новчану, логистичку, менторску и другу потпору при развијању њихових почетних бизнис идеја, те тиме утичемо на задржавање радно способног младог становништва на подручју Дистрикта, али и јачање пронаталитетне политике обзиром да самим тим млади брачни парови имају могућност формирати своје обитељи управо овдје. Поред овога, Мјера ће директно утјецати на осамостаљивање младих, којима запослење представља први услов осамостаљивања. Са друге стране, комплетирањем подршке за финансијску независност кроз Програм има позитиван ефекат, не само на младе, него и кориснике услуга новооснованих бизниса.

Мјера 2.5.2. Изградња студентског кампуса за младе

Брчко, град са два јавна факултета (Економски факултет Брчко - Универзитет у Источном Сарајеву и Дислоцирани студиј Односа с јавношћу, Филозофски факултет - Свеучилишта у Мостару), два приватна универзитета (Европски универзитет, Интернационални универзитет), једном Високом школом рачунарства и пословних

комуникација *EMPIRICA* те четири средње школе (Пољопривредна и медицинска, ЈУ Економска, ЈУ Гимназија Васо Пелагић и Техничка школа), јесте град са значајним бројем средњошколаца и студената. Самим тиме заслужује и изградњу нове инфраструктуре студентско-школског дома, посебно имајући директну везу са Пројектом Оснивања јавног универзитета Брчко дистрикта БиХ унутар Мјере 2.1.1.

Чињеница је да успркос значајном броју високошколских установа, те географској позицији, Брчко који је скоро подједнако удаљен од три велика индустријска, економска, политичка и потрошачка центра: Београд (200 км), Загреб (270 км) и Сарајево (210 км), ипак пропушта шансу да се истакне као студентски и школски центар који би привукао средњошколце и студенте регије. Изградњом смјештајне и друге инфраструктуре (дом, менза) засигурно би утицали на смањење трошкова студирања младих људи, а велики потенцијал овог пројекта су и студенти који би долазили студирати из других мјеста, као потенцијално нови становници Дистрикта, који у њему желе остати и након што заврше студиј, што директно доприноси реализацији дефинираног приоритета

Мјера 2.5.3. Оснивање Одсјека за младе

Ова мјера би омогућила подршку изградњи и јачању институционалне инфраструктуре за развој и промоцију права и потреба младих на подручју Брчко дистрикта. Са друге стране, директна институционална подршка младима такође даје веома висок степен безбједности у сврху подстицања самосталности младих, што у комбинацији са другим мјерама унутар приоритета ће сигурно довести до значајних позитивних помака за младе и њихов останак у Брчко дистрикту БиХ.

Одсјек за младе би био лоциран унутар једног од постојећих Одјељења Владе Брчко дистрикта БиХ или пак при Кабинету градоначелника, у складу са иницијалном проценом именоване Радне групе, која би у сарадњи са Вијећем/Савјетом младих дефинисали конкретне кораке за основање и функционисање Одсјека.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 2.6. РАЗВОЈ СПОРТА И КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ У СКЛАДУ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА

У просјеку, око 400 удружења у својој регистрацији имају неку врсту спортско-туристичке и/или културне дјелатности, у широком распону од професионалних спортских клубова до аматерских удружења, интересних организација и група љубитеља одређених туристичких, спортских и/или културних сегмената у друштву Дистрикта. Међутим, као и код додјеле средстава за организације цивилног друштва, не постоји јасна и одговарајућа регулатива у домену развоја индивидуалног и/или групног спорта, јасност у додјели подршке у раду, која веома често и не осликава стварне доприносе, с обзиром да се кроз ове грантове реализују и капитални пројекти попут изградње свлачионица, објеката, спортске инфраструктуре и слично томе. Из области културе, главне структуре које постоје у Дистрикту су лоциране у граду Брчком, и то: Дом културе, једна библиотека од око 1200 м², смјештена у градским просторима који су у лошем стању, једна умјетничка галерија, смјештена у градским просторима

која поред изложбеног простора има и складишни простор и канцеларије за администрацију, градски музеј, једна музичка школа, те један културни центар у којем се одржавају позоришни, музички и кинематографски догађаји у Дистрикту.

Основни дефинисани проблеми се управо вежу за питање дефинисања спортских клубова и културно-умјетничких друштава као удружења грађана, недефинисаност државног и приватног удјела у оснивачким правима кроз призму финансирања јавног и приватног у професионалном спорту и/или култури/туризму/умјетности, недовољно квалитетан спортски менаџмент на нивоу спортских клубова у великој већини клубова, недовољна финансијска средства за развој спорта у цјелини те непостојање планског приступа развоју масовног спорта и културе у основним и средњим школама Дистрикта. Друга, можда и најкритичнија тачка у овом сектору, је недостатак јединственог спортског и културног центра великих димензија који је неопходан за организацију и подстицање догађаја и приредби одређеног нивоа, не само за потребе Брчко дистрикта БиХ него и од опћег значаја. Коначно, али не мање битно, посебну пажњу је потребно посветити дјеловању трију национално културно-просвјетних друштава и то ХКД „Напредак“, БЗК „Препород“ и СПКД „Просвјета“. У сврху рјешавања горе наведених изазова, предвиђене су следеће мјере:

Мјера 2.6.1. Унапређење стања спорта и школског спорта

Прва активност као предуслов за остале је усвајање Стратегије спорта Брчко дистрикт БиХ која ће се припремити током 2021 године. У оквиру ове секторске Стратегије, потребно је у постојећи Закон о спорту додати област школски спорт, да би се створили услови за развијање како школског тако и осталог спорта. Из прве двије активности произилази следећа која је неопходна, а то је оснивање Спортског савеза Брчко дистрикта БиХ, оснивање Школског спортског савеза као и оснивање спортских секција у школама. Додатни приоритет је подршка и спортистима са инвалидитетом у спорту Брчко дистрикт БиХ, односно прилагођавање инфраструктуре њиховим потребама. Подручје дјеловања подразумијева и увођење стипендија за врхунски спортски резултат, као и стипендије за надарене младе спортисте, а истовремено, обратити пажњу на сталну едукација кадрова у спорту.

Додатно, у оквиру секторске стратегије, потребно је дефинисати рад и устрој школских спортских секција на ефикасан начин, како би окупљала већи број ученика, постала примјер успјешних школа и била основ система школског и такмичарског спорта. Фокус мјере ће такође бити на максималној искориштености спортских простора (објекат) у школама, како за ученике тако и за клубове, рекреативце и родитеље у времену изваннаставних активности. На крају, мјера подразумијева изградњу градске мултифункционалне сале по стандардима Европске уније те неопходних школских као и спортских објеката (Изградња отвореног и затвореног базена Брчко дистрикта БиХ, изградња градског стадиона са атлетском стазом и пратећим садржајима итд), како би се омогућили квалитетни услови за рад и такмичења у спорту.

Мјера 2.6.2. Развој културно-умјетничке традиције

У смислу развоја културе и умјетности, првенствено је потребно урадити следеће: изградити и усвојити Закон о проглашењу национално културно-просвјетних друштава (ХКД „Напредак“, БЗК „Препород“ и СПКД „Просвјета“) удружењима од општег и посебног интереса, израда календара културних догађаја, оснивање Савјета за културу Дистрикта, доношење Закона о културним добрима и културној дјелатности, те, на основу истог, успоставити јединствени систем заштите и развоја културних добара како би се очувало културно-историјско наслеђе, споменици културе и сл. Потребно је обезбиједити редовна финансијска средства за програмске активности, посебно национално културно-просвјетних друштава (ХКД „Напредак“, БЗК „Препород“ и СПКД „Просвјета“), те за откуп вриједне старе архивске, библиотечке, музејске и изложбене грађе. Додатно, неопходно је усвојити Закон о музејској дјелатности и урадити дигитализацију музејске грађе. Истовремено, потребно је радити на усвајању Закона о библиотечко-информационој дјелатности те на изградњи нове, функционалне, намјенске зграде за библиотеку, као и прикључење библиотечком систему COBISS и дигитализација грађе. Мјера подразумијева институционално јачање стручног кадра, изградњу Центра за културу (мултифункционална зграда, кино и концертна сала) у којој би евентуално био смјештен и јавни сервис ЈП „Радио Брчко“. Поред горе наведеног, мјера подразумијева и интегрисање архивске дјелатности у културни и културно образовни систем, оснивање Јавне установе Архив Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, стављање свих планираних просторних и техничких капацитета у згради архива у сврху реализације архивских и културних дјелатности, употпуњавање и формирање нових архивских фондова архивском грађом и документима⁸⁴, наставак дигитализације архивских фондова и збирки, као и промовисање доступности и значаја кориштења архивске грађе у научне и културне сврхе, те кадровско и стручно јачање капацитета Архива, посебно у дијелу ангажовања стручњака за обраду архивске грађе писане на староосманском и њемачком (голица) писму и језику. Додатно, мјера подразумијева и подршку пројектима културно-умјетничког стваралаштва (нпр. умјетничко-галеријски, издавачко-публицистички, оперативно и едукативно ширење умјетности кроз радионице, сувенирница, итд).

Развојни ефекат мјере јесте прије свега достизање предуслова за повећање нивоа културно-умјетничког стваралашта становништва (свих грађана Брчко дистрикта БиХ), али и повећање нивоа свијести о важности архива, умјетности и културе, као и едукација грађана свих старосних категорија. Очување традиционалних и културних вриједности, као и усаглашавање са културним и умјетничким токовима Европске уније треба бити приоритет Брчко дистрикта БиХ у будућности. Побољшање културне понуде, како домаћем становништву, тако и туристима и другим заинтересованим корисницима, допринијеће и другим постављеним циљевима и активностима.

⁸⁴ Поклоном и откупом приватне архивске грађе од приватних лица, организација и предузећа, преузимање дигиталних копија архивске грађе и докумената који се односе на Брчко из Османског архива у Истанбулу, Државног архива у Бечу, Архива Југославије у Београду, Хрватског државног архива и других архива.

4.3 Преглед приоритета и припадајућих мјера за 3. стратешки циљ

Преглед приоритета и мјера стратешког циља 3, са припадајућим индикаторима крајњег резултата, као и полазним (2019. година) и циљним вриједностима (2027. година), приказан је у табели испод.

Табела 42. Приоритети за стратешки циљ 3 са припадајућим мјерама

Стратешки циљ 3 Приоритет	Индикатор (крајњег резултата)	Полазна вриједност (2019)	Циљна вриједност (2027)
ПРИОРИТЕТ 3.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ, ТЛА, ВОДЕ И ВАЗДУХА	Број нових законских рјешења заштите животне средине/околиша који су усаглашени са ЕУ оквирима	0	5
	Трошкови одвоза отпада, КМ/годишње	936.000	700.000
	Удио рециклаже отпада, %	1	30
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
3.1.1 ЗАШТИТА ПРИРОДЕ, ТЛА, ВОДЕ И ВАЗДУХА ПРИЛАГОЂЕНА НАЈБОЉИМ ПРАКСАМА ЕУ			
3.1.2 ОДРЖИВО РЈЕШЕЊЕ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ			
ПРИОРИТЕТ 3.2. УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДГОВОРНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ	Удио комбиноване канализационе мреже, %	95	75
	Број нових насеља БДБиХ који имају приступ јавном водоводном систему	0	17
	Број ажурних стратешких и спроведених просторно-планских докумената	0	12
	Дужина асфалтираних путева годишње, км	13,32	15
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
3.2.1 ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ УСКЛАЂЕНО СА ПРИНЦИПИМА ДОБРОГ УПРАВЉАЊА, КОРИШЋЕЊА И ОПТИМАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПРОСТОРА			
3.2.2 ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА ВОДОВОДНЕ И КАНАЛИЗАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ			
3.2.3 ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА ЕЛЕКТРО-ЕНЕРГЕТСКЕ И ГАСНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ			
3.2.4 ИЗГРАДЊА И ОПРЕМАЊЕ САОБРАЋАЈНЕ И ДРУГЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ			
ПРИОРИТЕТ 3.3. ЕФИКАСНО КОРИШЋЕЊЕ ЕНЕРГИЈЕ	Удио енергије биомасе у јавном сектору МWх, %	15,13	25
	Удио енергије угља у јавном сектору МWх, %	20,19	15
	Износ средстава потрошње ел. енергије за јавну расвјету, КМ/годишње	2.042.900	1.000.000
ПРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРИОРИТЕТА			
3.3.1 УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ			
3.3.2 СМАЊЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЗАВИСНОСТИ ЗАЈЕДНИЦЕ И ЕМИСИЈЕ ГАСОВА			

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 3.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ, ТЛА, ВОДЕ И ВАЗДУХА

С обзиром на на претходну анализу стања сектора животне средине, постојеће стање у погледу заштите и мјера превенције за смањење негативног утицаја, могуће је примијетити да постоје значајне могућности за унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха. Ово унапређење усмјерено је у неколико праваца, прије свега у погледу унапређења постојеће регулативе, провођена конкретних мјера заштите (имплементацијом кључних пројеката у области заштите животне средине), али и јасним и прецизним пројектним и другим активностима који имају за циљ рјешавање конкретних проблема у заједници, попут санитарног одлагања и цијелокупног система управљања отпадом.

Мјера 3.1.1. Заштита природе, тла, воде и ваздуха прилагођена најбољим праксама ЕУ

У оквиру ове мјере препознаје се тежња Босне и Херцеговине, тиме и Брчко дистрикта БиХ, унапређењу процеса придружење Европској унији у свим друштвеним сегментима, укључујући и сегмент заштите животне средине/околиша, посебно са аспекта усвајања и примјене ЕУ директива и примјени најбољих расположивих технологија (БАТ). У оквиру ове мјере потребно је унаприједити постојећи регулаторни оквир Брчко дистрикта БиХ у погледу заштите животне средине и природе, што укључује цијели системски сет унапријеђених закона и припадајућих подзаконских аката, као и активности и пројекте који су фокусирани на заштиту природе, тла, воде и ваздуха али и посебан аспект заштите од негативног утицаја од буке који долази са интензивном урбанизацијом и градњом саобраћајне и друге инфраструктуре.

Мјера 3.1.2. Одрживо рјешење управљања отпадом

Ова мјера је у директној корелацији са мјером 3.1.1 и очувања и заштите природе, тла, воде и ваздуха, али се посебно фокусира на одрживо рјешење управљања отпадом укључујући и нова законска рјешена у вези са мјером 3.1.1. Као што је познато у Брчко дистрикту БиХ је посебно изражена проблематика одлагања отпада, како у погледу квалитета постојеће локације за одлагања, тако и структуре и количине прикупљеног отпада (значајно увећане количине за одлагање, с обзиром на минимални удио отпада који се рециклира). Из овога разлога потребно је изнаћи одрживо рјешење, селективног прикупљања, селекције, рециклаже и одлагања отпада на неку од санитарних депонија у окружењу, при томе водећи рачуна да се остваре уштеде у погледу буџетских и других средстава која се издвајају за одлагање отпада.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 3.2. УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДГОВОРНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ

Познато је да су комуналне дјелатности од посебне важности за развој заједнице. Брчко дистрикт БиХ има усвојен Закон о комуналним дјелатностима („Сл. гласник БДБиХ“ бр. 25/2020), којим је прописан начин, организација обављања комуналних дјелатности и њихово финансирање, као и индивидуална и заједничка комунална потрошњу. Комуналне дјелатности у складу са овим законом могу обављати: надлежна одјељења Владе Брчко дистрикта, јавна предузећа, правна и физичка лица којима градоначелник уговором повјери обављање комуналне дјелатности. У контексту ове мјере комунална инфраструктура сагледана је у ширем и интегралном смислу (укључујући и саобраћајну и другу инфраструктуру) у односу на предметно законско рјешење и њена изградња и реконструкција огледа се кроз четири (4) систематизоване мјере, водећи рачуна о надлежностима појединих служби као и међусобном односу мјера и припадајућих стратешких (кључних) пројеката.

Мјера 3.2.1. Просторно планирање усклађено са принципима доброг управљања, коришћења и оптималне организације простора

Градитељско наслеђе, урбани идентитет, хронолошко-стилске карактеристике простора Брчко дистрикта БиХ, су у одређеној мјери нарушене. Простор Брчко дистрикта БиХ се мора третирати као најзначајнији развојни потенцијал, те је заштита, рационално коришћење, планирање и уређење простора, један од најважнијих стратешких активности. Ефикасно и квалитетно управљањем простором, подразумијева припрему израде планске документације, праћења израде, контролу и спровођење усвојене планске документације која се врши у складу са регулативом и савременом методологијом, научним и стручним достигнућима. Из овог разлога ова мјера има своје специфичности које имају или могу имати утицај на правац, интензитет и динамику цјелокупног развоја Брчко дистрикта БиХ.

Мјера 3.2.2. Изградња и реконструкција водоводне и канализационе инфраструктуре

Унапређење постојећег стања кроз изградњу и реконструкцију водоводне и канализационе инфраструктуре у Брчко дистрикту БиХ један је од важанијих задатака у планском периоду. Системи водоснабдијевања и канализације су важни дијелови цјелокупне инфраструктуре заједнице Брчко дистрикта БиХ. Процијењена улагања у инфраструктуру за оптимално водоснабдијевање и канализацију захтијевају значајна улагања како би се постигао прихватљив ниво стања и перформанси у складу са потребама грађана и привреде Брчко дистрикта БиХ. Изградња и реконструкција ове инфраструктуре, у фази управљања и одржавања ће захтијевати промјену у приступу, како би се побољшале перформансе система и смањили оперативни трошкови, те омогућио већи обухват становништва Брчко дистрикта БиХ (посебно источног дијела) који имају приступ овој комуналној инфраструктури и припадајућим услугама.

Мјера 3.2.3. Изградња и реконструкција електро-енергетске и гасне инфраструктуре

Изградња и реконструкција електро-енергетске инфраструктуре усмјерена је прије свега на квалитет и континуитет снабдијевања електричном енергијом, посебно са аспекта поузданости дистрибуције и снабдијевања електричне енергије и изградње тзв. „енергетског прстена“. У погледу пројектовања и изградње гасне инфраструктуре, омогућила би се диверсификација извора енергије (горива), чиме се доприноси смањењу аеро-загађења, те се уводи један потпуно нови енергент на тржиште Брчко дистрикта БиХ који може имати значајан утицај на привредни развој. Поред низа предности коришћење овог енергента, већ у фази пројектовања, али изградње гасне инфраструктуре, потребо је водити рачуна да се ради о увозном енергенту, као и енергетској инфраструктури која мора узети у обзир посебне мјере заштите.

Мјера 3.2.4. Изградња и опремање саобраћајне и друге комуналне инфраструктуре

У погледу развоја саобраћајне инфраструктуре, значајно је нагласити да Брчко дистрикт БиХ има изграђену друмску (путну), жељезничку и водену (ријечну) инфраструктуру, што га ставља у изузетно повољан положај у односу на већину других локалних заједница у Босни и Херцеговини. Међутим, и поред значајних и интензивних улагања, те реализованих пројеката у погледу изградње и одржавања ове инфраструктуре, постоје значајне могућности за побољшања и реализацију нових саобраћајних инфраструктурних пројеката с циљем повећања промета људи и роба у и кроз Брчко дистрикт Босне и Херцеговине, нарочито пројектовањем и изградњом дијела ауто-пута, те рехабилитацијом дијелова магистралних, регионалних и локалних путева.

ПРЕГЛЕД МЈЕРА ЗА ПРИОРИТЕТ 3.3. ЕФИКАСНО КОРИШЋЕЊЕ ЕНЕРГИЈЕ

Ефикасним коришћењем енергије у Брчко дистрикту БиХ смањују се трошкови за снабдијевање енергијом, повећава се безбједност снабдијевања енергијом и њено ефикасније коришћење, повећава конкурентност привреде Брчко дистрикта БиХ, смањују се негативни утицаји на животну средину, подстиче се одговорно понашање према енергији и енергетским ресурсима. Такође, на основу јасног опредјељења институција Брчко дистрикта БиХ, те спровођењем кључних мјера и стратешких пројеката у погледу ефикасног коришћења енергије и мјера енергетске ефикасности у секторима производње, затим у погледу преноса, дистрибуције и потрошње енергије, те са тиме везаним смањењем емисије у атмосферу и минимизирању негативни утицаји у погледу климатских промјена (ССА).

Мјера 3.3.1. Унапређење енергетске ефикасности јавне расвјете и објеката

Проблематика енергетске ефикасности, у вријеме када су енергенти све скупљи, актуелна је у Брчко дистрикту БиХ јер се већина јавних институција грије из необновљивих извора. Ефикасно коришћење енергије у непосредној потрошњи енергетску ефикасност дефинише као однос између утрошка енергије и оствареног учинка у услугама, добрима или другом облику енергије. Према томе, енергетска ефикасност представља рационално коришћење енергије, кроз смањењу потрошњу енергената. Овом мјером потребно подићи свијест грађана Брчко дистрикта БиХ о томе колико је енергетска ефикасност битна за заједницу, спровести одређене активности за унапређење степена енергетске ефикасности, посебно у погледу енергетске ефикасности јавних објеката Брчко дистрикта БиХ, али и енергетске ефикасности индивидуалних и колективних објеката становања у Брчко дистрикту БиХ.

Мјера 3.3.2. Смањење енергетске зависности заједнице и емисије гасова

Повећањем степена енергетске ефикасности, смањује се енергетска зависност заједнице, смањују трошкови енергената али и смањује емисија гасова у атмосферу. Ова мјера посебно је значајна за привреду Брчко дистрикта БиХ, гдје је потребно извршити диверсификацију енергената, подстицати коришћење обновљивих извора енергије, стимулисати предузећа (посебно МСП) на имплементацију одређених међународних стандарда у погледу управљања енергетским системима, смањења емисије CO₂ и укупних емисија у животну средину, те допринијети смањењу утицаја на укупне климатске промјене путем коришћења намјенских међународних и властитих фондова.

5 ВЕЗА СА ПЛАНСКИМ ДОКУМЕНТИМА ДРУГИХ НИВОА ВЛАСТИ

При опису стратешких циљева (поглавље 3.3.2) показана је њихова усклађеност са правцима, акцелераторима и покретачима садржаним у **Оквиру за одрживи развој БиХ** (чија је израда у фази финализације) и тиме, посредно, са циљевима одрживог развоја на глобалном нивоу. У њиховој разради водило се рачуна да се приоритети и мјере сва три стратешка циља ускладе са одговарајућим акцелераторима и покретачима на правцима паметног раста, добре управе и управљања јавним сектором, стварајући претпоставке за остваривање друштва једнаких могућности.

Такође, приоритети и мјере из Стратегије развоја Брчко дистрикта БиХ у највећој мјери усклађени су са приоритетним мјерама из **Програма економских реформи БиХ 2020-2022.**

Осим са Оквиром за одрживи развој БиХ и са Програмом економских реформи БиХ, Стратегија развоја Брчко дистрикта БиХ је усклађена са кључним **стратешким документима у Босни и Херцеговини:**

Стратешки документ вишег нивоа	Везани стратешки циљ, приоритет и/или мјера из стратегије развоја
ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВОЈ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У БиХ ЗА ПЕРИОД 2016–2026.	
Стратешки програм 1: Добро управљање и менаџмент Стратешки програм 3. Повезаност тржишта рада и високог образовања	Приоритет 2.1. Побољшани услови за развој образовања, науке и истраживања, мјера 2.1.1. Јачање високог образовања и развој науке и 2.1.3. Подршка додатном инфраструктурном и материјалном опремању објеката образовања Приоритет 2.5. Подршка програмима осамостаљивања младих , Мјера 2.5.2. Изградња студентског кампуса за младе
СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА РАЗВОЈА ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ У КОНТЕКСТУ ЦЈЕЛОЖИВотног УЧЕЊА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ЗА ПЕРИОД 2014-2020.	
Стратешки циљ 1. Побољшање легислативе за образовање одраслих у контексту цјеложивотног учења и усклађивање с референтним оквиром Еуропске уније Стратешки циљ. 3. Развој програмских и институционалних могућности те унапрјеђење доступности образовања одраслих у контексту цјеложивотног учења Стратешки циљ 4. Обезбјеђење и подизање квалитета образовања	Приоритет 2.1. Побољшани услови за развој образовања, науке и истраживања, Мјера 2.1.2. Подршка образовним програмима и цјеложивотног учењу (преквалификација/дошколовање) у складу са потребама тржишта рада

одраслих у контексту цјеложивотног учења	
СТРАТЕГИЈА ПРОТИВМИНСКОГ ДЈЕЛОВАЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ 2018-2025.	
Стратешки циљ 3: Извиђање и чишћење	Приоритет 2.4 Јачање отпорности на природне и друге несреће, Мјера 2.4.3. Деминирање преосталог подручја контаминираног минама и неексплодираним убојитим средствима
СТРАТЕШКИ ПЛАН РУРАЛНОГ РАЗВОЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ (2018-2021) – Оквирни документ	
СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Побољшање квалитета живота у руралним подручјима кроз остваривање нових извора прихода и унапрјеђење физичке инфраструктуре, друштвене укључености и доступности јавних услуга	Стратешки циљ 1: Конкурентна привреда, складно уклопљена у глобалне развојне трендове и ланце вриједности, као мотор развоја БДБиХ Приоритет 1.2. Развој пољопривреде и руралних подручја Стратешки циљ 2. Значајно унапријеђено пружање услуга образовања, здравствене и социјалне заштите, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима Сви приоритети Стратешки циљ 3: Одрживо управљање животном средином, природним и комуналним инфраструктурним ресурсима Приоритет 3.1. Унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха, усклађеност на општем нивоу. Приоритет 3.2. Унапређење стања комуналне инфраструктуре и друштвено одговорно управљање простором, усклађеност на општем нивоу.
ОКВИРНА СТРАТЕГИЈА ПРОМЕТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ (2015-2030)	
СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Задовољити потребе у смислу одржавања, побољшања и развоја прометне инфраструктуре	Стратешки циљ 3: Одрживо управљање животном средином, природним и комуналним инфраструктурним ресурсима Приоритет 3.2. Унапређење стања комуналне инфраструктуре и друштвено одговорно управљање простором, усклађеност на општем нивоу.
ОКВИРНА ЕНЕРГЕТСКА СТРАТЕГИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ДО 2035.	
СТРАТЕШКЕ СМЈЕРНИЦЕ ДОКУМЕНТА, СТР.178-179.	Стратешки циљ 3: Одрживо управљање животном средином, природним и комуналним инфраструктурним ресурсима Приоритет 3.1. Унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха, усклађеност на општем нивоу. Приоритет 3.2. Унапређење стања комуналне инфраструктуре и друштвено одговорно управљање простором, усклађеност на општем нивоу.

	простором, усклађеност на општем нивоу. Приоритет 3.3. Ефикасно коришћење енергије, усклађеност на општем нивоу.
СТРАТЕГИЈА ПРИЛАГОЂАВАЊА НА КЛИМАТСКЕ ПРОМЈЕНЕ И НИСКОЕМИСИОНОГ РАЗВОЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА ПЕРИОД 2020-2030. (нацрт)	
СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Повећавање отпорности Босне и Херцеговине на климатску варијабилност и климатске промјене, при чему ће се обезбиједити остваривање развојних добити. СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Заустављање тренда повећања емисија гасова стаклене баште, значајно смањење емисије до 2030. године уз истовремени раст економије мјерама и програмима који ће резултирати смањењем емисије гасова стаклене баште за 50% до 2050. године у односу на 2014. годину.	Стратешки циљ 3: Одрживо управљање животном средином, природним и комуналним инфраструктурним ресурсима Приоритет 3.1. Унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха, усклађеност на општем нивоу. Приоритет 3.2. Унапређење стања комуналне инфраструктуре и друштвено одговорно управљање простором, усклађеност на општем нивоу. Приоритет 3.3. Ефикасно коришћење енергије, усклађеност на општем нивоу.
СТРАТЕШКЕ СМЈЕРНИЦЕ ЗА ХАРМОНИЗАЦИЈУ ПОДРШКЕ РАЗВОЈУ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА И ПРЕДУЗЕТНИШТВА У БиХ ЗА ПЕРИОД 2021-2027 (радна верзија)	
СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ: Обнављање и раст предузетничке дјелатности у свим дијеловима БиХ, са акцентом на предузетништво младих и предузетништво жена Обнављање и јачање позиције МСП у глобалним ланцима вриједности Повећање учешћа знањем интензивних производа/услуга и сектора Побољшање координације и хармонизација подршке за развој МСП (Достизање просјека земаља ЗБ и Турске у имплементацији SBA)	Стратешки циљ 1: Конкурентна привреда, складно уклопљена у глобалне развојне трендове и ланце вриједности, као мотор развоја БДБиХ Приоритет 1.1. Развој предузетништва и малих и средњих предузећа Мјере: 1.1.1. Подршка за пословање привреде и опоравак од посљедица пандемијске кризе 1.1.2. Системска подршка предузетништву младих и предузетништву жена 1.1.3. Подршка иновацијама и дигитализацији предузећа 1.1.4. Подршка извозно-оријентисаним секторима и предузећима 1.1.5. Усклађивање и унапређивање пословног окружења

Стратегија развоја Брчко дистрикта БиХ садржи и приоритете и мјере у погледу запошљавања који могу да се уграде у покренутом процесу израде Стратегије запошљавања у БиХ, заједно са приоритетима запошљавања Федерације БиХ и Републике Српске. Као методолошке смјернице у том процесу користе се Смјернице за политике запошљавања држава чланица ЕУ. Како је видљиво из следећег прегледа, већина приоритета и мјера у оквиру првог и другог стратешког циља усклађена је са одговарајућим смјерницама:

СМЈЕРНИЦЕ ЗА ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА У ЕУ	ПРИОРИТЕТИ И МЈЕРЕ ИЗ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА БДБИХ
Смјерница бр. 5: Поттицање потражње за радном снагом	- ПРИОРИТЕТ 1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА и све мјере у оквиру овог приоритета (1.1.1-1.1.5); - ПРИОРИТЕТ 1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА и мјера 1.5.4. у оквиру тог приоритета - ПРИОРИТЕТ 2.5. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ, мјера 2.5.1.
Смјерница бр. 6: Побољшање понуде радне снаге и приступа запошљавању, вјештинама и компетенцијама	ПРИОРИТЕТ 1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА и мјере 1.5.1-1.5.3. у оквиру тог приоритета
Смјерница бр. 7: Побољшање функционирања тржишта рада и дјелотворности социјалног дијалога	ПРИОРИТЕТ 1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА и мјере 1.5.1-1.5.3. у оквиру тог приоритета, укључујући стратешки пројекат „Успостављање одрживог локалног партнерства за образовање и запошљавање“
Смјерница бр. 8: Промицање једнаких могућности за све, поттицање социјалне укључености те сузбијање сиромаштва	- ПРИОРИТЕТ 1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА и мјере 1.5.1-1.5.3. у оквиру тог приоритета; - ПРИОРИТЕТ 2.1. ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА, мјера 2.1.2; - ПРИОРИТЕТ 2.2. ПОБОЉШАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ ПРЕМА ПОТРЕБАМА и све мјере у оквиру тог приоритета (2.2.1-2.2.3)

Такође, важно је нагласити иницијативе и могућности сарадње Брчко дистрикта БиХ са другим нивоима власти и јединицама локалне самоуправе (ЈЛС) у Босни и Херцеговини.

У области економског развоја, неопходна је **хармонизација законског, стратешког и институционалног оквира за предузетништво и развој малих и средњих предузећа са ентитетима**, а у складу са стратешким смјерницама са нивоа БиХ, како би се убрзао **напредак и имплементацији европског Акта о малом бизнису (SBA)**. Сличне потребе и прилике тичу се и осталих приоритета у оквиру првог стратешког циља, од **развоја пољопривреде и руралних подручја**, преко **развоја туризма, привлачења инвестиција и развоја тржишта**, гдје се сарадња може и треба да успостави и са сусједним градовима и општинама.

У области друштвеног развоја, намеће се посебна потреба за сарадњу са другим нивоима власти у **усклађивању законског, институционалног, организационог и управљачког система** везано за развој образовања (посебно високог), здравства и јавне сигурности, како би се осигурала кохерентност у стратешком смислу. Додатно, већина пројеката стратешког карактера су пројекти који могу донијети користи за јединице локалне самоуправе у окружењу и Републици Хрватској (општине Гуња, Винковци, итд), али истовремено, отвара се могућност заједничког аплицирања на фондове ЕУ намијењене прекограничној сарадњи, у којима постоји заједнички интерес реализације (мултифункционална сала, Јавни универзитет, Центар за културу и умјетност, итд). Са аспекта сарадње по питању младих и развоја спорта, много проактивнија сарадња може бити успостављена са вијећима/савјетима младих оба ентитета, с обзиром да Закони о младима ФБИХ и Закон о омладинском организовању РС постоје дужи низ година те је сходно томе, искуство имплементације Закона од

кључне важности у будућој имплементацији Закона о младима Брчко дистрикта БиХ. На крају, сарадња мора бити успостављена на директном нивоу са сусједним ЈЛС у сврху превенције и координације коришћења социјалних програма Брчко дистрикта БиХ, у сврху смањења могућности потенцијалне злоупотребе система социјалне заштите у Дистрикту или ЈЛС у окружењу.

У области заштите животне средине/околиша и инфраструктурног развоја Брчко дистрикт Босне и Херцеговине може остварити сарадњу са ентитетима и сусједним градовима, општинама и општинама, посебно **по питању заштите водотока ријеке Саве и других водотока**, по питању **одлагања комуналног отпада** могуће је остварити сарадњу са Градом Бијељина или неким од других градова са функционалним системом одлагања отпада и др. Сарадња са ентитетима и ЈЛС посебно је значајна у области заштите од елементарних непогода и других несрећа које могу имати утицај на животну средину, тј. људе и материјална добра. Посебно је значајна сарадња са Републиком Српском и Федерацијом Босне и Херцеговине и **погледу изградње мреже аутопутева, гасне транспортне инфраструктуре** као и прекогранична сарадња са Р Хрватском и сусједним општинама у погледу реализације одређених пројеката попут **санације или евентуално изградње моста на ријеци Сави**, побољшања пловности ријеке Саве и других пројеката, а с циљем развоја инфраструктуре, заштите животне средине, развоја заједнице и добробити грађана Брчко дистрикта БиХ.

6 ИНДИКАТИВНИ ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

ИНДИКАТИВНИ ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР					
ЗА ПЕРИОД ВАЖЕЊА СТРАТЕШКОГ ДОКУМЕНТА					
Редни број и ознака	Структура	Укупно	Буџет БДБиХ	Остали извори	
	финанс.	(КМ)	(КМ)	(КМ)	Назив потенцијалног извора
	(%)*				
1. С.С.: КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БДБиХ	50,11%	226.650.000	177.800.000	48.850.000	
1.1.П: РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МСП	15,19%	68.700.000	66.000.000	2.700.000	
1.1.1. М: ПОДРШКА ЗА ПОСЛОВАЊЕ ПРИВРЕДЕ И ОПОРАВАК ОД ПОСЉЕДИЦА КРИЗЕ		60.000.000	60.000.000	0	
1.1.2. М: СИСТЕМСКА ПОДРШКА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ МЛАДИХ И ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ЖЕНА		3.000.000	2.500.000	500.000	Донатори
1.1.3. М: ПОДРШКА ИНОВАЦИЈАМА И ДИГИТАЛИЗАЦИЈИ ПРЕДУЗЕЋА		3.600.000	2.500.000	1.100.000	Донатори и предузећа
1.1.4. М: ПОДРШКА ИЗВОЗНО-ОРИЈЕНТИСАНИМ СЕКТОРИМА И ПРЕДУЗЕЋИМА		2.000.000	1.000.000	1.000.000	Предузећа
1.1.5. М: УСКЛАЂИВАЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА		100.000	0	100.000	Донатори и привредне асоцијације
1.2. П: РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА	16,07%	72.700.000	70.400.000	2.300.000	
1.2.1. М: ПОДРШКА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ		70.000.000	70.000.000	0	
1.2.2. М: ПОБОЉШАЊЕ ЗЕМЉИШНЕ ПОЛИТИКЕ И КОНСОЛИДАЦИЈА ЗЕМЉИШТА		2.000.000	200.000	1.800.000	Донатори
1.2.3. М: МОБИЛИЗАЦИЈА ЛОКАЛНИХ РЕСУРСА ЗА РАЗВОЈ РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА		500.000	100.000	400.000	Донатори

1.2.4. М: ОРГАНИЗАЦИОНИ И КАДРОВСКИ РАЗВОЈ СЕКТОРА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		200.000	100.000	100.000	Донатори
1.3. П: РАЗВОЈ ТУРИЗМА	1,86%	8.400.000	4.500.000	3.900.000	
1.3.1. М: СТРАТЕШКО ПРОФИЛИСАЊЕ И ТУРИСТИЧКО БРЕНДИРАЊЕ БДБих		400.000	200.000	200.000	Донатори, приватни сектор
1.3.2. М: ОРГАНИЗАЦИОНО И КАДРОВСКО ЈАЧАЊЕ СЕКТОРА ТУРИЗМА		1.000.000	800.000	200.000	Донатори
1.3.3. М: ИЗГРАДЊА ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ		7.000.000	3.500.000	3.500.000	Приватни инвеститори
1.4. П: ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА	13,47%	60.900.000	22.000.000	38.900.000	
1.4.1. М: ОПРЕМАЊЕ ПРИОРИТЕТНИХ ПОСЛОВНИХ ЗОНА		50.000.000	20.000.000	30.000.000	Приватни инвеститори
1.4.2. М: МАРКЕТИНГ ЛОКАЦИЈЕ ЗА ИНВЕСТИТОРЕ		300.000	200.000	100.000	Донатори
1.4.3. М: АКТИВНО УКЉУЧИВАЊЕ ИСЕЉЕНИШТВА У ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ БДБих		600.000	300.000	300.000	Донатори, дијаспора
1.4.4. АКТИВНО УЧЕШЋЕ У ПРОГРАМИМА РЕГИОНАЛНЕ САРАДЊЕ, ЕУ И ЗАПАДНОГ БАЛКАНА		10.000.000	1.500.000	8.500.000	Фондови ЕУ и регионални фондови за Западни Балкан; донатори; приватни инвеститори
1.5. П: РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА	3,53%	15.950.000	14.900.000	1.050.000	
1.5.1. М: СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА КОЈА АКТИВНО ТРАЖЕ ЗАПОСЛЕЊЕ		500.000	400.000	100.000	Донатори
1.5.2. М: ЗАПОШЉАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ИЗ КАТЕГОРИЈА ТЕЖЕ ЗАПОШЉИВИХ И ЖЕНА		7.750.000	7.000.000	750.000	Министарство за људска права и избјеглице БиХ
1.5.3. М: УСКЛАЂИВАЊЕ ТРЖИШТА РАДА И СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА КРОЗ КАРИЈЕРНО УСМЈЕРАВАЊЕ И САВЈЕТОВАЊЕ		700.000	500.000	200.000	Донатори

1.5.4. М: ПОДРШКА САМОЗАПОШЉАВАЊУ У ПРИВРЕДИ И ПОЉОПРИВРЕДИ		7.000.000	7.000.000	0	
2. С.С.: ЗНАЧАЈНО УНАПРИЈЕЂЕНО ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ОБРАЗОВАЊА, ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ, КУЛТУРЕ, СПОРТА И ЈАВНЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ, НА ПРИНЦИПИМА ДОБРОГ УПРАВЉАЊА ЈАВНИМ СЕКТОРОМ У СКЛАДУ СА ЕУ СТАНДАРДИМА	19,17%	86.710.000	78.100.000	8.610.000	
2.1П: ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА	2,30%	10.410.000	9.000.000	1.410.000	
2.1.1. М.Јачање и развој науке и високог образовања		3.500.000	3.000.000	500.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.1.2. М. Подршка образовним програмима и цјеложивотном учењу (преквалификација/дошколовање) у складу са потребама тржишта рада		1.910.000	1.500.000	410.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.1.3. Подршка додатном инфраструктурном и материјалном опремању објеката образовања		5.000.000	4.500.000	500.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.2.П. ПОБОЉШАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ ПРЕМА ПОТРЕБАМА	1,08%	4.900.000	4.700.000	200.000	
2.2.1. М. Развој и подршка систему мјешовитог пружања социјалних услуга у социјалној заштити		3.500.000	3.500.000	0	-
2.2.2. М. Оснивање Центра за социјални рад		700.000	700.000	0	-
2.2.3. М. Развијање социјалног предузетништва		700.000	500.000	200.000	Грантови социјалног предузетништва
2.3.П. РАЗВОЈ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА	4,60%	20.800.000	19.800.000	1.000.000	

2.3.1. М. Јачање примарне здравствене заштите кроз развој службе Хитне медицинске помоћи и концепта породичне/обитељске медицине		4.000.000	3.500.000	500.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.3.2.М. Кадровско и инфраструктурно јачање секундарне и терцијарне здравствене заштите уз набавку неопходне опреме		14.500.000	14.000.000	500.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.3.3.М. Развој и увођење интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС) и подстицање квалитета здравствене заштите		2.300.000	2.300.000	0	-
2.4. П. ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ НЕСРЕЋЕ	2,01%	9.100.000	7.900.000	1.200.000	
2.4.1.М. Развој система превентивног дјеловања од несрећа		3.500.000	3.000.000	500.000	ЕУ фондови намијењени ДРР
2.4.2.М. Програми подршке невладиним организацијама препознатим у систему заштите и спасавања		2.100.000	2.100.000	0	-
2.4.3.М. Деминирање преосталог подручја контаминираних мина и неексплодираних убојитим средствима		3.500.000	2.800.000	700.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.5.П. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ	0,99%	4.500.000	3.700.000	800.000	
2.5.1.М. Подршка бизнис <i>Start-up</i> пројектима и самозапошљавању младих		1.800.000	1.500.000	300.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.5.2.М. Изградња студентског кампуса за младе		2.000.000	1.500.000	500.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.5.3.М. Оснивање Одсјека за младе		700.000	700.000	0	-
2.6.П. РАЗВОЈ СПОРТА И КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ У СКАДУ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА	8,18%	37.000.000	33.000.000	4.000.000	

2.6.1.М. Унапређење стања спорта и школског спорта		23.000.000	21.000.000	2.000.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
2.6.2.М. Развој културно-умјетничке традиције		14.000.000	12.000.000	2.000.000	Грантови - УН Агенције, ИПА III, Амбасаде у БиХ, УСАИД, ГИЗ, други пројекти
3. С.С.: ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА	30,72%	138.920.000	51.670.000	87.250.000	
3.1 П: Унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха	4,11%	18.600.000	7.800.000	10.800.000	
3.1.1 М: ЗАШТИТА ТЛА, ВОДЕ, ВАЗДУХА И РАЗНОЛИКОСТИ ПРИЛАГОЂЕНА НАЈБОЉИМ ПРАКСАМА ЕУ		600.000	600.000	0	
3.1.1.1 <i>Анализа и унапређење постојеће регулативе у областима заштите животне средине</i>		10.000	10.000	0	
3.1.1.2 <i>Израда стратешког документа управљања водама Брчко дистрикта БиХ</i>		100.000	100.000	0	
3.1.1.3 <i>Мониторинг квалитета површинских вода- водотока Тиње, Саве, Брке и Близне</i>		100.000	100.000	0	
3.1.1.4 <i>Мониторинг квалитета ваздуха у Брчко дистрикту БиХ</i>		350.000	350.000	0	
3.1.2 М: ОДРЖИВО РЈЕШЕЊЕ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ		18.000.000	7.200.000	10.800.000	
3.1.2.1 <i>Изградња и опремање Центра за управљање отпадом (СУО)</i>		5.000.000	2.000.000	3.000.000	<i>Прикупљена средства од наплате одвоза отпада и др.</i>

3.1.2.2 Санација и рекултивација постојеће депоније отпада		13.000.000	5.200.000	7.800.000	Прикупљена средства од наплате одвоза отпада и рециклаже отпада, кредити и др.
3.2 П: Унапређење стања комуналне инфраструктуре и одговорно управљање простором	23,95%	108.320.000	37.870.000	70.450.000	
3.2.1 М: ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ УСКЛАЂЕНО СА ПРИНЦИПИМА ДОБРОГ УПРАВЉАЊА, КОРИШЋЕЊА И ОПТИМАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ простора		1.000.000	1.000.000	0	
3.2.1.1 Израда јединствене базе података о стању у простору БДБиХ		100.000	100.000	0	
3.2.1.2 Израда и усвајање Просторног плана БДБиХ		200.000	200.000	0	
3.2.1.3 Израда и усвајање Урбанистичког плана		100.000	100.000	0	
3.2.1.4 Израда и усвајање спроведених планова просторног уређења		250.000	250.000	0	
3.2.1.5 Ревизија важеће просторно-планске документације		250.000	250.000	0	
3.2.2 М: ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА ВОДОВОДНЕ И КАНАЛИЗАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ		60.000.000	6.300.000	53.700.000	
3.2.2.1 Концепт водоснабдијевања Брчко дистрикта БиХ		500.000	250.000	250.000	Посебна средства, ЕБРД и др.
3.2.2.2 Концепт канализације и пречишћавања отпадних вода Брчко дистрикта БиХ		500.000	250.000	250.000	Посебна средства, ЕУ фондови, ЕБРД и др.

3.2.2.3 Изградња колектора десна обала ријеке Брке, лијева обала ријеке Брке, десна обала ријеке Саве и ППОВ		29.000.000	5.800.000	23.200.000	Посебна средства, ЕУ фондови, ЕБРД и др.
3.2.2.4 Изградња објеката прве фазе ГТС Плазуље - Поточари (цјевовод, ПС Поточари, резервоар Поточари и спојеви на постојећу водоводну мрежу)		8.000.000	0	8.000.000	Уговор о зајму између Босне и Херцеговине и Европске банке за обнову и развој (ЕБРД) за Пројекат водоснабдијевања Брчко дистрикта БиХ
3.2.2.5 Реконструкција канализационе мреже		8.000.000	0	8.000.000	Посебна средства, ЕБРД и др.
3.2.2.6 Реконструкција водоводне мреже		12.000.000	0	12.000.000	Посебна средства, ЕБРД и др.
3.2.3 М: ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА ЕЛЕКТРО-ЕНЕРГЕТСКЕ И ГАСНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ		26.500.000	9.750.000	16.750.000	
3.2.3.1 Изградња 35 кВ кабловског вода од ЧТС 35/10 Брчко I до ЧТС 35/10 Брчко III са припадајућим оптичким водом		760.500	760.500	0	
3.2.3.2 Изградња 10/20 кВ кабловског вода од ЧТС35/10 Брчко III до ТС10(20)/04 Центар 1		152.100	152.100	0	
3.2.3.3 Изградња нових и замјена постојећих ТС10(20)/04		3.000.000	3.000.000	0	
3.2.3.4 Каблирање и изградња НН мреже у Брчко дистрикту БиХ		1.000.000	1.000.000	0	
3.2.3.5 Подршка у изградњи гасовода Бијељина-Бања Лука и стварање могућности за прикључење БДБиХ на транспортни гасовод (МРС)		1.500.000	750.000	750.000	Инвестициона (концесиона) средства посебне намјене кроз заједнички пројекат са Републиком Српском
3.2.3.6 Израда стратешког документа гасификације БДБиХ и конкретних техничких пројеката гасификације БДБиХ		20.000.000	4.000.000	16.000.000	Посебна средства за гасификацију БДБиХ (концесионе накнаде, таксе и накнаде за прикључење на мрежу и др)

3.2.4 М: ИЗГРАДЊА И ОПРЕМАЊЕ САОБРАЋАЈНЕ И ДРУГЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ		20.820.000	20.820.000	0	
3.2.4.1 Изградња мини обилазнице „Чардаклије“ кроз стамбено насеље Ријеке		965.000	965.000	0	
3.2.4.2 Наставак изградње нових кружних токова и наставак изградње Булевара мира		2.500.000	2.500.000	0	
3.2.4.3 Изградња саобраћајнице од моста на Брци (код Избора) до Антуновић пумпе		2.300.000	2.300.000	0	
3.2.4.4 Санација постојећег моста-гранични прелаз са Републиком Хрватском на ријеци Сави		1.595.000	1.595.000	0	
3.2.4.5 Наставак рјешавања оборинске одводње оба подвожњака		1.800.000	1.800.000	0	
3.2.4.6 Планирање изградње трасе ауто-пута кроз БДБиХ (студије и израда пројектне документације)		4.000.000	4.000.000	0	
3.2.4.7 Рехабилитација дијела магистралних путева (2022-2024)		3.760.000	3.760.000	0	
3.2.4.8 Рехабилитација дијела регионалних путева (2022-2024)		2.000.000	2.000.000	0	
3.2.4.9 Рехабилитација дијела локалних путева (2022-2024)		1.900.000	1.900.000	0	
3.3 П: Ефикасно коришћење енергије	2,65%	12.000.000	6.000.000	6.000.000	
3.3.1 М: УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ		11.200.000	5.800.000	5.400.000	

3.3.1.1 Санација, реконструкција и модернизација јавне расвјете		7.000.000	2.800.000	4.200.000	УНДП, средства посебне намјене, ЕИБ и др.
3.3.1.2 Утопљавање зграда и реконструкција освјетљења у јавним зградама у БДБиХ		4.200.000	3.000.000	1.200.000	УНДП, средства посебне намјене, ЕИБ и др.
3.3.2 М: СМАЊЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЗАВИСНОСТИ ЗАЈЕДНИЦЕ И ЕМИСИЈЕ ГАСОВА		750.000	150.000	600.000	
3.3.2.1 Израда акционог плана смањења емисија стакленичких гасова		0	0	0	
3.3.2.2 Успостављање револвинг фонда за унапређење енергетске ефикасности МСП		750.000	150.000	600.000	Наплаћена средства посебне намјене, револвинг фонд, ЕУ средства „зелени фондови“, ЕИБ и др.
Укупно из стратешког документа**	100%	452.280.000	307.570.000	144.710.000	
ПРЕГЛЕД ПО ИЗВОРИМА					
Буџетска средства, КМ	Кредитна средства, КМ		Средства ЕУ и других донатора, КМ		Остале донације, КМ
307.570.000	0		109.510.000		35.200.000

Предложени индикативни финансијски оквир за спровођење стратегије уклапа се у индикативни финансијски оквир и финансијске пројекције који су утврђени у фази израде ситуационе анализе на основу анализе буџетских докумената за претходни, текући и наредни плански период, те анализе утrophка средстава на развојне активности и пројекте у претходних пет година.

Тим претходним оквиром била су постављена сљедећа ограничења:

- максимално 483.000.000 КМ за укупно финансирање реализације стратегије у седмогодишњем периоду;
- од тога максимално 422.800.000 КМ из Буџета БДБиХ;
- без додатног екстерног финансирања новим кредитним средствима.

7 ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ, ИЗВЈЕШТАВАЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА

Законом о буџету Брчко дистрикта БиХ⁸⁵, који је на снази од 1. 1. 2020. године, прописана је обавеза израде стратешких докумената. Стратегија развоја Брчко дистрикта БиХ је, поред осталог, основа за израду Програма рада Владе БДБиХ, као и за израду секторских стратегија, стратешких планова и планова рада одјељења и институција у БДБиХ.

Предложени оквир за спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију Стратегије развоја БДБиХ заснива се на *Правилнику о садржају и методологији израде, систему праћења и надзора спровођења стратешких докумената и имплементационих докумената*, који је Влада Брчко дистрикта БиХ усвојила на 121. ванредној сједници одржаној 19. октобра 2020. године.

Спровођење

Спровођење Стратегије развоја БДБиХ одвија се кроз имплементацију и годишње ажурирање акционог плана за трогодишњи период (по принципу 1+2), у којему се, на основу стратешко-планских докумената, дефинишу приоритетни пројекти и активности за наредни трогодишњи циклус (1+2) усклађено са припремом Документа оквирног буџета (ДОБ) и Програма јавних инвестиција (ПЈИ) БДБиХ. Планови рада одјељења и институција у БДБиХ су у функцији спровођења Стратегије развоја и одговарајућег акционог плана, тако што приликом израде трогодишњег плана рада и годишњег плана рада надлежна тијела преузимају пројекте и активности из акционог плана за које су обезбијеђена финансијска средства. Према Правилнику, *за трогодишњи план рада надлежна тијела у Дистрикту обавезно преузимају релевантне мјере из Стратегије развоја Дистрикта са припадајућим индикаторима, полазним и циљним вриједностима за сваку годину трогодишњег периода које постају програми (мјера из стратешког документа = програм у трогодишњем плану рада), а сваки одабрани програм у трогодишњем плану рада надлежног тијела утврђује се као програм у ДОБ-у (програм у трогодишњем плану рада = програм у ДОБ-у), са додијељеном шифром*. Годишњи планови рада доносе се у функцији реализације програма (мјера) из трогодишњег плана рада, као и циљева и приоритета из стратешких докумената. Годишњи планови се обједињују у јединствени Годишњи програм рада Владе БДБиХ.

За спровођење Стратегије развоја БДБиХ одговорна су сва одјељења Владе БДБиХ, као и друге надлежне институције БДБиХ. Главну координирајућу улогу у овим процесима има Сектор за опште послове и стратешко планирање при Уреду Градоначелника Брчко дистрикта БиХ. Овом сектору припадају и најважнији задаци који се односе на спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја. У оквиру овог сектора формиран је Одсјек за стратешко планирање, који се бави праћењем спровођења стратегије као и оперативних и годишњих планова и програма, те

⁸⁵ Што се тиче остале релевантне регулативе, Законом о планирању, пројектовању и развоју Брчко дистрикта Босне и Херцеговине новооснованом Заводу за планирање, пројектовање и развој БДБиХ нису додијељени задаци везани за спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја.

предлагањем њиховог прилагођавања и унапређивања, као и учествовањем у њиховој изради.

Представници Одсјека су имали водећу улогу и у раду Одбора за развој, који је Влада Брчко дистрикта БиХ формирала као оперативно тијело за спровођење процеса израде и provedбе стратегије развоја до 2027. године. Одбор чине представници осамнаест институција, укључујући Скупштину Брчко дистрикта БиХ и Канцеларију градоначелника, ресорна одјељења и институције БДБиХ, представнике привредних асоцијација и младих. И Одбор у цјелини и већина његових чланова појединачно, учествовали су активно у процесу израде стратегије развоја.

На основу испољеног ангажовања у процесу израде стратегије развоја, може се закључити да постоје солидни иницијални капацитети за њену имплементацију, праћење, извјештавање и евалуацију. Кључну координациону улогу притом има Сектор за опште послове и стратешко планирање – Одсјек за стратешко планирање, чији капацитет треба постепено јачати стицањем нових знања, вјештина и искуства, и кадровским проширивањем, уколико то околности омогуће.

Веома је важно да Одбор за развој настави свој рад, јер се у њему налазе, поред представника Одсјека за стратешко планирање, и представници одјељења и институција које су у највећој мјери задужене за координацију имплементације појединих мјера, а веома често су и носиоци имплементације тих мјера.

Препоручује се да тежиште у развоју знања и вјештина стручног особља Одсјека за стратешко планирање буде на вјештинама модерације, које су неопходне за ефикасан рад Одбора за развој, те на стицању нових знања за мониторинг и евалуацију развојних пројеката и активности.

Праћење

Према претходно наведеном Правилнику, *праћење подразумева константно систематично и континуирано сакупљање, анализирање и коришћење података и показатеља у сврху мјерења напретка остваривања постављених стратешких циљева / приоритета / мјера и напретка у кориштењу расположивих средстава и предузимања одговарајућих активности с циљем евентуалних корекција. Праћење се спроводи на основу оквира за спровођење, праћење, извјештавање и вредновање стратешког документа који се дефинише у склопу стратешког документа. У овом процесу разматрају се два основна аспекта оквира, а то су кључне активности и носиоци одговорности за спровођење активности.*

Према Правилнику, *у процесу мониторинга у Дистрикту успостављају се и редовно ажурирају електронске евиденције индикатора остварења стратешких циљева, приоритета и мјера из стратешких докумената, те индикатора из годишњег плана рада. Ове евиденције су основ за израду извјештаја о раду и извјештаја о развоју. Сваки организациони дио у Дистрикту врши мониторинг реализације трогодишњег плана рада, односно годишњег плана рада.*

Извјештавање

Извјештавање о спровођењу Стратегије развоја одвија се кроз двије врсте извјештаја:

- годишње извјештаје о раду надлежних тијела, који се обједињују у јединствени Годишњи извјештај о раду Владе;
- извјештај о развоју, који за Стратегију развоја БДБиХ годишње припрема Сектор за опште послове и стратешко планирање, разматра Одбора за развој, а усваја Влада БДБиХ уз прослеђивање Скупштини БДБиХ ради информисања.

Вредновање

У складу са претходно наведеним Правилником, вредновање спровођења Стратегије развоја заснива се на следећим критеријумима:

а) релевантност (усклађеност) одабраних циљева с утврђеним изазовима и јавним потребама;

б) дјелотворност (ефикасност) омјер планираних и остварених учинака и предвиђених (коришћених) ресурса ради постизања оптималног резултата;

ц) учинак (ефективност) – обим остваривања циљева стратешког документа кроз поређење полазних и остваривих вриједности индикатора;

д) утицај – обим (позитивних и негативних) промјена и посљедица развојне интервенције (предвиђених и непредвиђених) те усклађеност учинака са потребама циљних група;

е) одрживост – трајност позитивних промјена и учинака.

Препоручује се да се вредновање стратегије развоја врши у два наврата (1) у виду средњорочне евалуације након истека половине рока (у другој половини 2024. године) ради процјене остварених ефеката и препорука за ажурирање/ревизију стратегије и унапређење имплементације у преосталом периоду, и (2) по истеку рока, у виду завршне евалуације, да би се добила оцјена о оствареним ефектима и препоруке за наредни стратешки период. Посебан фокус евалуације, у виду посебног поглавља, треба да представља допринос стратегије развоја БДБиХ реализацији циљева/индикатора одрживог развоја БиХ.

Сумарни преглед активности, носилаца и учесника

Преглед активности и одговорности за спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја Брчко Дистрикта БиХ дат је у следећој табели.

Табела 43. Преглед активности и одговорности за спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја БДБиХ

Основне активности и одговорности за спровођење, праћење, извјештавање и евалуацију стратегије развоја	
Активности	Надлежност (ко?)
Припрема/ажурирање Календара активности Одсјека за стратешко планирање	Носилац процеса: Шеф Сектора за опште послове и стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Одсјеку за стратешко планирање
Припрема механизма и алата за праћење	Носилац процеса: Шеф Сектора за опште послове и

и извјештавање о остварењу стратегије развоја (укључујући локализоване циљеве одрживог развоја БиХ)	стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Одсјеку за стратешко планирање
Дефинисање приоритетних пројеката/активности на основу стратешко-планских докумената за наредни 1+2 плански циклус	Носилац процеса: Предсједник Одбора за развој Учесници у процесу: Чланови Одбора за развој
Припрема секторских стратегија, усклађених са стратегијом развоја	Носилац процеса: Шефови одјељења и руководиоци институција Учесници процеса: Запослени у одјељењима и институцијама
Припрема трогодишњих планова рада, усклађених са стратегијом развоја	Носилац процеса: Шефови одјељења и руководиоци институција Учесници процеса: Запослени у одјељењима и институцијама
Израда годишњих планова рада одјељења и институција, укључујући пројекте и активности из стратегије развоја, уз усклађивање са Буџетом	Носилац процеса: Шефови одјељења и руководиоци институција Учесници процеса: Запослени у одјељењима и институцијама
Израда обједињеног Годишњег програма рада Владе	Носилац процеса: Шеф Сектора за опште послове и стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Сектору за опште послове и стратешко планирање
Праћење реализације трогодишњих и годишњих планова рада одјељења и институција	Носилац процеса: Шефови одјељења и руководиоци институција Учесници процеса: Запослени у одјељењима и институцијама
Праћење реализације Годишњег програма рада Владе	Носилац процеса: Шеф Сектора за опште послове и стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Сектору за опште послове и стратешко планирање
Праћење и привлачење екстерних извора финансирања пројеката	Носилац процеса: Шеф Одсјека за стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Одсјеку за стратешко планирање, Координатор и запослени у Канцеларији координатора БДБиХ у Савјету министара БиХ
Припрема годишњих извјештаја о раду	Носилац процеса: Шефови одјељења и руководиоци институција Учесници процеса: Запослени у одјељењима и институцијама
Припрема обједињеног Годишњег извјештаја о раду Владе	Носилац процеса: Шеф Сектора за опште послове и стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Сектору за опште послове и стратешко планирање
Припрема годишњег извјештаја о развоју	Носилац процеса: Шеф Сектора за опште послове и стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Одсјеку за

	стратешко планирање
Разматрање годишњег извјештаја о развоју	Носилац процеса: Предсједник Одбора за развој Учесници у процесу: Чланови Одбора за развој
Разматрање и усвајање годишњег извјештаја о развоју и информисање Скупштине БДБиХ	Носилац процеса: Градоначелник Учесници у процесу: Влада БДБиХ
Покретање процеса средњорочне и завршне евалуације стратегије развоја	Носилац процеса: Шеф Одсјека за стратешко планирање Учесници процеса: Запослени у Одсјеку за стратешко планирање
Ревидирање стратегије развоја и израда акционог плана за период 2025-2027. на основу препорука средњорочне евалуације	Носилац процеса: Предсједник Одбора за развој Учесници у процесу: Чланови Одбора за развој

8 ПРИЛОГ: ДЕТАЉАН ПРЕГЛЕД МЈЕРА

8.1 Детаљан преглед мјера за 1. стратешки циљ

Стратешки циљ 1:

КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ
Приоритет	1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА
Назив мјере	1.1.1. ПОДРШКА ЗА ПОСЛОВАЊЕ ПРИВРЕДЕ И ОПОРАВАК ОД ПОСЉЕДИЦА ПАНДЕМИЈСКЕ КРИЗЕ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Брчко дистрикт БиХ предњачи у цијелој земљи у погледу финансијске подршке коју пружа за привреду и пољопривреду, у виду гаранција, грантова и субвенција, као и разноврсних пореских олакшица. Привредницима и предузетницима у Брчко дистрикту су на располагању бројни грантови и субвенције за подршку у пословању, првенствено кроз примјену Закона о подстицају у привреду Брчко дистрикта БиХ и кроз реализацију Програма субвенционисања дијела камате за кредите предузећима, предузетницима, подружницама и носиоцима пољопривредних газдинстава на подручју Брчко дистрикта БиХ и издавање кредитних гаранција посредством Развојно-гарантног фонда Брчко дистрикта БиХ (РГФБД). У наредном стратешком периоду планирано је настављање ових добрих пракси, уз постепено преусмјеравање дијела средстава на подршку циљаним групама (млади предузетници и жене предузетнице), на подршку иновацијама, дигитализацији и декарбонизацији као новим развојним изазовима за МСП, те на интензивнију подршку извозно-оријентисаним предузећима и секторима, у складу са мјерама 1.1.2, 1.1.3. и 1.1.4. Такође, предвиђа се и привремено и дјелимично прилагођавање финансијске подршке (уколико и колико буде неопходно) за опоравак од негативних посљедица пандемијске кризе, као и стицање отпорности на сличне кризе у будућности. То се односи на евентуално продужење важења Закона о ублажавању негативних економских посљедица изазваних стањем природне несреће због COVID-19 у БиХ (донесен 6. 5. 2020, истиче 31. 12. 2020) и на 2021. годину, с тим да се прво уради квалитетна анализа и процјена ефеката примјене предвиђених олакшица и мјера подршке у току 2020. године. Анализу је потребно урадити у току првог квартала 2021, уз прилагођавање коришћених олакшица и мјера подршке новонасталим околностима. Уз то, због очекиваног раста кредитних задужења ММСП-а, препоручује се да се трансфер за Програм субвенционирања дијела камата за кредите предузећима, предузетницима, подружницама и носиоцима пољопривредних газдинстава Развојно-гарантног фонда БД повећа на 1,8 милиона КМ, колико је износио у 2018. години. Додатна група активности односи се на пружање стручне подршке заинтересованим ММСП да уведу превентивне мјере којима се знатно

	смањује ризик од зараза и од прекида пословања, те да такве мјере уграде у своје пословање у средњем и у дугом року. Активности укључују израду и дистрибуцију одговарајућег водича о увођењу превентивних мјера у ММСП, као и организовање радионица и пружање консултантске помоћи за увођење и одржавање таквих мјера. При разради и имплементацији ове групе активности треба узети у обзир ефекте и научене лекције међународне подршке у погледу опоравка од пандемијске кризе у БиХ, коју координира УНДП. Такође, треба користити већ водиче, приручнике и сличне материјале који су већ урађени од стране међународних организација и пројеката (нпр. https://b2bit.ba/wp-content/uploads/2020/04/Vodic-za-organizacije-u-toku-pandemije-04_2020.pdf). Посебна група активности односи се на побољшање регулаторног оквира за процедуре стечаја/банкрота фирми, са циљем убрзања и поједностављивања поступака, те на припрему и промоцију циљаних мјера подршке за пружање друге шансе предузетницима, у виду одговарајућих обука и размјене искустава о факторима успјеха за нови почетак, као и одговарајућих финансијских подстицаја за нови почетак. У том смислу, финансијске подстицаје за пружање друге шансе треба експлицитно уврстити у јавне позиве за додјелу субвенција привреди.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Број активних СП и ММСП - Број ММСП која користе досадашње видове подстицаја - Побољшање SBA профила БиХ у димензији 2. (Банкрот и друга шанса) и димензији 6 (Приступ финансијама)	- 3278 (2019) - 1569 (2019) - 2,55 и 3,26 (2019)	- До 2023. достићи ниво из 2019. - Мање од 1200 (2027) - 3,50 и 4,00 (2025)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Примјена мјере треба директно да допринесе ублажавању актуелних негативних посљедица пандемијске кризе на пословање предузетника и предузећа, као и да доведе до постепеног опоравка пословних перформанси привреде и пољопривреде, тако да се до 2023. достигну кључни показатељи из 2019. У средњем и дугом року, мјера треба да допринесе повећању броја ММСП у односу на број становника, расту прихода и других пословних остварења ММСП, са постепеним растом бруто-додане вриједности и извоза.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 60.000.000 КМ (2021-2027) Извор: Буџет БДБиХ (Средства за субвенције приватним предузећима; Гарантно-кредитни фонд БДБиХ)		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу		
Носиоци мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Дирекција за финансије Гарантно-развојни фонд БДБиХ Основни суд БДБиХ Привредна комора БДБиХ Удружење послодаваца БДБиХ		

Циљне групе	Самостални предузетници и предузећа (д. о. о.) Пољопривредна газдинства
-------------	--

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА
Назив мјере	1.1.2. СИСТЕМСКА ПОДРШКА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ МЛАДИХ И ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ЖЕНА (Стратешки пројекат: Успостављање инкубатора за развој ИТ фирми)
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У складу са процјенама и препорукама из Извјештаја о имплементацији Акта о малом бизнису (<i>SBA – Small Business Act</i>) као референтног ЕУ оквира за земље западног Балкана, предузетништво младих и предузетништво жена треба да буде системски подржано од стране свих нивоа власти у БиХ. Подршка предузетништву младих укључује следеће главне групе активности: - <u>Укључивање предузетничког учења у програме формалног средњошколског и универзитетског образовања у виду факултативног и/или обавезног предмета</u> У Брчко дистрикту БиХ то значи увођење предузетничког учења у програме 4 средње школе (гимназија, економска, техничка, пољопривредно-медицинска школа), те 4 високошколске установе (Економски факултет Брчко Универзитета Источно Сарајево и три приватна универзитета). - <u>Подршку реализацији пословних идеја младих и раном расту њихових фирми</u> При разради ове врсте подршке препоручује се проучавање и коришћење модела финансијске и менторске подршке који развија Фондација Мозаик, прилагођавајући одговарајуће инструменте подршке (пословни анђели, вентуре капитал) специфичном контексту и праксама у БиХ. - <u>Подршка развоју предузетништва младих у области информационих технологија</u> Обухвата подршку стварању ИТ стручњака и укључује информатичко усавршавање наставника на свим нивоима образовања, увођење ИТ смјерова и рачунарских лабораторија/учионица у средњим школама, те увођење специјалистичких студија у високом образовању, уз укључивање стручњака из ИТ и технолошки напреднијих фирми у наставни процес и рад на повећању броја студената. Неформално образовање, организовањем (бесплатних) школа за програмирање, треба у пракси да оснажи формално образовање покривањем непокривених подручја као и повећањем интересовања људи који су завршили неформалне обуке за формално образовање. Посебан допринос реализацији ове мјере треба да пружи стратешки пројекат „Успостављање инкубатора за развој ИТ фирми“ који треба да се припреми и реализује на основу добрих пракси у најближем окружењу (БИТ центри у Тузли). - <u>Подршка предузетништву жена</u> Као основа за подршку треба да послужи Акциони план за развој женског предузетништва у БДБиХ (2018-2021) који треба да се ажурира за период 2021-2023. Финансијска подршка подразумијева веће коришћење средстава за подстицаје који се пружају у Брчко дистрикту

	БиХ (према Закону о потицању привреде и према Закону о пољопривреди, те средстава за субвенционисање камата и гаранције, активних мјера запошљавања, средстава за суфинансисање закупа пословног простора, средстава Програма самозапошљавања у пољопривреди и Програма самозапошљавања у привреди), путем циљаног информисања предузетница и увођењем додатних бодова за жене предузетнице у програме подстицаја гдје је то пожељно и изводиво (да би се омогућило адекватно праћење ефеката, приликом расписивања јавних позива за додјелу средстава треба увести податак о полу оснивача и директора). Нефинансијска подршка укључује осигурање стручне подршке за предузетнице, првенствено сљедеће: за припрему и кандидовање пројекта, према донаторима и програмима/фондовима, којима ће се унаприједити пословање; менторство за предузетнице које отпочињу свој бизнис; обуке из области предузетништва (обуке из области менаџмента и стручне обуке за стицање практичних вјештина у приоритетним областима). Уз то, потребно је у већој мјери промовисати женско предузетништво, подржати умрежавање и удруживање предузетница.		
Кључни стратешки пројекти	- Успостављање инкубатора за развој ИТ фирми	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		- Функционалан инкубатор за развој ИТ фирми - Креирано најмање 15 нових ИТ фирми	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Сиљне вриједности
	- Број нових младих ИТ стручњака - Број нових ИТ фирми основаних од стране младих предузетника - Учешће жена у додијељеним подстицајима за самозапошљавање (број подстицаја за жене у односу на укупан број подстицаја) - Побољшање SBA профила БиХ у димензији 1.1. (Предузетничко учење) и 8а (Стручне и пословне вјештине)	- 0 (2020) - 0 (2020) - 26% (85 од 317 у периоду 2014-2019) - 3,23 (2019) - 2,70 (2019)	- Најмање 100 (2027) - Најмање 20 (2027) - Више од 35% (2021-2027) - 3,8 (2025) - 3,5 (2025)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Спровођење ове мјере у средњем и дугом року треба да доведе до раста броја нових предузећа (<i>start-ups</i>) која оснивају образовани млади људи и жене предузетнице. Очекује се да тако формирана нова предузећа буду усмјерена на дјелатности и послове са већом доданом вриједности и да ће запошљавати квалитетнију и боље плаћену радну снагу, првенствено младе стручњаке. Тако ће спровођење ове мјере имати позитиван утицај на прва два индикатора за приоритет 1.1. (раст броја ММСП у односу на број становника; раст прихода ММСП) док ће за трећи индикатор (напредак БиХ у имплементацији SBA) допринос бити у оквиру SBA димензија 1 (Предузетничко учење) и 8а (Стручне и предузетничке вјештине).		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 3.000.000 КМ Извор: Буџет БДБиХ, Донаторска средства		
Период имплементације	2021-2027.		

мјере	
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу
Носиоци мјере	- Одјељење за образовање БДБиХ - Средњошколске и високошколске институције БДБиХ - Одјељење за привредни развој, спорт и културу БДБиХ - Развојно-гарантни фонд БДБиХ - Завод за запошљавање БДБиХ - Привредна комора БДБиХ, Удружења жена, Удружење послодаваца
Циљне групе	- Средњошколци и студенти заинтересовани за предузетничку каријеру - Средњошколци и студенти заинтересовани за каријеру ИТ стручњака - Жене заинтересоване за предузетничку каријеру - Жене које воде свој бизнис

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ
Приоритет	1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА
Назив мјере	1.1.3. ПОДРШКА ИНОВАЦИЈАМА И ДИГИТАЛИЗАЦИЈИ ПРЕДУЗЕЋА
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова мјера је у складу са препорукама из Извјештаја о имплементацији Акта о малом бизнису (<i>SBA – Small Business Act</i>) које се односе на димензије 8Б (Иновације), 9 (МСП у зеленој економији) и 10 (Интернационализација). У Брчко дистрикту се у прерађивачкој индустрији истичу производња прехранбених производа, производња производа од гуме и пластичних маса и производња намјештаја. Анализом су идентификовани изазови за даљи развој прерађивачке индустрије, који обухватају јачање позиције извозно оријентисаних предузећа у глобалним ланцима вриједности, паметни раст иновацијама, не само у фази производње, већ и прије и после производње, гдје се остварује већа додата вриједност, затим повећање учешћа знањем интензивних производа/услуга и сектора у привредној структури и повећање додане вриједности, што треба да резултира и већом атрактивности предузетничке каријере и запошљавања у малим и средњим предузећима за младе те постепеном интеграцијом привреде БДБиХ у шире европске токове дигитализације. Мјера укључује двије главне групе активности: (1) креирање акционог плана за подршку иновацијама у МСП (укључујући дигитализацију и енергетску ефикасност), и (2) креирање специфичног инструмента подршке иновацијама у виду ваучер-шеме. Акциони план за подршку иновацијама у МСП треба да дефинише кључне елементе политике подршке иновацијама у МСП и кораке у реализацији те политике. <i>За израду акционог плана за подршку иновацијама у МСП треба искористити подршку одговарајућег пројекта ГИЗ-а.</i> Путем ваучер-шеме ће се суфинансирати коришћење услуга за развој пословања за МСП (развој производа, развој процеса, организациони развој, дигитализација, прелаз на е-трговину и енергетску ефикасност и сл.), организовање презентација нових технологија и нове опреме за МСП, заједнички пројекти истраживачко-развојних (образовних) институција и МСП у функцији унапређивања пословања, нових

	производа, процеса и организационих модела. Ваучер-шема обухвата следеће главне активности: - Расписивање годишњег јавног позива за суфинансирање коришћења услуга за развој пословања за МСП (развој производа, развој процеса, организациони развој, дигитализација, прелаз на е-трговину и енергетску ефикасност и сл.), организовање презентација нових технологија и нове опреме за МСП, заједнички пројекти истраживачко-развојних (образовних) институција и МСП у функцији унапређивања пословања, нових производа, процеса и организационих модела; - Евалуација испуњености услова и критерија; - Обавјештавање и уговарање; - Извјештавање, мониторинг и евалуација. Имплементацијом ове мјере треба да се у знатној мјери олакша увођење иновација у пословање МСП-а и њихов прелаз на производе и пословне моделе који доносе већу додану вриједност и омогућују уклапање у нове глобалне развојне трендове и ланце вриједности. <i>Напомена: при разради и реализацији ове мјере треба искористити могућности које отвара Закон о подстицању привреде БДБиХ.</i>		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Сиљне вриједности
	- Раст бруто-додане вриједности МСП-а - Побољшање SBA профила БиХ у димензији 86 (Иновације)	- 245,6 мил. КМ (2019) - 1,86	- Најмање за 20% (2027) - 4,00 (2025)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Спровођење ове мјере у средњем и дугом року треба да доведе до раста бруто-додане вриједности, захваљујући иновацијама производа, процеса, организације, те дигитализацији и прелазу на е-трговину и енергетски ефикасније пословање, чиме ће се олакшати укључивање и одржавање у новим ланцима вриједности. Такође, реализација мјере треба да доведе до раста прихода од извоза, као и до напретка БиХ у имплементацији SBA (димензије 86 и 10).		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 3.600.000 КМ Извор: Буџет БДБиХ, Донаторска средства, МСП		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу		
Носиоци мјере	- Одјељење за привредни развој, спорт и културу - Дирекција за финансије		
Сиљне групе	- Иновативна мала предузећа - Средња и велика предузећа - Пружаоци услуга за развој пословања		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА

Назив мјере	1.1.4. ПОДРШКА ИЗВОЗНО-ОРИЈЕНТИСАНИМ СЕКТОРИМА И ПРЕДУЗЕЋИМА		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова мјера је у складу са препорукама из Извјештаја о имплементацији Акта о малом бизнису (<i>SBA – Small Bysiness Act</i>) које се односе на димензију 7 (Стандарди и технички прописи), а индиректно и на димензију 10 (Интернационализација МСП-а). Мјера се заснива на Закону о подстицању привредног развоја Брчко дистрикта БиХ, према којем је омогућена и подршка за увођење техничких стандарда за МСП у износу од 10.000 КМ, као и подршка за друге видове унапређења пословања предузећа. Имплементацијом ове мјере треба да се у знатној мјери олакша извоз МСП-а на захтјевна инострана тржишта, у складу са ЕУ директивама новог приступа. Мјера укључује: - Финансијску подршку за увођење техничких стандарда коришћењем инструмента који се хармонизује у БиХ (https://edabl.org/zasto-i-kako-podrzati-uvodjenje-tehnickih-standarda-u-preduzecima-policy-studija/)); - Финансијску подршку за наступе на међународним сајмовима, коришћењем три инструмента који се хармонизују у БиХ (подршка за колективне наступе, подршка за индивидуалне наступе на престижним сајмовима, подршка за наступе на виртуелним сајмовима); - Подршку снажнијој интеграцији МСП у глобалне ланце вриједности, укључујући: - Повезивање домаћих МСП-а са инопартнерима путем Европске мреже предузетништва (ЕЕН); - Примјену концепта кластера као важног покретача економије и иновација, јер се тако лакше постиже међусобна интеракција повезаних компанија, образовних институција и истраживачког сектора; - Укључивање домаћих МСП-а у ланце снабдијевања страних инвеститора у БиХ; - Организовање пословних сусрета (Б2Б) од стране привредних комора и уз подршку међународних пројеката (нпр. ЕБРД, Гиз и други); - Промоцију капацитета домаћих МСП путем амбасада и представништва БиХ у иностранству; - Подршку сарадњи и повезивању МСП-а ради заједничког наступа на иностраним тржиштима; - Подршку повезивању МСП из БиХ са МСП из региона у оквиру СЕФТА-е ради заједничког наступа на другим тржиштима.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Сиљне вриједности
	- Раст прихода од извоза - Побољшање SBA профила БиХ у димензији 7 (Приступ МСП-а стандардизацији) и димензији 10 (Интернационализација)	- 210,3 (2019) - 2,78 - 2,57	- Најмање 20% (2027) - 3,50 (2025) - 4,00 (2025)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Провођење ове мјере у средњем и дугом року треба да доведе до раста извоза привреде Брчко дистрикта БиХ, зато што ће предузећа моћи да испуне основни услов за извоз на захтјевна тржишта ЕУ, али и других земаља, у погледу испуњавања техничких стандарда за производе. Примјеном мере у координацији са Министарством		

	вањске трговине и економских односа БиХ и Вањскотрговинском комором у знатној мјери олакшаће се маркетинг предузећа на иностраним тржиштима и повезивање са страним партнерима. Такође, реализација мјере треба да доведе и до стварања веће додатне вриједности, јер ће се смањити овисност о посредницима на међународним тржиштима, која се тренутно манифестује у виду тзв. трговачких стандарда, када су домаћа предузећа принуђена да додатно плаћају пласман производа под стандардом посредника.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.000.000 Извор: Буџет БДБиХ; Предузећа
Период имплементације мјере	2021-2027.
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу
Носиоци мјере	- Одјељење за привредни развој, спорт и културу - Дирекција за финансије - Привредна комора БДБиХ - Вањско-трговинска комора БиХ
Сиљне групе	Извозно оријентисана предузећа и сектори

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.1. РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА
Назив мјере	1.1.5. УСКЛАЂИВАЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ПОСЛОВНОГ ОКРУЖЕЊА
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Влада Брчко дистрикта БиХ тренутно интензивно ради на успостављању пословања на једном мјесту (<i>One Stop Shop</i>) са циљем смањења броја корака, трошкова и времена за регистрацију пословног субјекта. У наредном периоду треба обезбиједити усклађивање Закона о подстицању привреде у БДБиХ са препорукама ЕУ у погледу: дефиниције микро, малих и средњих предузећа; уградње принципа SBA; операционализације тих принципа кроз одговарајућу стратегију и акциони план; увођење механизма јавно-приватног дијалога за развој МСП и предузетништва. Такође, мјера подразумијева и усклађивање овог закона и подзаконских аката са Законом о државној помоћи БиХ и одговарајућим ЕУ директивама. Стручне подлоге за реализације ове мјере припремљене су у оквиру пројекта „SBA у БиХ“. Уз регулаторно усклађивање, мјера укључује и сталан рад на унапређивању пословног окружења, путем стално отвореног и конструктивног јавно-приватног дијалога, уз изградњу заједничких капацитета Привредне коморе БДБиХ и Удружења послодаваца БиХ за припрему и заговарање иницијатива за побољшање пословног окружења, које се односе на смањивање пореских и непореских

	оптерећења за ММСП, као и за смањивање ограничења за њихово пословање. Притом треба да се анализирају ефекти већ постојећих пореских олакшица, по којима БДБиХ предњачи у цијелој земљи (за разне врсте улагања, за производњу, за извоз, за запошљавање) и да се изврше неопходна прилагођавања, како би се осигурали већи ефекти и боље одговорило на растуће изазове пословања и развоја предузетника и предузећа.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Сиљне вриједности
	- Степен усклађености Закона о подстицању привреде са препорукама ЕУ - Број успешних нових заједничких иницијатива ПК и УП БДБиХ - Побољшање SBA профила БиХ у димензији 3 (Институционални и регулаторни оквир) и димензији 5a (Услуге подршке за МСП)	- Дјелимично (2019) - 0 (2020) - 2,62 (2019) - 3,41 (2019)	- Потпуно (2023) - Најмање 5 (2025) - 4 (2025) - 4,2 (2025)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Хармонизацијом оквира за пословање и подстицање са одговарајућим ЕУ и БиХ оквиром омогућиће се већа доступност програма финансијске и нефинансијске подршке за МСП и предузетништво из домаћих, билатералних и ЕУ фондова, чиме ће се посредно допринијети бољем остварењу сва три индикатора дефинисана за приоритет 1.1. Сталним унапређивањем пословног окружења олакшаће се покретање нових и развој постојећих МСП. У случају трећег индикатора (напредак БиХ у имплементацији SBA) допринос ће бити у димензијама 3 (Институционални и регулаторни оквир) и 5a (Услуге подршке за МСП).		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 100.000 КМ Извор: Донатори и привредне асоцијације		
Период имплементације мјере	2021-2025.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу БДБиХ		
Носиоци мјере	- Одјељење за привредни развој, спорт и културу БДБиХ - Канцеларија градоначелника БДБиХ (Законодавна канцеларија) - Одјељење за европске интеграције и међународну сарадњу - Привредни савјет БДБиХ - Привредна комора БДБиХ - Удружење послодаваца БДБиХ		
Циљне групе	Микро, мала и средња предузећа и њихови запослени		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНСЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
--------------------------	--

Приоритет	1.2. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА		
Назив мјере	1.2.1. ПОДРШКА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Брчко дистрикт БиХ предњачи у цијелој земљи у погледу подстицаја за пољопривреду, у виду директне подршке која се пружа пољопривредним газдинствима и домаћинствима, на основу Правилника о начину и условима за подстицај у пољопривредној производњи. Оваква политика подстицаја дала је добре резултате у погледу степена обрађености ораничног земљишта, који је виши него у већини других дијелова БиХ, као и у погледу сталног раста неформалне запослености у руралним дијеловима. У наредном стратешком периоду планирано је настављање ове добре праксе, уз постепено преусмјеравање дијела средстава са досадашње директне подршке на подршку инвестицијама које доприносе структурном и руралном развоју, укључујући: - подршку инвестицијама у непокретну имовину, куповину машина, опреме и технологије, укључујући и дигитализацију; - подршку инвестицијама у физичка средства повезана с прерадом и маркетингом пољопривредних и рибљих производа; - остале инвестиције потребне за повећање економске активности у руралним подручјима. Овим постепеним преусмјеравањем искористиће се велики потенцијал пољопривредно-прехранбеног сектора као најзначајнијег извозног сектора БДБиХ, јер ће се олакшати прелаз пољопривредних газдинстава на комерцијалну производњу, укључивање у ланце снабдјевања већих прерађивачких фирми и повећање формалне запослености у сектору пољопривреде. Такође, мјером ће се идентификовати релевантни подсектори за инвестицијску подршку, дизајнирати мјера потицања инвестиција, мобилизирати средства и осигурати имплементација. Мјера ће настојати олакшати диверсификацију и развој економских активности у руралним подручјима, које су комплементарне пољопривредној производњи, те прераду, маркетинг и продају производње на фарми, агротуризам и друге повезане активности. Мјера ће се реализовати објављивањем и провођењем више циљаних јавних позива за додјелу средстава подршке сваке године.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Сиљне вриједности
	- Учешће средстава за структурне и руралне развојне иницијативе (стуб 2) у подстицајима за пољопривреду - Раст инвестиција у подручју Пољопривреда, лов и шумарство (правна лица)	- око 10% (2019) - 2,7 мил. КМ (2018)	- око 30% (2027) - Најмање за 100% (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Овом мјером треба да се повећа способност пољопривредно-прехранбеног сектора да се носи с конкурентским притиском и тржишним силама те да се помогне сектору у постепеном усклађивању са стандардима ЕУ. Такође, омогућиће се стварање нових радних мјеста и одржавање постојећих радних мјеста кроз развој нових пословних		

	активности, чиме се повећава ниво економске активности руралних подручја и обрће тренд руралне депопулације.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 70.000.000 КМ Извор: Буџет БДБиХ
Период имплементације мјере	2021-2027.
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду
Носиоци мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Дирекција за финансије Међународни програми подршке Привредна комора БДБиХ Удружење послодаваца БДБиХ
Циљне групе	Пољопривредна газдинства и домаћинства

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ
Приоритет	1.2. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА
Назив мјере	1.2.2. ПОБОЉШАЊЕ ЗЕМЉИШНЕ ПОЛИТИКЕ И КОНСОЛИДАЦИЈА ЗЕМЉИШТА
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Један од главних изазова за развој пољопривредног сектора у Брчко дистрикту БиХ је мала и фрагментирана земљишна структура фарми. Укупна површина пољопривредног земљишта у Брчко дистрикту БиХ је 30.000 ха. Просјечна величина фарме је око 2 хектара распоређена у просјеку на 4 парцеле. Тренд уситњавања земљишта је видљив и све израженији. Ова структура фарми ограничава конкурентност и може у великој мјери одвратити домаћинства од тога да буду комерцијални пољопривредни произвођачи. Ова мјера је усмјерена на побољшање функционисања тржишта пољопривредног земљишта и консолидацију земљишта. У оквиру мјере предвиђено је покретање пилот пројекта или пуног пројекта консолидације земљишта који треба потакнути и олакшати земљопосједницима на дефинисаном подручју/селу да смање фрагментацију размјеном и/или купопродајом земљишних парцела. Како би се олакшао овај процес, консолидација земљишта мора бити покривена одговарајућим законским оквиром, који треба да се припреми и предложи кроз стратешки пројекат консолидације земљишта, полазећи од прегледа регулаторних и/или практичних препрека за развој тржишта земљишта и утврђивања корака за административно олакшавање и смањење трошкова купопродаје земљишних парцела. У периоду примјене мјере може се очекивати смањење броја пољопривредних газдинстава и повећање просјечне величине тржишно оријентисаних фарми. Развој регулаторног оквира и нормалног тржишта земљишта као и смањење напуштања земљишта кроз консолидацију земљишта требали

	би бити начини за рјешавање споменутог проблема. Друге мјере подршке и интервенције ће такође бити разматране. Подршка групама произвођача, организацијама произвођача и задругама ће допринијети побољшању структуре пољопривредних газдинстава.		
Кључни стратешки пројекти	- СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ КОНСОЛИДАЦИЈЕ ЗЕМЉИШТА	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		- Знатно олакшана купопродаја пољопривредног земљишта	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Преокретање тренда уситњавања пољопривредних посједа - Повећање просјечне величине тржишно оријентисаних фарми	- Тренд уситњавања (до 2019) - Око 2 ха (2019)	- Тренд укрупњавања (2027) - Најмање за 100% (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Очекује се да ће се примјеном ове мјере и одговарајућим стратешким пројектом знатно допринијети побољшању конкурентности пољопривредно-прехрамбеног сектора, првенствено конкурентности и одрживости тржишно оријентисаних фарми.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2.000.000 КМ Извор: Мјера и стратешки пројекат у оквиру ње ће се финансирати из различитих извора, рачунајући првенствено на подршку донатора.		
Период имплементације мјере	2023-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду		
Носиоци мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Одјељење за јавни регистар (Комисија за комасацију) Дирекција за финансије Међународни програми подршке		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства/фарме		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ
Приоритет	1.2. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА
Назив мјере	1.2.3. МОБИЛИЗАЦИЈА ЛОКАЛНИХ РЕСУРСА ЗА РАЗВОЈ РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мобилизација локалних ресурса ра развој руралних подручја извршиће се кроз имплементацију приступа LEADER, који је вишеструко потврђен као ефикасан у земљама ЕУ, односно кроз повећање учешћа руралног становништва и развијање цивилног друштва и социјалног дијалога унутар руралног становништва, олакшавање доброг управљања кроз локална партнерства и потицање запошљавања и развијање људског капитала. Ресурси посвећени приступу LEADER би такође требали придонијети

	промоцији руралног развоја кроз локалне иницијативе и партнерства. Активности би требале циљати на повећање способности руралних становника и чланова ЛАГ-а (локалне акционе групе) кроз обуку и образовање за развој, организацију и вођење ЛАГ-а те припрему и имплементацију Стратегије локалног развоја кроз локалне пројекте.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Број успостављених и функционалних ЛАГ-ова	0 (2019)	- Најмање 3 (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Овом мјером се омогућује и олакшава учешће руралног становништва и цивилног сектора у планирању и покретању локалних иницијатива којима се унапређује економски потенцијал руралних подручја и побољшава квалитет живота. Тиме се посредно доприноси остварењу приоритета развоја пољопривреде и руралних подручја.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 500.000 КМ Извор: 100.000 КМ Буџет БДБих, 400.000 КМ Донаторска средства		
Период имплементације мјере	2024-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду		
Носиоци мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Мјесне заједнице Невладине организације Пољопривредна газдинства и предузетници у руралним подручјима Међународни програми подршке		
Сиљне групе	- Предузетници и становништво у руралним подручјима - Институције које пружају савјетодавне услуге пољопривредницима и микро и малим предузећима као што су јавне савјетодавне службе и секторске организације с одговарајућим агенцијама за развој капацитета		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.2. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА
Назив мјере	1.2.4. ОРГАНИЗАЦИОНИ И КАДРОВСКИ РАЗВОЈ СЕКТОРА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Организациони и кадровски развој сектора пољопривреде и руралног развоја треба да буде у функцији структурног и руралног развоја, тако да се омогући ефикаснији и дјелотворнији рад на развоју мјера и инструмената подршке и праћењу њихових ефеката, с једне стране, и на њиховој имплементацији, с друге стране. У том смислу, постепено треба фокусирати стручне ресурсе у Одјељењу за пољопривреду, шумарство и водопривреду на креирање и прилагођавање мјера подршке, као и праћење и евалуацију њихових ефеката, уз формирање посебних организационих јединица за њихову имплементацију, унутар одјељења или у виду посебних јединица (нпр. орг. јединица за плаћања у пољопривреди, пољопривредна

	савјетодавна служба и сл). Паралелно, треба да се планира и реализује кадровско јачање и континуирано иновирање знања и вјештина запослених у овом сектору. Организационим уређивањем и јачањем пољопривредне савјетодавне службе промовисаће се коришћење савјетодавних услуга међу пољопривредницима, управитељима земљишта и малим и средњим предузећима у руралним подручјима како би се побољшали економски и еколошки резултати, односно угодност климе и отпорност пољопривредних газдинстава и предузећа. Тиме ће се допринијети повећању способности сектора пољопривредно-прехрамбених производа да се носи с конкурентским притиском и тржишним силама, те да се постепено усклади са стандардима Европске уније, истовремено остварујући економске, друштвене и еколошке циљеве у уравнотеженом територијалном развоју руралних подручја. Савјети ће такође помоћи у рјешавању изазова климатских промјена, промоцијом ефикасности ресурса и подржавањем помака према ниско-карбонској пољопривреди и сектору хране и шумарства.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Сиљне вриједности
	- Број успостављених и функционалних организационих јединица за имплементацију финансијске и савјетодавне подршке	0 (2019)	- Најмање 2 (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Овом мјером се омогућује и олакшава реализација осталих мјера у оквиру приоритета 1.2. Тиме се посредно доприноси остварењу приоритета развоја пољопривреде и руралних подручја.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 200.000 КМ Извор: 100.000 КМ Буџет Брчко дистрикта БиХ, 100.000 КМ Донаторска средства		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду		
Носиоци мјере	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Факултети и истраживачко-развојне институције Међународни програми подршке		
Циљне групе	- Запослени у Одјељењу за пољопривреду, шумарство и водопривреду - Институције које пружају савјетодавне услуге пољопривредницима и микро и малим предузећима		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНСЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ
Приоритет	1.3. РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Назив мјере	1.3.1 СТРАТЕШКО ПРОФИЛИСАЊЕ И ТУРИСТИЧКО БРЕНДИРАЊЕ БДБИХ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Туризам у Брчко дистрикту БиХ до сада се развијао по инерцији, претежно на основу предузетничких иницијатива и улагања. Економски

	ефекти у овој области могли би бити знатно већи него до сада уколико би се осигурало циљано позиционирање БДБиХ на растућем тржишту туризма. Овом мјером се настоји осигурати квалитетно стратешко профилисање туризма Брчко дистрикта БиХ кроз селекцију, развој и брендирање главних туристичких производа. Са становишта тржишног позиционирања Брчко дистрикта као јединствене/ интегралне туристичке дестинације, струковне аргументе треба тражити у двије одреднице: - Туристичко-географски положај; и - Специфичан политичко-правни статус. Стратешким профилисањем треба првенствено обухватити следећих шест сегмента туристичке понуде/производа Брчко дистрикта: 1. Пословни туризам; 2. Спортско-рекреативни туризам; 3. Рурални туризам; 4. Манифестациони туризам; 5. Еколошки туризам, и 6. Продукти посебних интереса. За сваки од ових излазних профила потребно је урадити детаљније истраживање и студију. Процјењује се да извођење истраживања и израду студија треба повјерити организацији која је специјализована за овакву врсту послова, уз осигурање максималног степена сарадње са стручњацима за туризам из администрације БДБиХ. Након селекције главних туристичких производа, њихово брендирање треба осмислити и спроводити користећи пројектни приступ, кроз међусобно усклађене пројектне активности.		
Кључни стратешки пројекти	Кључни пројекти одабраће се тек након израде и усвајања студије(а)	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		- Развијена најмање 3 туристичка бренда БДБиХ (2027)	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Број предложених и прихваћених туристичких брендова БДБиХ - Број развијених/остварених туристичких брендова	- 0 (2020) - 0 (2020)	- Најмање 5 (2024) - Најмање 3 (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализација мјере треба да доведе до стратешког профилисања туризма у БДБиХ, као дјелатности коју карактерише глобални раст, са ефектима на низ других дјелатности у повезаним ланцима вриједности. Профилисање и развој туристичких брендова треба да доведе до боље циљаних и већих инвестиција у овој области и од стране јавног и од стране приватног сектора, водећи директно до већег броја туристичких посјета, ноћења, као и прихода у хотелијерству и угоститељству.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 400.000 КМ Извор: Буџет БДБиХ, донаторска средства, приватни сектор		
Период имплементације	2021-2027.		

мјере	
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу
Носиоци мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу Специјализована организација Међународни пројекти
Циљне групе	ММСП у области туризма

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ		
Приоритет	1.3. РАЗВОЈ ТУРИЗМА		
Назив мјере	1.3.2. ОРГАНИЗАЦИОНО И КАДРОВСКО ЈАЧАЊЕ СЕКТОРА ТУРИЗМА		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Овом мјером предвиђа се успостављање јединственог дестинацијског управљачког тијела – ДМО (<i>Destination Management Organization</i>) у складу са најбољим праксама које карактерише системски приступ и партнерство јавног и приватног сектора у управљању организацијом. Такође, планира се организовање низа едукација носилаца туристичке понуде како би се радило на сталном унапређењу и повећању атрактивности понуде, као и едукација за професионалце који се баве туризмом. Реализација мјере укључује следеће главне активности: - Преглед и анализа добрих пракси у региону у погледу успостављања и функционисања ДМО; - Израда студије изводивости за успостављање ДМО; - Израда приједлога за Владу БДБиХ за оснивање ДМО, са свим неопходним елементима; - Усвајање приједлога и реализација свих предвиђених процедуралних корака/рјешења; - Израда и усвајања аката неопходних за успостављање организације; - Осигурање ресурса неопходних за функционисање организације, - Планирање, организовање и вредновање едукација за носиоце туристичке понуде и професионалце који се баве туризмом. Напомена: Оснивање Туристичке организације Брчко дистрикта и/или Туристичког информативног центра може бити прелазно рјешење до успостављања функционалне ДМО. Свестрано и професионално представљање понуде туристичких информација и услуга од стране Туристичке организације/Туристичког информативног центра (ТИС), односно ДМО у развијеној фази, изузетно је битно за креативну мотивацију младих људи. Рад поменутог тијела треба буде организован на квалитетан и савремен начин, да се ради на сталном усавршавању, развијању понуде и повећању иновативности.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	- Организација за туризам успостављена и функционална - Број организованих едукација у области туризма	0 0	1 (2025) 20 (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Уз паралелан развој и брендирање главних туристичких производа, организациони развој предвиђен овом мјером треба да доведе до развоја туризма као потенцијално значајне привредне дјелатности у БДБиХ, отварајући могућности за боље циљане, више усклађене и веће инвестиције у овој области. То треба да доведе у средњем и дугом року до постепеног раста броја туристичких посјета и ноћења, као и раста прихода од туризма.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.000.000 КМ Извор: Буџет БДБиХ, Донаторска средства		
Период имплементације мјере	2022-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу		
Носиоци мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу Међународни пројекти Специјализована организација за туризам (након успостављања)		
Циљне групе	ММСП у области туризма		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНСЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.3. РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Назив мјере	1.3.3. ИЗГРАДЊА ТУРИСТИЧКО-РЕКРЕАТИВНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера подразумијева цијели низ појединачних активности/пројеката, које је потребно разрадити и укључивати у планове капиталних инвестиција, по приоритетима и динамици који ће у знатној мјери бити одређени препорукама за развој главних туристичких брендова БДБиХ (мјера 1.3.1). - Уређење постојећих објеката спортско-рекреативног карактера (градски стадион, спортски терени); - Уређење градског дијела Саве–Фицибаер (марина, голф терен, урбана рекреација); - Уређење зоне ријеке Тиње (излетничке и бициклистичке стазе, рекреативни садржаји); - Уређење постојећег градског базена и изградња затворених базена - Изградња адекватног сајамског простора; - Уређење градског дијела Саве–Фицибаер (риболовиште); - Уређење локалитета Петковача као потенцијалног резервата природе и вриједног ресурса широких развојних могућности; - Уређење локалитета Фазанерија као значајне ловачке и еко туристичке дестинације; - Постављање туристичке сигнализације;

	- Успостављање система функционисања мобилне апликације и препознавања туристичких атрактивности у Брчко дистрикту БиХ; - Маркирање планинарских рута и обиљежавање сигурне рекреације на планини Мајевици; - Санација покретног наслеђа археолошког и етнолошког значаја; - Израда програма санације, реконструкције и рестаурације најзначајнијих споменика градитељског наслеђа унутар градског језгра; - Реконструкција Градашчевићева куле у Бијелој и стављање у туристичку функцију и др.		
Кључни стратешки пројекти	Изградња марине на Сави	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		- Убрзан развој наутичког туризма - Покретање нових инвестиција које прате наутуку и туризам - Повећан промет иностраних туриста	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Број приоритета/пројеката изградње туристичке инфраструктуре реализован кроз капиталне и приватне инвестиције	- 0 (2019)	- Најмање 15 (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Изградња разноврсне туристичко-рекреативне инфраструктуре, у складу са стратешки профилисаним развојем туризма, треба да доведе у средњем и дугом року до постепеног раста броја туристичких посјета и ноћења, као и раста прихода од туризма.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 7.000.000 КМ Извор: Буџет БДБиХ, Приватни инвеститори		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу		
Носиоци мјере	Одјељење за просторно планирање и имовинско-правне послове Одјељење за јавне послове Завод за планирање, пројектовање и развој БДБиХ Канцеларија за управљање јавном имовином Инвеститори		
Циљне групе	Становништво Брчко дистрикта БиХ Домаћи и инострани туристи Инвеститори заинтересовани за развој туризма		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ		
Приоритет	1.4. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА		
Назив мјере	1.4.1. ОПРЕМАЊЕ ПРИОРИТЕТНИХ ПОСЛОВНИХ ЗОНА		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Овом мјером је предвиђено опремање приоритетних пословних зона у циљу стварања бољих услова за пословање и привлачење инвеститора. Просторним планом Брчко дистрикта БиХ дефинисано је 14 потенцијалних пословних зона, укључујући Луку Брчко и Аризону, које су дјелимично изграђене, као и зону База „Мек Гаверн“ која је највећа и дјелимично изграђена и попуњена. Од преосталих 11 зона, 8 је неизграђено, а 3 дјелимично изграђено. У документу „Територијални маркетинг са фокусом на пословне зоне Брчко Дистрикта“ који даје преглед приоритета у вези са привлачењем инвестиција у пословне зоне Брчко дистрикта БиХ, дата је процјена да само двије или три имају реалне шансе да буду попуњене у скорој будућности, с обзиром на доступност супраструктуре на предметним локацијама. Тим документом препоручени Закон о пословним зонама и Агенција за управљање пословним зонама нису прошли предвиђену процедуру усвајања. Ова мјера укључује следеће групе активности: - формирање функционалног оперативног тијела за управљање пословним зонама (уколико се може у оквиру већ успостављених дирекција/завода, уколико не може онда као самостално тијело); - израду студије изводљивости која ће дати препоруке које пословне зоне треба приоритетно опремити одговарајућом инфраструктуром, уз израду неопходне просторно-планске документације и сагласности; - израду и укључивање предмјера и предрачуна неопходних радова за опремање одабраних пословних зона у трогодишње и годишње планове капиталног буџета БДБиХ; - извођење и надгледање радова на опремању пословних зона. Ова мјера обухвата такође и формирање и изградњу економске зоне - логистичког центра у пословној зони „Мек Гаверн“ на простору од 300.000 м², као и формирање пословне зоне на локацији „Интерплет“ у сарадњи са групацијом <i>Studen & CO Holding GmbH</i>.		
Кључни стратешки пројекти	- Изградња економске зоне (логистичког центра)	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		- Изграђена најмање једна економска зона - Запошљавање преко 200 радника	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Изграђеност и попуњеност пословних зона	(2019) 6 дјелимично изграђених (5 дјелимично попуњених)	(2027) 3 претежно изграђене и попуњене, 5 дјелимично изграђених и попуњених
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Опремањем пословних зона и изградњом економске зоне истовремено би се и подигао ниво инвестиција и створиле претпоставке за веће инвестиције приватног сектора и исељеништва на територији Брчко дистрикта БиХ.		

Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 50.000.000 КМ Извори: Буџет БДБиХ (кредитна средства), Приватни инвеститори
Период имплементације мјере	2021-2027
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	- Завод за планирање, пројектовање и развој БДБиХ
Носиоци мјере	- Влада Брчко дистрикта – Градоначелник - Завод за планирање, пројектовање и развој БДБиХ - Одјељење за привредни развој, спорт и културу - Канцеларија за управљање јавном имовином - Приватни инвеститор
Сиљне групе	Инвеститори у областима индустрије, трговине и осталих дјелатности
Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.4. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА
Назив мјере	1.4.2. МАРКЕТИНГ ЛОКАЦИЈЕ ЗА ИНВЕСТИТОРЕ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова мјера је усмјерена на побољшање стања у области привлачења инвестиција исељеника и других инвеститора (домаћих и страних). На недовољне стране директне инвестиције (СДИ) у БиХ се указује у Извјештају о имплементацији Акта о малом бизнису (SBA – Смалл Бусинесс Акт), гдје се наводи да су СДИ, са око 2% БДП-а, једне од најнижих у региону Западног Балкана и Турске, те да су оне мали извор укупних инвестиција у БиХ. Иако је, према ОЕСД-овом Индексу регулаторне рестриктивности за СДИ, БиХ једна од најотворенијих држава за СДИ од 68 оцијењених економија, резултати нису задовољавајући. Сматра се да су инвеститори обесхрабрани фрагментисаним тржиштима производа и рада која релативно лоше функционишу, слабом владавином права и континуирано лошим пословним окружењем (ОЕСД ет ал, 2019, стр. 530-531). Такође, ова мјера је у складу са документом „Територијални маркетинг са фокусом на пословне зоне Брчко Дистрикта“ који даје преглед приоритета у вези са привлачењем инвестиција у пословне зоне Брчко Дистрикта БиХ са фокусом на побољшање пословног окружења, подршку потенцијалним инвеститорима, те унапређење маркетиншког приступа, а који је подржан у оквиру пројекта „ProLocal“. Имплементацијом ове мјере треба да се створе основе за планирање, организацију, имплементацију и контролу маркетиншких активности Брчко Дистрикта усмјерених на привлачење инвестиција исељеника и осталих инвеститора (домаћих и страних). Мјера се састоји од следећих главних активности: - Дефинисање и бенцхмаркинг анализа понуде за инвеститоре (нпр. пословне зоне – <i>greenfield</i> и <i>brownfield</i> локације са њиховим карактеристикама, цијенама за продају или изнајмљивање, условима плаћања, евентуалним подстицајима, брзином услуге, уз поређење са бенцхмарк локацијама као што су нпр. Бијељина, Тешањ, Приједор, Лакташи, који су у оквиру такмичења <i>FDI's European Cities and Regions of the Future</i> изабрани међу 10 најатрактивнијих дестинација за СДИ). Овоме треба додати податке о расположивости

	и цијени пратећих комуналних и административних услуга, те радне снаге, као битних инпута за планирање и симулацију успостављања и вођења фирме у БД. Резултати компаративне анализе понуде могу представљати основу за њено унапређење (идентификовање/изградњу понуде која је по релевантним критеријумима атрактивнија од бенцхмарк локација, као што је случај са пореским олакшицама и подстицајима које пружа БДБиХ). Ово такође може да обухвата и израду базе података о инвестиционим пројектима на подручју БД (нпр. конкретне фирме које траже инвеститора за пројекат, фирме које желе да продају удио власништву или комплетну фирму и сл). - Истраживање, креирање профила и припрема базе података потенцијалних инвеститора (нпр. постојећи страни инвеститори, те успјешне фирме и предузетници у БД, БиХ и земљама региона у одговарајућим секторима, исељеници из БД и БиХ, инвестициони фондови који су активни на подручју Западног Балкана и др.) - Припрема и реализација плана комуникације са потенцијалним инвеститорима (нпр. оглашавање – доминантно преко <i>Google</i> и друштвених мрежа, датабасе маркетинг - на основу припремљене базе података потенцијалних инвеститора, учешће на релевантним конференцијама, сајмовима и такмичењима (<i>fDi's European Sities and Regions of the Future</i>), те одржавање континуиране комуникације и размјена података са релевантним институцијама на државном нивоу (ФИПА, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ), ФИС БиХ, дипломатско-конзуларним представништвима БиХ у свијету, амбасадама релевантних земаља у БиХ, представништвима привреде других земаља у БиХ (нпр. представништва њемачке и аустријске привреде у БиХ), међународним организацијама у БиХ и др. - Припрема одговарајућих комуникационих средстава (нпр. веб-страница „<i>Invest in Brčko District of BiH</i>“ са приказом пословних зона и базом инвестиционих пројеката, приказом „случаја“ постојећих задовољних инвеститора у БД и сл), видео материјала (зоне, изјаве инвеститора, градоначелника БД који указује на идентификоване/изграђене конкурентске предности БД, ефикасност услуга администрације и позива инвеститоре), инвестиционог профила БД и др.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Учешће у међународном такмичењу фДи'с Еуропеан Ситиес анд Регионс оф тхе Футуре	- Брчко Дистрикт није учествовао у такмичењу <i>fDi's European Sities and Regions of the Future</i>	- Брчко Дистрикт БиХ изабран као једна од 10 локација у <i>fDi's European Sities and Regions of the Future</i> (до 2025)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Спровођење ове мјере у средњем и дугом року треба да кроз повећање свијести, интересовања и намјере за инвестирање, доведе до раста броја и вриједности инвестиција на подручју Брчко Дистрикта. У зависности од врсте инвестиција (преузимање постојеће фирме, <i>brownfield</i>, <i>greenfield</i>) и пословне дјелатности (производња, трговина, услуге), могу се очекивати ефекти у погледу запошљавања,		

	примјене нових технологија, доприноса извозу или супституцији увозу, евентуалне сарадње са домаћим предузећима као купцима и добављачима. Повећањем инвестиција би се повећала пореска основа, односно порески приходи за буџет Брчко Дистрикта.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 300.000 КМ Извори: Буџет БДБиХ Донатори (нпр. УСАИД, путем пројекта <i>Diaspora Invest</i>)
Период имплементације мјере	2021-2027.
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу
Носиоци мјере	- Одјељење за привредни развој, спорт и културу - Канцеларија координатора БДБиХ у Савјету министара БиХ - Пружаоци услуга у области маркетинга и продукције (веб, видео, графика). - Међународни пројекти - Подршка у реализацији мјере се очекује и од релевантних институција и организација на државном нивоу (Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, ФИПА), дипломатско-конзуларних представништва БиХ у циљаним земљама, амбасада циљаних земаља у БиХ, ФИС БиХ, донатора, представништва привреде европских земаља у БиХ и медија.
Циљне групе	Постојећи и потенцијални страни инвеститору у БД, БиХ и земљама региона, исељеници БД и БиХ.

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.4. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА
Назив мјере	1.4.3. АКТИВНО УКЉУЧИВАЊЕ ИСЕЉЕНИШТВА У ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ БДБиХ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова мјера је усмјерена на унапређење комуникације и квалитетније повезивање исељеника и локалних привредника, како би се створиле претпоставке за препознавање заједничких интереса и отпочињање пословне сарадње. Мјера је у складу са Стратегијом развоја сарадње са исељеништвом Брчко Дистрикта БиХ за период 2020-2024. гдје је у оквиру реализације стратешког циља 3 предвиђено спровођење три мјере у вези са пословним повезивањем исељеника и локалних привредника и двије мјере у вези са додатним подстицањем инвестиција исељеника. Пословно повезивање подразумијева сљедеће главне активности: - Укључивање представника исељеништва из пословне заједнице у рад Привредног савјета БДБиХ; - Укључивање БДБиХ у оснивање и рад мреже за пословно увезивање и трансфер знања/менторство на нивоу БиХ, уз коришћење пословних потенцијала исељеништва, као и међусобно умрежавање пословног исељеништва; - Организовање редовних пословних сусрета исељеника са домаћим привредницима (може да се организује у оквиру традиционалних Сајма привреде БДБиХ и повеже са организовањем дана брчанске дијаспоре). Додатно подстицање инвестиција исељеника подразумијева сљедеће

	главне активности: - Укључивање исељеништва у механизме преференцијалног финансирања инвестиционих пројеката и новог запошљавања (свим исељеницима који су регистровани у регистру исељеника редовно слати све расписане јавне позиве како би се осигурало да исељеници буду промтно информисани о могућностима и погодностима преференцијалног финансирања и осигурало да и они потенцијално могу партиципирати у њима); - Увођење инструмената финансијског тржишта и тржишта капитала за ангажовање финансијских и инвестиционих ресурса исељеника у економски развој, нпр. издавањем обвезница за финансирање неких од важних пројеката Дистрикта како би се добила додатна средства од исељеништва и успоставио обострано економски исплатив систем дугорочног финансирања којим би се ојачале економске везе и повјерење.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Број новоостварених пословних аранжмана између исељеника и локалних привредника - Раст инвестиција исељеника на подручју БДБиХ	- 0 - 0	- Најмање 20 (2027) - По стопи о 5% годишње од 2023. до 2027.
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Провођење ове мјере у средњем и дугом року треба да омогући пословно повезивање исељеника и локалних предузетника, што може утицати на њихове пословне перформансе (раст прихода, извоза, запошљавања и др) те на раст пореских прихода БДБиХ. Уз то, у средњем и дугом року треба да се повећа ниво свијести и интересовања потенцијалних инвеститора за инвестиционим пројектима у Брчко дистрикту, а потом и броја инвеститора и вриједности реализованих инвестиција. На тај начин се олакшава и омогућава реализација пројеката важних за развој Брчко дистрикта (нпр. изградња марине на Сави).		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 600.000 КМ Извори: 300.000 КМ Буџет БДБиХ Донатори (нпр. УСАИД или УНДП, билатерални донатори)		
Период имплементације мјере	2021-2027		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за европске интеграције и међународну сарадњу		
Носиоци мјере	- Одјељење за европске интеграције и међународну сарадњу - Канцеларија координатора БДБиХ у Савјету министара БиХ - Одјељење за привредни развој, спорт и културу - Дирекција за финансије - Комисија за папире од вриједности - Привредна комора и Удружење послодаваца БДБиХ - Удружења исељеника - Подршка у реализацији мјере се очекује и од релевантних институција и организација на државном нивоу (Канцеларија координатора БДБиХ у Савјету министара БиХ, Министарства за људска права и избјеглице БиХ)		

	- Међународни пројекти
Циљне групе	Привредници и исељеници са подручја БДБиХ

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ		
Приоритет	1.4. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА		
Назив мјере	1.4.4. АКТИВНО УЧЕШЋЕ У ПРОГРАМИМА РЕГИОНАЛНЕ САРАДЊЕ, ЕУ И ЗАПАДНОГ БАЛКАНА		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера подразумијева проактиван приступ у погледу регионалне сарадње, коришћења фондова и програма Европске уније, нарочито оних који су предвиђени за подручје западног Балкана и најављени Економским и инвестиционим планом Европске комисије, као и Зеленом агендом за западни Балкан. Укључене су сљедеће групе активности: - размјену и преузимање добрих пракси из региона западног Балкана у погледу привлачења инвестиција и подршке привредном развоју, уз стално унапређивање регионалне сарадње и стабилности као претпоставке за привлачење инвестиција; - активно учешће у програмирању ИПА III за БиХ, уз залагање да приоритети привредног развоја БДБиХ, усклађени са приоритетима на нивоу БиХ и ентитета, буду у фокусу планираних и реализованих пројеката; - активније учешће у кандидовању пројеката за коришћење средстава из механизма за инвестиције за ЗБ – WBIF (WB EDIF: ENIF, ENEF, EDIF I, II, III; EFSE; REEP; WB Guarantee Facility: EBRD-Growth for All); - активно учешће у одговарајућим програмима и иницијативама ЕБРД, ОЕСД, као и других мултилатералних и билатералних донатора у БиХ; - стално усклађивање законодавства Брчко дистрикта БиХ с правом Европске уније и обавезама преузетим међународним правним актима.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Број пројеката у оквиру ЕУ фондова, регионалне сарадње, мултилатералних и билатералних донатора реализованих у БДБиХ	- 0	- Најмање 20 (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Провођење ове мјере треба да доведе до знатно већег коришћења међународне развојне помоћи на подручју БДБиХ, у виду суфинансирања низа стратешких пројеката и осигурања техничке подршке при њиховој реализацији. Уз значајне ефекте у погледу привлачења инвестиција, привредног раста и запошљавања, очекује се и значајан пораст капацитета и апсорпционе моћи институција, организација и компанија БДБиХ за коришћење растуће међународне развојне помоћи.		

Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 10.000.000 КМ Извори: 1.500.000 КМ Буџет БДБиХ, 1.500.000 приватни сектор, 8.000.000 ЕУ, регионални фондови, донатори
Период имплементације мјере	2021-2027
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за европске интеграције и међународну сарадњу
Носиоци мјере	- Одјељење за европске интеграције и међународну сарадњу - Канцеларија координатора БДБиХ у Савјету министара БиХ - Одјељење за привредни развој, спорт и културу - Одјељења Владе БДБиХ према пројектној области и стварној надлежности - Институције БДБиХ у односу на пројектну област - Компетентна правна и физичка лица - Међународни пројекти
Циљне групе	Органи управе, институције БДБиХ, правна и физичка лица, домаћи и страни инвеститори

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ		
Приоритет	1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА		
Назив мјере	1.5.1. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА КОЈА АКТИВНО ТРАЖЕ ЗАПОСЛЕЊЕ		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова мјера подразумјева обезбјеђење подршке у виду организације обука за незапослена лица које су усклађене са потребама предузећа и/или које незапосленим лицима обезбјеђују конкурентне квалификације и знања за рад на квалитетним радним мјестима. Циљ је унапређење квалификација незапослених особа у складу са потребама и потражњом на тржишту рада. У сарадњи са предузећима и на основу информација о отвореним радним мјестима, биће дефинисане потребне обуке за незапослена лица. Подршка ће се обезбједити путем јавних позива за извођаче обука, у складу са предвиђеним средствима за реализацију програма. С циљем подстицања и ефикаснијег функционисања тржишта рада и повећања стопе запослености, мјера укључује реализацију следећих кључних активности: • Анкетирање незапослених лица за коју врсту обуке/припреме су заинтересовани; • Установити категорије обука на основу потреба тржишта рада; • Поступком јавног позива или јавне набавке одабрати најповољније извођаче обуке; • Пратити извођење и ефекте обуке. Незапослене жене ће се третирати као циљна група којој ће се посветити посебна пажња при реализацији ове мјере.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Проценат незапослених који су стекли компетенције (нове)	- 10% (2019)	- 20% (2027)

	вјештине) у складу са потребама тржишта рада - Проценат незапослених који су запослени на основу стечених нових вјештина	- 3% (2019)	- 10% (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Провођење ове мјере треба да доведе до усклађивања квалификација, знања и вјештина незапослених са актуелном потражњом радне снаге од стране фирми у БДБиХ. Тиме се омогућује допринос смањењу формалне и анкетне стопе незапослености. Провођење ове мјере ће такође довести и до следећих унапређења на тржишту рада: - Подизање укупних компетенција у припреми за покретање бизниса и/или за тржиште рада, - Самозапошљавање/запошљавање лица са евиденције Завода, која су прошла програм обуке, који су покренули и/или имају намјеру покренути бизнис у текућој фискалној години, - Повећање социјалне укључености незапослених лица.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 500.000 КМ Извор: Буџет БДБиХ (Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ), донатори		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Завод за запошљавање БДБиХ		
Носиоци мјере	- Сектор за посредовање у запошљавању - Послодавци, удружења послодаваца - Извођачи обука		
Циљне групе	Незапослена лица која активно траже посао		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА
Назив мјере	1.5.2. ПРОГРАМ ЗАПОШЉАВАЊА НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ИЗ КАТЕГОРИЈА ТЕЖЕ ЗАПОШЉИВИХ И ЖЕНА
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Овом мјером ће бити обухваћена посебна подршка за запошљавање незапослених лица из категорија које су дефинисане као теже запошљиве. Њима се у овом стратешком периоду додају и жене као циљна група програма. Мјера обухвата средства која ће бити исплаћена послодавцима као подстицај за запошљавање теже запошљивих категорија незапослених лица. Мјера укључује реализацију следећих кључних активности: - Објава Јавног позива послодавцима за запошљавање лица из категорије теже запошљивих лица и жена; - Обрада програма послодаваца који су аплицирали по Јавном позиву послодавцима за запошљавање лица из категорије теже запошљивих

	лица и жена; - Рангирање и објава резултата рангирања послодаваца који су аплицирали по Јавном позиву послодавцима за запошљавање лица из категорије теже запошљивих лица и жена; - Прикупљање документације послодаваца који су испунили услове по Јавном позиву послодавцима за запошљавање лица из категорије теже запошљивих лица и жена; - Закључивање уговора са послодавцима који су испунили услове по који су аплицирали по Јавном позиву послодавцима за запошљавање лица из категорије теже запошљивих лица и жена и праћење реализације истих. Подстицај за запошљавање незапослених лица Рома, евидентираних у Заводу за запошљавање Брчко дистрикта БиХ као лица која активно траже запослење, реализоваће се средствима која обезбјеђује Министарство за људска права и избјеглице БиХ.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Смањен број незапослених из категорије теже запошљивих - Смањен број незапослених жена - Смањен број незапослених из категорије Рома	- 3.000 лица (2019) - 4.078 (2019) - 1.600 лица (2020)	- за 10% (2027) - за 10% (2027) - за 10% (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Провођење ове мјере директно доприноси смањењу формалне и анкетне стопе незапослености, те доводи до сљедећих унапређења тржишта рада: - Стварање услова за активацију лица која се дужи период налазе на евиденцији Завода; - Смањење одлива незапослених младих лица давањем новчаних бенефита послодавцима за запошљавање ових лица; - Стварање услова за одлазак у пензију лица старије животне доби; - Повећање социјалне укључености особа са инвалидитетом, дјеце погинулих бораца и дјеца РВИ, цивилних жртава рата и дјеце цивилних жртава рата; - Дугорочност у запошљавању лица из категорије теже запошљивих лица; - Повећање социјалне укључености незапослених лица из категорије теже запошљивих. Такође, мјера директно доприноси смањењу учешћа жена у укупном броју незапослених особа.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 7.750.000 КМ Извор: Завод за запошљавање БДБиХ, Министарство за људска права и избјеглице БиХ, Донаторска средства		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Завод за запошљавање БДБиХ		
Носиоци мјере	- Сектор за посредовање у запошљавању - Послодавци који се пријаве на јавни позив за запошљавање незапослених лица		

	- Невладине организације
Циљне групе	Теже запошљиве категорије незапослених лица: - Дугорочно незапослена лица (преко 12 мјесеци) - Лица која стичу прво радно искуство - Лица млађе животне доби (до 30 година старости) - Лица старије животне доби (50 година и више) - Особе са инвалидитетом (право на запошљавање имају особе са најмање 40% инвалидности, лица са најмање 50% тјелесног оштећења и лица са интелектуалним тешкоћама код којих постоји преостала радна способност) - Дјеца погинулих бораца и РВИ (инвалидност РВИ 50% и више) - Сивилне жртве рата и дјеца цивилних жртава рата - Незапослена лица са активне евиденције Завода за запошљавање Брчко дистрикта БиХ који се изјашњавају као Роми Незапослене жене

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ	
Приоритет	1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА	
Назив мјере	1.5.3. УСКЛАЂИВАЊЕ ТРЖИШТА РАДА И СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА КРОЗ КАРИЈЕРНО УСМЈЕРАВАЊЕ И САВЈЕТОВАЊЕ	
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Основни циљ мјере је повезивање тржишта рада и система образовања кроз повезивање најбитнијих учесника ова два сектора: ученика завршних разреда основних и средњих школа (будући тражиоци посла), образовног сектора (Одјељење за образовање, средње школе и факултети), послодаваца, незапослених и Завода за запошљавање као најважнијег посредника на тржишту рада. Мјера обухвата реализацију следећих главних активности: - Подршка за реализацију пројекта Организација цивилног друштва / невладиних организација са подручја БДБИХ који су у вези са реализацијом мјере - Континуирана сарадња са послодавцима (укључујући и анкетирање послодаваца) - Професионална оријентација (каријерно усмјеравање и савјетовање ученика завршних разреда) - Одржавање Сајма запошљавања и образовања - Отварање Канцеларије за каријерно савјетовања -	
Кључни стратешки пројекти	- Успостављање одрживог локалног партнерства за образовање и запошљавање	Очекивани крајњи резултат пројекта
		- Функционално локално партнерство за образовање и запошљавање - Усвојени и реализовани

		годишњи акциони планови стручног образовања и запошљавања	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Смањење учешћа младих у структури незапослених	27,68% (2019)	20% (2027)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Мјера каталитички дјелује на стварање и одржавање динамичног тржишта рада, омогућујући младим људим да брзо дођу до потребних вјештина и квалитетног запослења. Директно доприноси смањењу формалне и анкетне стопе незапослености, стварајући услове за: - Одабир квалитетнијег и конкуретнијег образовања које ће младима обезбиједити да лакше пронађу запослење; - Одабир квалитетних кадрова ос стране послодаваца; - Интензивнију и квалитетнију комуникацију и сарадњу са сектором образовања у циљу образовања кадрова потребних за тржиште рада; - Брже запошљавање младих.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 700.000 КМ Извор: Завод за запошљавање БДБИХ, Донаторска средства		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Завод за запошљавање БДБИХ		
Носиоци мјере	- Послодавци са подручја Брчко дистрикта БиХ и окружења - Невладине организације - Образовне институције са подручја Брчко дистрикта БиХ и окружења - Ресорна одјељења Владе Брчко дистрикта БиХ - Сектор за посредовање у запошљавању.		
Циљне групе	- Ученици завршних разреда основних и средњих школа - Незапослена лица са евиденције Завода за запошљавање Брчко дистрикта БиХ		

Веза са стратешким циљем	1. КОНКУРЕНТНА ПРИВРЕДА, СКЛАДНО УКЛОПЉЕНА У ГЛОБАЛНЕ РАЗВОЈНЕ ТРЕНДОВЕ И ЛАНЦЕ ВРИЈЕДНОСТИ, КАО МОТОР РАЗВОЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
Приоритет	1.5. РАЗВОЈ ТРЖИШТА РАДА
Назив мјере	1.5.4 ПОДРШКА САМОЗАПОШЉАВАЊУ У ПРИВРЕДИ И ПОЉОПРИВРЕДИ
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера подразумијева подршку самозапошљавању незапослених лица и подршка лицима која су покренула дјелатности у привреди или пољопривреди. Мјера укључује сљедеће групе активности: - Објава Јавног позива за пријаву на Програм самозапошљавања на подручју Брчко дистрикта БиХ у 2020. години; - Прикупљање пријава апликаната за пријаву на Програм самозапошљавања на подручју Брчко дистрикта БиХ у 2020. години;

	- Едукација незапослених лица по Програму самозапошљавања на подручју Брчко дистрикта БиХ у 2020. години; - Прикупљање пословних планова апликаната који су аплицирали по Програму самозапошљавања на подручју Брчко дистрикта БиХ у 2020. години; - Провјера апликаната по условима задатим Јавним позивом за пријаву на Програм самозапошљавања на подручју Брчко дистрикта БиХ у 2020. години; - Оцјена и рангирање пословних планова од стране Комисије за оцјењивање; - Објава листе подржаних апликаната по Програму самозапошљавања на подручју Брчко дистрикта БиХ у 2020. години; - Прикупљање и обрада документације лица са коначне листе подржаних апликаната; - Закључивање уговора са лицима која су остварила подстицајна средства по Програму самозапошљавања на подручју Брчко дистрикта БиХ у 2020. години и праћење реализације истих. Незапослене жене ће се третирали као циљна група којој ће се посветити посебна пажња при реализацији ове мјере.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Раст броја новорегистрованих бизниса из средстава за самозапошљавање - Раст броја новозапослених из средстава за самозапошљавање	- 261 (2014-2018) - 295 (2014-2018)	- за најмање 15% (2021-2026) - за најмање 15% (2021-2026)
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Мјера ће допринијети привредном развоју кроз стварање услова за самозапошљавање и подизање предузетничког духа, на подручју Брчко дистрикта БиХ и развоју пољопривреде кроз стварање услова за самозапошљавање лица која се налазе на евиденцији Завода за запошљавање Брчко дистрикта БиХ у виду финансијске подршке за лица која отпочињу или су отпочела пољопривредну производњу. Спровођење мјере треба да има каталитички утицај на смањење формалне и анкетне стопе незапослености у БДБиХ, те на смањење учешћа жена у структури незапослених, како кроз самозапошљавање незапослених, тако и кроз додатно запошљавање у новотвореним дјелатностима. Уз то, побољшаће се пословно окружењем смањењем обима сиве економије.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 500.000 КМ + 500.000 КМ (годишње) Извор: Влада Брчко дистрикта БиХ		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу БДБиХ Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду БДБиХ		
Носиоци мјере	Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ		
Циљне групе	- Незапослена лица и лица која су у години објаве јавног позива регистровала пословну дјелатност		

8.2 Детаљан преглед мјера за 2. стратешки циљ

Стратешки циљ 2:

ЗНАЧАЈНО УНАПРИЈЕЂЕНО ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ОБРАЗОВАЊА, ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ, КУЛТУРЕ, СПОРТА И ЈАВНЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ, НА ПРИНЦИПИМА ДОБРОГ УПРАВЉАЊА ЈАВНИМ СЕКТОРОМ У СКАДУ СА ЕУ СТАНДАРДИМА

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.1. ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА
Назив мјере	2.1.1. Јачање високог образовања и развој науке
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Законом о високом образовању у Брчко дистрикту БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број: 30/09, 29/18 и 16/20) прописано је да Скупштина Брчко дистрикта БиХ доноси програм развоја високог образовања на приједлог Владе, и усваја елаборат о оправданости оснивања високошколске установе као и акт о оснивању високошколске установе коју оснива Дистрикт, статусним промјенама, трансформацији, реорганизацији и укидању високошколске установе коју оснива Дистрикт. У складу са постојећим правним оквиром у области високог образовања Скупштина Брчко дистрикта БиХ донијела је Програм развоја високог образовања у Брчко дистрикту БиХ за период од 2010-2019. године. У 2020. години Одјељење за образовање је именовало радну групу за припрему новог Програма развоја високог образовања у Брчко дистрикту БиХ, и тренутно је у процедури израде. Имајући у виду наведених Програм, унутар ове Мјере су предвиђене сљедеће активности: 1. Оснивање јавног универзитета и института у Брчко дистрикту БиХ - <i>Стратешки пројекат: Оснивање Јавног универзитета и института Брчко дистрикта БиХ</i> У 2019. години формирана је и радна група за израду <i>Пројектног задатка</i> за израду Елабората о друштвено економској оправданости оснивања јавног универзитета у Брчко дистрикту БиХ, који је за циљ имао да прецизније пропише кључне аспекте који требају бити презентовани у Елаборату, као и податке које Елаборат треба да садржи (резервисана средства у буџету Дистрикта). Елаборат ће усклађен са Законом о високом образовању Брчко дистрикта БиХ и смјерницама Агенције за развој високог образовања и осигурање квалитета БиХ. Наведени поступак је тренутно у процедури израде а процјењује (иако се тачнија процјена не може извршити без адекватног Елабората) се да ће активност оснивања јавног универзитета у административном и физичком смислу коштати око 2,000,000 КМ до 2024 године – с наставком подршке до краја 2027 на годишњем нивоу од око 500,000 КМ. 2. Стално побољшање закона и других докумената из области високог образовања и науке у складу са одговарајућим документима БиХ и ЕУ. У протеклој 2018. и 2020. години Скупштина Брчко дистрикта БиХ усвојила је Закон о измјенама и допунама Закона о високом образовању у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, број: 29/18 и 16/20), с циљем усклађивања истог са Оквирним Законом о високом образовању у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број: 59/07 и 59/09). У складу с поменутих измјенама и допунама Закона о високом образовању донесени су подзаконски акти од великог значаја за спровођење поступка акредитације и лиценцирања високошколских

	установа са подручја Брчко дистрикта БиХ. 3. Подстицати оснивање и рад приватних високошколских установа и оснивање одјељења у Дистрикту високошколских установа са сједиштем изван Дистрикта (у БиХ, земљама регије и ЕУ). На подручју Брчко дистрикта Босне и Херцеговине дјелатност високог образовања обавља неколико високошколских установа, које ће се наставити подржавати у складу са буџетским могућностима на годишњем нивоу од око 200,000 КМ.		
Кључни стратешки пројекти	Оснивање јавног универзитета и института Брчко дистрикта БиХ	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Минимално 300 студената похађа јавни универзитет Брчко дистрикта БиХ на годишњем нивоу	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број уписаних студената на Јавни универзитет Брчко дистрикта БиХ	0, 2020 године	300, 2027 године
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Од постојећих високошколских установа које обављају дјелатност на подручју Брчко дистрикта БиХ и јавног универзитета који треба да се формира, Брчко Дистрикт има вишеструке користи, образовно – научне, али и економске. Интенција оснивача јавног универзитета у Брчко Дистрикту, уз већ постојеће високошколске установе, је да Брчко постане регионални универзитетски центар. Стога, основни развојни ефекат мјере се огледа у јачању високог образовања и науке у Дистрикту, али истовремено и одговара на потребе тржишта рада, као мјере дефинисане у дијелу економског развоја.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2,000,000 КМ до 2024 године – с наставком подршке до краја 2027 на годишњем нивоу од 500,000 КМ. Укупно 3,500,000 КМ Извор: 3,000,000 КМ буџет Дистрикта 500,000 КМ екстерни извори финансирања		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за образовање Владе Брчко дистрикта БиХ		
Носиоци мјере	Одјељење за образовање Одјељење за јавне послове		
Циљне групе	Минимално 300 студената		

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне сигурности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.1. ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА
Назив мјере	2.1.2. Подршка образовним програмима и цјеложивотном учењу (преквалификација/дошколовање) у складу са потребама тржишта рада

Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Образовање одраслих представља цјеложивотно образовање и пружа могућност стицања одређених квалификација. Намијењено је, прије свега, образовању у сврху запошљавања особа које због непотпуног знања/квалификација не могу пронаћи адекватан посао, затим оних који су школовани за занимања која више нису тражена и за надопуњавање претходно стечених знања и вјештина с новостима у техничко-технолошком развоју, као и стварним потребама привреде и тржишта рада. Ова мјера подразумијева следеће: 1. Успоставити флексибилан систем образовања одраслих што подразумијева реално процјењивање потреба локалне привреде и циљних група како би се омогућио брз одговор на уочене потребе и брзе промјене односно прилагођавање специфичностима уочених потреба. 2. Успоставити сарадњу са кључним социјалним партнерима (Одјељење за образовање, Привредна комора, Удружење послодаваца, Завод за запошљавање итд.) 3. Боље функционисање тржишта рада односно смањење несклада између понуде и потражње за радом. 4. Омогућити већу конкурентност привреде односно стицати квалификације и нових знања и вјештина за одржавање тренутног нивоа конкурентности. 5. Омогућити запошљавање и самозапошљавање односно омогућити доступне програме образовања одраслих (преквалификације и доквалификације) који су у функцији запошљавања и самозапошљавања. Додатно, мјера подразумијева (у сарадњи са Привредном комором и удружењем послодаваца) дефинисати која су то тренутно дефицитарна занимања, да ли постоје НПП са иста, а у сарадњи са Трипартитним савјетодавним вијећем тражити упис ученика у та дефицитарна занимања, и на крају, увести модел стипендирања ученика у тим занимањима. Када је у питању дефинисање школа као Јавних установа неопходни је створити законске претпоставке односно донијети Закон о Јавним установама. Додатно, онлајн процеси образовања представљају процесе у којем полазници имају могућност похађања наставе онлајн с тим да полазник мора посједовати рачунар и интернетску везу. Предност овог учења је што полазник бира вријеме и мјесто учења, сами одређују темпо усвајања знања, имају комплетан приступ наставним садржајима итд. Овакав облик учења осигурава велику уштеду времена и намијењен је свима онима који се желе додатно образовати. Оно постаје препознатљиво као врло важна и моћна ставка за успјешно управљање друштвом модерног доба у цијелом свијету, али и одговор на потенцијалне ванредне ситуације, као што је ситуација са COVID-19 пандемијом.		
Кључни стратешки пројекти	- Није примјењиво		Очекивани крајњи резултат пројекта - није примјењиво
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број нових програма који ће омогућити преквалификације/доквалификације	0, 2020 година	3, 2022 година
	Средње школе препознате као Јавне установе	0, 2020 година	4, 2022 година
	Број стипендија за дефицитарна средњошколска занимања	0, 2020 године	600, 2027 године

	Број ученика који имају могућност похађати онлајн формалну наставу	0, 2020 година	2000, 2022 година
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Сprovedена детаљна анализа тржишта рада са акцентом на дефинисање потреба за дефицитарним занимањима ће првенствено, као предуслов, обезбједити информације о неопходним програмима преквалификације/доквалификације, што се намеће као обавеза у сврху усклађивања активности у складу са потребама тржишта рада. На овај начин ће и послодавци и радници имати додатну сигурност да цјеложивотно учење И програми образовања одраслих су флексибилни И прилагодљиви њиховим потребама, што ће на крају повећати задовољство грађана образованим могућностима Дистрикта. Додатно, развојни ефекат мјере се огледа и у смањењу одласка младих, односно задржавања па чак и привлачења младих из окружења да похађају програме образовања који одговарају потребама на тржишту рада.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1.910,000 КМ КМ (2021 - Анализа тржишта рада, развој нових програма – 150,000 КМ) 2022-2027. (на годишњем нивоу) 100 стипендија дефицитарних средњешколских занимања и 60 стипендија за суфинансирање / преквалификацију одраслих) – 160 * 1000 КМ * 6 година – 960,000 КМ 2022. – Набавка 2000 мобилних уређаја/таблета/рачунара за онлајн наставу (800,000 КМ) Извор: 1.500,000 буџет Дистрикта 410,000 екстерни фондови		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	- Одјељење за образовање Владе Брчко дистрикта БиХ		
Носиоци мјере	- Одјељење за образовање Владе Брчко дистрикта БиХ, - Педагошка институција - Привредна комора - Удружење послодаваца - Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ		
Циљне групе	Сиљна група су прије свега грађани Брчко дистрикта који се дужи период налазе на Заводу за запошљавање чије стечене компетенције нису компатибилне са тренутним потребама тржишта рада те им је неопхода преквалификација односно доквалификација (минимално 360 одраслих) те 2600 младих који са стеченим компетенцијама не могу наћи запослење, односно ученици који уписују средњу школу за дефицитарна занимања.		

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.1. ПОБОЉШАНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ИСТРАЖИВАЊА
Назив мјере	2.1.3. Подршка додатном инфраструктурном и материјалном опремању објеката образовања
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Мјера се огледа у сљедећем: - Изградња објекта обданишта у МЗ Бродуша и МЗ Српска Варош

	који би били сааставни дио ЈУ Обданиште и забавиште „Наша дјеца“ и са отварањем објекта у насељу Илићка који је у завршној фази, ово обданиште би имало 7 објеката на ужем градском подручју. Процјена је да би за изградњу објеката обданишта у МЗ Бродуша и МЗ Српска Варош коштало око 1.200.000 КМ. - Утопљавање и потенцијална реконструкција школских објеката - реализацијом ове мјере у великој мјери би се побољшало загријавање школских објеката, повећал енергетска учинковитост као у поступку загријавања тако и поступку хлађења објеката, смањили трошкови загријавања у зимском периоду, а хлађења у љетњем периоду. Процјена је да овај дио Мјере ће коштати око 150,000 КМ на годишњем нивоу. - Изградња новог објекта Гимназије Васо Пелагић Брчко који ће омогућити адекватно коришћење простора, јер Гимназија тренутно не располаже адекватним простором за рад са ученицима. Процјена је да би за изградњу објеката са свим пратећим намјештајем и опремом за Гимназију коштала око 2.000.000 КМ.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број школских објеката са спроведеним мјерама енергетске ефикасности	8, 2020 година	20, 2027 година
	% дјеце која нису укључена у предшколско образовање	23, 2019 година	0, 2027 година
	Годишња буџетска издвајања за загријавање основних и средњих школа	320,000 КМ, 2019 година	250,000 КМ, 2027 година
	Годишња потрошња ел. енергије у основним и средњим школама	12,000,000 КМ	10,000,000 КМ
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Мјера подразумијева да се са повећањем броја објеката обданишта обезбједе услови да сва дјеца са подручја Брчко дистрикта БиХ буду обухваћена предшколских образовањем, што директно доприноси мјери, али и питањима социјалне инклузије дјеце. Позитивне посљедице утопљавања и потенцијална реконструкција школских објеката реализације мјере се одразиле на уштеде у Буџету, а посебно би биле видљиве када се школе осамостале и постану Јавне установе кроз Мјеру 2.1.2. Изградњом нове зграде Гимназије би се ријешио дугогодишњи изазов неадекватног простора за рад са ученицима који уписују овај опћи средњошколски смјер.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 5.000.000 КМ 1.200,000 изградња вртића 2021-2023. 150,000 КМ годишње за утопљавања * 12 школа = 1.800,000 КМ Зграда Гимназије – 2022 – 1,000,000 КМ и 2023 - 1.000,000 КМ Извор: 4.500.000 буџет Дистрикта 500,000 екстерни фондови за заштиту околиша и смањење емисије гасова		
Период имплементације мјере	2021-2027.		

Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за образовање и Одјељење за јавне послове
Носиоци мјере	Одјељење за образовање Одјељење за јавне послове Будуће школе као јавне установе
Циљне групе	Минимално 12,000 дјеце и младих у периоду 2021-2027. година (од чега, 45% дјеце и младих женског пола)

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.2. ПОБОЉШАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ ПРЕМА ПОТРЕБАМА		
Назив мјере	2.2.1. Развој и подршка система мјешовитог пружања социјалних и стамбених услуга у социјалној заштити		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Основни изазов социјалне заштите у Брчко дистрикту БиХ је њена неусмјереност на све потребе корисника, те веома мали утицај на смањење сиромаштва. Са дефинисаном мјером ћемо повећати квалитетну циљаност социјалних и стамбених услуга према сиромашним и угроженим категоријама становништва, користећи систем мјешовитог пружања социјалних услуга у социјалној заштити. Другим ријечима, мјера подразумијева спровођење реформским процеса у области социјалне заштите, увођењем “новог” права – права на материјално обезбјеђење. Право на материјално обезбјеђење би имале све особе које имају породичне приходе мање од износа дефинисаног као износ који осликава стопу сиромаштва у БиХ, у складу са Сиљевима одрживог развоја. Прије дефинисања овог права, урадила би се детаљна анализа, односно реформске процесе у области социјалне, породичне и дјечије заштите свих других права која се тренутно остварују, па се очекује да би сви грађани који су у стварној потреби за материјалним обезбјеђењем. Реформски процеси у области социјалне заштите би резултирали оснивању организације на начин реализације процеса социјално заштитних функција кроз пројекте у мјешовитој својини (Дистрикт и невладин сектор), као што су Савјетовалиште за брак и породицу, превенција насиља у породици, подршка хранитељству, Дневним центрима, Сигурној кући и слично томе. Надаље, мјера подразумијева и подршку грађанима у потреби за креирање стамбених услова и рјешавање стамбеног питања кроз активности као што су изградња и подршка у изградњи стамбених јединица за грађане (и посебно припаднике Ромске популације) или друге активности, у сарадњи са другим одјељењима и Министарством за избјеглице и људска права БиХ.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број корисника мјешовитих и стамбених услуга у социјалној заштити	0, 2020. г.	2000, 2027. г.
	% смањења издвајања из буџета за материјално обезбјеђење грађана	Унијети полазно стања	10%, 2027. г.

	Број малољетних лица са сметњама у душевном и физичком развоју	4816	3000
	Број малољетника са друштвено неприхватљивим понашањем	1019	500
	Број малољетника угрожених породичном/обитељском ситуацијом	1001	800
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Овај приоритет подразумијева мјере и активности којима би се унаприједио систем и повећала ефикасност управљања социјалном заштитом. Квалитетније управљање социјалном заштитом мора полазити од потреба корисника и могућности пружања услуга према потребама у ванинституционалним облицима и подузимања активности у правцу превенције социјалне искључености. Прије свега, треба увести системе и критерије бољег циљања корисника, ревизије и мониторинга те усклађивање самог система с ЕУ праксама.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 3,500,000 КМ; 500,000 КМ на годишњем нивоу Извор: Буџет Брчко дистрикта		
Период имплементације мјере	2021-2023.		
Институција одговорна за координацију имплем. мјере	Одјељење за здравство и остале услуге		
Носиоци мјере	Одјељење за здравство и остале услуге Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања		
Циљне групе	Сви грађани БДБиХ у потреби		

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.2. ПОБОЉШАЊЕ СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ ПРЕМА ПОТРЕБАМА
Назив мјере	2.2.2. Оснивање Центра за социјални рад
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Један од значајних сегмената јесте оснивање Центра за социјални рад. Закон о социјалној заштити БДБиХ је и материјално-правно регулисао израду подзаконског акта, Правилника о оснивању и раду установе социјалне заштите, стога су дефинисани предуслови за реализацију ове Мјеру. Првенствено, потребно је урадити анализу организацијског реструктурисања постојећег Пододјељења за социјалну заштиту у Сентар за социјални рад, основати га (Скупштина БДБиХ), мандатно именовати заступника (вршиоца дужности), прилагодити акте за дјеловање и рад СЗСР; именовати управно/надзорни одбор. Овакво унапређење политика социјалне, породичне и дјечије заштите постижу се на начин издвајања организационе јединице Одјељења за здравство и остале услуге, Пододјељења за социјалну заштиту, из органа управе и оснивањем установе социјалне заштите са датим јавним овлашћењима – Сентра за социјални рад (СЗСР). Достатно, дефинисати Стандарде и нормативе за рад СЗСР, који би између осталог подразумијевали и

	кадровско јачање Центра за социјални рад и повећање броја запосленика, односно смањење броја корисника услуга по 1 стручном запосленом, што ће у коначници довести до бољег квалитета пружања услуге индивидуалног рада са породицама.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број корисника социјалних права по 1 запосленом	700, 2019 година	400, 2027. година
	% удјела жена у стању различитих социјалних потребе	65%	50%
	Број дјеце обухваћене раном идентификацијом у сврху превенције социјалне искључености	0	2000.
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Оправданост ове мјере лежи у пружању потпуне и адекватне социјалне заштите и већу обухватност искључених категорија социјалним услугама.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 700,000 КМ (100,000 КМ на годишњем нивоу) Извор: Буџет Брчко дистрикта БиХ		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за здравство и остале услуге		
Носиоци мјере	Одјељење за здравство и остале услуге Сентар за социјални рад (по оснивању)		
Циљне групе	Сви грађани Брчко дистрикта БиХ који би имали потребу услуга Сентра за социјални рад Брчко дистрикта БиХ		

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.2. Побољшање СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ УКЉУЧЕНОСТИ ПРЕМА ПОТРЕБАМА
Назив мјере	2.2.3. Развијање социјалног предузетништва
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Имајући у виду различиту структуру лица унутар социјално искључене категорије грађана, приликом реализације ове мјере неопходно је осигурати интерсекторску сарадњу са здравством, образовањем, институцијама тржишта рада и НВО. Сваки од сектора поред одговорности за стање у својој области мора осигурати, да мјере које се подуму, буду компатибилне са мјерама које подумују други сектори у оквиру мреже социјалне заштите и да кроз партнерство и дијалог заједнички дођу до најбољих рјешења којима ће се осигурати укључивање социјално искључених категорија у активно тржиште рада. Један од примјера такве мјере је социјално предузетништво који би подразумијевао израду и усвајање Закона о социјалном предузетништву и имплементацију пројеката подршке истима.

Кључни стратешки пројекти	- Није примјењиво	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Није примјењиво	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број грађана подржаних кроз пројекте социјалног предузетништва	0, 2020 година	4000, 2027. године
	Број новозапослених особа са инвалидитетом и социјално искључених категорија становништва	0	1000
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Социјално предузетништво, као идеја пословања да се путем улагања профита насталог путем продаје производа или услуга испуни јасна друштвена мисија, може значајно допринијети Побољшање система социјалне укључености према потребама. То значи да зарађена средства неког предузећа не служе увећању имовине појединаца, већ се улажу у сврхе као што су запошљавање људи који теже долазе до посла, социјалне и здравствене услуге, образовање, заштита животне средине, културне активности у заједници итд. Социјално предузетништво се бави препознавањем и решавањем друштвених проблема као што су искљученост, сиромаштво, незапосленост и др. уз примјену иновативних метода и стратегија.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 700,000 КМ (100,000 КМ на годишњем нивоу) Извор: 500,000 КМ Буџет Брчко дистрикта БиХ 200,000 КМ екстерни извори финансирања / грантови социјалног предузетништва		
Период имплементације мјере	2022-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за здравство и остале услуге		
Носиоци мјере	Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ Сентар за социјални рад (по оснивању)		
Сиљне групе	4000 корисника пројекта социјалног предузетништва.		

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне сигурности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3. РАЗВОЈ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА
Назив мјере	2.3.1. Јачање примарне здравствене заштите кроз развој службе Хитне медицинске помоћи и концепта породичне/обитељске медицине
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Осигурање довољног броја и структуре људских ресурса примарне здравствене заштите која ће омогућити квалитетно, одрживо и праведно спровођење здравствене заштите становништву Брчко дистрикта је основни циљ ове мјере. Наиме, Брчко дистрикт, као и остатак Босне и Херцеговине (Ентитет Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине) и земље у окружењу сусрећу се са проблемом недостатка и неадекватне структуре здравствених радника. У овом смислу, искуства

	земаља у транзицији показују да су здравствени системи тих земаља били окренути секундарној и терцијарној здравственој заштити, док је примарни ниво здравствене заштите углавном био слабо развијен, неадекватно плаћен. Љекари тог нивоа су, умјесто да већину проблема ријеше у примарном контакту са грађанима, заправо већину пацијената пребацивали на више нивое здравствених услуга који су евидентно скупљи. Са друге стране, Брчко дистрикт БиХ је једна од ријетких „већих“ ЈЛС чији љекари у хитној медицинској помоћи не излазе на терен. У овом случају, с обзиром да Дом здравља болница црпе исти кадровски ресурс, болница као "старији" брат приоритетно попуњава недостајући кадар, тако да ова служба остаје у наслијеђеном облику. Једноставно речено, сваки здравствени систем који је окренут ка секундарној и терцијарној здравственој заштити истовремено је и скуп систем. У смислу ове мјере, планиране су сљедеће активности: - Средњорочни план развоја људских ресурса из области породичне медицине, - Усавршавање доктора породичне медицине на пољима промоције здравља, превенцији и раног откривања болести, - Израда Водича клиничке праксе заснована на доказима, - Обуке медицинских сестара/техничара за пружање услуга поливалентне патронаже и кућног лијечења, - Доношење подзаконске регулативе за праћење индикатора квалитета у породичној медицини, - Информатизација праћења показатеља квалитета у породичној медицини. Када говоримо о финансијским процјенама реализације Мјере, за четири године на специјализацију О/П медицине која траје 4 године се очекује похађање 12 особа (3 годишње), трошкови су око 50, 000 КМ годишње по особи, укупно 1.500.000 КМ за 4 године, те износи за трошкове специјализације Ургентне медицине, четири особе за четири године, укупно 500,000 КМ. <i>Годишње 400,000 КМ x 5 година.</i> Додатно, усавршавање укључује упућивање љекара и техничара на ПАТ програм (траје годину дана) за која износи око 2.000 КМ по особи, по 6 особа годишње, укупно 25.000 КМ, те упућивање техничара и љекара на едукације из ХМП 4 особе годишње, укупно 6000 КМ. Укупно <i>31.000 КМ за ПАТ програм – 2022. године.</i> Укључивање тимова у процес акредитације (при ентитетским Агенцијама за квалитет), годишње по 10.000КМ, укупно 40 000 КМ. Плаћање консултаната за израду водича, годишње по 15.000К М, укупно 60.000 КМ. Информатизација ПЗЗ, је на разини вриједности око 3 до 4 милиона КМ, унутар чега је информатизирање сегмента О/П медицине отприлике 1/2 целокупног износа. Годишње 400,000 КМ x 5 година.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	- Број специјализованих љекара у примарној здравственој заштити	12	25
	- просјечна старост / године специјализаната	49,5	45
	- % уведеног система управљања квалитетом у ПЗЗ	0	100

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Јачањем превентивне и примарне здравствене заштите не постиже само то да се већина здравствених проблема рјешава на примарном контакту, што истовремено значи и мање скупо лијечење, већ се на тај начин може битно утицати и на смањење оболијевања становништва од најчешћих болести чиме се значајно позитивно утиче на здравствено стање становништва.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ по годинама: 800,000 КМ по години – укупно 4,000,000 КМ Извор: 3,500,000 КМ Буџет Брчко дистрикта БиХ 500,000 КМ екстерни извори (намијењени јачању здравства)
Период имплементације мјере	2021-2025.
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за здравство и остале услуге
Носиоци мјере	Одјељење за здравство и остале услуге ЈЗУ Здравствени центар Брчко
Циљне групе	Сви корисници здравствене заштите на примарном нивоу

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3. РАЗВОЈ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА
Назив мјере	2.3.2. Кадровско и инфраструктурно јачање секундарне и терцијарне здравствене заштите уз набавку неопходне опреме
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Осигурање довољног броја и структуре људских ресурса која ће омогућити квалитетно, одрживо и праведно спровођење здравствене заштите становништву Брчко дистрикта је основни циљ ове мјере. Основни узрок ове ситуације првенствено треба тражити у чињеници да је здравствена струка као будућа професија све мање атрактивне младим људима, а првенствено радна мјеста на примарном нивоу здравствене заштите и у области јавног здравства. Трошкови специјализација су велики и често праћени плаћањем из џепа љекара. План људских ресурса представља основ за планирање адекватног броја и структуре људских ресурса. Оквирно подручје дјеловања унутар ове Мјере се односи на: 1. доношење законске регулативе за успостављање услова за континуирано праћење људских ресурса и подзаконске регулативе која ће представљати основ за планирање људских ресурса (стандарди и нормативи здравствене заштите) 2. континуирано праћење људских ресурса у здравственом систему Брчко дистрикта (установа у јавном и приватном власништву) (базе података људских ресурса) 3. успостављање регистра здравствених установа у јавном и приватном власништву 4. доношење плана специјализација и субспецијализација 5. праћење других критеријума за планирање (здравствено стање становништва, коришћење здравствене заштите, расположивост ресурса у здравственој заштити, број осигураних и неосигураних)

	грађана и коришћење здравствене заштите из других Ентитета, коришћење здравствене заштите грађана Брчко дистрикта изван територије Брчко дистрикта). Истовремено са горе наведеним, мјера подразумијева набавку свих неопходних уређаја, и то прије свега апарат за магнетну резонанцу, а мјера укључује такође и изградњу анекса Болнице гдје би били смјештени дијагностички центар, Хоспис, Хитна служба и Одјељење Психијатрије. Процијењена вриједност објекта је око 5 милијуна марака. Са друге стране, процијењена вриједност магнетне резонанце као најзначајнијег апарата који тренутно недостаје је 2,5 милијуна КМ, а за набављање осталих апарата у Болници треба издвојити у просјеку око 600,000 КМ годишње (по свим годинама). Поред горе наведеног, потребно је годишње подржати минимално 8 специјализација и 1 субспецијализацију, што просјечно износи 400,000 КМ.		
Кључни стратешки пројекти	Није примјењиво	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Није примјењиво	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број студената који студирају на високошколским установама медицинског и здравственог усмјерења на годишњем нивоу (медицинском факултету, стоматолошком и фармацеутском и факултету здравствене његе)	2, 2020 година	4 на годишњем нивоу
	Број евидентираних здравствених установа у јавном и приватном власништву у регистру на годишњем нивоу	0, 2020 година	30 на годишњем нивоу
	Број додијељених специјализација и субспецијализација	5, 2020 година	10 на годишњем нивоу
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Кадровско и инфраструктурно јачање секундарне и терцијарне здравствене заштите уз набавку све неопходне опреме је предуслов за развој и модернизацију здравствене заштите, те ће у значајној мјери на смањење оболијевања становништва од најчешћих болести чиме се значајно позитивно утиче на здравствено стање становништва. Истовремено, једнократке инвестиције у опрему ће смањити трошкове лијечења у цјелини, али и потенцијалног повећања изворних прихода здравства кроз пружање услуга грађанима који долазе изван Брчко дистрикта БиХ.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 3.500.000 КМ - 2021 - 2023, те по 1,000,000 - 2023-2027 (укупно 14.500.000 КМ) Извор: 4.500.000 КМ буџет Брчко дистрикта 10.000.000 КМ кредит		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за здравство и остале услуге		

Носиоци мјере	Одјељење за здравство и остале услуге ЈЗУ Здравствени центар Брчко
Циљне групе	Сви корисници здравствене заштите секундарне и терцијарне здравствене заштите.

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.3. Развој и модернизација здравствене заштите и унапређење јавног здравља
Назив мјере	2.3.3. Развој и увођење интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС) и подстицање квалитета здравствене заштите
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Основи проблем у функционисању здравственог Система Брчко дистрикта представља непостојање друге законске и подзаконске или измјене постојеће законске регулативе путем којем се може осигурати несметано функционисање здравственог система. у здравственом систему нису донесене стратегије/програми у областима: смањења сиромаштва, развоја здравља младих, старења, контроле дувана, менталног здравља, одрживог развоја, борбе против дрога, превенције и контроле хроничних незаразних болести, јавног здравља, борбе против рака, дијабетеса, итд. Стога, ова мјера прије свега садржава следеће активности: - Доношење нове законске и подзаконске регулативе или хармонизација постојеће законске и подзаконске регулативе у складу са препорукама Европске уније, - Извршити евентуалну хармонизацију законских и подзаконских аката са прописима БиХ. Надаље, Развој и увођење интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС) у здравствени систем треба да одражава и даље разрађује основне смјернице и стратешка одређења у цјелини, па је потребно, да у периоду од 2022-2027 омогући несметано и квалитетно функционисање свих дијелова система здравствене заштите, путем аутоматизације и смањења трошкова свих административних поступака и процеса који прате основне дјелатности система здравствене заштите. У правцу увођења интегрисаног здравственог информационог система (ИЗИС) Брчко дистрикта неопходно је спровести следеће мјере: - планирање финансијских средстава за увођење ИЗИС-а - набавка рјешења за израду ИЗИС-а - набавка информационе опреме, комуникационе инфраструктуре, одржавање и техничка подршка - уједначавање степена информатизације у здравственом систему, успостављање информатизације између различитих нивоа здравствене заштите, између пацијената и здравственог система и између других актера и здравственог система - успостављање ИЗИС-а у циљу праћења здравствене статистике и анализу података, те израду извјештаја за доносиоце одлука и праћење индикатора квалитета и ефикасности рада - осигурање сигурности података похрањених у ИЗИС-у и сигурности у приступу базама података - обука корисника ИЗИС-а (уношење података и корисника података из базе података) - доношење законске регулативе која прати горе наведене акције. Истовремено уз горње активности, фокус мјере ће бити и на

	- спровођење законске регулативе у погледу сертификације и акредитације здравствених установа - доношење сопствених стандарда или примјена стандарда сигурности квалитета и сигурности здравствене заштите из Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине - додјела надлежности за надзор над спровођењем стандарда сигурности и квалитета здравствене заштите - успостављање формалне структуре менаџмента квалитета у здравственим установама - јачање капацитета за менаџмент квалитета - усаглашавање процеса рада на свим нивоима здравствене заштите у складу са документима система менаџмента квалитета, клиничким водичима и алгоритмима. У оквиру мјере, око 4 милијуна марака потребно је за израду интегралног информационог здравственог система, с обзиром да су неке активности око припреме пројектног задатка започете раније, од чега се ½ средстава односи на примарну здравствену заштиту.		
Кључни стратешки пројекти	Није примјењиво	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Није примјењиво	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број информатизованих услуга у интегрисаном здравственом информационог система	0, 2020 године	100, 2027. године
	Број грађана унесених у систем интегрисаног здравственог информационог система	0, 2020 године	50,000, 2027. године
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање ефикасности, поједностављивање поступака и смањење трошкова свих административних поступака и процеса који прате основне дјелатности система здравствене заштите ће у многоме допринијети модернизацији здравствених услуга.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2,300,000 КМ (по 500,000 КМ 2021-2024) те одржавање по 100,000 КМ од 2025-2027 Извор: Буџет Брчко дистрикта БиХ		
Период имплементације мјере	2021-2024.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за здравство и остале услуге		
Носиоци мјере	Одјељење за здравство и остале услуге ЈЗУ Здравствени центар Брчко		
Циљне групе	Минимално 50,000 становника Брчко дистрикта БиХ.		

Веза са стратешким циљем	Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ
--------------------------	---

	стандардима		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.4 ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ НЕСРЕЋЕ		
Назив мјере	2.4.1. Развој Система превентивног дјеловања од несрећа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Одјељење за јавну сигурност је започело преговоре са УНДП за пилот пројекат „Изградња система раног узбуњивања и обавјештавања становништва” на територији Брчко дистрикта БиХ. Мјера подразумијева двоструке активности. Прије свега, подразумијева увођење система раног узбуњивања и дојављивања путем СМС порука, за што је потребно увезати све телеком оператере који дјелују на подручју Брчко дистрикта БиХ, Агенцију за заштиту личних података и сл. Замишљено је да СМС поруке раног упозорења и дојављивања потенцијалних несрећа буду прослијеђиване грађанима којима пријети опасност локализовано на подручја угрожених мјесних заједница, односно насеља. Такођер, планирано је „увезивање са државним и ентитетским ОКС-ма”, у смислу размјене информација на вријеме. Сврха мјере је повећање отпорности локалне заједнице кроз јачање интегрираног система заштите и спашавања у БДБиХ. Са друге стране, Мјера подразумијева и Јачање капацитета јединице за акције заштите и спашавања У складу са Законом о заштити и спашавању људи и материјалних добара од природних и других несрећа у Брчко дистрикту БиХ, планира се формирање специјалних јединица из области спашавања из рушевина, спашавање на води и под водом и спашавање на неприступачним теренима. Јединице за акције заштите и спашавања ће бити опремљена и обучена за брзи одговор на сва предвиђена сценарија путем похађања разних сертификованих обука и додатном опремању Јединице. Одјељење за јавну безбједност у оквиру ове мјере спроводиће активности и заштите материјалне имовине и људских живота кроз активности санације клизишта и јачању материјалне техничке опремљености Професионалне ватрогасне јединице, а све с циљем јачању отпорности на природне и друге несреће.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	% територије Дистрикта покривене системом раног узбуњивања и дојављивања од природних и других несрећа	0	95%
	Број особа обучених за спашавање из рушевина, неприступачних терена те на води и под водом	6	30
	Спашена материјална имовина која је угрожена клизањем и осипањем земље	50%	80%
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Позитивни ефекти пројекта ће бити смањена могућност несрећа и брже дјеловање у заштити становништва обзиром да ће путем СМС поруке добити детаљан опис евентуалне несреће која ће погодити одређено подручје, те упутства како да се заштите до доласка спасилачких јединица. Специјалне јединице за заштиту и спашавање се припремају, опремају и обучавају ради извршења сложених задатака заштите и спашавања, а припадници тих јединица морају имати одговарајуће стручно знање и користити одговарајућа техничка средства и опрему при вршењу заданих послова. Осим тога бити ће обезбјеђена додатна техничка средства и опрема за рад специјалне јединице за заштиту и спасавање.		

Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ по годинама и то за 2021. годину: 800.000 КМ, за 2022. годину: 2.100.000 КМ, за 2023. годину: 600.000 КМ, што укупно износи 3.500,000 КМ Извор: 3.000.000 КМ Буџет Брчко дистрикта БиХ; 500.000 КМ – ЕУ фондови намијењени ДРР
Период имплементације мјере	2021-2024.
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за јавну безбједност –Пододјељење за заштиту и спасавање
Носиоци мјере	Пододјељење за заштиту и спасавање- Одсјек цивилне заштите
Циљне групе	80.000 грађана Брчко дистрикта БиХ

Веза са стратешким циљем	Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.4 ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ НЕСРЕЋЕ		
Назив мјере	2.4.2. Програми подршке невладиним организацијама препознатим у систему заштите и спасавања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Израда плана и програма помоћи подршке укључивања и оспособљавања невладиних организација у систем заштите и спасавања. Кроз реализацију стратешког пројекта невладин сектор би се оспособио и обучио да да значајан допринос у случајевима природних и других несрећа. Средства за подршку пројекта би се континуирано издвајала кроз период од следећих 7 година на нивоу досадашњих издвајања из буџета Брчко дистрикта за сличне пројекте у износу од 300.000 КМ годишње.		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	Број невладиних организација укључених у програме заштите и спасавања на годишњем нивоу	5, 2019 године	20, 2027. године
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Невладине организацијама у систему заштите и спасавања играју значајну улогу у смислу реакције и флексибилности, што ће значајно допринијети повећању отпорности и превентивном дјеловању код природних и других несрећа, као и расположивости.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ по годинама: 300,000 КМ по години – укупно 2,100,000 КМ Извор: 1,900,000 КМ Буџет Брчко дистрикта БиХ 200,000 КМ – ЕУ фондови намијењени ДРР 300.000,00 КМ на годишњем нивоу		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за јавну безбједност –Пододјељење за заштиту и спасавање		
Носиоци мјере	Пододјељење за заштиту и спасавање- Одсјек цивилне заштите		
Циљне групе	Невладине организације		

Веза са стратешким циљем	Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.4 ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ НА ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ НЕСРЕЋЕ		
Назив мјере	2.4.3. Деминирање преосталог подручја контаминираног минама и неексплодираним убојитим средствима		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Ангажовање владиних и невладиних домаћих и међународних организација овлашћених за уклањање мина и НУС-а на чишћењу и техничком извиђању ризичних површина с циљем потпуне реализације пројекта “Брчко без мина”. Брчко без мина у којем ће сви становници обављати активности неопходне за живот без опасности по властиту сигурност у којем ће и жртве мина и НУС-а бити интегрисане у друштво и у потпуности уживати своја права.		
Кључни стратешки пројекти	„Брчко без мина“	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Потпуно деминирање територије Брчко дистрикта БиХ	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Разминирани површине изражене у км ² у односу на тренутно минирану (неочишћену) површину	13,1 км ²	0 км ²
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Потпуно уклањање ризика од последица мина и НУС-а и безбједно коришћење површине за обављање свих активности неопходних за живот и пословање.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	3.500.000 КМ (500.000, КМ на годишњем нивоу Буџет Брчко дистрикта) међународне организације и фондови ЕУ		
Период имплементације мјере	2021-2027		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за јавну сигурност – Пододјељење за заштиту и спашавање		
Носиоци мјере	Пододјељење за заштиту и спашавање - Одсјек цивилне заштите Сентар за уклањање мина Босне и Херцеговине (БХ МАС)		
Циљне групе	Становништво Брчко дистрикта (пољопривредници, шумари, ловци, риболовци, дјеца), удружења грађана или друге НВО које користе сумњиве површине за своје активности, као и Влада одјељња и организације, те јавна предузећа за одржавање и изградњу инфраструктуре.		
Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.5. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ		
Назив мјере	2.5.1. Подршка бизнис <i>Start-up</i> пројектима и samozapošljavanju младих		

Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Бизнис <i>Start-up</i> подршка младим особама (18-35 година старости) ⁸⁶ подразумева специфичну грант подршку оснивању микро и малих предузећа од стране младих, посебно у оним секторима који су дефинисани као сектори са највећим могућности за раст. На основу унапријед дефинисаних критеријума, сваке године (од 2024) би минимално 20 младих основало своје предузеће годишње уз подршку од око 10,000 КМ гранта, који би се реализовао преко органа задуженог за питања младих (4 година * 20 младих – 80 младих), у сарадњи са Заводом за запошљавање Брчко дистрикта БиХ. Мјера такође подразумева и оснивање / оспособљавање простора у којем ће млади људи пронаћи експертску помоћ за развој њихове идеје, прототипа, или пак скалирање пословања постојећег привредног субјекта. Један овакав принцип “<i>co-working</i> простора” понудио отворену инфраструктурну целину. Отвореност им омогућава да размјењују идеје у реалном времену и помажу једни другима да превазиђу изазове са којима су се неки од њих већ сусрели. Поред међусобне потпоре улога менаџмента простора је да попуни календар догађаја активностима која имају за циљ стјецање нових знања и унапређење пословања. Такође, функција “<i>co-working</i> простора” је да идентификује добре пословне моделе и потпомогне њиховим творцима у развоју, како би у почетку свога пословања редуцирали беспотребне трошкове пословања (комунални и телекомуникацијски трошкови, трошкови најма пословног простора и сл.) Битно је истакнути да је концепт даљег пословања пословног инкубатора могуће и финансијски самоодржив, те након оснивања постаје независна целина и не представља оптерећење по локалну заједницу. Процјењена вриједност Пројекта износи 1,800,000 КМ (300,000 КМ за изградњу/реконструкцију/оснивање “<i>co-working</i> простора”, те 700,000 КМ за његово функционисање и оперативне трошкове за седмогодишњи период (100,000 годишње), те 800,000 КМ за грантове за младе за четворогодишњи период (200,000 годишње).		
Кључни стратешки пројекти	Бизнис <i>Start-up</i> подршка младим особама (18-35 година старости)	Очекивани крајњи резултат пројекта - Минимално 80 младих основало сопствена микро/мала предузећа	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности**	Сиљне вриједности***
	Број младих са основаним микро/малим предузећима и пруженом подршком	0, 2020 година	80, 2027 године (20 младих годишње, мин. 40% младих једног пола)
	% одрживих микро и малих предузећа након петогодишњег периода	0, 2020 година	Минимално 80%, 2026. година
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање броја запослености младих има каталичко позитиван ефект на развој локалне заједнице те значајно смањује економско-социјално оптерећење на буџет Брчко дистрикта БиХ у дугорочном смислу. Додатно, позитиван утјецај има на развијање способности младих људи,		

⁸⁶ Упркос чињеници да су Законом о младима БДБиХ млади дефинирани као категорија становништва до 30. година живота, већина емпиријских и практичних искустава говори да се млади до 35. године најчешће одлучују за властити пословни подухват и у том смислу се могу дефинисати као циљна група.

	пужајући новчану, логистичку, менторску и другу потпору при развијању њихових почетних бизнис идеја, те тиме утјечемо на задржавање радно способног младог становништва на подручју Дистрикта, али и јачање пронаталитетне политике обзиром да самим тим млади брачни парови имају могућност формирати своје обитељи управо овдје. Поред овога, Мјера ће директно утицати на осамостаљивање младих, којима запослење представља први услов осамостаљивања. Са друге стране, комплетирањем подршке за финансијску неовисност кроз Програм има позитиван ефект, не само на младе, него и кориснике услуга новооснованих бизниса који, повећати ће се задовољство квалитетом живота за минимално 5000 грађана у седмогодишњем периоду.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 1,800,000 КМ Извор: 1,500,000 КМ Буџет Брчко дистрикта 300,000 КМ ЕУ фондови за подршку младима 2021-300,000 КМ (буџет Дистрикта) 2022-2027 – 600,000 КМ на годишњој основи (80% буџет Дистрикта, 20% екстерни извор)
Период имплементације мјере	2021-2027. године
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу
Носиоци мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу и Завод за запошљавање Брчко дистрикта БиХ
Циљне групе	Минимално 700 младих (минимално 40% једног спола)

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.5. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ		
Назив мјере	2.5.2. Изградња студентског кампуса за младе		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Брчко, град са два јавна факултета (Економски факултет Брчко - Универзитет у Источно Сарајеву и Дислоцирани студиј Односа с јавношћу, Филозофски факултет - Свеучилишта у Мостару), два приватна универзитета (Европски Универзитет, Интернационални Универзитет), једном Високом школом рачунарства и пословних комуникација <i>EMPIRICA</i> те четири средње школе (Пољопривредна и медицинска, ЈУ Економска, ЈУ Гимназија Васо Пелагић и Техничка школа), јесте град са значајним бројем средњошколаца и студената. Самим тиме заслужује и изградњу нове инфраструктуре студентско-школског дома, посебно имајући директну везу са Пројектом Оснивања јавног универзитета Брчко дистрикта БиХ.		
Кључни стратешки пројекти	Није примјењиво.	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		-	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности

	Минимално 200 студената користи Студентски дом на годишњем нивоу	0, 2020. година	200, 2024. године
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Чињеница је да успркос значајном броју високошколских установа, те географској позицији, Брчко који је скоро подједнако удаљен од три велика индустријска, економска, политичка и потрошачка центра: Београд (200 км), Загреб (270 км) и Сарајево (210 км), ипак пропушта шансу да се истакне као студентски и школски центар који би привукао средњошколце и студенте регије. Изградњом смјештајне и друге инфраструктуре (дом, менза) засигурно би утицали на смањење трошкова студирања младих људи, а велики потенцијал овог пројекта су и студенти који би долазили студирати из других мјеста, као потенцијално нови становници Дистрикта, који у њему желе остати и након што заврше студије, што директно доприноси реализацији дефинисаног приоритета.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 2,000,000 КМ Извор: Буџет Брчко дистрикта 1,500,000 КМ Екстерни извори финансирања 500,000		
Период имплементације мјере	2022-2024. године		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за образовање		
Носиоци мјере	Одјељење за образовање Одјељење за просторно планирање и имовинскоправне послове Одјељење за јавне послове		
Циљне групе	200 младих (минимално 40% једног пола)		

Веза са стратешким циљем	Стратешки циљ 2: Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.5. ПОДРШКА ПРОГРАМИМА ОСАМОСТАЉИВАЊА МЛАДИХ
Назив мјере	2.5.3. Оснивање Одсјека за младе
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Основана институција надлежна искључиво за питања младих, била би задужена за обављање управних и стручних послова који се односе на побољшање и унапређење квалитете живота младих и изградњи цјеловите, свеобухватне и међуресорне политике за младе која обухваћа: предлагање и спровођење стратешких докумената, закона и других аката, развојних концепција и модела, програма и пројеката у подручју политике за младе те њихово праћење и вредновање, а посебно у подручју партнерског укључивања младих у процесе доношења одлука, неформалног образовања, слободног времена и културе младих, волонтирања и учествовања у развоју цивилног друштва. Одсјек за младе би био лоциран унутар једног од постојећих Одјељења Владе Брчко дистрикта БиХ или пак при Кабинету градоначелника, у складу са иницијалном процјеном именоване Радне групе, која би у сарадњи са Вијећем/Савјетом младих дефинисали конкретне кораке за основање и функционисање Одсјека.

Кључни стратешки пројекти	Није примјењиво.	Очекивани крајњи резултат пројекта	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број услуга пружених младима на годишњем нивоу	0, 2020. година	1000 на годишњем нивоу
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Ова мјера би омогућила потпору изградњи и јачању институционалне инфраструктуре за развој и промоцију права и потреба младих на подручју Дистрикта Брчко. Са друге стране, директна институционална подршка младима такође даје веома висок степен сигурности у сврху подстицања самосталности младих, што у комбинацији са другим мјерама унутар приоритета ће сигурно довести до значајних позитивних помака за младе и њихов останак у Брчко дистрикту БиХ.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 700,000 КМ (по 100,000 КМ на годишњем нивоу) Извор: Буџет Брчко дистрикта 700,000		
Период имплементације мјере	2021-2027. године		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за стручна и административне послове Владе Брчко дистрикта БиХ, <i>ad hoc</i> Радна група/тијело за оснивање Одсека за младе		
Носиоци мјере	Новоосновано Одјељење		
Циљне групе	Сви млади Брчко дистрикта БиХ		

Веза са стратешким циљем	Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.6. РАЗВОЈ СПОРТА И КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ У СКАДУ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА
Назив мјере	2.6.1. УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА СПОРТА И ШКОЛСКОГ СПОРТА
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Прва активност као предуслов за остале је усвајање Стратегије спорта Брчко дистрикт БиХ која ће се припремити током 2021. године. У оквиру ове секторске Стратегије, потребно је у постојећи Закон о спорту додати област школски спорт, да би се створили услови за развијање како школског тако и осталог спорта. Из прве двије активности произилази следећа која је неопходна а то је оснивање Спортског савеза Брчко дистрикта БиХ, оснивање Школског спортског савеза као и оснивање спортских секција у школама. Додатни приоритет је подршка И спортистима са инвалидитетом у спорту Брчко дистрикт БиХ, односно прилагођавање инфраструктуре њиховим потребама. Подручје дјеловања подразумијева и увођење стипендија за врхунски спортски резултат, као и стипендије за надарене младе спортисте, а истовремено, обратити пажњу на сталну едукација кадрова у спорту. У оквиру мјеродавних институција за спорт, Одјељења за образовање, Одјељење за Привредни развој, спорт и културу, Спортског савеза Брчко дистрикта БиХ, Удружења педагога

	физичког васпитања и спорта Брчко дистрикта БиХ, потребно је прецизније утврдити надлежности и поступке доношења и усвајања програма спортских активности и такмичења ученика као и његово финансијско праћење. Додатно, у оквиру секторске стратегије, потребно је дефинирати рад и устрој школских спортских секција на учинковит начин, како би окупљала већи број ученика, постала примјер успешних школа и била темељ система школског и такмичарског спорта. Фокус мјере ће такођер бити на максималној искориштености спортских простора (објект) у школама, како за ученике тако и за клубове, рекреативце и родитеље у времену ваннаставних активности. На крају, мјера подразумијева изградњу градске мултифункционалне дворане по стандардима Европске уније те неопходних школских као и спортских објеката (<i>Изградња отвореног и затвореног базена Брчко дистрикта БиХ, изградња градског стадиона са атлетском стазом и пратећим садржајима, итд.</i>), како би се омогућили квалитетни услови за рад и такмичења у спорту – за што је потребно процјењено		
Кључни стратешки пројекти	Изградња градске мултифункционалне дворане по стандардима Европске уније Изградња градског стадиона	Очекивани крајњи резултат пројекта Довођење спортске инфраструктуре у стање испуњавања неопходних услова за домаћа и међународна такмичења.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Сиљне вриједности***
	Износ исплаћених средстава за подршку спортским колективима, КМ	5.292.026,76 КМ, 2019 година	6,000,000 КМ, на годишњем нивоу
	Број професионалних спортских колектива	395, 2019 године	500, 2025 године
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Позитивни ефекти мјера би се огледали у томе да би спорт и школски спорт могао да функционише на модерним основама у складу са ЕУ стандардима. Истовремено, имплементација мјере би довела и до могућности развоја свих спортских грана, што сада није случај.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 500,000 КМ (2021), 2,500,000 (2022), 3,000,000 КМ (2023), 1.000.000 КМ (2024-2025) – укупно 8,000,000 КМ. Извор: Буџет брчко дистрикта БиХ – 6,000,000 КМ Екстерни извори финансирања - 2,000,000 КМ		
Период имплементације мјере	2021–2025.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу		
Носиоци мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу Одјељење за јавне послове		
Циљне групе	Сиљне група су сви грађани Брчко дистрикта БиХ, односно сви спортски клубови из Брчко дистрикта БиХ, као и сва рекреативна удружења из области спорта, дјеца предшколског и школског узраста као и сви појединци, групе које се баве спортом рекреативно, такмичарски или на		

	било који други начин. Такође врло битна циљна група су спортисти односно, рекреативци са инвалидитетом као и све друге категорије које се баве професионално, аматерски, рекреативно спортом у било којем његовом облику.
--	--

Веза са стратешким циљем	Значајно унапријеђено пружање услуга здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, спорта и јавне безбједности, на принципима Доброг управљања јавним сектором у складу са ЕУ стандардима		
Приоритет	ПРИОРИТЕТ 2.6. Развој спорта и културно-умјетничке традиције у складу са европским стандардима		
Назив мјере	2.6.2. Развој културно-умјетничке традиције		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Уз претходни опис, дат у прегледу мјера за приоритет 2.6, мјера подразумијева читав низ сљедећих конкретних активности: 1. Израдити и усвојити Закон о проглашењу национално културно – просвјетних друштава (ХКД „Напредак“, БЗК „Препород“ и СПКД „Просвјета“) удружењима од опћег и посебног интереса, израдити календара културних догађаја и оснивање Савјета за културу Дистрикта 2. Израдити и усвојити Закон о културним добрима и културној дјелатности Брчко дистрикта БиХ 3. Откуп вриједне старе архивске, библиотечке, музејске и изложбене грађе и и дигитализација грађе 4. Оснивање Јавне установе Архив Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, стављање свих планираних просторних и техничких капацитета у згради архива у сврху реализације архивских и културних дјелатности, употпуњавање и формирање нових архивских фондова архивском грађом и документима 5. Израда и усвојање Закона о музејској дјелатности и Закона о библиотечко-информационој дјелатности, Закона о позоришној дјелатности, Закона о ауторским правима, Закона о издавачкој дјелатности (те план развоја издаваштва), 6. Прикључење библиотечком систему Собисс 7. Финансирање пројеката кратких филмских форми 8. Пројектовање и Имплементација пројекта рестаурације „Куће Кочића“ 9. Пројектовање и имплементације пројекта изградње Музеја шљиве Дистрикта 10. Пројектовање и Доградња/Изградња Центра за културу и умјетност (кино, позориште, концертна дворана и Библиотека/Књижница) 11. Подршка пројектима културно-умјетничког стваралаштва (нпр. умјетничко-галеријски, издавачко-публицистички, оперативно и едукативно ширење умјетности кроз радионице, сувенирница, итд).		
Кључни стратешки пројекти	Изграђен Центар за културу и умјетност који укључује кино, позориште, концертну дворану и Библиотеку/Књижницу.	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		Минимално 2000 грађана на годишњем нивоу користи зграду Центра за културу и умјетност	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***

	Број грађана који користе простор за културно-умјетнички ангажман и рад на годишњем нивоу	2000, 2019	3000 на годишњем нивоу
	Износ годишње подршке развоју културе и умјетности, КМ	980,000 КМ на годишњем нивоу, 2019	1,200,000 КМ на годишњем нивоу
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Развојни ефекат мјере јесте прије свега достизање предуслова за повећање нивоа културно-умјетничког стваралашта становништва (свих грађана Брчко дистрикта БиХ), али и повећање нивоа свијести о важности умјетности и културе као и едукација грађана свих старосних категорија. Очување традиционалних културних вриједности, као и усаглашавање са културним и умјетничким токовима Европске уније треба бити приоритет Брчко дистрикта БиХ у будућности. Побољшање културне понуде, како домаћем становништву, ће допринијети и другим постављеним циљевима и активностима.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ : 14.000.000 КМ (2,000,000 КМ на годишњем нивоу) Извори : 12.000.000 КМ Буџет Брчко дистрикта БиХ 2.000.000 КМ вањски извори финансирања		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу		
Носиоци мјере	Одјељење за привредни развој, спорт и културу Одјељење за јавни регистар (до оснивања Јавне установе Архив БДБиХ) Одјељење за јавне послове (изградња Сентра за културу и умјетност који укључује кино, позориште, концертну салу и Библиотеку/Књижницу)		
Циљне групе	Сви грађани Брчко дистрикта БиХ.		

8.3 Детаљан преглед мјера за 3. стратешки циљ

Стратешки циљ 3:

ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА		
Приоритет	3.1 Унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха		
Назив мјере	3.1.1 ЗАШТИТА ПРИРОДЕ, ТЛА, ВОДЕ И ВАЗДУХА ПРИЛАГОЂЕНА НАЈБОЉИМ ПРАКСАМА ЕУ		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	У оквиру ове мјере потребно је извршити прилагођавање регулативе у области заштите животне средине/околиша Брчко дистрикта БиХ правној регулативни ЕУ као и са тиме примјењивати најбоље праксе ⁸⁷ (БАТ). Ова регулатива укључује, али не ограничава се, на законска рјешења о заштити животне средине/околиша, природе, ваздуха и буке, управљања отпадом, управљања простором и другим везаним законима и подзаконским актима. Такође, све кључне праксе у погледу заштите природе, тла, воде и ваздуха су дио ове мјере посебно у погледу пројеката заштите квалитета земљишта ⁸⁸ , наиме на подручју Брчко дистрикта БиХ доминирају земљишта у којима је кисела реакција (68% јако киселе и киселе реакције). У источном и јужном дијелу Брчко дистрикта БиХ значајан број (27%) узорака земљишта је са slabом киселом, неутралном и слабо алкалном реакцијом које су повољне за највећи број пољопривредних култура. У источном и централном дијелу Брчко дистрикта БиХ доминирају веома кисела и кисела земљишта, док у јужном и западном дијелу Брчко дистрикта БиХ доминирају слабо кисела, неутрална и мањим дијелом слабо алкална земљишта. Осим тога, овом мјером потребно је предвидјети и континуирани мониторинга вода, као и посљедице које у овом погледу носе климатске промјене у погледу смањења рањивости земљишта посебно пољопривредног, што се односи прије свега на повећање капацитета водотока и тла за прихват и складиштење воде. Такође, Брчко дистрикт БиХ треба наставити активности у погледу заштите и континуираног мониторинга квалитета квалитета ваздуха те примијенити и адекватне мјере заштите шума и природе.		
Кључни стратешки пројекти	3.1.1.1	Анализа и унапређење постојеће регулативе у областима заштите животне средине/околиша	Очекивани крајњи резултат пројекта
	3.1.1.2	Израда стратешког документа управљања водама Брчко дистрикта БиХ	До краја 2025. године, прилагођена законска регулатива директивама ЕУ.
	3.1.1.3	Мониторинг квалитета површинских вода водотока Тиње, Саве, Брке и Близне	До краја 2024. године усвојен стратешки документ управљања водама БДБиХ.
	3.1.1.4	Мониторинг квалитета	До краја 2027. године спроводи се континуирани мониторинг квалитета површинских вода у БДБиХ.

⁸⁷ Best available techniques (BAT).

⁸⁸ Према Студији изводљивости и економске оправданости система наводњавања „хидротехничких мелиорација“.

	ваздуха у Брчко дистрикту БиХ	До краја 2027. године спроводи се континуирани мониторинг квалитета ваздуха у БДБиХ.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	1. Број прилагођених подзаконских аката у области ЗЖС	- 0	- 10
	2. Број стратешких докумената у области управљања водама	- 0	- 1
	3. Број локација на којима се врши континуирани мониторинг квалитета ваздуха	- 0	- 1
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Реализацијом ове мјере стварају се регулаторне претпоставке за унапређење постојеће и усвајање нове законске регулативе у области заштите животне средине у складу са Стратегијом апроксимације прописа правној стечевини ЕУ области заштите животне средине/околиша Брчко дистрикта БиХ из 2017. године као и складу са тиме примјена и имплементација активности у погледу заштите природе, тла, воде и ваздуха у Брчко дистрикту БиХ. Наведено ће допринијети унапређењу стања животне средине, те квалитету живота свих грађана БДБиХ.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 60.000КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ Износ:100.000КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ Износ:100.000 КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ Износ: 300.000 КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 560.000 КМ Извор: 100% Буџет БДБиХ		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду		
Носиоци мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за комуналне послове/ Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду / Одјељење за просторно планирање и имовинскоправне послове		
Циљне групе	Грађани Брчко дистрикта БиХ		

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА
Приоритет	3.1 Унапређење постојећег стања заштите природе, тла, воде и ваздуха
Назив мјере	3.1.2 Одрживо управљање отпадом
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	У оквиру ове мјере потребно је ријешити проблем одлагања чврстог отпада у Брчко дистрикту БиХ, те успоставити управљање отпадом у Брчко дистрикту БиХ за који је тренутно изабрана локација (Кладје) на којој би се вршила рециклажа али не и трајно складиштење отпада. Постојећу несанитарну депонију потребно је санирати, затворити, рекултивисати и привести некој примјеренијој и квалитетнијој намјени с обзиром на њен врло атрактиван положај у оквиру уже урбане зоне Брчко дистрикта БиХ. Такође, уз адекватан регулаторни оквир, потребно је унаприједити cjелокупни систем управљања отпадом који укључује унапређење јавне свијести, управљања специфичним врстама опасог и

	неопасног отпада (електронски, амбалажни, медицински и сл.), смањити број нелегалних дивљих депонија, те смањити притисак на животну средину Брчко дистрикта БиХ и окружења.		
Кључни стратешки пројекти	3.1.2.1 Изградња и опремање Центра за управљање отпадом (СУО) 3.1.2.2 Санација и рекултивација постојеће депоније отпада	Очекивани крајњи резултат пројекта	
		До краја 2022. године, изграђен и функционалан Сентар за управљање отпадом (СУО). До краја 2027. године санирана и рекултивисана постојећа несанитарна депонија отпада.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	4. Количина отпада која се извози из БДБиХ, т/годишње 5. Површина саниране депоније, ха	- 25825 - 0	- 15000 - 12
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Изградњом Центра за управљање отпадом (СУО) стварају се услови за селекцију чврстог отпада чиме ће се смањити количине отпада који је потребно одлагати на неку од регионалних санитарних депонија, додатно издвојити отпад који се може рециклирати или даље прерадити, чиме се може остварити додатна економска корист Брчко дистрикта БиХ кроз смањење трошкова транспорта и одлагања постојећег отпада и додатних прихода о по основу рециклаже тј. поновног кориштења отпада. Санацијом и рекултивизацијом постојеће несанитарне депоније недалеко од центра града, у непосредној близини густо насељеног дијела, на врло атрактивној локацији, могао би се добити простор за много квалитетније и примјереније намјене, чиме се смањује негативан утицај на животну средину, али и ставља у функцију земљиште за потребе одрживог развоја Брчко дистрикта БиХ и добробити заједнице.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 5,000,000 КМ; Извор: 40% Буџет БДБиХ, 60% Остали Износ: 13,000,000 КМ; Извор: 40% Буџет БДБиХ, 60% Остали УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 18.000.000 КМ Извор: 40% Буџет БДБиХ, 60% Остали		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ – Одјељења за комуналне послове		
Носиоци мјере	Влада БДБиХ – Одјељења за комуналне послове; ЈП „Комунално-Брчко“		
Циљне групе	Грађани Брчко дистрикта БиХ		

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА
Приоритет	3.2 УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДГОВОРНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ
Назив мјере	3.2.1 Просторно планирање усклађено са принципима доброг управљања, коришћења и оптималне организације простора
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Просторно-планска документација треба да прати потребе заједнице и да брзо и адекватно се прилагођава истим укључујући стратешку и

	спроведену документацију, ако и кроз ревизију постојеће, покретање и окончање процедуре израде нове и измјене постојеће просторно-планске документације нижег реда. Стандардизација и просторно информациони системи-кроз набавку софтвера доприноси постизању ефикасности у раду и лакшу имплементацију и коришћење података и планова. У оквиру мјере потребно је уређивање методологије прикупљања и обраде података, успостављање праксе за праћење савремених достигнућа у струци, едукацију, примјена савремених софтвера у пракси, што би требало да прати и едукацију запослених кроз усавршавања и примјену опреме и ИТ и других алата.		
Кључни стратешки пројекти	3.2.1.1 Израда јединственог система информација о простору БДБиХ у сврху планирања, кориштења и заштите простора БДБиХ	Очекивани крајњи резултат пројекта	
	3.2.1.2 Израда и усвајање Стратегије просторног развоја БДБиХ и Просторног плана БДБиХ 3.2.1.3 Израда и усвајање Урбанистичког плана 3.2.1.4 Израда, усвајање и ревизија provedбених докумената просторног планирања 3.2.1.5 Имплементација политике просторног планирања на експертском нивоу у складу са стандардима ЕУ	До краја 2023. године, израђен и усвојен Просторни план БДБиХ До краја 2025. године израђен и усвојен Урбанистички план БДБиХ До краја 2027. израђени, усвојени и ревидирани спроведени просторно-плански документи.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	1. Број новоусвојених развојних, стратешких просторно-планских докумената 2. Број новоусвојених или ревидираних provedбених планова	- 0 - 0	- 2 - 10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Просторним планирањем које узима у обзир све аспекте одрживог развоја стварају се претпоставке за интензиван развој Брчко дистрикта БиХ, унапређење стања животне средине и квалитете живота свих грађана Брчко дистрикта БиХ. Постизање веће ефикасности у области просторног уређења, подстицај брже изградње и ефикаснијег општег развоја. Флексибилност, адаптабилност, ефикасност и транспарентност планских докумената, као и учешће јавности у процесу планирања и унапређење процеса просторне регулативе су очекивани крајњи резултати, који ће допринијети одговорном управљању простором, заштити животне средине и опште добробити заједнице и грађана Брчко дистрикта БиХ.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 100.000КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ Износ: 115.000КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ Износ: 150.000 КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ Износ: 250.000 КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ Износ: 300.000 КМ, Извор: 100% Буџет БДБиХ УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 1.000.000 КМ Извор: 100% Буџет БДБиХ		
Период имплементације	2021-2027.		

мјере	
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за просторно планирање и имовинскоправне послове
Носиоци мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за просторно планирање и имовинскоправне послове/ Завод за планирање, пројектовање и развој Брчко дистрикта Босне и Херцеговине
Циљне групе	Грађани Брчко дистрикта БиХ

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА	
Приоритет	3.2 УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДГОВОРНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ	
Назив мјере	3.2.2 Изградња и реконструкција водоводне и канализационе инфраструктуре	
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Брчко дистрикт БиХ још увијек нема усвојено дугорочно техничко рјешење у области, водоснабдијевања, канализације и пречишћавања отпадних вода, што се у оперативном смислу појављује као недостатак (приликом реализације појединачних пројеката на терену) и најчешће има за посљедицу појединачна, нерационална и нехармонизована техничка рјешења. Из овог разлога у оквиру ове мјере потребно је: Изградити дугорочни Концепт канализације и пречишћавања отпадних вода и водоснабдијевања Брчко дистрикта БиХ; Изградити објекте Прве фазе канализације и пречишћавања отпадних вода Брчко дистрикта (колектор десна обала ријеке Брке, колектор лијева обала ријеке Брке, колектор десна обала ријеке Саве и ППОВ за тзв. градски дио Брчко дистрикта БиХ), капацитета ППОВ = 60.000 ЕС; Изградити објекте прве фазе ГТС Плазуље-Брод-Поточари (цјевовод Плазуље – Поточари, ПС Поточари и резервоар Поточари); Реконструисати дио канализационе мреже који је изграђен од бетонских цијеви и реконструисати дио водоводне мреже који је изграђен од старих АС и ПВС цијеви, као и реализовати друге пројекте у области водоснабдијевања и управљања отпадним водама на цијелој територији Брчко дистрикта БиХ.	
Кључни стратешки пројекти	3.2.2.1 Концепт водоснабдијевања Брчко дистрикта БиХ	Очекивани крајњи резултат пројекта До краја 2023. године израђена 2 концептуална рјешења у дијелу канализације и пречишћавања отпадних вода и у дијелу водоснабдијевања. До краја 2025. године изграђени колектори на десној и лијевој обали ријеке Брке, а до краја 2027. године изграђен колектор на десној обали ријеке Саве и ППОВ. До краја 2027. године изграђени објекти прве фазе ГТС Плазуље – Поточари и обезбеђено снабдијевање насеља на источном дијелу Брчко дистрикта БиХ.
	3.2.2.2 Концепт канализације и пречишћавања отпадних вода Брчко дистрикта БиХ	
	3.2.2.3 Изградња колектора десна обала ријеке Брке, лијева обала ријеке Брке, десна обала ријеке Саве и ППОВ	
	3.2.2.4 Изградња објеката прве фазе ГТС Плазуље - Поточари (цјевовод, ПС Поточари, резервоар Поточари и спојеви на постојећу водоводну мрежу)	
	3.2.2.5 Реконструкција канализационе мреже	
	3.2.2.6 Реконструкција водоводне мреже	

	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
Индикатори за праћење резултата мјере	1. Број концептуалних рјешења водоснабдијевања 2. Број концептуалних рјешења канализације отпадних вода 3. Дужина изграђених колектора, км 4. Дужина изграђеног транспортног цјевовода, км 5. Дужина реконструисане канализационе мреже, км 6. Дужина реконструисане водоводне мреже, км	- 0 - 0 - 0 - 0 - 0 - 0	- 1 - 1 - 20 - 14 - 2,5 - 10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Изградњом и реконструкцијом инфраструктурних објеката који су предмет ове мјере стварају се претпоставке за одрживи развој Брчко дистрикта БиХ, сигурност у водоснабдијевању градског дијела, претпоставке за водоснабдијевање источног дијела Брчко дистрикта БиХ, претпоставке за водоснабдијевање индустријских зона које гравитирају ГТС, штите се подземне воде и тло у смислу квалитета, остварује се унапређење општих услова стања животне средине, те у крајњој линији квалитету живота свих грађана Брчко дистрикта БиХ.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 500.000 КМ (Извор: 50% Буџет БДБиХ, 50% Остали) Износ: 500.000 КМ (Извор: 50% Буџет БДБиХ, 50% Остали) Износ: 29.000.000 КМ (Извор: 20% Буџет БДБиХ, 80% Остали) Износ: 8.000.000 КМ (Извор: 100% Остали) Износ: 8.000.000 КМ (извор: 100% Остали) Износ: 12.000.000 КМ (Извор: 100% Остали) УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 60.000.000 КМ Извор: (10% Буџет, 90% Остали, кредит и др)		
Период имплементације мјере	2021-2027		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ, Одјељење за комуналне послове		
Носиоци мјере	Влада БДБиХ, Одјељење за комуналне послове, ЈП „Комунално Брчко“ д.о.о.		
Циљне групе	Потенцијални инвеститори – индустријске зоне, грађани Брчко дистрикта БиХ		

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА
Приоритет	3.2 УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДГОВОРНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ
Назив мјере	3.2.3 Изградња и реконструкција електро-енергетске инфраструктуре
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	У оквиру ове мјере потребно је изградити 35 кV кабловски вод који ће успоставити „енергетски прстен на 35 кV и 10 кV напонским нивоима“ чиме ће се обезбједити успостава потпуног енергетског прстена који тренутно не постоји и створиће се услови напајања крајњих купаца електричне енергије без прекида. Полагањем 10/20 кV кабловског вода од ЧТС35/10 Брчко III до ТС10(20)/04 ЦЕНТАР 1 омогућит ће се изградња нове трафостанице ЦЕНТАР 1 већег капацитета, а створиће се и предуслови за изградњу потребних нових ТС.

	Изградња или замјена постојећих ТС10(20)/04 630 кВА (10 ком) и ТС10(20)/04 1000 кВА (10 ком.) како би се обезбједило напајање крајњих купаца електричне енергије Потребно је у градским срединама надземну НН мрежу каблирати гдје је то могуће или изградити нову гдје је потребно и реконструисати стару НН мрежу. У погледу гасификације, Брчко дистрикт БиХ за сада нема стратешких пројеката, међутим, покренуте су озбиљне иницијативе за пројектовање и изградњу транспортног гасовода Бијељина-Бања Лука који пролази преко територије Брчко дистрикта БиХ, чиме се стварају могућности за снабдијевањем природним гасом Брчко дистрикта БиХ. Република Српска је надлежна за пројектовање и изградњу транспортног гасовода. Обавезе Брчко дистрикта су да учествује у одређивању трасе и давање сагласности на исту као и њено уношење у просторно-планску документацију. Брчко дистрикт БиХ треба да одреди положај мјерно регулационе станице (МРС) уради пројектну документацију на дистрибутивном нивоу за снабдјевањем цијелог територија. Такође, Брчко дистрикт БиХ треба да институционално ријеши проблем ОДС (Оператор дистрибутивног система за природни гас) у складу са захтјевима регулатора.		
Кључни стратешки пројекти	3.2.3.1	Изградња 35 кV кабловског вода од ЧТС 35/10 Брчко I до ЧТС 35/10 Брчко III са припадајућим оптичким водом	Очекивани крајњи резултат пројекта
	3.2.3.2	Изградња 10/20 кV кабловског вода од ЧТС35/10 Брчко III до ТС10(20)/04 Центар 1	До краја 2023. године положити 35 кV кабловски вод чиме ће се обезбједити стварање енергетског прстена и непрекидног напајања.
	3.2.3.3	Изградња нових и замјена постојећих ТС10(20)/04	До краја 2023. године положити 10/20кV кабловски вод чиме ће се обезбједити напајање нове ТС Сентар 1 и даљи развој напајања.
	3.2.3.4	Каблирање и изградња НН мреже у Брчко дистрикту БиХ	До краја 2027. године изграђене нове недостајуће ТС10(20)/04 као и замјена старих ради проширивања капацитета.
	3.2.3.5	Подршка у изградњи гасовода Бијељина-Бања Лука и стварање могућности за прикључење БДБиХ на транспортни гасовод (МРС)	До краја 2027. године каблирати надземине НН мреже у градским срединама, као изградити нове или реконструисати старе нисконапонске мреже.
	3.2.3.6	Израда стратешког документа гасификације БДБиХ и конкретних техничких пројеката гасификације БДБиХ	До краја 2023. године изграђен гасовод на територији БДБиХ са дефинисаном МРС.
			До краја 2023. године израђена документација гасификације БДБиХ До краја 2027. године дефинисани и изграђени главни дистрибутивни правци у БДБиХ.
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)		Полазне вриједности**
	1. Број изграђених или замијењених ТС10(20)/04		Циљне вриједности***
	2. Дужина каблиране или изграђене НН мреже, м		- 0
	3. Број изграђених МРС на гасоводу		- 0

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Интензивном инфраструктурном изградњом електро-енергетске и гасне инфраструктуре стварају се претпоставке за одрживи развој Брчко дистрикта БиХ, те за унапређење стања животне средине, квалитету живота свих грађана Брчко дистрикта БиХ, а посебно претпоставке за интензивнији привредни развој и инвестиције које захтијевају диверсификоване изворе енергије.
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 760,500 КМ; Извор: 100% Буџет БДБиХ, Износ: 152,100 КМ; Извор: 100% Буџет БДБиХ, Износ: 3,000,000 КМ; Извор: 100% Буџет БДБиХ, Износ: 1,000,000 КМ; Извор: 100% Буџет БДБиХ, Износ: 1,500,000 КМ, Извор: 50% Буџет БДБиХ, 50% Остали Износ: 20,000,000 КМ, Извор: 20% Буџет БДБиХ, 80% Остали УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 26.500.000 КМ Извор: (40% Буџет БДБиХ, 60% Остали)
Период имплементације мјере	2021-2027.
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за комуналне послове
Носиоци мјере	Влада БДБиХ- Одјељење за комуналне послове, Одјељење за просторно планирање и имовинскоправне послове, ЈП „Комунално Брчко“ д. о. о. Брчко дистрикт БиХ
Циљне групе	Грађани Брчко дистрикта БиХ, инвеститори

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА		
Приоритет	3.2 УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ОДГОВОРНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ		
Назив мјере	3.2.4 ИЗГРАДЊА И ОПРЕМАЊЕ САОБРАЋАЈНЕ И ДРУГЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Један од кључних проблема везаних за инфраструктуру и одвијање саобраћаја у граду ријешен је изградњом обилазнице око Брчког. За побољшање и лакше одвијање саобраћаја, у поступку је експропријација земљишта за потребе изградње мини обилазнице „Чардаклије“ кроз стамбено насеље Ријеке. Обилазница ће у значајној мјери олакшати и растеретити градски саобраћај и допринијети бржем одвијању саобраћаја. Наставак изградње 5 кружних токова и наставак изградње Булевара мира ријешитиће проблеме „уског грло“ уласка возила у град. Санацијом постојећег моста – гранични прелаз са Републиком Хрватском на ријеци Сави. Планиране изградње ауто-пута Сарајево-Београд, Тузла-Орашје, Бања Лука-Београд (траса кроз Брчко дистрикт БиХ) и изградњом новог моста према Гуњи (Р. Хрватска) којим би се поново успоставио саобраћај за теретна возила као и реконструкцијом жељезничке инфраструктуре и унапређењем пловног пута и капацитета ЈП „Лука Брчко“ значајно се доприноси унапређењу промета људи и роба у Брчко дистрикту БиХ и окружењу.		
Кључни стратешки пројекти	3.2.4.1 Изградња мини обилазнице „Чардаклије“ кроз стамбено насеље Ријеке	Очекивани крајњи резултат пројекта	
	3.2.4.2 Наставак изградње нових кружних токова и наставак изградње Булевара Мира	До краја 2027. године изграђено 5 нових кружних токова.	
	3.2.4.3 Изградња саобраћајнице од моста	До краја 2027. године саниран постојећи мост Брчко-Гуња.	
		До краја 2027. године	

	на Брци (код Избора) до Антуновић пумпе 3.2.4.4 Санација постојећег моста-гранични прелаз са Р Хрватском на ријеци Сави 3.2.4.5 Наставак рјешавања оборинске одводње оба подвожњака 3.2.4.6 Планирање изградње трасе ауто-пута кроз БДБиХ 3.2.4.7 Рехабилитација дијела магистралних путева 3.2.4.8 Рехабилитација дијела регионалних путева 3.2.4.9 Рехабилитација дијела локалних путева	зауостављено бујично плављење главних саобраћајница у градском подручју. До краја 2027. изграђена траса ауто-пута кроз БДБиХ. До краја 2027. извршена рехабилитација 15 км магистралних путева, 12 км регионалних путева и 15 км локалних путева.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	1. Дужина изграђених путева, км/годишње 2. Дужина реконструисаних путева и улица, км/годишње	5 34	8 50
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Интензивном инфраструктурном изградњом саобраћајне комуналне инфраструктуре стварају се претпоставке за одрживи развој Брчко дистрикта БиХ, те за унапређење стања животне средине и квалитету живота свих грађана Брчко дистрикта БиХ, повећање прихода у саобраћајном сектору те бржи и економичнији транспорт људи и роба.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 965.000,00 КМ (Извор: 100% Буџет БДБиХ.) Износ: 2.500.000,00 КМ (Извор ⁸⁹ : 100% Буџет БДБиХ). Износ ⁹⁰ : 2.300.000,00 КМ. (Извор: 100% Буџет БДБиХ) Износ: 1.595.000,00 КМ (Извор: 100% Буџет БДБиХ). Износ: 1.800.000,00 КМ (Извор: 100% Буџет БДБиХ) Износ: 4.000.000,00 КМ за студије и пројектну документацију (Извор: 100% Буџет БДБиХ) Износ: 3.760.000,00 КМ (2022-2024) (Извор: 100% Буџет БДБиХ) Износ: 2.000.000,00 КМ (2022-2024) (Извор: 100% Буџет БДБиХ) Износ: 1.900.000,00 КМ (2022-2024) (Извор: 100% Буџет БДБиХ) УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 20.820.000 КМ Извор: 100% Буџет БДБиХ		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за јавне послове		
Носиоци мјере	Влада БДБиХ- Одјељење за јавне послове, Одјељење за просторно планирање и имовинско-правне послове, ЈП „Путеви Брчко“ д. о. о. Брчко дистрикт БиХ		
Циљне групе	Грађани Брчко дистрикта БиХ, грађани источног дијела Брчко дистрикта БиХ		

⁸⁹ Оквирни износ. Нето добит по Скупштинској Одлуци.

⁹⁰ Без трошкова експропријације земљишта, намјенска средства Буџета БДБиХ нису утврђена.

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА		
Приоритет	3.3 ЕФИКАСНО КОРИШЋЕЊЕ ЕНЕРГИЈЕ		
Назив мјере	3.3.1 УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ ЈАВНЕ РАСВЈЕТЕ И ОБЈЕКТА		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	У оквиру ове мјере потребно у циљу побољшања енергетске ефикасности и смањења трошкова потребно је реконструисати и модернизовати (управљање и контрола) систем јавне расвјете БДБиХ. Ово унапређење система јавне расвјете подразумева смањење и замјену постојећих неефикасних расвјетних тијела са енергетски ефикаснијим тијелима, али и унапређење и система управљања и контроле јавне расвјете и са тиме везане потрошње енергије. Путем ове мјере потребно је Извршити утопљавање и реконструкцију освјетљења у јавним зградама које су у власништву Брчко дистрикта БиХ ради постизања енергетске ефикасности и смањења трошкова за гријање и потрошњу електричне енергије. Такође, потребно је пружити сваку стручну у материјалну подршку у мјерама енергетске ефикасности колективних и индивидуалних стамбених објеката грађана али и енергетске ефикасности у индустрији (привреди) Брчко дистрикта БиХ.		
Кључни стратешки пројекти	3.3.1.1 Санација, реконструкција и модернизација јавне расвјете	Очекивани крајњи резултат пројекта	
	3.3.1.2 Утопљавање зграда и реконструкција освјетљења у јавним зградама у БДБиХ	До краја 2025. године, реконструисан систем јавне расвјете у Брчко дистрикту БиХ. До краја 2027. године утопљено 20% јавних објеката.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	1. Укупан број расвјетних тијела, ком. 2. Трошкови одржавања јавне расвјете, КМ/годишње 3. Број јавних објеката у којима се примјењују мјере енергетске ефикасности	- 19100 - 255.700 - 0	- 18000 - 50.000 - 10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Унапређењем постојећег стања енергетске ефикасности умањују се финансијска средства за трошак енергената, те смањује емисија штетних гасова у атмосферу, такође смањењем енергетске зависности Брчко дистрикта у погледу у могућности КОРИШЋЕЊЕ више извора енергије доприноси стварању услова за економски просперитет и општи развој заједнице.		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 7.000.000 КМ, Извор: 40% Буџет БДБиХ, 60% Остали Износ: 4.200.000 КМ (600,000 КМ/годишње); Извор: 80% Буџет БДБиХ, 20% Остали УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 11.200.000 КМ Извор: (50% Буџет БДБиХ, 50% Остали, кредит и др)		
Период имплементације мјере	2021-2027.		
Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за комуналне послове		
Носиоци мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за комуналне послове, ЈП „Комунално Брчко“, Канцеларија за управљање јавном имовином, Одјељење за јавне послове		

Циљне групе	Грађани Брчко дистрикта БиХ
-------------	-----------------------------

Веза са стратешким циљем	3. ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ЖИВОТНОМ СРЕДИНОМ, ПРИРОДНИМ И КОМУНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ РЕСУРСИМА		
Приоритет	3.3 ЕФИКАСНО КОРИШЋЕЊЕ ЕНЕРГИЈЕ		
Назив мјере	3.3.2 СМАЊЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЗАВИСНОСТИ ЗАЈЕДНИЦЕ И ЕМИСИЈЕ ГАСОВА		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Овом мјером се умањује негативан утицај индустрије на животну средину с једне стране, помаже заједници у диверсификацији енергената и кориштењу обновљивих извора енергије (ОИЕ), те помаже пословним субјектима да постепено изврше трансформацију свог пословања, тако да оно постане еколошки прихватљиво и складније уклопљено у растуће глобалне захтјеве за енергетском ефикасношћу и коришћењем енергије из обновљивих извора, који све више постају услов без којег се не може пословати у међународним ланцима вриједности. Мјера, између осталог, укључује и сљедеће групе активности: креирање акционог плана за „озелењавање“ МСП и индустрије; организовање обука за енергетске менаџере у индустрији, уз њихово сертификавање; суфинансирање енергетских прегледа и увођења стандарда енергетског менаџмента у индустријским предузећима (попут ИСО 50001:2015 и др); евентуално увођење такси за емисије CO ₂ и формирање револвинг фонда (дијелом из тих средстава) за суфинансирање пројеката енергетске ефикасности и улагања у обновљиве изворе енергије од стране предузећа.		
Кључни стратешки пројекти	3.3.2.1 Израда акционог плана смањења емисија стакленичких гасова	Очекивани крајњи резултат пројекта	
	3.3.2.2 Успостављање револвинг фонда за унапређење енергетске ефикасности МСП	До краја 2022. израђен Акциони план смањења емисија стакленичких гасова. До 2024. године успостављен револвинг фонд за суфинансирање пројеката енергетске ефикасности.	
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори (излазног резултата)	Полазне вриједности**	Циљне вриједности***
	1. Број предузећа за енергетским менаџерима, енергетским аудитом и/или одговарајућим стандардом	- 0	- 30
	2. Број подржаних пројеката за улагања у ЕЕ и ОИЕ, годишње	- 0	- 10
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Провођење ове мјере у средњем и дугом року треба да доведе до раста бруто-додане вриједности, захваљујући енергетским уштедама и већој конкурентности у глобалним ланцима вриједности. Такође, реализација мјере треба да доведе до раста прихода од извоза, као и до напретка БиХ у имплементацији <i>Смалл Бусинесс Ацт</i> (SBA, димензије 9).		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Износ: 50.000 КМ годишње (за прве 3 године); 150.000 КМ годишње (за преостале 4 године); Извор: Средства подстицаја по Закону о подстицању привреде БДБиХ (за прве 3 године; Намјенски револвинг фонд за суфинансирање пројеката ЕЕ и ОИЕ (за преостале 4 године) УКУПНО ИЗНОС-МЈЕРА: 750.000 КМ Извор: (20% Буџет БДБиХ, 80% Остали, револвинг и намјенски фондови и кредит и др)		
Период имплементације мјере	2021-2027.		

Институција одговорна за координацију имплементације мјере	Влада БДБиХ – Одјељење за привредни развој, спорт и културу
Носиоци мјере	Влада БДБиХ –Одјељење за привредни развој, спорт и културу, Дирекција за финансије, Пружаоци услуга за развој пословања (у области ЕЕ и ОИЕ)
Циљне групе	Привредници, Грађани Брчко дистрикта БиХ